

Městská knihovna v Praze

ČEŠTÍ
BÁSNÍCI
20. STOLETÍ

ARCO A JINÉ PRÓZY

Petr Král

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Arco a jiné prózy

Petr Král

Znění tohoto textu vychází z díla [Arco a jiné prózy](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Fra v Praze v roce 2005. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Petr Král: Arco a jiné prózy), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyžívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 22. 1. 2021.

OBSAH

Basin Street Blues	10
Ponory	17
Závodiště	18
Hory	22
Park	23
Arco	26
Narozeniny	30
Fotograf	34
Z deníku	36
Hry	38
Z úvah o pozorovateli	39
Kdybys nezakopla	40
Zpráva z přítmi	41
Z dějin románu	44
Eileen	46
Návštěvnice	48
Zakázané hry	50
Lily Prat	54
Pavilon C	57
Facerías	61
Bohyně	63
New Orleans	64
Nakonec	66
Armes et bagages	67
O dešti a usínání	71
Proč lpím na životě	74
Hlídky	76
Na úpatí fanfáry	77
(Závrať z tvorby)	79
Dopis	81

Text pro katalog.....	83
(Pátek líně klouže)	88
Hranice	89
Průtrž	93
Pole	94
Sedm	95
Walking.....	103
Lisabonská šed'	105
Tajemství Londýna	110
Hotel	112
Lásky	114
Padání	123
Hlídky	124
Stráž a ulička	126
Větrný den.....	128
O „vytržení“.....	129
Co lze očekávat do roku 2000?	132
Zprávy.....	133
Dům navíc	134
Pařížské metro se nepoznává.....	136
Night and Day.....	137
Zraněné nebe	139
Čtvrť ticha	141
Věž kraluje dál	143
Ve stokách ducha.....	145
Sbohem, Julie!	146
Různé.....	147
Slovník	148
Námořník.....	149
Pasažér	150
Stetson	151
Niagara.....	152

Špenát.....	153
Strýček a babička	154
Zápas.....	155
Z města.....	156
Parník	157
Čas	158
Skryté město.....	159
Střechy	160
Bouřka a zákulisí.....	161
Skutečnost.....	162
Sníh a maso.....	163
Sukně a výstřih	164
Stehno a hyždě.....	165
Provázek.....	166
Šedá a červená.....	167
Šipka	168
Nápisy.....	169
Cikády.....	170
Na venkov	171
Krajina	173
Sezóny.....	174
Pohromy.....	175
Andělé a přízraky	176
Prázdnno	177
Oblouk	178
Žít.....	179
Dřít.....	180
Omyl	181
Věc	182
Metafysika.....	183
Socialismus.....	184
Aristokracie.....	185

Film	186
Konec.....	187
Biograf	188
Šance.....	189
Restaurace.....	190
Služka a sluha.....	191
Zúčastnit se.....	192
Setkání	193
Znamé a neznámé.....	194
Přikládání smyslu.....	195
Korzo.....	196
Jaromír.....	197
Únava.....	198
Scéna.....	199
Tetelení.....	200
Vstát.....	201
Knihovna	202
Arsenál	203
Velodrom	205
Skrýš	207
Vesnice	209
Obydlí	210
Poklad.....	211
Vedlejší pokoj.....	214
Místnost za krámem	215
Okno	217
Manekýn	219
Láska.....	220
Zločin.....	222
Mistr a rival.....	223
Slavnost	224
Návrat.....	227

Nazítří.....	229
<i>O Arsenálu</i>	230
Poklady.....	235
Poesie a dějiny.....	236
Ke „Kovu sezóny“	239
Do mlhy	242
P. S.	243
Kolem stolu	283
Kniha knih	288
Popel a spálenina	293
O pomalosti.....	297
Světlo básně	299
Několik zpřesnění	304
K jednotlivým textům	308

Basin Street Blues

„Když řeknu, že přijde, tak taky přijde.“ „Černý“ spěchal a byl už trochu podrážděn. „Chodí tam zapít každou vejplatu. Taky bys už mohl vědět, že jsem vás nikdy nikam netáh na prázdno.“

„No vždyť se jen ptáme,“ chlácholil ho malej Venca. „Hlavně abys ho dostal na dvorek.“

„Bez starosti. V jedenáct je tam chlap i s plnou šrajtoflí.“ „Černý“ se už uklidnil a mluvil zase s mírnou převahou, kterou rád dával najevo.

„Jen aby do jedenácti všechno neprobendil,“ zasmál se krátce Tonda. Potom se rozešli. Do večera bylo ještě daleko.

Odpoledne se drobně, ale vytrvale rozpršelo a večer, když Hlavsa vyšel z fabriky, to vypadalo, jako by ještě dlouho nemělo přestat. Déšť byl jako dotěrné zvíře, které by si chtělo trochu pohrát, lidé je ale přehlíželi a spěchali, aby už byli doma, kde budou za okny poslouchat harašení kapek. Hlavsa dnes po rozloučení s Jírou a Horáčkem, které bylo stejné jako v jiný den – to znamená stejně neúčastné a lhostejné – nešel domů, ale loudal se pomalu jako člověk, který nemá kam jít. Lišil se tím dost nápadně od většiny chodců, kteří v té chvíli spěchali z práce buď na tramvaj nebo do hospody – neměl už ale nejmenší důvod k tomu, aby ještě jednou zvonil u dveří, u kterých dávno neměl co dělat. Dokud tam chodíval aspoň spát, ačkoliv i to se v poslední době stávalo zřídka, měl pro svůj styk se ženou, která byla jeho manželkou, alespoň vnější důvod; teď už mu ale odpadne i tahle starost. Teď už mu přece vůbec odpadnou starosti, pomyslel si, a víc než co jiného to byl osvobodivý pocit úlevy. Loučení je snad těžké, když se má člověk po čem ohlížet; on toho ale za sebou moc nenechá. Je pravda, že řešení, které si vybral, mu nepřinášelo vůbec nic; jenže právě to nic se mu ve srovnání s vlastním životem zdálo být lákavým snem, lehkým jako něco, co bylo kdysi dávno, v létech, kdy byl malý a svět byl plný lehkých a světlých věcí.

Teprve, když jej minul jakýsi chodec, ho napadlo, že jej odněkud zná. Ohlédl se, ale byla už úplná tma a chodec šel právě neosvětleným úsekem mezi dvěma lampami. Uplynula už dost dlouhá doba od chvíle, kdy se naposled rozloučil s fabrikou – tou, která mu asi pila krev ze všeho nejvíc. Vlastně to tím začalo; dalo se sice čekat, že to bude on, kdo půjde při restrikcích první, i tak to ale byl tenkrát otřes. Doufal potom, že dostane místo aspoň někde na poště – když ale smůla, tak smůla. Taky se nikdy s novým zaměstnáním nesmířil; dělal v továrně už čtvrtý měsíc, byl v ní ale cizí jako na počátku. No, i od toho už bude mít pokoj; od všeho bude mít pokoj. To byla i jediná myšlenka, která ho napadla, když dnes odcházel. Toulal se od té doby dobré dvě hodiny. Teď už nepršelo a on nerozhodně hleděl na zářící sklo dveří hospody, u které se zastavil. Došel sem úplně mechanicky, dnes vůbec neměl v úmyslu ke Slámům jít. Kluci byli sice ti jediná, mezi nimiž občas na chvíli na lecos zapomněl, domníval se ale, že to bude lepší bez loučení. Když už tu tedy je, na chvíli mezi ně zajde. Spolkne to pak někde vzadu na dvorku – a bude to mít dokonce s muzikou...

Zastihl své bývalé spolužáky ve značných starostech. Láďa jim dnes v posledním okamžiku odřekl a oni měli za pár minut začít. Kdyby to nebyla zrovna trubka, šlo by hrát i bez něj – ale takhle... Nikdo jiný z nich zaskočit nemohl, a náhradu teď narychlo taky neseženou. Proto uvítali Hlavsu jako Ježíška; byla to poslední šance. Nechtěl to vzít, neměl už trumpetu dlouho v ruce – a pak, už ho to ani nezajímalo. Už dávno ho přece nic nezajímalo. Chtěl mít klid, proto měl v kapse tu věc – a teď aby si ještě troubil funébrmarš... Nakonec se uvolil, že to na chvíli vezme, ale jen s podmínkou, že si do jedenácti seženou náhradu. Byli rádi, že to dopadlo aspoň tak, a obletovali ho jako novorozeně; on si ale uvědomoval, jak málo jeho smrt změnila na životě těch mužů, které považoval za své nejbližší. Budou dál chodit hrát a hádat se, občas změnil hospodu nebo ženu, někdy se někomu z nich povede vtip a jednou dá některý

k lepšímu nějakou starou historku, při níž si vzpomenou taky na něho; a to bude všechno.

Na trubku opravdu dřív nehrával nejhůř, a ještě teď leccos dovedl. Rozehrál se brzo, ale hudba plynula mimo něj, jako tančící dvojice na parketu a pomalu se vznášející kouř v sále.

Už se blížila jedenáctá, když došlo na Basin Street Blues. Bývala to jeho oblíbená skladba; vzpomněl si na to, ale zas jako na něco dávného – myslel už jenom v minulém čase. Vysypal z kapes všechny emoce zároveň se starostmi, teď už v nich zbyla jen malá skleněná tuba.

Když přitiskl náustek ke rtům, zahlédl, jak se u dveří do kuchyně zastavila s tácem v ruce Tonka, číšnice, která do něj byla tajně zamilovaná – ačkoli jeho vztah k ní nikdy nepřesáhl pelestě sdílené postele –, a pohlédla k podiu. Aspoň tobě, holka, ještě zatroubím, pomyslel si, a hned se mu zhnusila ta odporná sentimentalita. Ta myšlenka ho ale už neopustila – ještě jim zatroubit. Ještě jim všem zatroubit; ještě si moc pořádně zatroubit v tomhle mizerném, trapně zpackaném životě.

A hrál. Hned v introdukci vypálil do sálu prudkou dávku vyleštěných tónů, až probudil z nudy i otrávené mladíčky u nedopitých piv, které už nenapadlo čekat něco zvláštního – tady od toho krejčárkového orchestru. Hlavní melodie, která se mu pak rozlila z nástroje, už sjednotila sál jako zlatá zvěst. Nevtrhavě, krásně čistým tónem se přiblížil až ke stropu, těsně před vrcholem jej ale nechal klesnout i s lidským dechem, který mimoděk sledoval jeho dráhu. Tím prudčeji pak ztekl posluchače rozžhavenými kadencemi svého improvizovaného sóla, které zakončil vysoko drženou, v nepotlačitelném crescendo tryskající notou.

Až se lekl nečekaného ticha, do něhož mu upadl poslední tón. Ještěže to hned zmizelo pod nohama potlesku, který se rozvlnil místností. Byl vlastně docela spokojen. Sesbíral všechny drobky, které mu ještě zbyly v kapsách, a nechal je shořet v jednolitém,

čistém a všestravujícím plameni, který sám zapálil. A už nezbývalo vůbec nic; nic, čeho by mohl litovat, nic, co by ho ještě v poslední chvíli mohlo tlačit. Podíval se na hodinky, bylo právě jedenáct. Nejvyšší čas jít.

„Černý“ už nezastihl slávu starého blues, kterou rozsvítila Hlavsova trumpet. Byl čím dál netrpělivější a když se blížila jedenáctá, bylo mu jasné, že ten, jehož měl „udělat“, už nepřijde. Zbývala jediná možnost, a právě na tu spoléhal. Chlapík mohl dnes výjimečně jít k Pavlisům; při troše štěstí mohou ještě všechno dohnat. Sebral se tedy a běžel telefonovat Lojzovi, který u Pavlisů sedí, z budky na konci ulice. Venca s Tondou na dvorku chvíli počkají; je to pořád lepší, než kdyby jim sklaplo docela.

Venca s Tondou na sebe jen pohlédli, když zaslechli vrznutí dveří z chodby, která vedla na dvůr. Hlavsa vyšel pomalu, na prahu se ještě zastavil a nadechl se čerstvého vzduchu, jehož čistě vykrojená porce seděla na dvorku jako zmrzlina v pohárku. Ruka mu mechanicky vjela do kapsy pro poslední cigaretu, ale ta už tam nebyla; zbyla jen papírová krabička. Hlavsa ji chtěl zahodit, pak, při pohledu na čistý dvorek, se ale zastyděl a pokročil trochu dál, aby – bůhvíco vlastně chtěl. Snad se chtěl naposled rozhlédnout po dně, než spolkne tu bílou návnadu a bude nezadržitelně tažen nad hladinu; snad se chtěl ještě podívat na nějaké okno, ciferník nebo hvězdu, kde seděla nic netušící nějaká stará, do té chvíle zapomenutá touha jako kráska ve věži – snad. Jisté je, že neudělal nic z toho, protože ho vyrušil suchý šramot za zády. Otočil se instinktivně a dost nevrle – jako by nemohl být sám ani teď! –, ale pak už mu zbyl čas jen na jednání, a to na hezky rychlé jednání, protože Venca s Tondou se na něj hnali jako splašení býčci. Nechal je přiblížit se až do těsné blízkosti a pak prudce ucouvl k hromadě starého haraburdí, která nehybně jako věčnost pozorovala ty zmatené, hemživé lidské stíny. Oba muži se srazili tak prudce, že si málem padli do náručí; také Hlavsa ale lehce

škobrtnul a do hromady si téměř sedl. Jeho ruka přitom dopadla na něco, co se do ní docela dobře vešlo. Byla to rukojeť nějaké staré basy na pivo, kterou prudce vytrhl z hromady a mrštil jí Tondovi pod nohy. Ale to už se k němu přiblížil Venca a Hlavsa si všiml, že má sám něco v ruce. Vsadil všechno na to, že bude přece jen rychlejší. Velkým skokem se vrhl na překvapeného Vencu a obemkl mu tělo dřív, než mohl ruku s nožem napřáhnout k ráně. Nebylo to nejbezpečnější, ale vyšlo to. Svalili se těžce na zem a zmítali se tam chvilku s prudkým oddechováním, Hlavsa navrch, když náhle dostal hroznou ránu do zad. Vzalo mu to dech a chtěl najednou toho pod sebou pustit a jít se vyhekat do kouta, jenže vydržet, které mu hučelo v hlavě, ho už docela ovládlo. Mocně se odrazil a odvalil se i s tím pod sebou, nepouštěje ho z objetí, stranou, kde chlapíkovi několikrát praštil hlavou o zem; potom sám sebou rychle hodil ke dveřím, ale nestačil se zvednout a už tu byl Tonda, v ruce nůž, který Venca pustil. Hlavsa ho pořádně kopnul do nohy; jen ale vstal, byl tu Tonda s nožem znova. A tu dostal najednou Hlavsa hrozný vztek. Uhnul ruce, ve které se leskla ta lákavá třpytka, a vrhl se na protivníka z boku; dostal přitom ránu do žaludku, jak mu naběhl na levý loket, přesto však pevně sevřel ruku s nožem a držel ji, i když se mu Tonda snažil vymknout, držel, jako se nikdy v životě ničeho nedržel; v ruce už mu hořel potouchle ryšavý oheň a stvoly prstů pomalu vadly, přesto ale nepustil. Bylo to v něm, ačkoliv nevěděl, kde se to vzalo, a bylo to nepřetržité vydržet, vydržet, které nepřestávalo, ani když někdo otevřel dveře na dvorek, ani když se sem hlučně hnali lidé z hospody a dvorek byl najednou plný, když ještě někoho honili a ruka v jeho dlani najednou povolila, a když to tedy vlastně už nemělo význam.

Teprve, když si sedal ke stolu mezi rozjařené kluky, kteří o překot cosi objednávali, vzpomněl si na svou tajnou dávku. Ale do kapsy už vlastně sahal jen ze zájmu o osud té skleněné trubičky. Byla

kupodivu celá, jenom po délce nahmatal táhlou prasklinu – a v kapse trochu rozsypaného prášku. Opatrně si pod stolem utřel ruce kapesníkem a znovu jej strčil do kalhot. Bylo po tom, to mu bylo jasné. V pondělí začne všechno nanovo, teď už bude jenom trochu pít – snad se i trochu smát –, ale s tamtím je už konec. Vysype to někde do kanálu...

„Tak dělej, než přijdou ti policajti“, vybízel jej Honza Málek – jemu se už ale opravdu nechtělo hrát. Zvlášť ne Basin Street, to už přece byla odbytá kapitola; nakonec, když se kolem shromáždilo pár mladíčků a tvářili se, jako by jim na tom záleželo, vyšel však přece na podium, otřel si ústa, nasadil trubku ke rtům a spustil. Odehraje si to a bude mít pokoj.

Už to ale zdaleka nezahrál tak parádně jako před přestávkou.

Ponory

Závodiště

Byly tři hodiny. K závodišti už přicházeli jen ojedinělí opozdilci, stepování razítek v podejnách sázek dosáhlo vrcholného tempa. Koně v paddocku už nesli své jezdce a museli každou chvíli vyjet; prach, který zvířili, utkvíval tíživě ve vzduchu, jen zvolna klesal zpět po kolmici horka stojícího nad plochou kolbiště jako neviditelný mrak.

Byly tři hodiny, když žena až dosud mlčky čekající v autu na nedělně vylidněném nábřeží, hrdá, vysoká, dala pokyn malému, přihrbenému řidiči v zelených brýlích, který s jaksí potouchlou poslušností odstartoval. Auto brzy vyjelo z města a rovnou, prázdnou silnicí se hnalo k závodišti, které právě napjatě utichlo.

Prošla vztyčená kolem pokorně zdravícího pokladního – ani si jej nevšimla – a stanula za zády diváků. Otočilo se jich několik, ona ale ještě čekala; nepřístupná a bílá. Diváci se ostatně hned obrátili zpátky, zaujati bojem na dráze. Přišla chvíle otevřít šampaňské pokřiku, který vyšumí s doběhnutím vlhkých zvířat. Zelená plocha pak zmlkne a opět se rozlije jako záhadné moře. Jen jedna tvář byla lhostejnější k místům, která poutala všechny ostatní, a otočila se zpět až po chvíli. Byl to Frank. Také tedy přišel. Náhle si uvědomila, že tu budou všichni. Nikdo z nich si tu příležitost nedá ujít, i když bude muset spatřit také všechny další a pouze si nenávistně přát být tu sám, v tichém a zarputilém inkognitu. Budiž, přišla tedy také. První dostih skončil, publikum vydechlo; nehybný mrak nad plochou závodiště však ještě čekal.

Nepřístupná a zlá, plná klidného střehu, kráčela ve svém bílém, rozpjatém paletu davem; pohledy se o ni tříštily jako bezbranné vlny. Vtom zachytila prudký pohyb muže u stánku s nápoji. Mohla vidět jeho tvář jen zlomek vteřiny, byla si ale jistá, že ji poznala. Kracker. Ví tedy všechno. Trochu se zarazila, pak ale pohodila hlavou a šla dál, stejně vysoká. Snad to ani nebyl on. Přesto jí příhoda

udělala trhlinu do jednolitě chladného vzrušení, s nímž na sedadle vozu nehybně pozorovala, jak se každou chvílí blíží k závodisti.

U stájí čekal starý Piesen. Zřejmě už věděl, že je tady. Mlčky dala najevo, že ho také vidí. Diskrétně jí naznačil, aby šla za ním. Zahnuli za budky s tikety. Teprve tady ji oslovil. Byl to zbabělec, bál se jí, a ona se při hovoru nesnažila skrývat své pohrdání. Nechal se týrat jako ponížený pes a přitom ji nenáviděl, jako všichni ostatní. Věděla to a byla na to hrdá. „Všechno jsem zařídil. Budete úplně spokojena. Srub ve Slapech je vám potom k dispozici.“ Chlubil se s horlivostí sluhů; poslouchala ho jen napůl. Neustále si směšně stíral pot. Bylo vedro, z každého křoví bylo možné vyprášit chuchvalec teplého vzduchu a včel, obloha líná líné, bílé larvy letadel, za nimiž se převaloval zvuk jako vrnící kočka; ona však jako by ve své pýše nebyla ochotná přijmout ani žár. Šla stále vztyčena, míjejíc všechno; směřovala jinam. Jen nepřítomně přerušila Piesenovo blekotání a poručila mu, aby chytil velkého sršně, který se motal kolem keře. Zbledl a začal prosit; mohla mu plivnout do obličeje, nechtěla ho ale vysvobodit. S plným vědomím použila pohledu, o němž věděla, že by Piesena přinutil ke všemu. Bojácně a nešťastně sáhl po sršni. Hrozivé zabzučení na chvíli přehlušilo cvrkot horka, pak utichlo. Trapně bezbranný Piesen pozoroval svou slabounkou, seschlou ruku, jak se chvěje a nabíhá. Byl vlastně starý a ubohý. Bojácně škemral, aby si mohl ruku dát ošetřit. Propustila ho. Zlaté torpedo sršně ji poutalo víc, samo neúprosné. Ale i ono jí bylo podřízeno.

Když se vracela, sedlali již k třetímu dostihu. Ucítila pojednou velkou sílu a když se vracela kolem bookmakerů, které v tu chvíli mohla míchat jako karty, nedovedla zadržet dlouhé zachvění. Trochu se polekala. Přišlo to opět trochu dřív. Byla to jediná věc, které se bála, která ji – snad – mohla jednou přemoci. Bylo to v ní a ani o tom plně nevěděla, ale bylo to ještě horší a pánovitější než ona.

Náhle spatřila v davu Franka. Rychle k němu došla, aby s tím nezůstala sama; aspoň teď ještě ne. Frank jediný se jí nebál; on

a snad Kracker. Kracker ovšem – ne, nechtělo se jí na něj myslet, a hned toho taky nechala.

Nemluvila s Frankem dlouho. Snažili se nedat jeden druhému nic najevo a mluvili jako náhodou se potkavší přátelé. Tím přesněji se oba přistihli při stejně významném a posměšném pohledu, když zaslechli větu z hlášení, jež sypal do publika tlampač nad vážnicí: „Frejus je letos již ve formě, ale ponese příliš mnoho olova.“ Kdyby se v tu chvíli byla rozhlédla po davu, spatřila by ještě několik mlčících, vědoucích obličejů, jimž neušlo, co ten hieroglyf skrývá. Ona se však jen rychle loučila s Frankem; nezdržoval ji. Potřebovala být zas co nejdřív sama a zamířila proto tam, kde již sedlali koně pro derby. Právě vyváděli Frejuse. Šel krásně a klidně; snad až příliš klidně, zdálo se jí. Když jej postavili do kóje a muž v modré haleně mu chtěl nasadit sedlo, vzepjal se náhle, svrchovaně a nepředvídaně, a ukázal natolik výši, o niž jako ušlechtilá kometa všechna sedla přesahoval, že se pak mohl dát osedlat, aniž si zadal. Dav, zřejmě neschopný vstřebat krásu toho, co Frejus provedl vysoko nad ním, očekával pokračování v krátkozraké domněnce, že je kůň jen jeden z nadřazených a trucovitých mladíčků, jimž byli ochotni tleskat jako divokým.

Byl vzdálen tomu, aby je o čemkoli zkoušel přesvědčit – když ale vycházel, stála ona přímo u výjezdu. Objevila se před koněm jako bílé molo a on v ní poznal moře, které je za ním. Vzepjal se proto znovu, aby ji pozdravil, a učinil to nejpodivuhodnějším způsobem; byl to tanec, při němž naráz rozdrnčel dřevěné ostění kóje, zasálal do prostoru celou škálou lesklého, černého těla, než zakončil bezelstně vznešeným zafrkáním, při němž dal na chvíli spatřit i své obnažené zuby. Stála stejně nehnutě jako dřív; tělem jako by jí ale probíhalo drobné, elektrické chvění, čitelné i z dýchání bledého, vytríbeného a zároveň příliš naze zrazujícího chřípí. Ted' už se nebránila a sála ten ozón jako v tranzu. Když Frejus odjel, obrátila se a chtěla se rychle protlačit davem; byla ale ještě zesláblá a tak prudce vrazila do muže, který stál před ní, a zapotácela se. Muž ji

chtěl zachytit, stála však již pevně na nohou. Pohlédla mu do obličeje, aby se omluvila, a musela pevně stisknout rty, aby se přemohla. Z bezprostřední blízkosti na ni vyzývavě civěla Krackerova tvář. Naštěstí to trvalo jen krátce; vzápětí se vzpřímila a prošla kolem něj bez jediného slova. Teprve pak si uvědomila, že šlo o první chybu, jíž se dopustila.

Když bylo derby odstartováno, dopíjela ještě grenadinu z dlouhé, pyšné a křehké sklenice. Na tribunu došla, když jezdci již vjížděli do druhé zatáčky. Uchopila kukátko a bylo to, jako by vzala do prstů mouchu, kterou vzápětí rozdrť. Právě tak jí připadaly drobné figurky jockeyů. Chvíli sledovala Frejusova jezdce; měl teď za sebou asi čtvrtinu zatáčky. Napadlo ji, zda už ví, zda už všechno prohlédl a bojuje o holý život, nebo zda jako ti všichni *tam* jen zarytě polyká prach v prostoru dění vyčouhlém z této časnosti, do které pak za svou únavu doveze křik vítězství a – – Usmála se a odložila kukátko. Jak je vzdalovala od očí, zahlédla v něm ještě něco, co ji přimělo pohlédnout vlevo před sebe. Stál tam Kracker a díval se na ni, a ona vzápětí udělala druhou chybu, když se prudce odvrátila. Ted' už však na úvahy o chybách a jejich následcích bylo pozdě. Následky se stejně nevyhnou, až se ruleta zastaví; ted' se ale i s osudy, které nesla, točila dvojnásobným tempem, dvojnásob rychle se řítila ke konečnému cíli, bude-li to cíl, k závěrečné katastrofě, je-li jí smrt.

Deset metrů před koncem, už pod tribunou, se to stalo. Frejus, který za vrcholícího nadšení davu vbíhal s velkým náskokem do cíle, udělal poslední krásný, klouzavý krok a zřítel se na dráhu.

I ona na to ale tentokrát doplatila. Věděla zcela jasně o svých dvou chybách, ale nemohla víc, než se co nejrychleji vypotácet ven. Kdo ví, co teď bude, snad zbývá opravdu jen závěrečný skluz. Ač s nechutí, vlezla do auta, jehož šofér s pochopením, s příliš zřejmým a jednoznačným pochopením mlčky odstartoval.

Jak se vzdalovali od závodiště, stál nad ním vysoký sloup křiku, který neustával a který se ještě týž večer přeliže do města.

Hory

Hana viděla, jak Jiří přistupuje ke Gertě a dává jí bílou kouli za krk – ta ale, jak si upravovala šátek, neměla dost stability a lyže jí prudce podjely dopředu. Jiří pustil sněh a chytal Gertu, červenou na sněhu roztaveném v poledním slunci. Pro Hanu byla chvíle jen koule a její pád ve světle, v němž nenávratně zmizela; bílá pláň. Někde tam byly i ty dva černé stíny, pohybující se v jasném ohni, který si všechno podroboval. Ale to už k Haně přistupoval Václav a prudce jí foukl do tváře, jeho záměr se však rozplynul v tom, co se stalo zároveň: nějaký nepatrný, zapomenutí hodný prášek sněhu se setkal v prostoru s tváří, dotek chladný a rychlý jako bílý jed na špičce nože. Byl taky hned přerušen; kontakt ale zapojil. Slunce se stalo jiskrou, která přeskočila, hory ustupovaly. Pláň modrala jiným světlem, a Hana viděla Gertu kdysi dřív, také jinou, v údolí dávno minulých prázdnin; někde vespod jí zněl gramofon, který nazývala zcela zřetelně jmény dětství, jejich znění *navrch* ale vyřknout nemohla. Byla v té kleci, bezbranná a nepřemístitelná, modř se zvolna vytrácela. Příboj byl bílý a jeho vlny nabývaly podoby neznámé, hebké tváře. Byly cestou, Jiří byl blízký a dosažitelný. A vevnitř to byla rozvaha, schopná čehokoli. Polekalo jí to; urychleně se vrátila. Vedle ní se vynořila Václavova zlekaná tvář. Po stráni běžel Jiří ke Gertě, která ležela na sněhu a držela si s bolestnou grimasou nohu.

Park

Šli spolu, bílí v jarním vzduchu potřhaném včelami. A jejich hovor, sladce nedůležitý; jenom si na něj hráli na společném útěku. Po cestě se dozvěděl, že tulák, jehož spolu tolikrát viděli od lesa, když se odtud vraceli v dávno pokročilém večeru, zmizel předloni na jaře. To už měli vesnici za zády a jaro kolem nich začalo rychle tichnout.

Konečně se objevila stráž: nezacelená jizva v zapomenutém odpoledni. Prudce sbíhali, ale řeč, aspoň tu dosavadní, už museli nechat nahoře. Před zdí Diana zaváhala; oči se na volné trávě ještě chvíli zdály prosit, když ale viděla, že je rozhodnut, nezdržovala už nic. Stanuli ve vyrušeném tichu a Martinovi se mihlo, že ještě teď mohou zpátky; ale Diana si už ve světle, které probleskovalo za křovím, našla fábor, ke kterému běžela. Musel ji následovat. Z křoví, kde se úzkostlivě snažil nemyslet na pavučiny, jež viděl zcela zřetelně mezi jednotlivými pruty, vyšli na planinu. Jak ji přecházeli, málem několikrát rozšlápli v trávě vejce. Při jednom takovém vyhýbání na sebe pohlédli; poprvé od zdi. Usmála se plaše. „Pamatuješ?“ Němě přisvědčil a rychle ji umlčel polibkem. Nepotřebovala vědět, že je až příliš zpátky v onom dni; a vůbec už ne to, že si všiml v trávě také jiných vajíček než těch, která tu bývala tenkrát.

Šel s vážností, která nejdéle odolává, ve snaze sledovat i tuto podobu svého stínu, aniž by se stal jeho otrokem. Měla pouta svého úsměvu u něho, proto přerušila cestu a zachytla se ho v místě, jež se jí zdálo nejblíže pevnému rameni. Vítr už ten den byl takový, že si znovu musela vzpomenout na tuláka. Ztratil se tedy docela? Jeho úsměv jí pomáhal rozloučit se s těmi zbytky, které nechávají ústa bezbranná. Přicházeli k místům, kde z řeči zůstává jen to podstatné, stíny patřily lhostejné zvěři. Tam, kde zněly jiné kroky než dnešní, se světlo přiosťřilo. Když už měli před sebou jen několik kroků, zapečetila svá doted' němá ústa ještě prstem, kterým je překřížila. „Spí...“, promluvila za touto ochranou a ukázala jen očima, bez

vlajek, na hnědé klubko tulákova těla, aby ho tím slovem ponechala v ráji. Uposlechl se smutkem, který ji dál chránil. Spí, a není naší úlohou budit ho. Oba dosud máme své prstýnky, slunce v minulosti nás už neopouští.

Od té chvíle propadla docela. Nestarajíc se ani o hladinu, ani o světlo, byla o krok napřed i na místech, kde vybočovala nejen ze svých práv, ale i z daleko smělejších práv zvěře. Všechno s lehkým smíchem; lehkomyšlnost vraždy. Nemohl ji zadržet, i jeho okouzlovalo dávné – nicméně až v době, kdy již park nenavštěvovali, vystavši – písmo na pařezech; nemohl, příliš se rozběhla. Byla právě u nejnevinnějších lesků, když rozhrnula poslední křoví. Ostatně i jeho překvapila propast, tak brzy ji nečekal. V jediném okamžiku zahlédl celý park; všechny oči přihlížely, teprv teď se slunce mělo pohnout.

Výkřik ještě stačila nechat nahoře, zároveň s rozkymácenou větví, zbytek její věty musel ale zničit svou intonací po celé délce pádu, po celé délce blesku, jímž ji sledoval rozpálený sráz. Její let do údolí měl lehkost toho, kdo zmizí ještě před vrcholem odpoledne. Běžel zpět parkem, odháněje nervozně myšlenky na komtesu, kterou v něm před léty vídával, na své dětské oči, hořící pro krajkový lem její chůze; běžel i tehdy, kdy už slunce zas vystřídal měsíc nad fontánou. Chtěl zůstat věrný té, která ho opustila vprostřed věty, věrný jejímu pádu do propasti odpoledne, které se stalo tím dávným beze změny stupnice. Teprve, když se zvedal z příkopu za zdí, měl důvod k tomu, aby si očistil kalhoty.

Cesta za Dianinou sestrou se Martinovi v tu hodinu zdála nebezpečná. Bylo to příliš jako těžký ubrus v pokoji na věži, opuštěném ve chvíli, kdy zvoník stoupá ke zvonici. Musel popadnout dech. Jen při pohledu tím směrem také viděl, jak se po silnici, ještě teď tiché týmž sluncem, v němž sem šli odpoledne s Dianou, blíží poselská dvojice. Jednu z dívek poznal hned prvním pohledem, na nějž se zmohl: byla to Dianina sestra; druhou až po chvíli, ačkoliv to byla

sama Diana. V jejím úboru se nic nezměnilo; tím pomaleji jim šel vstříc. Dianina sestra nedotírala, jako by věděla, že si mají co říci. Diana však nestála o to, aby se jejich lokty rozpojily; stačilo jí obrátit se k němu, aby ji ještě spatřil zbarvenou světlem západu, v němž vynikla smrt jejího úsměvu v té podobě, jak byl zvyklý jej znát. „Ty jsi přijel, Martine?“ Nedivil se tomu tónu. Po tolika letech... „Přijel, Diano. Je tu pořád hezky. I ty jsi dál...“ Nepokoušela se předstírat, že svůj bývalý úsměv vzkřísí. Takhle, na stráži, byla pořád o něco čistší. „Hm. Stav se u nás někdy. Jdeme se se sestrou trochu projít před zábavou.“ „Možná, že se přijdu podívat oknem.“ „Ty ses taky nezměnil. A víš to, že starého tuláka našli mrtvého?“ „Vzpomínám si.“ I to je hodné oslav – dva lidé se minou a večer všechny smíří, rozmístí ve svém šeru směrem k růžovějícím mřížím.

Jak si šel Martin balit domů zavazadla, potkával bíle oblečené dívky, spěchající ozdobit pozdní slavnost svými neuhašenými světly. Všechny měly kolem tváře stejně jasné stuhy a než zmizely ve dveřích hostince, každá z nich pečlivě otiskla svou siluetu do krvavého zbořeníště červánků.

Arco

Všem stolovníkům ještě dnes, P.

Motto (vlastní):

„Čekat, čekat dokud se neseskupí jediné čtyři hvězdy v toto souhvězdí, jediná čtyři písmena v toto slovo – Arco.“

Byli tu všichni, ale čekali ještě na jakousi manu – třebaže šedý strop kavárny nejevil známky, že by z něj v nejbližší době mělo na mramorový stůl, u jehož čtverce seděli, cokoli padat. Málokdo se dotýkal této plochy, snad je příliš nebezpečné hledět do ohniska. Střed příliš žhavý. Snad, kdyby se pohnuli, zmizí i karty, z nichž žádná nechyběla. Úplná hra. Jen přiškrceným hlasem požádal Albín Adolfa, aby přepočítal listy. Adolf karty vyjmul a na stůl se jako do skleníku začal snášet předčasný podzim kár, srdcí, pik.

Křížová trojka.

Odněkud začala tichá hudba. Karet bylo stále jednadvacet. Poslední klesá Arie do klína. Albín se bledými prsty chytá karet na stole, aby nesáhl pro tu jedinou. Podzim zpustl a na jednom místě výhruzně naběhl větrem mezi zvlášť zkroucenými větvemi. Karta lehce sklouzává ze sukně; to již je připraven Ambrožův elegantní úsměv i se svým majitelem. Karta je pro tuto chvíli zachráněna. Je to ovšem Albín, kdo musí odejít; nervozními prsty bere peníze z Adolfových rukou. Ambrožův úsměv ulpívá, Adéla snímá na chvíli rozhovor z příliš žhavé plotny, o Alžbětě se zatím pouze mluví a Adolf nepřestává být ironický.

Ambrožův úsměv nabývá rysu bolestíinství, není daleko chvíle, kdy bude zlý. Adolf však zřejmě zná svou okamžitou převahu a nemíní si dát pozor. Přesto i on hledá po kapsách starý lístek na vlak, jímž nikdy nejel – tak málo hezký je pohled na vracejícího se Albína. Jeho obličej, pobledlý a něžný, popraskal vevnitř klikatou spárou, ochranná

známka úst je nalepena trochu příliš nakřivo. Ruka se chvěje, zatímco klade na stůl jedinou minci. Osamělý hlas: „Moje karta je ze hry.“ Arie cítí nůž v Ambrožově kapse a chvěje se. Chvíli se jí zdá, že poruší hru, pak ale sedí dál a svírá hysterii v kabelce; tu nakonec odkládá, ač není jisté, jak dlouho vydrží její uzávěr. Albín má ještě šanci, jeho pohled se však už nevrací. Po celou další dobu jej bude upírat na dveře. Jako hypnotizován však okamžitě vstává ve chvíli, kdy mrtvoly hostů u stolků ožívají a hledají peníz pro prodavače právě vyšlého večerníku, jenž vstupuje už teď dopoledne. Je slepý a nepřestává hledět na Albína, hluchého k varovným, polohlasým výkřikům stolovníků.

Slepec nespěchá. Obchází jeden stůl po druhém a nepřestává přitom hledět na toho, kdo na něj počká. Hudba jediná se nenechává rušit; všichni čekají. Scéna, kterou nikdo neřídí. Slepec má v rukou poslední výtisk novin; zde vždycky rozprodá. Snad se usmívá, jeho tvář ale nic nezrcadlí. Albín je na konci sil. Jeho ruka drží sklenici, zelený prsten jako by se vzdouval na tenkých prstech, zděšeně pobíhajících po kraji srázu. Slepec přistupuje ke stolkům; Arie chce vyskočit, náhle ale poznává, že právě kamelotovo oko ji vidí. Aniž je na ni přestane upírat, udělá muž ještě krok. Už už se zdá, že se Albín nahne. Ambrož odvrací hlavu; jeho úsměv přece jenom není pro všechny oči. Vtom zazní odněkud zvenku Albínovo jméno, náhle otevřeným oknem vniká dovnitř hluk ulice. Oči všech přejíždějí po Albínovi, budícím se ze své smrti, hned nato hledají slepce.

Kdo ale ví, u kterého nádraží vláčí už jeho postava svůj ušouraný plášť! Na stole teď zato není jediná Albínova karta; Albín je zachráněn, ale do hry už nezasáhne. Usedá do rohu boxu, do konce už nic neřekne. Arie zjišťuje, že je opilá na mol, přesto, že nedotčený čaj jí úplně vychladl. Řada je přitom na ní. Snad úleva. Vstává s rozžatým pohledem, v jejím výrazu jsou rozpaky, ale míří k činu. Adolf ji dosud s úsměvem sleduje, Adéla je snad dokonce zaměstnána jinými myšlenkami. Ambrož zatím mlčí, ač i on začíná cítit svou horečku. Přesto ponechává květinu v klopě.

Když se Arie vrací, její pohyby už zmalátněly docela. Zřejmě by potřebovala půjčit kartu; Albín však už nemá jedinou ze svých šesti. Arie nicméně dosud zbývají dvě, Adolf s ní znovu odchází. Ambrož se za nimi dívá a pak přepočítává trojici, kterou má v ruce. Neváhá prohodit cosi k Adéle – úplně mimo –, vhodit cukr do vody, kterou mu přinesli s kávou, aby tam umístil květinu. Při návratu kupodivu Arie opět září, ani Adolf, zdá se, není nespokojen. Podařilo se pozbyt jediné karty; za dané situace je to vítězství. Vtom ale vstává Ambrož, odchází, vrací se; vlastní dál všechny tři karty, s nimiž vyšel. Samosebou podvod; Adolf vstává a Ambrožovy karty, které mu vytrhl z rukou, hází na táč číšníkovi, ten beze slova dává oplátkou na stůl cigarety, aniž by se zastavil, aniž by se zarazil. Ambrož přijímá, tu ale Adolf zjišťuje, že karty v jeho ruce jsou všechny neplatné; chce běžet za číšníkem, jenže Ambrož se směje. Směje se i Adéla, ač neví přesně čemu. Není to ale smích té, co netuší – a snad právě ona může ještě lecos zachránit.

Ambrož bere květinu a vkládá ji do vody, Arie si zapálila cigaretu, neboť ani jí to už není nic platné. Květinu ovšem vadne, Ambrož sám teď poznává svůj omyl. Adéla vstává; musí odejít. Je pouze ve vnějším kruhu, neporuší tedy *stolování*, které se jen zúží. Všichni se s ní loučí. Ještě chvíli po jejím odchodu není zřejmé, na kom je řada. Naposled tak přišla šance pro Albína. Zhostil se jí kupodivu znamenitě. Adéla cestou vytrousila kartu, Albín s ní odbíhá a vrací se neochuzen. Chvěje se, tentokrát to však dokonce nese ovoce. Ještě za chůze křičí slovo, jež sice všichni znají, jímž je však dokáže plně zaujmout. „Bouřka! Musí přijít bouřka! Nemůže nepřijít, neznámá!“ Venku je opravdu tíživě, bouřka musí začít co nevidět; dešť.

Náhle je to zřejmé pro všechny. Albín vzápětí definitivně odpadá do kouta, tato karta však aspoň sehrála svou roli. Eso, jediné srdce.

Venku teď nabíhá asfalt, proud aut se zpomaluje. Kropicí vůz se líně sune ulicí; předtucha. Slunce ztrácí tvar. Vtom vstává Ambrož – jehož úsměv, třeba dál vítězný, je dávno zaprodaný jinde – a odchází

s pánem v kožichu, oblečeným do něj už od chvíle, kdy Ambrož bez pozdravu (Arie už je mrtvá dobrých pět minut) vstal ze židle. Oba zmizeli ve dveřích; i Ambrožův konec je v dálce. Karta ve sklenici, z níž zmizela květina. Sama určená neodvratnému zvadnutí. Kdesi venku někoho přejeli; dosud křičel. I Albín odchází, obličej mu cestou pozvolna stéká na koberec. Je to stopa, ale příliš neduživá; mdlá do průhledna. Marnost. Dlouho tak půjde sám, Adolf už však nemůže litovat. Poslední karta leží na stole, poslední karta určená Alžbětě. Adolf krátce váhá, potom ale odolá pokušení. Naposledy pohlédl za Albínem.

Tak jako tak se zítra všichni sejdeme naproti chrámu, málem v téže výšce jako nejvyšší píšťaly jeho varhan. Jak dlouho už zas plné pavučin... Tichým pohledem se loučí, ještě zvedá oči k protější stěně, kde ční z rebusu malby vymodelovaná ruleta. Hned vedle lebky. A dýmka.

Adolf klade kartu doprostřed stolu, aby ji Alžběta spatřila prvním pohledem. Přikládá pak revolver ke spodní hraně, pevně o ni opře hlaveň. Snad se i usmívá; nikdo nevidí krátkou rourku, jejíž sosák míří přímo na Adolfa. Všichni hosté se ani neohlédli. Stačil ještě vyjít na chodník; než se s ním náhle všechno zatočilo, neopouštějící ruleta, všiml si, že se dává do deště.

(Praha, 7. června 1959)

Narozeniny

Pohlédli na oblohu a spatřili věž. Uvědomili si, že je vteřinu před soumrakem, vteřinu před tím, než se zřítí. Naštěstí si pro ztracenou stanici, na níž stáli, právě přijížděla tramvaj. Nechali ji minout a obrátili se k prodáváči večerníků, právě ve chvíli, kdy se šedá lhostejnost oblohy roztrhla vedví bílým výbuchem. Nebyl ale čas vzpomenout na astrology, kteří se zdrželi ve svých kupolích u nábreží; muž, který prodává večerní noviny, je oslovil.

Muž, který měl prodávat; neměl dnes ani jeden výtisk, ač již bylo téměř čtvrt hodiny po vydání, ač již bude za pět minut pozdě. Jako by se chtěl omluvit, roztáhl náhle ruce a pokusil se o rozpačitý úsměv. Když viděl, že se nemusí chovat, propuklo to v něm právě tak prudce, jako to před chvílí ještě nebylo, a on začal vytahovat z kapes tkaničky od bot; stovky tkaniček, tahal to odevšud, z kapsiček saka i z velké kapsy kalhot, ze skryší promaštěného převlečníku, který měl přehozen přes ruku; už z nich byla na chodníku hranička a muž nepřestával, málem se zdálo, že tu tak budou muset zarůst, když se Ruth náhle rozplakala a Jindřich ji rychle a tiše odvedl do blízké pasáže. Zatímco jí stíral slzy, opakovala hlasem, který se sesouval: „Nepůjdu už ve středu, ne, nech mě, nepůjdu už...“ Jindřich jen vrtěl hlavou a rezignovaně počítal klobouky mužů – některé byly modré – jak se pravidelně zjevovali v otvoru pasáže a ptali se, zda mohou něčím pomoci. Šlo zřejmě o tazatele, ale Jindřichovi to bylo lhostejné; uvažoval pouze, zda, až se zhroutí, budou ho v nedalekém automatu schopni dát do pořádku před šestou hodinou, kdy bude zas nutné být u Lybie. Chápal teď, že venku se spustil silný déšť, několik žen, které to nevydržely, se dalo na zběsilý útěk pasáží, tak, jak byly, v sukních narušených dosud pastvinami. Jedné se rozsypal koš. Viděl, jak se na vřetena vrhá několik galantně vyhlízejících mužů a začínají je chtivě sbírat, někteří rovnou ústy. Jeden oštěpek se zakutálel k jeho nohám, Jindřich si to však dobře rozmyslel;

ostatně Ruth přicházela k sobě, mluvila jen velmi pomalu, ale její slova už zas mířila k rozbřesku. Jen jako vzdálené hřímání se jí vracelo zkrotlé, osiřelé „ve středu... ve středu“.

„Zavedu vás do domu. Potřebujete převléct; jste úplně promáčení. Je to schodiště vpravo.“ Jindřich vzhlédl k muži; jeho klobouk byl šedý a vznešenost jeho zjevu znala i tu, která patřila jeho hlasu, aniž se navzájem terorizovaly. Ale oni teď schodiště nepotřebovali. „Ne, děkujeme vám. Ostatně, svítí tam slunce.“ Jindřich se nesnažil vysvětlovat muži, který byl nakonec opravdu šlechetný, že to není déšť, čím trpí jejich šaty; beztak si toho zřejmě všiml hned, když je oslovil. Venku bylo opravdu krásně; až příliš. Nebe bylo nezdravě rozjařeno a co chvíli jím šlehala tenká stříbrná vlákna. Nad obzorem byla jeho modř popraskána malými, vrnivými přístroji, které se kolem sebe motaly v tise opilém reji. Stromy. Odjeli ihned.

Když vystupovali z tramvaje na kraji města, naproti velké, špinavě zelené kulise hotelu, uviděli taxi s bílou kyticí. Přistoupili blíž a poznali ji; noviny z roku 1914 byly sepnuty velkou jehlicí, květiny z nich ale vypadly. Pravděpodobně již velmi dávno, protože řidič si nevzrušeně ulamoval čokoládu, jejíž balík měl vedle sebe na sedadle. V protějším výkladu prodávali velkou petrolejovou lampu z pozůstalosti. Měla zelená místa a oni si vzpomněli, že jsou dnes narozeniny; konstelace.

Zdviž stoupala téměř neslyšně; chvíli se dokonce zdálo, že klesá. Přáli si oba, aby tomu tak bylo – věděli ale, že je nutné vystoupit až u půdy. Když výtah odeslali, uslyšeli z půdy slabé, ale trvalé šelestění. Kolo pracovalo. Zpod dveří vyčnívalo uschlé stéblo sena; Jindřich se nejdřív bál, že jsou prozrazení, pak se však uklidnil a stéblo dokonce nechal pod dveřmi.

Lybie se nevracela; patrně zůstala u koček. Tak dlouho, pravda, je samy nikdy nenechala; kdesi v Jindřichovi se dokonce na chvíli vrátilo vědomí, že jsou jejími hosty, pak se ale vrhl k Ruth. Chtěl ji uložit na modrou pohovku, poznal však, že by to nevydržela,

a jenom si k ní sedl. Znervozněla a rychle navrhla, aby hledali prsten. „Zůstali jsme u píána,“ přijal hru. Otevřeli křídlo; pokoj se zdál příkrčený a šedý do nedohledna. Neptali se, zda to má znamenat spánek, a začali vytrhávat struny. Jedna vydala mámivý zvuk, který vybočoval z tónové řady, a změkla; dala se natahovat. Byla už dvakrát tak dlouhá, když z ní odprýskla malá červená štětka jako z náboje do vzduchovky. Ve skříni se probudil šramot. „Musíme tiše a rychleji.“ Přesto zpomalili tempo.

Ostatní struny už tak lehce nešly. Pod jednou byl veliký kus ledu. Jindřich jej nejprve uvolnil a potom ho chtěl opatrně vynést; už jej ale nemohl uzvednout. Na chvíli tedy nechali hledání a šli si lehnout do koupelny. K svému překvapení ji našli plnou klecí. Všechny byly prázdné, ale jako by tu právě umlkl sykot. Nechali pro jistotu téct cizí vodu a vrátili se k píanu.

Šlo to teď rychle, protože se nepřevlékali. Led zmizel, ale v křídle to stále prudčeji a zřetelněji crčelo. Tání. Tóny odskakující jako smažený hrášek. Sen spadl z kyvadla, těžký a dozrálý, v hustém šeru pracovali dál. Jindřich byl už skutečně vyčerpaný; usedl na stoličku a odpočíval. Ruth si zamyšleně hrála s prstenem, který držela mezi palcem a prostředníkem pravé ruky. „Kdes ho našla?“ zeptal se prudce Jindřich. Opravdu, byl to prsten. Nevěděla. Stejně měl mít zelený kamínek a teď byl bledě, sličně sice, ale přece jenom modrý. Jindřich protestoval: „Vždycky byl takový. Zelený jsme nikdy nechtěli.“ Ruth vyjela: „Jak můžeš vědět, jaký jsem chtěla. Nikdy ses neptal. A pak, byl zelený. Tenhle a ještě jeden, ten z července.“

Louky. Jenže to sem nepatřilo. Tenhle byl modrý, modrý, modrý. Jindřich chtěl být důrazný, ale dopadlo to spíš hystericky. Každý je na pokraji. Ruth se nuceně rozesmála. Dostala záchvat a v pomateném smíchu třepala rukama. Než si uvědomil, že je tu záplava modrých věcí, začaly se jí prsteny hrnout z rukou. Křičela podrážděně jeho „modrý, modrý“ a nepřestávala sypat bleděmodré, světlé body. Několik žlutých zůstalo nepovšimnuto.

Mezitím šero zhoustlo, jen v chodbě, docela na konci, svítil svícen. Šli jí opačným směrem, až došli ke dveřím. Otevřeli je se vší obezřetností, ale na dalších chodbách nikdo nebyl. Tiše spěchali po schodech. Ve sklepě potkali Lybii, která se vracela s plným košem. Nepřítomně se otázala, proč jdou tak brzy. Vysvětlili, že na ně ještě čeká úloha; nechala je tedy jít. Před domem, kde prostřela pouliční svítilna ubrus kalného světla, schla kaluž krve jako kravata na svraskalých pergamenových klávesách. Odněkud se prodralo tiché blues a hned se zase stáhlo; vrátilo. Zvedli hlavu k nebi, jejich zrak však dlouho musel sledovat zed' domu, z něhož vyšli; jako by zatím narostla. Ulicí táhli rekruti, mizeli v protějších kasárnách a noví a noví se objevovali za rohem, už byla noc a každý si nesl malou, patřičnou černou rakev.

Fotograf

– Vyfotografuji vás na koni, řekl fotograf. Namáhavě vstal ze židle, shrbený, v černém, pohybem ruky mě přiměl zbavit se naráz všeho pohodlí, které jsem doteď měl v odřeném zeleném křesle. Na chvíli pak zmizel ve dveřích do komůrky. Když se vrátil, jeho pohaslé, vědoucí oči si byly jisté, že mě najdou tam, kam mi předtím přikázaly usednout – na kraji staré, těžké židle. Odnosl do komůrky šálky od kávy a teď tu stál v té tmě se svíčkou v ruce, trochu štítivě, jako by se odhodlával k tomu, co musí udělat. Nakonec musel; prudce shodil ze zaprášené hromady u stěny velkou truhlu. Prášilo se ještě dlouho potom, daleko víc, než když předtím posupně plácl dlaní do zeleného křesla. Odněkud zpod divanu vyběhla slepice a celá bílá zmizela v komoře. On sám stál u hromady, zády ke mně, snad jen na zkoušku si dával na hlavu starý cylindr. Ještě se leskl, jak dohořívala svíčka, už to však zanikalo. Bylo tu čím dál víc tmy a on pak neustále tiše šramotil svým harampádím, až jsem ho přestal vnímat. Tím víc mě vzápětí překvapilo, jak se mu podařilo všechno připravit. Stál vprostřed pokoje, kde teď bylo přece jen víc místa, zdál se jiný a opravdu patřičně oblečený – byl to frak –, s přístrojem po boku; možná, že už chvíli tak strnule čekal, až si ho všimnu. Nezapomněl ani na bílý kapesník, který mu vyčníval z kapsičky. A hned začal. Ruka v bílé rukavici šla sebejistě dopředu, hlava zůstala skloněna; chápal jsem. Měl jsem vylézt na koně.

Svíčka teď nesvítla a bylo to jedno, pořád je tam to neměnné, jednotvárné pološero. Ale kůň tam nestál. Zadní část místnosti byla vyklizena, stěna byla holá; před ní ale nic. Byl to přece jeho nápad – Udělal jsem krok ke stěně, dál, na mou čest, bych ale nevěděl... Zarazil mě sám. – Počkejte. Není tam, vidíte. Znělo to skoro s pochopením. – Posad'te se ještě.

Tentokrát si svlékl rukavičky, visely pak celou tu dobu zplihle na černém, matném suknu, jímž byla přikryta hlava přístroje. Chvilími

ho nebylo u hromady vidět, jak rozhraboval své haraburdí, mizel v něm a zase se objevoval, pokud všechno vůbec neskryla oblaka prachu. Pokoj se opět zaplňoval, před zataženými okny se kupila hromada knih, smetí, krabic na klobouky; ale přinesl si svíčku a začal zas něco tahat z truhly, a zas to nebralo konce. Nedohledně dlouhé leporelo, to se však posléze při sklapnutí, které probudilo několik můr, úplně rozsypalo; věci stvořené z prachu. A vprostřed pokoje se to vršilo. Měl to udělat už dávno, teď jich bylo nepočitatelné množství. Sotva by jich ovšem kdy bylo méně. Ta lítost zhlouplého kouzelníka, jemuž se bývalé šerpy třepí v prstech. Byl to ještě fotograf? Nebyl jsem si už jistý. A věci se kupily, tisíce zbytečností. V hromadě mezi hadry a smetím se třpytilo i několik vodově modrých kamínků. Červenou papírovou růží v ruce, vstal. – Počkat. V klopě měl hustý chvost papírových třásní, vůbec se zdálo, že zestárl. – Už jen chvíli. S tímhle jsem stejně dávno hotov. Jeho úsměv měl být pohrdlivý, ale už jsem mu nevěřil tak jako prve. Hodně se změnil za tu chvíli.

Zmizel mi vzadu za hromadou a když se objevil, měl chochol v klopě utržený, chvělo se tam jen pár třásní, a na rameni saka pavučinu. Zřejmě spustil větrák. V ruce držel dva šálky, které našel za hromadou, podobné těm, z nichž jsme předtím pili. Postavil je na píáno a do konce si už na ně nevzpomněl. Vrátil se pro něco do komory, dlouho jsem pak slyšel, jak tam potmě štrachá, snad i kašle. Jednou mu něco spadlo na zem a chvíli se nedalo určit, jak dlouhé ticho bude následovat. Vrátil se do pokoje už jenom v košili a jako člověk, který má napilno. Zdálo se, že si na mne vzpomněl, až když vysypal doprostřed pokoje náruč rozlámaných fotografických desek, rámečků a úplně ztrouchnivělých alb, a pohlédl na židli, kde jsem seděl. Byl jsem tu dosud a poprvé jsem tak jasně viděl, jak je fotograf (byl to on, tentokrát jsem si tím byl jistý) strašně unaven.

Z deníku

Být tu jediná lákající, nebezpečná plotna, žhavá trhlina v nastávajícím šeru, byl bych se k ní přitiskl bez váhání, oči rozsvícené nenadálým světlem. Ale jen tyčí přibývalo, byl to celý les tyčí a šero mezi nimi nedávalo naději ani na jednoho zajíce. Temné ježení tyčí zhoustlo tak výhrůžně, že pro ty, které jsem měl těsně před sebou, nebylo vidět další, ty, které jsem měl ještě překonat. Byl bych možná přesto prošel tak jistě, jako když jsem Jiřímu kreslil mapu, ke všemu jsem ale začal slyšet, jak mi pod nohama šplouchá voda. Podívat jsem se nemohl pro tyče, které mne ze všech stran obemykaly, vlhko jsem přes svou kombinézu také necítil; zvuk vody ale stále stoupal, nakonec jsem nevěděl, zda jsem nevstoupil do kanálu, určeného pro někoho jiného. Ta anonymita mě děsila. Úplně otupen, přestal jsem se snažit mezi tyčemi proplétat a z roztržitosti jsem do jedné narazil ramenem. Kupodivu povolila.

Bezhlavě jsem začal utíkat dopředu, porážíje celé šiky tyčí, aniž jsem čekal, až dopadnou. Šlo to lehce, byly-li tyče něčím naplněny, pak nanejvýš vodou; jen se dotkneš a popel odpadne sám od sebe. Kolikrát jsem to vysvětloval i správcové. Myšlenka nepostačila: sotva jsem vyběhl z bludiště, zřítíla se za mnou celá konstrukce. Teprve teď jsem si uvědomil, že jak jsem unikal jedné padající tyči, podrážděla nade mnou další a další, takže bylo jen otázkou kroku, unikl-li jsem ve chvíli, kdy mě štafeta dostihla. Znamenalo to konec celé budovy a každá pozdější návštěva byla navždy marná; na druhé straně to jen zvýšilo rychlost mého úniku. Ted' jsem byl tedy venku. Stačilo mi jediné jezero, jediná klidná voda ve tmě, a byl tam spánek, byl tam jediný dopad těla na vodu a pak už jen tiché šplouchání, než všechno přijme nový tvar, stejně původní vůči následujícím, jako předchozí. Hledal jsem hvězdu, která by se tam odrazila. Nic, ani oharek cigarety. Docela zbytečně jsem se zachvěl a pohlédl směrem ke křoví, tam, kde už byla hluboká noc. Nic, jen oharek cigarety.

Byl to hlídač; žádný pes, žádný štěkot. Byl jsem zmaten jako v nejvšednějších chvílích. Nenapadlo mě nic víc, než zeptat se, kudy se dostanu do aleje. Ani se nezamračil, dokonce trochu opustil své stanoviště (to mi bylo divné až později) a ukázal mi cestu. Za tou temnou haldou dolů. Pomalu jsem se rozloučil a loudal se naznačeným směrem. Nespěchal jsem za koncem, nespěchal jsem tedy nikam. Vráťím se jako někdo, kdo nedostal cigarety, protože večer jsou trafiky zavřeny. Za hromadou se cesta trochu svažovala, nebyla tam ještě ani úplná tma a šero se rozlévalo jako po stěnách opuštěného lomu. Takhle, bez slavíka? Další krok byl krokem do prázdna. Mohl jsem to možná poznat hned: byl to opravdu lom. Začalo to docela drobným zvukem, tak nepatrným, že po něm mohlo následovat jen ticho. Tělo v letu svištělo jen jako kabát hozený do rozjíždějícího se vlaku. A temné žuchnutí při dopadu, to ano. Ale byl jsem okamžitě mrtvý. Prý za mnou ještě hodili můj rekrutský kufřík, nevím. Neslyšel jsem ani, jak hlídač volá, aby vypustili zvěř.

Hry

Z úvah o pozorovateli

Pozorovatel, jenž může sledovat letní počasí za oknem jen z nemocničního lůžka, je nadán hned několika výhodami. Předně, omezený prostor jeho pracoviště není pouze provizorní kabinou pozorovatelů-nomádů, tím méně pak okamžitým stanovištěm pozorovatelů náhodných, patřících ostatně víc mezi zahaleče, než mezi ty, pro něž je den dobrou k práci; je to pevné a promyšleně budované stanoviště k životu, které se postupně stává svébytným městem, plným vlastních hlav. Pozorovatel tak ze svého místa může stejně posoudit dochvilnost hlídače jako sled změn, jimiž za oknem prochází ovocný strom. Když se posléze snese soumrak, přestává pozorovatel rázem litovat krásného dne, jehož pro něj nebylo; zatímco ostatní teprve začínají hloubat, co měli udělat místo toho, co skutečně udělali a co se událo, on začíná budovat uplynulý den na jeho vlastních troskách.

Kdyby se hlídač spletl a vyprázdnil obsah své brokovnice do okna, za nímž pozorovatel tráví své slunné dny, nedosáhl by tím ničeho; co víc, sám by prošel mnohem větší změnou než pozorovatel, jenž by koneckonců pozorovatelem zůstal, byť zbaveným schopnosti podávat o svých pozorováních zprávy. Hlídač, naproti tomu, by se přinejmenším ze spolehlivého strážce stal nespolehlivým, nemluvě o sankcích, jimž by při všech známostech za svůj čin sotva unikl.

Uvažujeme ovšem případ, kdy by pozorovatel na svém lůžku zranění podlehl.

Kdybys nezakopla

Píšu ti gratulaci (dovol, drahá) k vlastním narozeninám, nehněvej se. Můžeš si opravdu gratulovat k tomu, žeš padla na takového hejska. Neboť nic jiného nejsem: pohled, jakou rozkoš mi působí, říkají-li mi básník za běsnění té potrhle hudby, která mnou vždycky zacloumá. Poslyš tedy, budu na tebe vzpomínat.

Neví se přesně, kdy ses narodila, a co se tenkrát stalo v tvé bezprostřední blízkosti. Ale jednou jsi šla se mnou, a už to ti může pořádně přitížit. Po celou cestu podél kolejí (neplet' se, *bylo* to nábřeží) jsi byla stále tou průměrnou bytostí, jakou jsem tě chtěl mít. Ale pak – ovšem, to je právě to, co se nemělo stát. Aspoň má pověst tím trpěla, a tím víc, čím tvoje nabývala vrchu. Nechme však pověst stranou; když ti očistili polévku z šatů (už tenkrát se, jak si vzpomínám, seběhlo víc číšníků, než bylo třeba), šla jsi klidně dál jako předtím. Ale už to nebylo ono. Byla tu ta polévka a pak – pak ještě cosi, cosi nevyslovitelného.

Bylas hodná, trochu natvrdlá, tvé ruce se třásly na pokraji dlažby jako pozdrav žebráka, bylas hodná i při pádu. Kdybys nezakopla, tvrdí se, viděli bychom nad svými hlavami jakýsi osudný přelet. Ale tvůj pád, drahá, tvůj pád mi umožnil navštívit to, co tak sladce dokážeš odkrýt za těch neskonale tklivých nocí jen pro mne, ten pád mi zkrátka dovolil vletět tam přímo po hlavě; bez výstrahy rovnou celý ráj. Jenže to mě právě trápí: mohl tam vletět kdokoli jiný, v takové chvíli ty filosofy tak zdůrazňované zákony přírody jsou silnější, opravdu, jsou silnější než my. Je tu skutečně cosi, o čem je nutné uvažovat. Jistě, jsem šťasten při hudbě, při níž jsem ochoten slyšet i horší urážky, než je mnou tak milované přízvisko hejsk. Ty mne navíc miluješ, a tím je všechno snazší: spadli jsme do toho spolu, mrtvému to koneckonců už nevadilo. Přece jen si ale někdy myslím (jak vidíš, mluvím s tebou zcela upřímně): kdo ví, zda bych neměl víc klidu, kdybys – no prostě kdybys nezakopla.

Zpráva z přítmi

9. října

Má tedy být říjen. Leckdo z těch, kdo mi to oznamovali, mi v tom směru mohl právě tak blahopřát. V říjnu pokračuji. Bylo mi to málem nápadné hned od rána; nad svými spisy, nad svými zábaly. Možná, že právě v říjnu budu konečně mít i své jubileum. Jak je vidět, hledím opravdu hrdě do budoucnosti, málem jako bych tam viděl bůhvíjaký optimismus. Hledím na budoucnost, jako by to bylo jubileum. Vztyčený vykřičník. Jsem jediné vztyčené jméno, hodné toho jména, hrdý vykřičník obsažený ve jméně, vykřičník, jímž jsem vyztužen, abych držel vztyčený. Odzdola až k těm výšinám nade mnou, kde je větráček.

Budu mít jubileum. Celé dopoledne jsem pozoroval své spisy, až jsem se nad tou skládačkou, na začátku října, málem dojmul. Papíry snesené na hromádku, tklivá jména, která jsem měl pro skutečnost, vlastní něžné mindráky; snad ony budou mé jubileum. Má hromádka... Celé dopoledne jsem ji pozoroval, zvedal od ní hlavu k budoucnosti. Mé spisy, vlastní něžná varianta plození. Padaly ze mne, snášely se na hromádku. Malé jubileum. Snůška bílých obálek, jedna jako druhá, ale každá znamená něco jiného. Když jsem vstal, snesly se na podlahu jako drobení do mého akvaria.

Vstal jsem tedy, abych se postavil. Samosebou odhodlaně. Třebaže v šeru, ve vlastním příšeří, nezanevřu ještě na celý svět. Jistě, seděl jsem na bobku, „ve své jamce“ – říkali –, a v duchu si tiše hrál. Ukazoval jsem si do důlků mezi prsty na ruce, označoval si to své: do prvního důlku „tady je chladno“, do druhého „tady je má střední Evropa“, do třetího „tady je ticho“, do čtvrtého „tady jsem sám“. V prvním, ve druhém, ve třetím, čtvrtém důlku bylo ticho. Jen kočka se dál krčí v šeru u stěny, šeredný chumel šera, jako by šero byly jediné možné narozeniny. A tiskne se ke stěně jako by za ní, šerednou zástěnou, byla sama pravda.

V šeru, kde mám svou hromádku, zmačkám jeden z papírů a změním jej v jiný papír. Zkrabacený papír mimo lejstra, mimo vlastní soustavu pojmů. Jiná soustava; hodím to po kočce, takříkajíc směrem k tomu jinému. Vrnění, hodím po tom tím modelem jiné soustavy. V šeru, kde vyvstane zmačkaný papír, ideální model, vyjeví množinu znaků složenou z jednotlivých zkrabacení, sama znak, netušený smysl bílého zvrásnění v přítmí; brány ovšem v úvahu ideální podmínky, nad výjimkami jednotlivých okolností, pouhých mezipřípadů – ospalost, narozeniny –, zkrátka každý jednotlivě vržený papír; případně vržený pokaždé jinak. Pokaždé jinak vržený model množiny znaků, bílá nepravidelnost papíru vrženého pod židli, tak, aby se pod ní octl. S rostoucí něhou a spokojeností myslím za usínání na bílý, mírně pokrčený naškrobený límeček znečištěný jen svým pomačkáním, jenž by za jistých okolností, svých vlastních okolností límečku a něžného modelu vlastní soustavy, mohl být právě tím, čím nezvratně je.

2. listopadu

Dál ohrožen. Proti hromádce spisů, menší jubileum, dál ohrožen; pořád tam, na počátku uplynulého října. Zdá se mi, že je menší. Vidím sám sebe, jak se mi zdá o vlastní hromádce, že je menší; v jubileu, kterým se postupně stávám, se v sobě vidím zmenšovat hromádku své něhy. Všichni dál pilně dýcháme v systémech, které si vytváříme a na nichž stavíme své vlastní větrníky. Mám se proto cítit ohrožen? Cizí papír, cizí plech, cizí svět? Zmačkaný papír a zkrabacený plech jako jiná, nepovědomá soustava znaků. Ve složitých systémech, do nichž si zakreslujeme svá soukromá znamení, ve spletitých a jemných nákresech těch systémů mě přece nepostraší kus zmačkaného plechu. Natož papíru. Beztak ho už nikdo nevyndá zpod židle, pod níž byl zahozen; už tam není.

Přímka vedená napříč plání světa ho udržuje v rovnováze, věčný zákon; dole pobledlý, nahoře zas do běla, vprostřed to přechází. Vím o tom zákonu, sám jsem si jej dokázal nakreslit. Na jedné straně kus zmačkaného plechu, na druhé třeba zmačkaný papír. Nahodilosti, jejichž koktání nakonec v pláni splyne v přímku. Sám jsem si ji nakreslil. Bílou skvrnu na pravou, šedou na levou stranu. Jednu třeba nazvu papír, druhou plech. Mám se tím cítit ohrožen? Stačí obstat každý kus subtilní soustavou, v níž nabyde – každý ve své – významu vlastního zobecnění. Dva splynou v jednu. Nové úsloví. Právě tak jako papírem mohu být ohrožen starým plechem. Neubude.

Vzpomínám si, pravda, na případy, kdy všechno bylo trochu jinak. Jsem ten, kdo si pamatuje, a tím sám i své příští jubileum. Mé budoucí dítě není bez paměti, dá se říct. Jako bych to řekl. Ne, nemám ještě narozeniny. Jako bych je měl. Jiný zeměpis, jímž je mi příští jubileum v mé hlavě. Jiné systémy, které si každý stavíme v přítmi svého vědomí, hrdé a křehké konstrukce, někdy mírně znečištěné: zmačkaný harašící plech místo stejně zmačkaného ticha papíru z cizího, odlišného systému, nepatřičná skvrna na systému. Někdo má třeba v šeru skvrnu od rajské omáčky.

Pořád tady, dál ohrožen skvrnou od rajské omáčky. Ale už je počátek listopadu.

17. listopadu

Dnes jsem celý den vzpomínal, ne bez dojetí, na svou rajskou skvrnu.

Z dějin románu

„Paul Valéry, jenž mě nedávno ujišťoval, že pokud jde o román, nikdy nenapíše: *Markýza vyšla z domu v pět hodin.*“

André Breton v Manifestu surrealismu

Markýza vyšla z domu v pět hodin, v útrokách odpoledne se temně sbíralo Markýza vyšla z domu v pět hodin, dámská srst zářivě Markýza vyšla z domu v pět hodin, po schodech za ní zkrotle stékaly Markýza vyšla z domu v pět hodin, hned za vlečkou se plyšové běsnění Markýza vyšla z domu v pět hodin, v nedovřených dveřích, zlověstně jak nikdy, vztyčený Markýza vyšla z domu v pět hodin, na klice zničehonic sveřepě zaťatý Markýza vyšla z domu v pět hodin, hbitě si ve veřejích skřípla pobledlou Markýza vyšla z domu v pět hodin, v brýlích jí zčistajasna jak při zatmění Markýza vyšla z domu v pět hodin, zmámena hodinou sňala s povzdechem s očí Markýza vyšla z domu v pět hodin, bosá chodidla na dlažbě s nadšeným mlaskáním Markýza vyšla z domu v pět hodin, až se za ní dům s rachotem Markýza vyšla z domu v pět hodin, cizí sudy duněly neodvratně na

Markýza vyšla z domu v pět hodin, když z náměstí vyčítavý kvil kolovrátků Markýza vyšla z domu v pět hodin, sotva pohlédla stranou, kde čiperně v zeleni Markýza vyšla z domu v pět hodin, právě včas, aby čekající kára Markýza vyšla z domu v pět hodin, příliš pozdě, než aby veselý výbuch Markýza vyšla z domu v pět hodin, lidé jak houby po dešti s úlevou sušili Markýza vyšla z domu v pět hodin, vyrudlé vlajky cudně svésily Markýza vyšla z domu v pět hodin, zlato naposled zvučně na dlažbě Markýza vyšla z domu v pět hodin, čerstvý pohřební vůz už pyšně Markýza vyšla z domu v pět hodin, památné hnětení na sebe nedalo Markýza vyšla z domu v pět hodin, spráskané batohy jen sténavě na prahu

Markýza vyšla z domu v pět hodin, ve svalech se šířilo vzrušené Markýza vyšla z domu v pět hodin, po svrchníku s úctou slézali na chodník Markýza vyšla z domu v pět hodin, naproti z kostela, s křikem a s vikářem na zádech Markýza vyšla z domu v pět hodin, sudy potácivě, jako by váhaly Markýza vyšla z domu v pět hodin, drsně přiměla bečky k Markýza vyšla z domu v pět hodin, laskána soumrakem svěřila snivě drcení Markýza vyšla z domu v pět hodin, z kulis náhle troufalé bidlo Markýza vyšla z domu v pět hodin, kůstky v rukávníku už jen ochable

Markýza vyšla z domu v pět hodin, žhoucíma očima bylo vidět až Markýza vyšla z domu v pět hodin, slavně, téměř bez hluku, se jak široká tak dlouhá Markýza vyšla z domu v pět hodin, leknutí, vlna potlesku ji však hned zvedá na Markýza vyšla z domu v pět hodin, skvoucí trhlina se rozrůstá v přihlížejících Markýza vyšla z domu v pět hodin, mozolů v okolních ulicích dál kvapem Markýza vyšla z domu v pět hodin, hulána opodál poctila jen zběžným Markýza vyšla z domu v pět hodin, třísky z hlubin očí s marným sršením

Markýza vyšla z domu v pět hodin, kusadla se mateřsky přimkla k uhřáté Markýza vyšla z domu v pět hodin, aktovka zvlhlé četby s významným plesknutím Markýza vyšla z domu v pět hodin, zpěněné úpění z věže tam vítězně Markýza vyšla z domu v pět hodin, z káry je tiché doutnání pár trouchnivých Markýza vyšla z domu v pět hodin, potřísněný hulán se v dálce úprkem Markýza vyšla z domu v pět hodin, po kočáru ale nikde ani Markýza vyšla z domu v pět hodin, konec bidla s hanbou kdesi jinde Markýza vyšla z domu v pět hodin, tma šplíchla z loubí jako by tam kohosi Markýza vyšla z domu v pět hodin, ve dveřích za ní, oble jako nikdy, pracně odkojené Markýza vyšla z domu v pět hodin, zvíře na kozlíku – jen zvětřilo její dívčí švihadlo – se poděšeně Markýza vyšla z domu v pět hodin by měla být první slova tohoto

Eileen

Nemohl jsem najít lepší doklad k soudobému úpadku ženské grimasy, než těch pár úchvatných, vyšeptalých záběrů sestříhaného němého seriálu *Diamantová královna* s Eileen Sedwickovou (1920), které jsem dnes zhlédl při odpoledním promítání v archivu. Eileen, jedna z těch dávno zapomenutých, i ve své době ostatně poloanonymních hvězd, které dosud stálo zato beznadějně milovat a jimž se ještě své skutečné tajemství podařilo skrýt před pohledem okouzleného publika, ve znepokojivě problematickém, zbohatlickém interiéru některé z vil na Woodland Hills, Eileen s některými grimasami Blanky Bohdanové, ale bez povinného intelektualismu dnešních emancipovaných jevištních trpitelek za lidská práva... Ostatně je to blondýna, s tou neuvěřitelně rozčepýřenou dobovou frizurou, na níž je nejpodivuhodnější, že některým ženám musela opravdu slušet.

Eileen k nim samozřejmě patřila. V *Diamantové královně* předvádí nejen celou uhrančivou přehlídku toho hryzání rtů, úzkostného těkání očima, svírání látky šatů neklidnými rukama, vzrušeného vlnění něžných prsů pod poloshrnutým hedvábím výstřihu (její bezradný pohled mezi dvěma temnými závěsy!), z jejichž absence je třeba *obvinít* soudobý film – ale také bájně defilé nejskvělejších rolí a situací, jaké lze pro ženu vysnit. Bloudí džunglí svých vlastních nevědomých představ, reprezentovaných šelmami, skolenými vždy na krok od ní věrným domorodcem Zimbou, a především gigantickými houbami, vyššími než stromy, z nichž některé mají zřetelně falický tvar; dívka odhodlaná k nejriskantnějším dobrodružstvím, v nichž přitom nikdy nezapomene prozradit ženu v sobě, zvolí si za přestrojení na zámořském parníku právě neodolatelný *vdovský* závoj, neskrývající sice nic z jejích nezapomenutelných očí, zato ale zesílený od úst dolů, k ramenům, na způsob sukně – snad jen proto, aby tím dráždivěji chutnal polibek za jeho chatrnou zástěnou. Jako

herečka, jejíž – mimořádně úspěšné! – číslo spočívá ostatně jen v několika kankánově-charlestonových poskocích po scéně v doprovodu křehké, vášní prohublé Josephiny Scott s hypnotizovaně ustrnulýma, věčně uplouvajícíma (ale pronikavýma) očima – jako herečka málem uhoří v zákulisí, aniž má kupodivu na její záchraně sebemenší podíl ten urostlý, ale trochu neurotický fešák bezděčně pohrdlivých úst, ušlechtilý budižkničemu, který ji miluje a který se tak dlouho houpe na laně v napůl zaplaveném sklepe, ve snaze dosáhnout nohama sklepního okénka a prorazit je, až zapomene, že se odtud původně chtěl dostat *do* hořícího divadla, a vyběhne po rozbití skla zpátky před budovu... (Sotva zmizí v okně, zřítí se ovšem do sklepa planoucí strop.)

Přál bych si prostudovat rukou – podrobněji než kteroukoli skutečnou milenkou – všechny tajné úkryty v pomačkaných poduškách, když Eileen vprostřed noci opustí postel v krajkovém pyžamu a s revolverem v ruce, aby v salonu přistihla při činu lupiče (a při boji s nimi, svým stínem vyvstalým na okně v objetí s jedním z darebáků, navíc přivábila svého souseda a obdivovatele, aby si k ní přišel pro další nezapomenutelnou ránu do brady),

kus po kusu nechávám její osůbku zarůstat hustým břechťanem fetišismu, když visí bezvládně pod vodou jako utopená loutka, zachycená za jakýsi rákos, a dýchá odšroubovanou hlavní pušky vystrčenou nad hladinu

a zavírám oči do tmy, kde vnímám už pouze zvuky řeznického nože broušeného o schod („je to kámen jako kus špeku!“), když si její pronásledovatelé svlékají na břehu saka a jen v košilích, s kravatami a *vyhrnutými rukávy* se jeden po druhém noří na koních do vody...

Návštěvnice

Ve snu mě obklopují jen přátelé, kteří se mnou přišli oslavit narozeniny, kdosi mi však diskrétním gestem náhle hlásí, že tu je navíc host-překvapení: za plentou, s přáním zachovat své inkognito, se oslavy osobně účastní Marlene Dietrich(ová). Pár týdnů nato mi můj známý produkční volá z Mnichova, aby mě požádal o zvláštní službu: koupit druhý den ráno v květinářství kytici bílých růží, vzít si taxík a jménem produkčního je nechat pro skutečnou Marlene v recepci soukromé residence na avenue Montaigne, kde herečka bydlí a odkud už nějaký čas téměř nevychází. Odmítá i všechny dary, vrátný – varuje mě produkční – nebude nic chtít vzít; postačí nicméně, když budu naléhat a upřesním, od koho růže jsou, aby je nakonec přijal.

Souhlasím; zastavuji s taxíkem před hotelem a vnikám dovnitř s růžemi, jejichž běl rozsvěcí přítmí haly. Recepční se skutečně napřed zdráhá, na mé naléhání pak volá legendární dámu telefonem, aby se ujistil, že může květiny převzít. Slyším ho jasně vyslovit slavné jméno a vzápětí formulovat svůj dotaz; chvíli nato vyhrkne úslužné „oui, Madame“, doprovodí souhlasnou úklonou hlavy, otočí se ke mně a sdělí mi, že květiny mohou zůstat. Až v taxíku při návratu domů si náhle uvědomím, že stejně jako ta ze snu, skutečná Marlene pro mne byla a zůstane jen výmluvným mlčením, tichem pauzy, během níž – snad – mluvila v telefonu s vrátným. Pokud jde o taxíkáře, nikdy se nedozví, komu mi v tom zářijovém ránu pomohl růže doručit...

Za temnou plentou ze snu jako za černou dírou v konverzaci vrátného vidím v duchu Marlene samu oblečenou v temných šatech, jakoby v protikladu k bílým uniformám, které ráda nosila na plátně. V uniformě i v šatech, pravda, je u ní určitá mužskost podstatnou součástí trochu strohépu, téhož, jež jako by

byla předala našim matkám – které sice nedošly až k uniformě, všechny však po jejím vzoru nosily kostýmy s hranatě vycpanými rameny. Matkám, jimž příšeří, v němž sledovaly naše první kroky – to z let okupace a války – propůjčilo navždy i temnou důstojnost vdov.

Zakázané hry

S hříšnou dívkou ze sousedství, kterou jsem kdysi v dětství se zběsilou uvážlivostí přizabil polínkem; bezpochyby obkročmo na dřevěné koze na řezání dříví, umístěné do trosek stržených hradeb mezi naší a sousední zahradou. Časovým rámcem je ovšem měsíční noc zprostřed léta, kdy dospělí obyvatelé obou vil jsou na dovolené. Kozu, poznamenanou čerstvě zaschlými stopami krve (úplněk přivolal i dívčí menses) pak v ranní mlze pomalu spouštět na laně, jako rakev, do odpadkové jámy v rohu zahrady, ke zrezavělým úlomkům dědovy rakousko-uherské šavle zakopané ze strachu před protektorátní prohlídkou. Případně, označenu cenovkou (1774.-), odvléct kozu za svítání na laně mezi šibenice na věžeňském dvoře.

(U stropní klenby nad mou předspánkovou masturbací naleptává tmu skvrnitá kresba *mramorového* zadku živé M., kde rozhodím chladnoucí cáry semene kolem roubení vaginy jako kolem výlevky na dně zaprášeného umyvadla [zřejmě zbytek luxusního zařízení zchátralého lázeňského hotelu]. Nemusím snad zvlášť zdůrazňovat, jak snadno lze šedý mramor nahradit betonem dvora z předchozího zápisu.)

Před jehelníčkem z konce století: ty, která možná jsi jen pomyslem ideální bytosti, složené ze jména jisté velmi špatné žačky severočeského okresního gymnázia a z některých zvlášť drahocenných reminiscencí, v nichž se mísí vychladlé obrazy z Prousta s čerstvě zaschlými stránkami mého vlastního intimního deníku – nechci víc, než s tebou pokračovat ve zběsilém budování tvých dětských „pokojíčků“ v lesním mechu, až daleko za hranice, tvořené lemem tvé sukně. Ani v tvém příjmení se konečně jméno zvířete opatřeného bodlinami neozývá bez souvislosti s jehlami, jimiž bude dřív nebo později zneuctěn netknutý polštářek z rudého sametu, zasazený v pootevřené mušli, který skutečně *korunuje* ten neuvěřitelně dívčí předmět.

Je to, co se má odehrát právě jen v tomhle hotýlku zapomenutém v bezprostřední blízkosti jedné z nejpustších návší, jakou znám, v obci, jejíž výhružné jméno se mezi bezstarostnými názvy sousedních vesnic vyjímá jako Ubuho nepopsatelné koště ve spíži, mezi jablky uskladněnými na zimu – je to ilegální část mé existence, nebo naopak ta pravá, vůči níž to, co většinu roku žiju v Praze, je pouhým obrazem v zrcadle? V každém případě nelze pochybovat o tom, že zdejší mladá, tmavovlasá číšnice je zároveň dvojnicí „černé Helenky“, jejíž zítřejší příjezd do Prahy není bez vlivu na pocity, s nimiž se tam dnes sám vracím z weekendu. – Tak tedy s ní, hluboko po skončení sezóny a na závěr co možná tajného podzimního pobytu ve zdejším úkrytu; s ní, přímo v jejím služkovském pokojíku.

Vzdává se v pokleku a zády, i tím, že na konci jejích paží, svolně položených na prostěradlo, se rozvírají dlaně a odhalují dva svazečky umělých třešní, které zřejmě skrývala v pěstích od začátku mé noční návštěvy. Právě takovými třešněmi by ovšem měl být přizdoben levný klobouček, jež jsem si od chvíle, kdy jsem ji prvně zahlédl, přál uvidět na její neodolatelně proletářské hlavičce... Svlékám se a pojímám ji zezadu, současně kladu svazky třešní doprostřed malé, něžné náhorní plošiny nad jejím dokonalým zadkem. Ve chvíli, kdy se krajina jejích zad čeří prvními záchvěvy, převracíme se rychle do „normální“ polohy. Dvě z třešní, které jí drtím o boky, pukají a rozstříkují po bílé kůži krev *skutečných* třešní.

Jaké další výhružné znamení přichází ještě vyslat svůj fosforeskující signál i ze tmy potahu na polštáři, jímž – než se propadne ke dnu – podkládám její sesterské tělo, že ze mě zároveň s vlhkými blesky tam dole vyráží i výkřik „zářím“? Opravdu nevím. Zatímco skvrny neviditelného zeleného inkoustu zas rychle schnou a zlátnou v jejích slabinách, kladu na prostěradlo paže s rukama sevřenýma v pěst. Oči naproti mně, o jednu tmu hlubší, se rozvírají zároveň s mými prsty. Na dlaních před nimi teď leží dvě bílé, zcela ohlazené třešňové pecky.

S kteroukoli pohlednější číšnicí z bistra, těsně po zavření, kdy, ještě v pracovním, vytírá poslední sklenici v kalném ostrůvku světla za pultem; zezadu a vestoje. Kalhotky zůstaly staženy na půl žerdi mezi kolena, jako ucouraný bílý praporek; před námi, za obrubou pultu, se zhasnutý sál potápí do noční tmy, na pultu, k němuž ji tisknu, se vymyté sklenice pod našimi nárazy dávají do zimničního drnčení. Jen dohekáme a sklenice utichnou, rozezní se někde ve světě budík, samosebou omylem.

S „jockeyskou“, nohatou dámou z metra. Jasná letní noc, neurčitá hodina, páry z luk. Na kraji mýtiny sedí vysvlečená na koni (*nahá jako smrt*, při tom šlachovitém těle „bez hloubky“ a tajemství), jen na hlavě má jockeyskou čepici a na prsteníku pravé ruky černý chránič (s tkaničkami); sportovní tričko hodila do trávy za koně, brýle mu nasadila na nos. Kůň je kromě toho „spoután“ (a přivázán k zemi) tenkými nitěmi, ve kterých, i když je může snadno zpřetrhat, se po celou seanci jen vlhce chvěje; ani jednu ale nenaruší.

Napřed, s jednou nohou pokrčenou (chodidlo na koňském hřbetě) a druhou volně svěšenou, se sama vzrušuje bičíkem, který – jak zjistím, když ho vysune – přechází na užším konci ve skutečnou chryzantému (mezi okvětními plátky se ovšem třese její intimní sliz); pak mi bičík předá, odhodí čepici, já jí navíc svléknu ten poslední zbytek oděvu, kožený prst, vstrčím si ho do zadku a pak ji, s tkaničkou u řiti, domiluju tak, že se před koněm opřu o pařez a přenáším odtud své pohyby až do její dělohy prostřednictvím bičíku-květiny (je velmi dlouhý), jehož dolní konec si během aktu tisknu k údu. V nejlepším si všimnu, že si přece jen něco nechala: mezi prsty levé nohy svírá ztvrdlou chlebovou kuličku...

(Sleze potom z koně, sundá mu opocené brejle a poctivě je olizuje, zatímco já – ona je čelem ke koni, já k jejímu zvednutému zadku – se jmu v pokleku lízat ji. Nasadí si brýle, sehne se a tápajíc rukama koni po břicho, dostává se pod něj – vláčíc mě za sebou – k jeho zadním

nohám; když tam konečně dorazíme, podržím ji za pás a nechám ji sebrat „venku“ pohozené triko. Jen si ho navlékne, kůň, který zřejmě čeká jen na to [nebo kterému snad k tomu dá tajný povel] jí skropí torzo – dosud napůl vystrčené na louku – zlatým a horkým proudem moči. Nezbyvá mi ovšem než přitáhnout ji k sobě a na místě, ve stínu toho živého, oddychujícího přístřešku, se s ní milovat ještě jednou, tentokrát bez kytek a bičů, ale o to vztekleji.)

Pach vlhké hlíny: v noční zahradě jít do dřepu a vypustit tučný plivanec na stříbrný táč, který mi sluha zezadu prostrčil mezi nohama, při zvedání zatlačit do černé hlíny holí rozsvícenou baterku. Respektive: skutálet se ke křoví, odkud sluha v černém vystrčil táč, spustit na něj slinu, zvednout se, vyslat k nebi z baterky pruh světla a nechat v něm sluhu rozzářit táč, který vyhodí do vzduchu. Vzápětí se na druhém konci zahrady dá do pohybu starý džíp a zatlačí navždy kolem do bláta černý telefon.

(P. S.

Houpej mě mezi svými luxusními stehny, ať kuličky vědí, čemu se smějí. Pozorně mi lízej chodidla, ať poznají zblízka tichou mělčinu Velkého náměstí v Bruselu. Vem do pusy mou rourku z masa, ať jsou z mých slov jen tvrdá, nemá vejce vzdouvající tvé tváře. Vraž mi prst do zadku, ať sklepní nádor vyboulí kokosák; a nech mi ho vrazit do tvého, až ti v očích vypukne půlnoc a středověk. Pomalu, lehounce mi hlad' pŕlky, ať konečně mám zprávy od protinožců. Pronikej se mnou jako vlašné torpedo mokváním prostěradel, chyt' mě do zubů a projed' se mnou nocí, ať máme ráno místo očí pečetě.)

Lily Prat

[V knižní předloze je reprodukce fotografie z blíže neidentifikovaného časopisu.]

Stojí tu v té výhni za domkem, v prádle, jímž prosvítají lákavé stíny vstříc těm, kterými ji němě ovívá blízký akát, stojí tu a netečně pozoruje svou bosou nohu, rozhrabující tam v dálce na zemi popel bůhvíjak starého ohniště. Všechna okna domku, v patře jako v přízemí, jsou otevřena dokořán, ticho uvnitř ale jen neochotně taje pod mírnou – byť vytrvalou – sprchou okolních vůní a křiku ze vzdáleného koupaliště. V přízemí přístěnku vpravo od ní, kolmého na zeď, o kterou se opírá (a beze zbytku skrytého ve stínu), chybí dokonce jedno okno úplně; v místnosti za prázdným rámem, mezi pytli cementu, hromádkami zdiva a svazky zaprášených latí, nehybně trůní staré žehlicí prkno položené na dvou vratkých židlích. Na oplechovaném odpočívadle pro žehličku leží nedbale stočený krejčovský metr z modrého plátna; žehlička ovšem vychládá za zcela jiným oknem, na kulatém, vyšívaným ubrusem pokrytém stole některého salonu městečka, jež leží na opačném konci odpoledne. Právě když skloní hlavu zpátky k popelišti, padne na žehlicí prkno stín: ten, který se před chvílí tak zasníl při pohledu na její do tvrda uschlé plavky, přehozené přes okenní rám ve vedlejší, zařízené místnosti, došel nepozorován prázdným stavením až na práh „žehlírny“, odkud teď může kradmo obdivovat ji samotnou. Stačil si však všimnout i krejčovského metru; než se stáhne zpátky do domku, nakloní se opatrně do žehlírny a rychlým pohybem si dá metr do kapsy plátěného saka. Chvíli nato, když vílu znovu napadne vzhlédnout k prázdnému oknu, najde místnost za ním plnou jen původního ticha. Neporuší je ani to, když špička žehlicího prkna náhle odpadne jak popel velkého doutníku a klesne beze spěchu na podlahu, kde se rozpadne.

Ještě jednou sjede pohledem po noze, kterou teď pokrývá až ke kotníku ponožka prachu. Mezi prsty na ni civí neznámé bělmo. Zašátrá nohou a vyhrábne z popele vejce. Hladí je nepřítomně zarudlými bříšky prstů, když ucítí na krku a vzápětí i na noze cosi vlažného: po stehně a po hrudi jí stékají dvě malé, nažloutlé kapky, zanechávající na kůži mastně lesklou stopu. Jediným trhnutím se otočí a zvedne hlavu k vikýři nad sebou. Neznámý v plátěném saku jí odtud výsměšně kyne olejničkou. „Jak jste se tam dostal? Hned slezte dolů!“ Vetřelec zmizí z vikýře, chvíli tam nahoře šramotí a pak se znovu objeví se žebříkem, který jí začne spouštět k nohám. Teď žebřík přistál na zemi, neznámý se ale z vikýře nehýbá; jen tu a tam visí z příčky uschlé stéblo sena. Tázavě vzhlédne nahoru. „Nebylo by jednodušší, kdybys vylezla za mnou?“ Samozřejmě odmítne; než se ale rozhodne, co má dělat dál, ozve se nablízku kovové zařinčení, zpoza domku se s funěním vynoří velký černý hafan, krk omotaný kusem rezavého řetězu, a žene se jí se zlověstným vrčením po nohou. Instinktivně vyběhne na žebřík, kde se zarazí až na třetí, možná čtvrté příčce; zatímco cizinec ve vikýři se jen posupně usmívá, pes dýchavičně usedá pod žebřík a nechává si vytékat z tlamy růžový jazyk. „Tak pojď!“ utrousí do ticha ten ve vikýři. A holka, náhle dočista zmatená, vidí, že si odložil sako a začíná si svlékat i košili. Napřed chce slézt ze žebříku zpátky, pes ale na ni zavrčí tak výhružně, že si to zas rozmyslí a rezignovaně leze nahoru. Vetřelec, teď už jen ve spodkách, ji ale zarazí: „Napřed si sundej ten krám.“ Chtě nechtě ze sebe stáhne prádlo, které po zaváhání zlostně odhodí do prachu pod žebříkem. Když se chystá došplhat k vikýři, ozve se mladík znovu: „Ještě vejce.“ Jeho ukazovák přitom míří k místu, kde nechala ležet v popelu svůj nečekaný nález. „Psa se neboj, nic ti neudělá; jenom se nesnaž upláchnout.“ Se zatajeným dechem tedy spouští nohy ze žebříku vedle funícího zvířete; dokonce i hluk z koupaliště jako by na chvíli ustal. Pes vrčí, ale nehýbe se; ožene se po ní, až když se, s vejcem v ruce, trochu příliš prudce vyhoupne zpátky na

žebřík – jediný hvizd neznámého jej ale znovu přibije k zemi. Ještě než se dá do lezení, hodí jí naháč z vikýře krejčovský metr: „Na, ať máš aspoň nějakou zbraň.“ Bez váhání si metr přetáhne přes bradavky – kupodivu to trochu chladí – a zaváže si ho za zády na kličku, jako improvizovanou podprsenku.

Když došplhá až k vikýři, nemá už na sobě chlapík – který tam teď dřepí na bobku – ani spodky; poté, co se mu opře do očí dlouhým pohledem, odloží dokonce i olejničku. „Tak tě vítám,“ vypraví ze sebe s jistou námahou. „Jsou to ty dveře naproti.“ Dojde až na poslední příčku a chystá se ho neúčastně překročit; už se jí podařilo přehoupnout přes něj jednu nohu, když jí jeho ruka vykroutí z dlaně vejce a rychlým, skoro chirurgickým hmatem jí ho vtlačí do hnízda mezi stehny. Kupodivu ji to přiměje jen k tichému, lehce nervoznímu zasmání a k tomu, že si jediným pohybem stáhne z těla i ten modrý, voskovaný pásek. Načež ho – už zcela suverénně – vtiskne neznámému do ruky.

Dveře naproti jsou nevelká vrátka na petlici, sbitá z vybledlých a zaprášených prken. Když se se zavrzáním otevrou, objeví se za nimi nízká podkrovní místnost s podlahou z ošlapaných kamenů, kde v koutě stojí zašlá zrcadlová skříň, o stěnu se opírá pár víceméně rezavých jízdnicích kol a mezi tím se porůznu válejí chuchvalce uschlého sena, jehož dusná vůně – jen slabě promísená s vůní krásného odpoledne, které tam venku zas pomalu začíná vadnout – ji okamžitě obalí svou tlustou houní. Jedno z kol, bez řetězu a s hlubokým, dečkou pokrytým sedlem, je upevněno v chřestivém stojanu; když na ně na pokyn neznámého usedá, jaksepatří opatrně, aby nepoškodila křehký ovál ve své intimní skrýši, všimne si ještě silného střešního trámu a světlého kolečka, které tu ve vrstvě prachu, mezi šroubováky a klíči, zbylo po olejničce. Zároveň cítí, jak jí lepkavý hádek metru chladivě obepíná břicho a boky, zatímco hrdélko olejničky jí opatrně, ale nezadržitelně proniká do svraštělé růže zadku. Nadechne se a dá se beze spěchu do šlapání.

Pavilon C

Černá Maya ze sebe sotva stačí stáhnout šaty a hodit na sebe, jen tak přes nahé tělo, svůj bílý plášť, když se venku rozsvítí první blesk. S rukou na zapínání přistoupí k oknu a odpoví blesku všemi svými bílými zuby: stihla to právě včas. Vzápětí se tam pod ní, v listí staré nemocniční zahrady, rozhučí i monotonní motor hustého deště. Maya si dopne plášť, sundá z vaříče drnčící konvici a namíchá si grog. Chvilí jen postává u okna a ohřívá si ruce o šálek, pak ale, jako by si něco připomněla, vyběhne i s hrnečkem ze dveří a žene se ke schodům do zahrady. V hale nad schodištěm potká světlovlasou Jarmilu, teď už taky převlečenou, která tu čeká na výtah s tácem plným léků. „Můžeš prosím tě říct Bertě, že za ní přijdu asi za čtvrt hodiny? Jen co si vypiju čaj.“ Jarmila němě přikývne a vstoupí do výtahu, který mezitím šťastně dorazil; Mayiny boty se do nemocničního ticha zároveň rozklapou na schodech.

Když dorazí k zaskleným dveřím na zahradu, Maya se trochu stulí, přitáhne si plášť k tělu a prudce ze dveří vyběhne směrem ke starému studebakeru, který o pár metrů dál, mírně nakloněn ke stromu, jehož ochraně jej svěřili, pomalu ale jistě dozrává pro automobilový hřbitov. Maya otevře dvířka, vklouzne dovnitř a pohodlně, se šálkem mezi stehny, se uvelebí na předním sedadle. Studebaker, i když nepojízdný, má ještě všechnu eleganci šviháků ze staré školy. Chromované kování se tlumeně, ale významně leskne, z měkké, béžové kůže sedadel vmlouvavě táhne vůně dávných doutníků a když Maya stiskne knoflík na rozvodné desce, rozsvítí se do šera zelené oko rádia, z něhož se vzápětí začne šeplavě linout i jakýsi odpolední jazz. Dokonce i stěrač ještě funguje; jeho tiché víření je ke všemu tak příjemné, že se jím Maya nechá chvíli kolébat zároveň s hudbou. Když ho pak vypíná, napadne ji podívat se ven obloukovitým průhledem, který vymetl mezi kapkami na předním skle; všimne si přitom zakutáleného tenisáku, moknouceho kus před autem u kraje

pískové cesty. Nedá jí, aby pro něj do deště nevyběhla a nevzala ho k sobě do auta; teprv pak, míč pevně sevřený mezi nohama, kde zaujal místo šálku, srká pomalu a s gustem svůj grog, nádavkem, v rytmu právě vysílané samby, se pod pláštěm trochu tře o kůži sedadla svým černým zadkem. Zčistajasna ji to vzruší natolik, že začne tonoucímá očima vysílat po okolí těkavé S.O.S. Její pohled utkví na malých, postranních dvířkách v rozvodné desce; rychle je otevře a najde za nimi, spolu s párem ohmataných rukavic, prázdnou injekční stříkačku. Dlouho se nerozmýšlí: nasaje do ní zbytek grogu ze šálku, vyhrne si plášť nad břicho, zabodne jehlu do míče mezi svými stehny a milimetr po milimetru do něj stříkačku vyprázdní, zatímco mezi rty jí sykavě uniká pracně zadržovaný dech. Konečně zhluboka vydechne a jedním pohybem stříkačku z míče vytáhne; vrátí ji pak zpátky do přihrádky, přidá k ní i prázdný šálek a aniž by si vyndala míč z rozkroku, vyleze z auta do deště. Beze spěchu se rozhlédne. Kam se podívá, padá déšť do ticha jak do hlubin starého šatníku; jen na matném obzoru, v průhledu mezi popelavými stromy, ohlásí co chvíli modrý záblesk konečné ztroskotání další pusté vily. Nakonec se Mayin pohled stočí k průčelí pavilonu, kde na ni prázdně civí – z prvního patra – jediné otevřené okno. Bezděčně se zasměje: je to okno její vlastní šatny. Chvíli mu oplácí stejnou, pak ale najednou hrábne pod plášť, vytáhne odtud míč a vši silou jím mrští do okna; načež vyrazí jak střela zpátky ke skleněným dveřím.

Když chvíli nato zadýchaně vpadne do šatny, míč ještě, třeba už dost ochable, skáče po podlaze. Maya ze sebe se smíchem strhne plášť, hodí ho na míč jak na ušťvaného motýla a nahá přistoupí k oknu, aby je zavřela. Déšť, který už na chvíli málem přestal, znovu zesílil; na vzdáleném konci zahrady zahlédne Maya nehybnou jeptišku, mizící pomalu, jako zestárlá socha, pod závějí vlhkého listí. Vtom zazvoní telefon; samozřejmě Berta. Maya ji neúčastně ujistí, že se za ní právě chystá vyjet, a s úšklebkem zavěsí. Pak v náhlé inspiraci přistoupí ke skříni a se zlomyslným zábleskem v očích

z ní vyndá tři obdélníkové kusy vaty, které si úzkými proužky leukoplasti přelepí přes prsy a přes pohlaví; zvedne z podlahy plášť, oblékne si jej a vyjde na chodbu.

V Bertině pracovně se zastaví hned za bíle čalouněnými dveřmi; zavře je, opře se o ně a čeká. Berta si dává na čas; nevzrušeně cosi dopíše, zašroubuje pero, odloží je, zapálí si cigaretu a teprv potom se jí dlouze zadívá do očí. Maya pohled klidně opětuje; chvíli se tak nehybně pozorují, až Berta náhle vstane, přejde před psací stůl, vypustí zvolna kouř z úst a vyzve Mayu téměř neslyšným šepem, aby se svlékla. Maya trpně nechá sklouznout plášť na koberec. Jak se dalo čekat, její improvizované „prádlo“ vyvedlo Bertu z klidu: prudce zamáčkne cigaretu do popelníku, vrátí se za stůl a nervozně zvedne telefonní sluchátko. Než vytočí číslo, obrátí se k Maye: „Dáš si samozřejmě čaj?“ „Právě jsem dopila grog.“ To už Bertu vysloveně nasupí: „Aha! Doufám, že sis aspoň pochutnala.“ „Ani ne, nechala jsem ho vychladnout.“ Berta po ní loupne očima a rozhodně vytočí číslo. „Jarmila?“ S pohledem na hodinky: „Čaj pro Mayu, prosím tě. Teď je skoro čtvrt, tak přesně v půl páté.“ Po krátké odmlce: „A ať je teplý!“ Když zavěsí, obrátí se beze slova ke skříni za stolem, otevře ji, sundá si plášť i prádlo a nahází všechno do skříně, z které vyndá jedinou chirurgickou rukavici; pak se obrátí k Maye a navlékajíc si rukavici na levou ruku, pokyne hlavou ke dveřím do sálu.

Maya už je pevně přikurtovaná k operačnímu stolu, jehož chladný, voskovaný povrch se jí jako obvykle lepí na kůži, Berta ale dál něco hledá na stolku s nástroji. Konečně to najde; opatrně to uchopí mezi prsty a požádá Mayu, aby nadzvihla záda. „Malé zlepšení,“ vysvětluje. „Díky tomuhle připínáčku budeš muset až do konce zůstat vypnutá, pěkně do oblouku. Chytré, ne? Stačilo na to pomyslet...“ Konečně, zatímco Maya se slastným mrazením udržuje záda těsně nad zrádným hrotem, přistoupí Berta k „operaci“; začne ovšem tím, že z ní třemi ráznými, suchými záškuby strhne náplasti s vatou. Vzápětí namočí do benzinu velký tampon a pod záminkou, že z ní musí

smýt stopy po náplasti, potírá Mayu po celém těle rychle prchající tekutinou. Když se její pohyby, čím dál přesnější a naléhavější, začnou soustředit výhradně na Mayino pohlaví, krátce se zastaví a nahradí tampon novým, který tentokrát ovine kolem dlouhé špejle; zároveň se v rukavici oblečenou levičkou začne laskat sama.

Ve chvíli, kdy se obě těla, bílé i černé, začínají vlnit společnými vzdechy, otevřou se tiše dveře a vstoupí Jarmila s tácem, na kterém nese čajník. Diskrétně s ním přistoupí k operačnímu stolu a když zachytí Bertin souhlasný pohled, rozlije bez váhání kouřící čaj Maye po břiše – velké bledé kapky v jejím ocelovém vřesu – a po lesknoucích se prsou. Černoščin křik, zároveň bolestný a šťastný, je signálem i pro Bertu; zvedne se prudce na špičky, strčí Maye ruce pod zadek a chtivě obemkne pohlavím její růžovou patu, která trochu přečnívá přes okraj stolu. Leží tam pak obě – černoška na zádech, běloška hlavou v jejím klíně – ještě dlouho po Jarmilině odchodu, neschopné ničeho víc než vysíleného oddechování. Jen ve chvíli, kdy za sestrou zaklapnou dveře, pozvedne se Berta na lokti a s trochu nepřítomným úsměvem ukáže Maye dlaň pravé ruky. V jejím bříšku je zaražen až po hlavičku velký připínáček.

Facerías

1

(V rychlíku mezi Barcelonou a Bagdadem)

Drahá,

věř mi, že když mě koitus uspokojí, nemohu po celé období klidu před záchvatem pochopit, že lze mít masochistické choutky. Skutečně, jak zaznamenal Philippe Demun, pauza mezi dvěma pokusy jako by volala: „Pozor!“ (Černá dáma v jockeyských kalhotách mi podala sklenici a usedla na postranní opěradlo mé židle. „Chcete-li, můžete mi říkat Dolores,“ pravila a dlouze se napila z půlitru.) Mohlo by se zdát, že jsem si po tom všem sama přála ubližovat živým... Ať tak či onak, když objímáme partnerku a *současně* zdravíme vojáky, řešíme a překonáváme tak okolnostmi daný rozpor. To však neznamená, že jsme vyléčeny, drahé dítě. Svědčí to nanejvýš o tom, že se měníme v tupé a pasivní tvory, kteří dovedou jen vysedávat na slunci a točit líně palci. Mým největším požítkem je lehnout si nahá na parkety a nechat po sobě chodit dívky v elegantních vysokých botkách; to je ovšem možné jen v hambinci. Všechny ty úchvatné scény, ty krásy vyvstávající ze zákrutu lesa, ulice nebo horské kotliny, ještě nesvědčí o soustavném hledání „krásného záběru“. Autoři evangelií byli mazaní ptáčci. Dovídám se, že Faceríase, jednoho z „nesmiřitelných“, který po dvacet let nenechal aktivního boje, dostala v padesátých letech policie v ulicích Barcelony. Když inspektor Maglathan pozorně prohledal celý dům, zjistil, že jeden z nájemníků se nedávno nakvap odstěhoval... Můj vkus v těchto věcech nicméně není tak náročný; je to vkus služebné, pro niž je ideálem solidní Doddůstojník od dragounů, natolik, že jí může způsobit silné pohnutí i zařinčení šavle. Smích a oslnění krásou se tu rodí společně a vzájemně se násobí. V hudbě však není nic působivějšího než temné dunění bubnu. Pokud jde o Sidera, rychle – i se ženou, která nepřestávala

naříkat – běžel ke zraněnému. Už nedýchal. Tři minuty před devátou se dveře fotoateliéru „Kamera“ otevřely a starý černocho začal mést smetít přes chodník do blízkeho kanálu. Objímá tě tvá

sestra Špička

2

Příjezd do Bagdadu je skličující jako sušená treska. Za kulisami léta monotonně pleskají nahnílé karty, tu a tam poznamenané oděrkami, na hlavním oltáři slaví vítězství zběsilé kopřivy. Ve skladu návštěvníci všechno připomíná velké balíky koudele, na které ji kdysi převrátili. Venku vzdoruje slunci jen holé průčelí se staženými roletami krve. Dějiny másla jsou o málo mladší než dějiny lidstva, prázdné jeviště probouzí vzpomínky na zvlášť nablýskané vrstevníky. Ti nejtlustší z nich nebyli nutně ti nejzpučřelejší. Je třeba bez výčitky sejmut a zlehka tlouct spodkem k rozhodnému útoku, bez ohledu na mírumilovnost vodní hladiny. Šlahouny vyrůstající z hlubin věků dostihly před našima očima roztroušené trofeje. Ani zavedení systému měř a vah se kdysi neobešlo bez teroru a násilí. Faceríase, jednoho z „nesmiřitelných“, který po dvacet let nenechal aktivního boje, dostala v padesátých letech policie v ulicích Barcelony. Hlad rozevívá čelisti osiřelých křovin, němě sledujících míjející vlaky z betonových rigolů. Jen těžko lze uvěřit, že se tu kdy hrálo divadlo. Pár letmých záblesků studu v netečné skládce kovů je teď všechno, co zbývá z tolika zdlouhavých frašek o polykání klik. Díra do stropu? – jako by nebylo dost na kladivu, které se s hihňáním zaběhlo uvnitř naší hlavy!

Bohyně

Nechal jsem zvadnout tu, která mi kdysi byla zároveň matkou a otcem, vidličkou a nožem, slupkou a peckou. Pak jsem jí ale udělal sličné vězení z vlastního srdce. Vypěstoval jsem nejednu růži, ale vždycky jsem ji nechal zářit samotnou uprostřed neděle. Když mi král konečně poskytl audienci, byl značně ospalý a jenom mi ukazoval prstem kalkulačku, hnijící nablízku pod nebem vlasti. Vysvětlil mi ještě, že výpary, které z ní do všech stran vyrážely, mohou posloužit k osvěžení a očištění drobných postav, jak se hemžily v záhybech ponurého panství, než nechal své tělo volně padnout k zemi a rozbil si o ni tvář na tisíc střepů. Stejný druh blesků jako ty, které jsou vidět ze všech pagod a umožňují vrátit třpyt nejmenším mravencům Nového světa. Náhle se však ohyzdný hmyz rozbíhá a dává našim oslněným očím spatřit bílou a nehybnou ženu, jakou nám dosud nikdy nepředvedl. Není pochyb o tom, že to je ostrovní bohyně, Indiánka skvostně a bez ustání kreslená, rozmývaná a zas črtaná tékáním jarních výčitek. I bajadéry, ty tečkované mršky, se krátce obracejí k bohyni ostrova, než se přiblíží opět ke studni a dál tam spouštějí hedvábné nitě svých slin. Královi léčitelé v bílých pláštích se zároveň přitočili k nové obyvatelce ostrova a provádějí rozbor jejích tělesných šťáv. Náhle otřásá ostrovem sličná sluneční erupce: krásná Indiánka si uvazuje girlandu. Všichni se tím zdají vyvedeni z míry, až na ni samu a na kalkulačku. U krásčiných nohou se nejasná, hemživá masa kouřící hmoty rychle mění v bengálské Indy. Její šaty mohly jen zvýšit naše zmatení smělostí svých lemů a nestoudností svých trhlin, to se ví... Chvilí to vypadalo, jako by jen bílé uši bohyně, hrdě převyšující okolí svou kuráží, se rozjely ke dnu nebeské propasti v kolese slavného dne. Kdo by se ale v tu chvíli byl rozhlédl po všech očích, které sledovaly scénu, zjistil by, že jediné z nich bylo klidné, pokojné a tiché: oko Boha-otce, starého mrchožrouta.

New Orleans

Romanu Erbenovi

V daleké svatozáři prachu, podívejme: rtuť lokomotivy prchá zvolna pryč po tvé pohozené paži, až k bůhvíjakému zápěstí.

Sotva jsme píchli, náš poničený průvodce leze na strom, jako by se odtud mohl prokokrhat k nebi. V jícnu tmy, stranou od cesty, se umíněně třese hlen zelené hvězdy, málem smích.

Jeho bratr, říkají, je polní hastroš. Nevyjadřuje se k tomu; neúnavně rejdí taktovkou v záhonu sestrěnic. Nedělní požár ho zastihne na terase naproti vybrakované zoo, před hromadou mateřsky hebkých placek, z níž rozvážně ujídá; zřízená livrej za něj trpí v udírně. Utop se, křičí v běhu míjející majitel. Pousměje se, nenuceně odhalí démanty ve zpustošené hubě.

Už vezou opentlené piáno, už ho cpou do skleníku na krok od půlnoci, už tam po léta zarůstá fešáckým býlím. Už ti táhnou chalupu za humna, až z ní vytrásají všechen zlatý prach; ještě jí smýknou po obzoru, vydřou na oblohu léta blyštivou jizvu, a už ti z ní zbývá jen zbořeníště cihelny odsunuté k okraji deště. Už stojíš zpříma, černý pozůstalý, u piána, jež ti nakvap podstrčili, a jakoby nic vyklepáváš prstem signál na víko, diskrétně vprostřed města, které kolem rychle nastavují do všech stran.

Žebříky, perlíky, halapartny, kleště; jak to sem všechno vlekli, nebylo pochyby: bez blesků a hromů se to neobejde. Ještě napůl zmučení z přestálých dějin, vyráželi už pilně do střech otvory způsobené příští bouřkou. Ztrhané matky kojily zatvrzele opodál, jako by hrály lesu na dudy.

Bzučí odhodlaně pilkou v prknech ohrady, málem zas až k třaslavé zelené nakyslého bonbónku slunce. Ten vedle aspoň sviští uvnitř černé žíly, pěkně nahoru a dolů vlahou nocí podél blednoucího zlata stožáru. Drže řvou pekáčem a kopřivou až do tety, než se to všechno zas rozcení v děravé vlajce. Kdoví, kdo jim to vlastně nakukal, že si mají stloukat vor.

Diváci se srocovali na břehu, mávali, malí Jonáši vybíhali z velryby a zdravili dlátky. Jejich plavidlo bytnělo, bobtnalo, dmulo a plnilo se nenasytně vším, co mu přišlo do cesty; na moře už vplouvalo s nákladem krajin, do všech stran zpupně přebujelé fábory, bubáky, keři. To už zase slavně začínalo hnít, zatímco osádka se v něm rozžíhala do noci příčinlivým fosforem mušek.

Když pak chtěli s pýchou ukázat vlajku, udivené oko tu civělo na cár krvavého sousta. A na kus mraku ztroskotaný smiřlivě opodál, na ukazateli cesty.

Nakonec

Ne, nelíbí se mu to. Tolikrát si zkusil počínat, jak mu to poradili: zvednout jednu nohu, pak druhou, popojít, nevšímat si mraků, jít dál. Nějakou chvíli se všechno opravdu zdálo odehrávat, jak mělo, drobné anekdoty světa mījely spořádaně kolem, některé předměty se na něj snad dokonce culily. Najednou však jako by uvízl v otáčecích dveřích; poledne odmítá opustit scénu, tíž bohové ho znovu přicházejí pozdravit, zatímco jeho bližní si zkoušejí na obzoru odložené královské pláště a opětovaně se sklánějí, aby polechtali tytéž nebožtíky.

Nakonec zůstal ňouma sám. Spíš se tomu usmívá: nemá se nerad. Téměř současně se ale mračí; přece jen si je trochu moc podobný.

Armes et bagages (anketa)

1) *Odpovíte na tuto anketu: akademicky – potouchle – ekologicky – drze – hravě – mechanicky – okrajově – líně – rigorózně...?*

Jako obvykle: víceméně roztržitě (podle větru), v pauze mezi dvěma skutečnými nehodami, dvěma omyly a chybnými kroky.

2) *Stačí souhrn vašich nevydařených činů složit váš životopis?*

Mé „poruchy“ a chybné výkony jsou v mém životopisu to jediné, co je skutečně jedinečné a pravdivé: jediné projevy, v nichž dostatečně unikám sám sobě, abych nemohl být uvězněn v žádné roli, i kdyby šlo o roli básníka. Skutečná poesie může být jen sumou našich omylů; jsme-li na něco odborníky, pak jenom na zakopnutí, trapasy a úlety všeho druhu, na rozteklé máslo a kácející se láhev.

3) *Které části svého těla byste se rád zbavil? Chtěl byste být některou svou částí?*

a) Zrcadla.

b) Zasmáním na hořícím konci své cigarety.

4) *Myslíte, že v době univerzální kontroly volného času je možné svůj čas užívat nezávisle? Jak v podmínkách, ve kterých žijeme – nebo které se nám chystají – chápete toto ilegální a nekontrolovatelné užívání, ať individuální, nebo kolektivní? Praktické návrhy?*

K uniknutí „univerzální kontrole volného času“ a čistě fiktivním („spektakulárním“) projevům svobody, ve skutečnosti záludně předurčeným, které jediné nám jsou k využití volných chvil nabízeny, by napřed v našich soukromých oslavách bylo třeba zpochybnit to, co se obecně myslí pod pojmy slasti, zábavy nebo dobrodružství. V okamžiku, kdy nám je každý lepší technokrat nebo podnikový ředitel schopen vykládat o svém vnitřním hledání nebo svém volném toulání světem, se sluší vynalézt nové formy svobody a básnické

„svévole“, které by se takovými jevily nejen ve vztahu k všední rutině, ale i ve vztahu k zavedeným *receptům* na její narušení. Zatímco dnes celé rodinky přistávají v Mexiku a rozkládají své lihové vaříče vprostřed peyotlových plantáží, skutečně svobodné využití volného času nespočívá v cestě po stopách Antonina Artauda nebo Malcolma Lowryho, ale v tom, že v poslední chvíli zmeškáme letadlo a odjedeme vláčkem na předměstí, nebo se pustíme jen do pozorného průzkumu železářských krámů ve své čtvrti.

Unikání „kontrol“ volného času nicméně samou svou podstatou představuje jen dílčí osvobození, omezené na pár izolovaných a fragmentárních *gest*. Jen „svévolná“ organizace celého osobního života, založená na okrajové činnosti jako je poesie (v širokém smyslu slova) nebo zločin, nám může dovolit žít svůj čas autenticky jako takový, to znamená v jeho kontinuitě. I tady je jistě třeba zpochybnit zavedená pravidla hry: domovní lupič tak bude pravým pánem svého času jen tehdy, bude-li v bytě, kam vnikl, kdykoli schopen od loupeže upustit a dopřát si místo ní jen prostou radost z toho, že si tu vykouří půlnoční cigaretu.

5) *Jaké narození byste si pro sebe přál? Jakou popravu?*

Pokaždé, když jsem si – například – zkoušel představit, jak by vypadala má ideální vila, kterou bych si mohl dát postavit jen podle svých přání, nebo jak bych co nejlépe naložil se zděděným milionem, pocítil jsem nakonec úlevu z toho, že takový problém nemusím řešit doopravdy: aspoň jsem tak na sebe nemusel brát víc zodpovědnosti, než na kolik jsem měl. „Pravý život“ odpovídající mým přáním by ve skutečnosti nebyl příliš odlišný od toho, který vedu; jeho nepřítomnost je pro mne naopak tím tísnivější, že jej tuším na dosah ruky, stejně nedaleko, jako jsou mé pravé postoje – ty, které jsem měl zaujmout – často blízké těm, které v životních situacích opravdu uplatňuji. Radši než o ideální vile nebo náhlém dědictví jsem tak vždycky snil o úpravách přístřešku, který jsem

skutečně obýval, nebo o tom, že jsem se náhle zbavil všech dluhů. Ani pokud jde o mé narození a o můj skon, necítím potřebu svůj osud příliš korigovat: sotva lehká lítost nad tím, že jsem se nenarodil o dům dál, za okny nahlízejícími do našich, nic víc než přání spadnout v poslední chvíli z postele, kde jinak podle všeho zdechnu jako kdokoli jiný.

6) Zdá se vám, že z chaosu – aspoň zdánlivého – současných idejí a hodnot vyvstává nějaký velký mýtus? A je to mýtus s kladným nebo záporným znamením?

Radikálněji vzato, zdá se vám dnes vznik mýtu žádoucí?

To, co dnes zaujímá místo „velkého mýtu“, je právě obecná nostalgie po takovém mýtu, jejímž výrazem je jinak koexistence řady dílčích a víceméně karikaturálních polomýtů: kult show-businessových hvězd, Jesus-Freaks, fotbal... Jediným pozitivním východiskem z této „krize mýtu“ – jejíž negativní řešení představují totalitní ideologie – by bylo vytvoření samosprávné společnosti umožňující volný rozvoj hravých, ať osobních nebo skupinových mytologií, nezastřešených žádnou „vyšší“, odcizující „metamytologií“. Hluboká rozpornost současného umění spočívá ostatně právě v jeho ambivalentní pozici vůči této možnosti: vzdor tomu, že se jako celek zdá být příkladným předobrazem budoucí „federace“ mýtů, brání současně toto umění jejímu vzniku tím, že se podílí na podívané oficiální, centralizované kultury a udržuje tak většinu svého publika v závislosti na prefabrikovaných, ať mytických nebo jen „fantasmatických“ vzorech.¹

---

1 Varianta: ...tím, že se podílí na podívané oficiální, centralizované kultury, vzdalující většinu publika jeho vlastní subjektivitě a odsuzující ho k pasivnímu konzumu mýtů – a „fantasmat“ - vnucených seshora, které pro ně předem ušili jiní.

7) Jaké formy sabotáže mohou podle vás nejúčinněji narušit obecnou nadvládu represivních megasystémů? Nejurgentnější opatření“?

V duchu předchozích odpovědí by k úniku z těchto systémů bylo napřed nutné, aby se každý naučil mluvit *svým vlastním* jazykem: naslouchat vlastní subjektivitě – a vyjadřovat ji – bez ohledu k zavedeným formám projevu.

8) Jaké otázky vám v této anketě nejvíc chybí?

Co od ankety (i od výstavy, již provází) čekáte, jestliže jste se jí rozhodli zúčastnit? Co čekáte od zítřka, jste-li ráno ochotni vstát?

O dešti a usínání

– *Co se s vámi děje, když stoupáte po domovních schodech?*

Pronikat do domu (zvláště do starého činžáku) pomalou chůzí po schodech – hlavního schodiště nebo jen postranního „pro služby“ – se paradoxně podobá sestupu do jezera, kde jednotlivá patra i výjevy, které dům případně nabízí, odpovídají různým stupňům hloubky. Jdeme vpřed se vzrůstající námahou, výjevy jsou čím dál překvapivější a tajemnější; až v pátém patře domu číslo 5 v rue Saint-Benoit padnu nečekaně na holky, které tu sedí na schodech a dělají si *poznámky*... Čím víc stoupáme-klesáme, tím víc se ovšem taky blížíme konci: smrti. Neumřu níž než mezi třetím a čtvrtým patrem velké vily z konce století, na infarkt způsobený náhlým setkáním s mladou kráskou, jíž nestoudně ozářil kolena paprsek pozdního slunce vniklý dovnitř jemně pastelovou vitráží.

– *Které pokyny na cedulkách ve vlaku k vám nejvíc mluví?*

To se ví, že nápis Záchranná brzda a ten nezbytný dodatek, *Zneužití se trestá*; pokušení, které vyvolává, je stejně těžké vzdorovat jako chuti rozesmát se na pohřbu. Zastavit jedním ostrým trhnutím celý nedohledný vlak pohřebních vozů, popelečních střed a černých pátků a rozesmát se, až i hodinové ručičky vezmou nohy na ramena a zmizí zmateně za obzorem.

– *Proč je v autobusu nutné zazvonit, aby nám zastavil?*

Nejspíš je třeba vzbudit řidiče. V poloprázdném autobusu z konce deštivého dopoledne tu ale může být i důvod navíc: potřeba vyslat aspoň krátký spiklenecký signál ke společenství pasažérů, které se chystáme opustit, a spojit se s nimi proti světu venku; světu, kde chodci, hluchší než jindy k tomu, co je obklopuje, míjejí *aniž vědí*.

– *Co se ve vás odehrává, když se náhle spustí hustý déšť?*

Přijde na povahu deště, sezóny, hodiny a místa, kde se nacházím. Je-li déšť ledový, většinou se před ním snažím schovat – ledaže jsem právě v Barceloně, kde i nejchladnější déšť jen zvyšuje lákovou hysterii města a frenetický ruch v jeho ulicích. Ať se nacházím kdekoli, máloco mě tak potěší jako hustý déšť:

a) když mě překvapí v létě a zároveň s bouřkou, která ukončí úzkost dlouhého čekání ve znehybněném vedru;

b) když je zároveň jemný a budí naději, že bude padat dlouho – aspoň čtyřicet dní –, až jeho vlhkostí nasákne VŠECHNO, hadry, kosti, kůže, a voda definitivně spláchne písmo z knih, z každého notesu i počmáraného papíru...

– *At' usínáme nebo se budíme, je tu krátký, ale jedinečný přechod mezi oběma stavy, spánkem a bděním. Co se v něm děje, co vás v tu chvíli obývá?*

Ta nejistá chvíle mě skutečně odedávna fascinuje, stejně jako mě z celého dne vždycky nejvíc přitahovalo stmívání, matoucí hodina „mezi psem a vlkem“. To, co se pro mne odehrává, když usínám – aspoň tehdy, když si to mám čas uvědomit – má vždycky stejný průběh: vidím defilovat sled obrazů, které jsou většinou jen variantami téže vize a nemění se víc než filmový záběr náhle strnulý na plátně dík zablokované promítačce. Původní obraz se jen postupně „kazí“, tmavne nebo naopak bledne, jakoby účinkem nedohledně *zmrazujícího* ohně. Šedé, bělavé a modravé odstíny, kterých nabývá, jsou přitom barvy, na nichž odedávna nejvíc lpím a které jako by dávaly vyvstat skryté, zneklidňující metafysice nejvšednějších scén a představ: například pohledu na obyčejné jízdní kolo, opřené o omšelou fasádu starého činžáku.

– Jaké přípravy, která rituální gesta provázejí vaše uléhání a vaši „cestu za spánkem“?

Nejtrefnější odpověď je bezpochyby ta, kterou jsem kdysi na podobnou otázku – aniž bych ji předem znal – dal ve známé hře na sekretář: „Vrhám postel do vzduchu a volám: do boje!“

Proč lpím na životě (odpověď na anketu)

Život, jak známo, je to, co nám nejlíp klouže mezi prsty. Zvláště, když je člověk zhýčkaný synáček vychovaný v duchu nejlepších měšťanských tradic a v protektorském stínu zahradních besídek, aby z něj byl jen rafinovaný, ale k ničemu nezpůsobilý spotřebitel-požitkář; je-li pro střetnutí se životem vybaven pouze jemnou kůží, stejně nedohledně citlivou na všechna tajemství skutečnosti jako neschopnou přidat k nim víc než trochu vlastního chvění.

Kdysi, když jsem ještě myslel, že si pomůžu z bryndy šikovnou piruetou, jsem si vytvořil osobní teorii, která mou nezpůsobilost k životu – a neschopnost opravdu se ponořit do jeho proudu – měla skrýt za filosofický postoj; tvrdil jsem, a nakonec i upřímně věřil, že každé skutečné dobrodružství a praktické, hmotné působení na realitu je jen zbytečnou odbočkou, protože to jediné, oč jde, stejně v nejdobrodružnějších existencích – včetně Fantomasovy – jako v životech bez událostí, je intenzita čistě „lyrických“ zážitků a závratí, jedinečných atmosfér nebo „konstelací“ fakt, bytostí a předmětů. Protože, jinak řečeno, ať se v hotelovém pokoji, odkud se v letním večeru vykláníme nad ospalý parčík, odehrála vražda nebo jen poslední milostná seance před večerí, pravým tajemstvím zůstává pouze ten matný šum a to temné mumlání neznámých, pod stromy otálejících svědků, které k nám stoupají z parčíku spolu s mírným vánkem a s útržky vůně spáleného benzínu.

Hypotéza byla ovšem falešná; je-li opravdu důležitý jen šum parčíku, a sebeefektnější akce je vůči jeho tajemství pouze odbočkou, tvoří zároveň akce, a právě svou sporností, ideální pozadí, na němž mohou lyrické zázraky světa vyvstat zvláště pronikavě. Víc než to: jen ten, kdo opravdu nasazuje svou kůži, může opravdu změřit i spornost své akce a pocítit tajemství parčíku pod oknem – třeba mu neuniká méně než jiným – v plné síle.

Po tom, co jsem to pochopil – a připustil –, se jistě mé důvody k životu dost seschly. S tím, že pravé poklady světa jsou nedostupné, jsem se ještě mohl smířit; to, že mi jsou nedostupnější než jiným, šlo zato těžko přijmout. Lpím-li přesto na životě dál (abych konečně odpověděl), není to, myslím, jen z masochismu, ani proto, že jsem se ve stínu oněch besídek – dnes už dost dalekých – naučil neodcházet z divadla před koncem představení. Spočívá to spíš jaksi v tom, že když se navečer skláním nad parčík, první hebčí závan mě stačí změnit v pravého Fantomase, který v témž pokoji, kde jsem spáchal nanejvýš pár běžných nemravností, právě dovršil svůj nejparádnější zločin.

To, co předcházelo, jistě nestojí za řeč, tak jako to, co bude následovat; od *svého* života toho skutečně moc nečekám. Když ale přijde noc a zalehne scénu parčíku celou svou klidnou autoritou, když nadcházející bouřka vprostřed dne zastřeší ulice, kde probleskují dál jen přízraky novin hnaných větrem, když rozpálená masa nedělního nebe nedohledně drtí ohrady předměstí, němé a bezejmenné; když z kufru neznámé cestující vyběhne zelené jablko a na nástupišti se někdo sesune v záchvatu padoucnice, možná jen v záchvatu smíchu; když z gramofonu vypluje Lesterův frajerský povzdech, když se před budovou Mondu sjíždějí v poledne kameloti a tvoří bzučící česna nebo když někdo, ať je to kdekoli, začne zničehonic mluvit španělsky – ten druhý ve mně, kterým jsem při větším štěstí mohl být (a který v tu chvíli se mnou splývá) se tak rozhlaholí na počest života vůbec, že mu chtě nechtě musím dát za pravdu.

Hlídky

Na úpatí fanfáry

Claudu Courtotovi

Ze všech výrazových prostředků je to asi hudba, která nás nejméně zklamává. Jenom poslech některých gramofonových desek, jako jsou rané – „džunglí“ – nahrávky Ellingtonova orchestru, je schopný trochu utišit těžko definovatelný vnitřní hlad, který se mě pravidelně zmocňuje v předvánočním období, ve znepokojivě krátkých dnech z počátku zimy a ze sklonku roku. Jedině s jistými vzácnými zvuky, především jistě se zvuky Armstrongova bájného kornetu z konce dvacátých let, se může domluvit stesk, který na mne doléhá během letních a podletních večerů, kdy život tak stísňujícím způsobem zjevuje všechnu svou marnou krásu.

Hudba nenechává v ústech pachut' deziluze, protože je vždycky plně přítomná a vydává se naší samotě bez rezerv, jež jinak chtě nechtě zazlíváme – aspoň v poslední instanci – všem ostatním formám básnického poselství, včetně textů či obrazů, jejichž řeč nám zní nejdůvěrněji. Jako *absolutní* prostředek výrazu – a „jazyk o sobě“ – nezná hudba anekdoty postranních myšlenek a skrytých významů; tomu, kdo je ochoten slyšet, říká všechno naráz. Právě ona, řečeno jinými slovy, se ze všech umění nejméně snaží předstírat, že „pod reálným existují zasuté nebo potlačené vrstvy významů, vjemů, realit či pravd“, zastírat, „že všechno, a podstatné především, bylo vždy na dosah a na povrchu“¹. Hluboká pravdivost vztahů, které tóny navazují s tím, kdo jim naslouchá, ve chvíli, kdy mu naráz zaplní *celý* zvukový obzor, spočívá ovšem i ve vrozené amnesii hudby – v tom, že je pokaždé znovu bez minulosti, bez budoucnosti i „bez domova“. Hudba existuje pouze ve chvíli, kdy zní, a kdy je poslouchána; jen tam, *kde* zní a pro toho, *kdo* ji poslouchá. Jinak tomu jistě nikdy

---

1 Antonin Artaud, dopis André Bretonovi z 28. února 1947.

nebylo ani se skutečností; všechno podstatné je nejenom „na dosah a na povrchu“, ale je to vždycky přítomné právě teď a tady. Koně ženoucí se za požárem, jste sami těmi neklidnými plameny, jejichž lesk tak spěcháte uvidět na své vlhké kůži.

Co víc, jako „nejbezpečnější“ forma lidské samomluvy působí hudba tak neodvolatelným účinkem hlavně proto, že závrat, již vyvolává, se sytí sama sebou: subjekt, prvotní zdroj i svrchovaný receptor světla, jež člověk vnáší svou přítomností do tmy vesmíru, se tu jako nikde jinde poznává ve své bezobsažnosti a *neospravedlnitosti*, co čirá, bezdůvodná sebeláska *já* a – skrze ně – všeho jsoucího. Vznikla-li *potřeba zpěvu* zároveň s procitnutím lidského vědomí, podává bezpochyby hudba – všechna hudba – také axiomatický důkaz o tom, že sama závrat z existence je člověku vrozená a byla v něm jen potlačována, když se domníval, že se jí nemůže oddat, pokud ji nezdůvodní: nenajde k ní příčinu ve svém okolí, v tom, co mu v přírodě, ve společnosti i vesmíru zůstává vnější. Ze všech jistot, které tu příležitostně nalezl, musel ovšem dřív nebo později zbýt jenom popel deziluzí; všechna radost z daru, jímž je život, spočívá právě v tom, že si je sama dostatečným důvodem i ospravedlněním. Radost mimo naději a beznaději, která není příležitostným přívlastkem existence, ale její podstatnou formou: trvale přítomná, chce být jen vyvolána z ticha, jako melodie, již nabývá hlasu lidský dech².

A pokud by mi snad někdo nerozuměl, chci říci, že i v hudbě Internacionály mohou být zdrojem radosti samy zvuky, bez ohledu na program, pro který mají verbovat.

---

2 Trvalou přítomnost hudby zvlášť názorně ukazují i některé jazzové nahrávky z posledních let (jeden příklad za všechny: Forest Flower Charlese Lloyda); ty, v nichž modulace téhož návratného motivu, místo aby skladbu násilně vrývaly do ticha, ji jaksi jen nechávají vyplout na povrch z jeho hlubin.

Závrat' z tvorby, z každé myšlenky i činu, jejichž prostřednictvím vybočíme z navykých cest, je závrat' z prázdna. To slastné a vzrušující vědomí, že žijeme, které nám rozpaluje spánky, je jen vítr způsobený dočasným zrychlením našeho pádu *nikam*. Nejsou básně, obrazy a filmy, je jenom nezměrná a oslepující bílá pláň – plátno stejně jako papír – skrácená čas od času průhledným deštěm, který nezanechává stopy. Nejsou události, je jenom nepřetržité dění, proud bez začátku a bez konce neúprosně rozmývajícím podobu bytostí, předmětů, jevů, z jejichž nestálých konstelací se trvale znovuvytváří.

Neexistuje předmět touhy, je jen touha, která je svým vlastním cílem, živí se sama sebou a stravuje nakonec i toho, kdo touží a kdo už si dělal naději, že zaujme místo nepřítomného objektu („toužím, tedy jsem“). Neumírá se, je to daleko horší: *mizí se*. Jinými slovy, nikdy jsme nebyli. Realita není. Vlna, která se ode mne nezadržitelně vzdaluje k obzoru, káně padající ke mně stěmhlav z oblohy, kulka, která mne mívá rychleji, než abych jí stačil dát znamení, než abych ji vůbec zahlédl... jediné poselství, jehož štafetu na okamžik přebírají od větru – aby mu ji vzápětí zas předali – je poselství o dálce bez hranic; o nezměrném a prázdňém prostoru, jenž jediný si podržuje trvalou identitu a jediný vzájemně pojí rozptýlené a zanedbatelné věci: kámen a hvězdu stejně jako dva sousední drobky na ubrusu.

Věk synkop a chyb předem započítaných do výsledku. Osudná prodleva léta, která se každoročně otvírá jako nevyhojená rána mezi datem, opravňujícím mě k oslavě svého někdejšího pojmenování (mám svátek 29. června) a datem, jež mi s dvouměsíčním zpožděním umožňuje si vzpomenout na své narození (4. září). Přítomnost předem nesmazatelně poznamenaná nepřítomností, papír odsouzený zůstat prázdňou plochou dřív, než se ho prvně dotkla tužka. Všechno se odehrává v tom nepostižitelném závanu

provázejícím jednou zavření, podruhé otevření dveří. O patro níž nebo o patro výš, výtah jako obvykle stojí; jenom náš dech, o zlomek vteřiny pozadu, o zlomek vteřiny napřed, ještě stoupá, ještě opadá v závratné křivce. „Et c'est tout,“ ten, kdo se tak ptá, si zároveň odpovídá.

Dopis

Drazí,

snad i ve Vás někdy vzniká pochybnost, zda individuální život, místo aby tvořil ten plynulý proud, který v něm chceme vidět, není spíš dost absurdní sled strnulých a izolovaných obrazů – obrazů, jejichž vzájemná souvislost, pokud existuje, nám jak jen možno uniká. I to, co nazýváme svým „já“, je ovšem mezi sebou pojí jen značně chatrným poutem, už vzhledem k tomu, nakolik každá proměna scény, kostýmu, rekvizit zpochybňuje i totožnost hlavního hrdiny: já v tvých brýlích a bez nich, já v lijáku křižujících se vlaků, před hospodou Na svalu, v objetí s hroznýšem královským, já, můj psací stroj a hory... já sám. Nejsem proto udiven méně než Vy, že je tu zčistajasna červenová neděle, kdy usedám ke stolu a píšu Vám, v obklíčení prosluněných pasek, z jakéhosi ztraceného weekend-housu poblíž Fontainebleau; to, že jsem se dnes ráno opíral o plot a vrtal se pohledem v prašné vozovce právě *tady*, mi rozhodně nepřipadá o nic pochopitelnější než to, že jsem se loni v září vzbudil mezi dvorky na pařížském předměstí – nebo to, že jsem kdysi zvedal k polednímu slunci kaleidoskop z ostrova, odkud se bez většího úsilí dalo doplivnout až do rozpáleného Turecka.

Nemám ostatně zapotřebí číst Claudův text z posledního čísla L'Archibras, aby ve mně znovu vzbudila krajní údiv i jistota, s níž vyslovujeme ta znepokojivá jména: Paříž, Turecko, Jaroměř... Pořád mám ještě jen značně mlhavou představu o tom, kde opravdu stojí to, co bych mohl nazvat svou Amerikou; naposled to bylo v Karlových Varech, kde se mi zdálo, že jsem zdříml před podobnou almarou. Dnes to zas pro změnu byla Austrálie, ten nejistý ostrov, jehož obrysy jsem se marně snažil ustálit v rozčeřených vodách letního vzduchu. Poprvé se přede mnou matně vynořily někdy před třemi dny, kdy jsem v jednom z těch tak vzácných a tak pošetilých rozhovorů, které jsou výsadou milenců, projevil zničehonic přání, aby

Huguette měla v břiše kapsu podobnou té, v níž nosí svá mláďata klokani – právě ti, kteří spolu s králíky Australii proslavili. Nedlouho potom jsem u Goldfayna, kde jsem večerel, bezděčně vyslechl telefonický rozhovor mezi Suzel a jakousi její přítelkyní, která jí vzrušeně oznamovala, že se zřejmě brzy do Austrálie vdá. Samozřejmě jsem si neodpustil poznámku, že právě v Australii se údajně ztrácí i poslední stopa, kterou měl zanechat můj zmizelý pan otec... Načež všemu nasadilo korunu včerejší zpravodajství z moskevské konference, z něhož jsem se dověděl o nepředvídaném vystoupení právě australských komunistů proti srpnové invazi. Co je víc nasnadě, než že každé takové zdánlivé zpřesnění činí mou představu o poloze pomyslné Austrálie jenom nejasnější? Čím pozorněji se dívám do kapsy v Huguettině břiše na zasedající komunisty, tím víc mě letní střepy reality oslňují mým vlastním úžasem.

Asi neušlo Vaší pozornosti, že můj dočasný pobyt v Milly mě samotného udivuje tím víc, že ti, s nimiž tu trávím weekend, nejsou zdaleka ti, s nimiž bych ho trávit musel, abych si byl aspoň trochu jistý vlastní totožností. Ne, ani Huguette tu není. Vás, kteří víte, jakým směrem se ve skutečnosti otáčí osamělý radar v polích, ovšem nemusím přesvědčovat o tom, že i tahle „pravda“ je značně podmíněná; že ta, jejíž nepřítomnost činí tak bolestným světlo, v němž se topí okolní paseky, tu zároveň právě v této nepřítomnosti je také krutě přítomná, rozpuštěna – jako jed v krvi – v těch líných peřejích, v nichž zas a zas padají rozehřátým vzduchem hlavy obětí z padesátých let. Ano, jako vždycky v takový jedinečný den, řeka historie opět na chvíli zmírňuje svůj běh a rozlévá se do stojatých vod přírodního a kosmického; Duclosův volební plakát na vrcholku vodárenského rezervoáru se rychle mění jen ve vyrudlou reklamu a výzvu k návštěvě chybějící Austrálie.

Text pro katalog

Středa

Když otevřu Bernardův a Robertův dopis se žádostí, abych přispěl svou troškou do jejich mlýna¹, zvrátí se mi hlava prudce dozadu – auto se právě rozjelo – a ze všech tiskových agentur naráz do ní začne vtékat přebytný šum světa; ať prší nebo ne („někde vzdycky prší“), ulice venku míjejí proti proudu dobrých předsevzetí, bílá roztržených obálek na mých kolenou je čím dál víc nenapravitelná – a když se zastavíme na červenou, rázem se octneme – jako na dalekém Severu – v tichém středu nesčetných stěhování čeřících povrch planety. Znovu se pak s tím tichem setkám až navečer, ve chvíli, kdy uklízím kabát do osiřelé skříně, jíž jsme se odpoledne ujali, a krátce se nechám zaplavit nocí v jejích útrobách. „Jen tma pod kloboukem, uvnitř šatníku nebo pouzdra na basu vrhá stín do mé trvalé průzračnosti.“

Čtvrtek

Než nás tím lépe sevře ve svém soukolí, orloj světa se napřed pomate: zatímco Béatrice s Laurence v pustině ranního bulváru přihlížejí bez konce jen klouzání protější zdi (přízrak jejich taxíku zjevně straší v docela jiných ulicích), já s Valerií, když konečně otevřeme oči, jsme náhle ve vlaku ženoucím se pryč z Paříže, za pofidérním slibem předměstských zahrádek a hřbitovů. Valeriiny oči rostou do velikosti palcových titulků: „Snad nepojedeme až do Anglie?“ Chvíli jsem na zelenavém pozadí světa a jeho parků jen silueta neznámého únosce.

---

1 Totiž do souboru textů o matoucích „poruchách“ v chodu každodenního života, určeného k publikaci v katalogu výstavy „Armes et Bagages“, kterou oba – Bernard Caburet a Robert Guyon – chystají v Lyonu.

V zadním sálku uměleckého hokynářství, kde denně vystavuji své zánovní kosti, objevím vprostřed dopoledne netušený poklad: kartonovou krabičku, kde se shledám hned s celou – notně zaprášenou – sadou svých někdejších odřených tenisáků. Napříště aspoň vím, kde je hledat.

Oběd u A., jednoho z těch, jejichž knír vidím vždy s novou radostí. Jako obvykle trpím o to víc tím, že nemám ostatním co sdělit mimo svou pozornou přítomnost; na omluvu bombarduji naše hostitele dojatými a vděčnými úsměvy, abych jakž takž udržel teplotu v bytě na zákonem předepsané výši. Když zabloudím očima stranou, otevře se mi – až se zastydím – necudný průhled do pracovny, kde starý guerillero dnem i nocí, nad trochu zborcenou barikádou knih a novin, pokračuje v osamělém boji za Věc; právě tam ho taky M. přistihla ponořeného do čtení, zatímco za ním, za okenním sklem, se v oblaku kouře činila celá četa hasičů... Než se rozloučíme, podaří se mi s A. formulovat společné komuniké, tvořené jedinou větou: „K dobrému svědomí stačí denně zlikvidovat tři bližní.“ A pravda je znovu na naší straně.

(Když o něco později ještě hostitelům volám, ve snaze dát trochu hlubší smysl chybnému výkonu – jistěže bezvýznamnému –, jehož jsme se dopustili tím, že jsme u nich nechali jakousi drobnost, ozvou se – telefon zvedne M. – až po delší chvíli: byli spolu právě v posteli? Vlahé odpoledne za oknem vadne nicméně beze slova a já, zatímco mluvím s M., se mohu jen dohadovat pravdy a ptát se, zda M. sama, zatímco se mnou mluví, tuší mé podezření a ptá se, zda se ptám... Není to jistě horší partie pingpongu, než kterákoli jiná.)

Koncem odpoledne se vracím do hokynářství, kde se večer pořádá vernisáž spojená s ochutnávkou. Poblíž stanice Motte-Picquet, uprostřed té části cesty, kde metro vyjíždí do šumu století a na volný vzduch jeho konferenčních sálů, mě čeká Station Laos, stejně sličná a záhadná jako obvykle; tentokrát však projedu kolem inkognito, abych tím soustředěněji sledoval dost ledabylou myšlenku,

kteřá – ač zdánlivě rozvíjí brilantní teorém – skončí jen koketním plácnutím do vody: „Sebevrazi stoupají v kurzu.“ Pak už mi v hlavě zní jenom dlouhý potlesk.

V hokynářství už zas reflektory, ta stará slunce, zlatí seč jsou maněz planety a její pochcané piliny. Přijíždím sem právě včas, abych slyšel svého dětinského šefa – jehož pleš v záři světél brunátní a nabíhá jako rozdurděný žalud –, jak se dopouští prvního faux-pas večera; další na sebe nenechají čekat. Sám, zatímco prostor se plní hosty, sbírám poslední zbytky své vitality (to je jistě jen obraz), abych tu vprostřed všech těch, co se přišli ukázat a předvést, prošel co možná bez povšimnutí. Samosebou to skončí neúspěchem, i když jen polovičním; nejspíš jen ze zvyku se postupně začnu dvořit – kdyby jen tím, jak rezolutně je přehlížím – všem dámským a dívčím tělům, která se tu sešla pod záminkou mondénní události. Palčivost skutečných zranění není nicméně daleko, jenom se trochu posunula; stačí mi vklouznout v nestřeženou chvíli až do kozaček té, s níž mluvím, abych zjistil, že i její nohy – stejně jako mé – se noří do žhoucí trávy jsoucího. To se ví, dál se tu na sebe tlačíme v nahnilé záři očiště, který neústí do žádného ráje, schopní jen horečně se trást a zmítat jedni před druhými.

Stačí koneckonců podržet v paměti – s pevnou laskavostí – všechny drobné kapky potu, jak vždy znovu vyvstanou na čele přítomných; dost trpělivě a dlouho, abychom je nazítrí okouzleně našli v korunách stromů, změněné v kuličky z pravého křišťálu. Tři nejpritažlivější krásky večera se spolu v jednu chvíli sešly v tomtéž koutě; jiná mladá dáma si dokonce přizdobila tvář leukoplastí co sličnou replikou příštípků, které se stkví na vystavených plátnech. Je pravda, že jsem sám – jak říkám drobné bojovnici, již dočasně poskytnu přístřeší pod klenbou svého obočí –, kdo opravdu ví, co se skrývá za zavěšenými obrazy; myslím ovšem na jejich stín. (Flash-back: před rokem nebo před dvěma, při jiné vernisáži, klec se lvem krátce strnulá – snad i ozářená bouřkou – vprostřed nočního

bulváru, právě před hokynářstvím.) Ještě tak nejvíc by mě potěšilo, kdybych odtud někoho viděl mizet a vláčet za sebou do noci nohu z pravé bavlny, vinoucí se za ním všemi zákruty městské únavy.

Metro zas všechno společně protřepává ve své krabičce, zahanbený třpyt zvlhlých provázků + odřené slunce pouště sfáralé na dno útrob, mezi krvavé vaty zpráv z černé kroniky. Místo konečné uzavře cestu jen bezedné ticho noci v telefonním sluchátku; znehybnělému oceánu v našich žilách se nicméně ještě nad ránem podaří přelít přes okraj aspoň drobnou kapkou. Noc venku, dál na nohou, nepohnutě bledne.

Malíř v mém snu se spokojí tím, že nechá pár barevných skvrn – střídavě krvavě rudých a bělavých jako sperma – na veřejných lavičkách a na zinkových pultech bister.

Pátek

Béatrice u snídaně, bílá jako nikdy před oslnivým sluncem z aluminia. Rádio hlásí, že po krvavém masakru několika set vlastovčích hnízd, k němuž došlo v Marseilli, rozeslal ministr postiženým rodinám kondolenční dopisy.

Čajník se drží nad vodou ve výkladu železářství.

Za okny cihlové budovy roztírají projektanti po prknech skličující šed' námezdní práce. V opuštěných ložnicích se za zívajícími okenicemi vzájemně požírají chladno s tichem za neúčastné asistence neustlaných postelí, na nichž se plaví ránem doličné předměty tranzistorů a zmuchlaných pyžam.

Poblíž hokynářství vkládá lepší pán v trenčkotu a obleku s kravatou všechnu svou kultivovanou pozornost do pohledu na třaslavý chod Motoru světa.

Když později přijdu na poštu v rue de la Boétie, jsem svědkem – stejně bezděčným jako okouzleným – loupežného přepadení: chlapík v šedém plášti se prudce rozpřáhne, aby omráčil svého dvojníka za přepážkou. Pak po něm ale střílí jen drobnou kuličkou

z novinového papíru, tak lehkou, že sotva sjede oběti po prsou. Nesporně ukázkový příklad disproporce mezi vynaloženým úsilím a dosaženým cílem, gestem a rekvizitou, již předává svůj elán – disproporce, jejíž princip by si zasloužil nejširšího zobecnění: nevelký městský plán v rukou policajta, který v něm hledá ulici na žádost zbloudilého chodce, je ve skutečnosti tak těžký, že každou chvíli hrozí stáhnout poldu pod zem, mně zase stačí při milování jen otočit párkrát klíčkem, aby nevídaná exploze zbořila celý New York a pohřbila navždy v jeho troskách celou nedohlednou frontu tvých neohrožených babiček, tet, kmoter, pratet, prababíček...

Když vycházím ven z malé samoobsluhy, kde jsem právě udělal dost zbytečný nákup, zadrží mě pokladní s upozorněním, že si odnáším jeden z košíků; naštěstí, jinak jsem se taky mohl zastavit, s košíkem v ruce, až na nejbližším konci světa.

Po návratu domů do sebe vrážím pár vajec a dávám se do psaní.

* * *

Pátek líně klouže podél obchodů a krámů, když mi pohled náhle zabloudí za sklo jedné z výloh; napřed se zdá, že jde o prodejnu sporáků a vařičů, při bližším pohledu se ale ukáže, že tahle kuchyň je navždycky *studená*. Plní ji ve skutečnosti různé kancelářské stroje zaplavující krám jen světlem kalkulujícího mozku, navíc se mezi nimi najde leda čistotná pračka. Uprostřed se právě mladík s brýlemi sklání nad obrazovku jedné z mašinek, aby zblízka sledoval hemžení jakýchsi pozoruhodných číslic... Zdánlivě mi už zbývá jen utáhnout si šálu kolem krku a pokračovat v chůzi, když náhle vedle mladého technokrata spatřím dalšího kluka, jehož přítomnost tu přinejmenším udiví: má u úst flétnu a doprovází na ni kamaráda u mašinky, ať tím chce trochu zahřát jeho samého nebo jen trochu roztančit čísla na obrazovce.

Stačí to k tomu, aby se pro mne tristní laboratoř stala obyvatelným místem, kdyby jen jako pitevní sál, kde ošetřovatelé po práci pořádají večírek. Kdyby byl někde poblíž trh, koupil bych tam velké jablko a celého králíka, přinesl je do laboratoře, dal králíka do pračky, zapnul ji, sedl si na její víko a strávil tam šťastně odpoledne, v kontaktu s drnčící masou, jen pozorným hryzáním jablka. Dal bych z něj možná ukousnout i obrýlenému snaživci...

Hranice

Luboši Martínkovi

1

Úředník anglického konzulátu nežertoval; i když jsem měl pozvání a pas, musel jsem kvůli vizu přijít znovu a vzít sebou čtyři sta franků, o nichž jsem prohlásil, že je v Londýně chci utratit. Marně jsem dokazoval, že muže právě tak uspokojím, když si ty peníze prostě vypůjčím od někoho z přítomných – popřípadě od úředníka samého; neměl jsem vizum dostat dřív než druhý den, a po předvedení čtyř stofrankových bankovek.

Při návratu domů jsem napřed myslel na to, že z pomsty přinesu vyžádanou sumu v deseti- a dvacetimentových mincích; a v duchu jsem je už sázel jednu za druhou na konzulův psací stůl. Shromáždit je by však přece jen bylo dost složité, a navíc namáhavé. Nakonec jsem se tak rozhodl pomoci si Gideonovou biblí – tou, již lze v duchovní tísní najít u postele v každém americkém motelu a jejíž jeden exemplář mi Reni poslala ze zámoří. Když mě nazítrá, s biblí v podpaží, uvedli do konzulova byra, zatvářil jsem se co nejslavnostněji, opřel jsem si svazek o prsa – pěkně vstříc konzulovu pohledu – a začal po řadě odříkávat jména evangelistů: Matouš, Marek, Lukáš, nakonec Jan. Při každém jménu jsem bibli otevřel na příslušné stránce a vytáhl odtud založenou stofrankovku. Rozpomene se *gentleman* na ctnosti povadlých demokracií aspoň natolik, že se dá se mnou do smíchu?

Pozorně jsem se mu díval do očí; zmohl se však jen na kyselou grimasu, nervozně si odkuckal a odměřeně mi sdělil, že ho zajímají pouze mé peníze – ne tedy, eh eh, místo, kam je ukládám. Pravdu už nešlo dál skrývat: ani anglický humor napříště neexistoval víc než slavný britský respekt k individu. Další iluze, která se mnou nepřepluje přes Kanál...

Tentokrát to skutečně byly hranice Ameriky; a já jsem tu málem vystoupil na polední slunce, pár kroků od oslněné rozlohy toho dávného snu, náhle plné detailů konkrétní krajiny – bílá silnice, fialové vřesy, uschlé stromy –, jako by se nic zvláštního nedělo. Uvnitř to přitom běsnilo; pod pokerovou tváří, již jsem jak to šlo nastavoval slunci, jsem byl na zhroucení. Naštěstí jsem pořád docela nevěřil, že Ameriku opravdu uvidím; ani mě tak příliš nezarazilo, když halda svalů za pultem prkenné celnice odsunula můj pas posupnou tlapou. „Je ale platnej, ne?“, divili jsme se samosebou oba, já i můj kamarád, a prstem ukazovali na vizum, které jsem řádně získal už v Evropě. Svaly trvaly na svém: „Vizum ano; ne ale váš pas.“ Sklouzl jsem pohledem za celníka, na panel zaplavený nesčetnými, vzájemně překrytými lístky zatykačů s výhruzně zřetelnou cifrou *prémie* a fotografií hledaného; pak jsem jej zas našel před sebou: dvě prasečí očička z leštěného skla ztracená ve spokojeně nařvaném obličejí. Zkusil jsem vysvětlit, že mi pas má vypršet až na podzim, a že jsme teprv uprostřed léta. „To souhlasí“, opáčily tučné tváře, „jenže v Americe platí jenom pas, jenž vyprší aspoň za dva měsíce po vašem vstupu. A protože ten váš dojde už za měsíc a půl...“ Teď bylo všechno jasné; a kdyby v nás snad zbyly pochybnosti, nehybný pohled naproti je stačil rozptýlit. Sám jsem se tentokrát víc zadíval na jeho paže: pečlivé tetování tu – ve vší nevinnosti – vepsalo mezi krátké světlé chloupky slovo MOTHER hned do sousedství chlapské vzpomínky na KOREU 1953.

Jako už několikrát, dostal mě z toho kamarád. Jeho návrh, aby mě nechali přejít za trestný poplatek, svědčil o nesporné znalosti amerických mravů; skutečně stačilo, abychom zaplatili deset dolarů, a všechno se urovnalo ještě na celnici. Je pravda, že svalnatec, jenž mi chvíli předtím chladnokrevně radil, abych si pro prodloužení pasu zajel zpět do Montrealu, byl na závěr jednání vystřídán jiným lidským vzorkem: celníkem-důstojníkem, jenž měl sice

touž uniformu, navíc k hodnotě však na nás cenil vyhublou a spíš mazanou tvář Číňana a vyjadřoval se – na rozdíl od telecí mluvy svého kolegy – v perfektní oxfordské angličtině. Kdykoli byla řeč o penězích, jeho vrásčitý a trochu zašedlý obličej se roztrásl nepotlačitelným veselím. Pokud jde o jeho tetovaného druha, stáhl se už jen za hradbu trucovitého mlčení.

3

Pro změnu to zas nebyl správný hraniční přechod. Jen má spolucestující se tudy mohla vrátit do Francie; já se svým pasem jsem se měl znovu otočit a odjet o pár set kilometrů dál, na příhodnější místo. Autostopem to představovalo ztrátu dobrého dne... Marně jsem se pokoušel vysvětlit, že spěchám, že mám právě tak čas, abych v Paříži stihl nástup do práce. Francouzští celníci zůstanou z kamene; se zjevnou hrdostí se nám dokonce svěří, že nedávno neváhali vrátit ani polskou stařenku, tak zvetšelou, že sotva chodila.

Stahujeme se tedy opět na italskou stranu a na dálku, z okraje náhle nedostupné „země nikoho“, je pozorujeme, jak se bezstarostně protahují na slunci ve svých operetních kostýmech. Italský celník naslouchá mým protestům o trochu pozorněji. Když říkám, že přece nemohu svou přítelkyni – již nepřestává hltat očima – nechat cestovat samotnou, aniž bych ji vystavil nepříjemnostem, skočí náhle rozhořčeně k telefonu a vytočí číslo, jež vzápětí rozpoutá zvonění na druhé straně závor, u kolegů Francouzů. Sotva však s nimi výmění pár slov, zavěsí s nasupeným výrazem, z něhož je zřejmé, jak pochopil. Nemá smysl dál naléhat; děkujeme a sbíráme své rance k cestě zpátky, odhodláni nanovo ztratit pracně získané kilometry. „Počkejte,“ říká náhle celník, „když to vezmete tamtudy – jeho prst diskrétně ukazuje blízké kopce –, můžete přejít bez kontroly.“

Nemusel nám to říkat dvakrát; pár minut nato jsme už šplhali na vršek prvního lesnatého svahu, v bezpečné vzdálenosti od potichlé silnice i od celnických domků, prosvítajících mezi stromy hluboko

pod námi. Vzápětí se jistě před námi těch svahů zvedne ještě deset, dvacet, sto. Vzhledem k terénu budeme vzdálenost, která by na silnici minula jak povzdech, zdolávat celé dlouhé odpoledne; k cíli dorazíme zničení, bez sandál, s vytřeštěným výrazem hrdinů a celí rozzmítaní hysterickým třesem, který co chvíli přejde v připitomělý smích. Někde uprostřed cesty a hebkého, provoněného ticha, které – co naše jediné odškodné – nás čeká pod stromy jako v tajném zákulisí krásného dne, jsme nuceni přejít otevřenou mýtinu. Shrbení a bez dechu přeběhnem první půli, vprostřed pak chvíli nabíráme dech za zástěnou chatrného keříku. Upírám oči na silnici pod námi, kde lze dál rozeznat nafintěné, pilně rokující figurky strážců, když sebou náhle trhnu; za mnou, uprostřed rozzářené trávy ztěžklé slunečním zlatem, se ozvalo plesknutí jako od facky. Otočím se: má napůl vysvlečená přítelkyně si právě se zdarem k nahé hyždi připlácla čmeláka.

O kus dál, zas už pod ochranou stromů, najdeme hranici: reza-vé, do mechu zapadlé zbytky ostnatých drátů, které se po chvíli váhání odhodláme překročit. Vzápětí se pár metrů před námi ozve jasné zvonění. „Tentokrát nás mají,“ říkám si a pokročím směrem k signálu, ruka už předem mechanicky rozpíná košili, abych se lépe mohl vystavit trestajícím kulkám. Potom je náhle spatřím: tiše se tu pase pár zatoulaných krav, čas od času zatřesou zvoncem, který jim visí na krku.

4

Když nás vysazují na hranicích Holandska, je už noc. Celnice, malý domek zcela zastrčený do mlází, není víc než vyhaslá a nemá silueta. Prší, velké kapky líně kloužou po laku bledých závor, světélkujících před námi ze stínu. Dlouho tu bezradně a plaše přešlapuju na místě, obklopeni jen tichem té ztracené varty, až nám to posléze dojde: k přejití hranic nám stačí pouze pokročit dál do tmy.

Průtrž

Venku znovu čekají město s nocí, úplné a jisté, že jim neunikne jediná kořist. Scéna se ale zachvívá: prší, podívaná světa klouže chtě nechtě jinam pod nápory větru, který rozvlnil po celé rozloze tekutá a průhledná prostěradla. Jeviště je prázdné, osudy i myšlenky už notnou chvíli – možná odedávna – jen rychle dospívají k závěru, s krátkým zaskřípěním brzd nebo zabušením chvatných kroků. Prostor beze zbytku plní nenadálá a nedohledně prodlužovaná přestávka, šířící se do všech stran spolu s vodou omývající dlažbu.

Nic než nespočetné šňůry deště, jak zas a zas rozeznívají svět co prázdnou skříň. Velká, mlčící skla výloh, kde voda roztržitě spouští oponu za posledními stíny uprchlými z podzemí biografů, ze tmy, v níž jen slovo EXIT přežívá jako krvavá vzpomínka na pohromu, která nepřijde. Tu a tam vyvstává pod lampou cíp zářivé husí kůže a snaží se přiosřit roh černé, hluché masy velkého skladiště; vprostřed křižovatky zkouší lev z temného bronzu klamat tělem a předstírat neúčastný lesk starého piána.

Z obou stran lemovány žlábký plnými listí, odhozených jízdenek a nedopalků, pilulek, které zvolna rozpouštějí ve vodě svou hořkost, bulváry dlouze kloužou po vlastním povrchu, míjejí pod umělou zelení městských stromů a podél zbytečně osvětlených stanic autobusu, kde nikdo nečeká. Nikdo, až na mladou ženu v nepromokavém plášti, s očima široce otevřenýma vstříc rozvratu, která se tiše chvěje zimou vprostřed bulváru, pod stříškou kukaně, z jejíž skleněné stěny září telecí úsměv jakéhosi agfacolorového krasavce. Zatímco hlavu jí plní rachot kapek, je pod pláštěm úplně nahá.

Pole

Se zavřenýma očima bylo třeba běžet až na konec lesíku, který lemoval cestu, pak z cesty poslepu uhnout, přeskočit příkop, svléknout šaty a – s očima pořád zavřenýma – se rozběhnout přes pole. Vzduch rychle nasakujícímu příštím deštěm sálal dosud z pneumatik pod chodidly předchozí žár; bez ohledu na náhle bezbranné, jakoby zmenšené tělo, jeho zaraženou a rychle chladnoucím potem tupenou bledost se musel zas a zas nechat vymršťovat, s hlavou těžce poskakující na ramenou jako hrnec plný tuše, dokud ho líné gumové vlny nepřevrátily. Když otevřel oči, zjistil, že tentokrát skládku pneumatik přeběhl skoro celou; jak s tichým uchechtáváním lapal po dechu, schvácený, prázdný, a pozoroval cizí vzdouvání kůže na svém břiše, bledý přívěsek pohlaví se o kus níž třásl pro nic vprostřed šedých gum, jakéhosi letního odpoledne a velké, lhostejné scény ticha.

Vtom k němu z cesty dolehl varovný hluk; když zvedl hlavu, viděl, jak z lesíku nízko při zemi vyrazil temný pták, vzápětí se na cestě objevil cyklista v khaki baloňáku a pomalu se sunul vpřed na předpotopním stroji pokrytém – aspoň se mu zdálo – vrstvou rzi; současně zaplavilo scénu tíživé a vtíravé skřípění. Bezděčně natáhl ruku k pohlaví a zakryl je dlaní, v touž chvíli, kdy k němu cyklista konečně otočil hlavu. Místo očí na něj z bílé, nepřítomné tváře hleděla černá skla brýlí pro slepce.

Sedm

Obrazy Leonarda Cremoniniho nás rázem vtahují do zkoumání toho podstatného: do hledání odpovědi na klíčové otázky co se děje a kde. Z pláten se taky hned hrnou naše vlastní důvěrné zážitky – dosud nepřiznané, ale náhle zřejmé – a dosvědčují malíři, že podstatné děje světa procházejí jeho okraji; klíčí v šeru koutů a v prázdnou mezer, zahrnují příčné pohledy, němé vjemy a nehybnou přítomnost věcí.

[V knižní předloze reprodukován z malířovy monografie (Grafis/Galerie Farber, Bologna 1979) obraz Závratí, 1964.]

Malířovy „posunuté“ záběry a průhledy do kulís zároveň příkladně zjevují pustotu současné doby a trvalou přítomnost zla za nejprostšími skutečnostmi, se vší skrytou metafysikou těch jevů. Milenci z obrazu Závratí jsou jenom na návštěvě ve vlastním příběhu i v pokoji – nejspíš jen hotelovém –, kde ulehli; vlastně tu nejsou, v příběhu hrají pouze utopenci těl v hlubině zrcadla, pahýly nohou vyplavené na okraj postele a lhostejně přihlížející nábytek. Strop, který zabírá víc než třetinu obrazu, doléhá na scénu mrtvou vahou a vsakuje všechno slepým pohledem, jedinou „závratí“ je tu jeho šed' proudící nehybně v sobě samé; z těl dýchá jen tma mezi pánskými hyžděmi, nahota je pouze pustinou mužských pat. Spolu s jedinečným záběrem činí jistě obraz výmluvným malířův rukopis, strohým zdůrazněním tvarů i jejich rozmýváním a čeráním (jitřením); v tichu na úpatí postele a zrcadla vyvstává z výbuchů barev celá mikrokosmická pohroma, v pozadí zrcadla a v tapetě na zdi dlouze prší. Mží čas, mrholí na maso.

[V knižní předloze reprodukován z malířovy monografie (*Grafis/Galerie Farber, Bologna 1979*) obraz *Slepá bába, 1963/64.*]

Jiné zrcadlo, další přítmí. Tentokrát ještě ale nejsme v exilu dospělosti a hotelů, jen v rodičovském salonu dočasně vydaném hrám mládat a v předpeklí dětství. Stinné akvarium místnosti čeří průvan a odlesky letního dne, který září v otevřených dveřích, salon je jeho tajemným prodloužením a zákulisím, kde při hře dochází k vzrušujícím objevům. Je pravda, že se světlem se sem zvenku řinou dost znepokojivé cáry, děti se v rozvlněném šeru mění v podivné čolky a jejich hry dostávají přízračný nádech; to, co tu objevují za schváceného běhu, nárazů do nábytku a v pauzách náhlého ticha, je taky zlo skryté v kamarádech i v nich samých, plačtivé šmouhy stínů v zrcátku na stěně – tom palubním okýnku – jsou stejně výhružné jako prázdno mezi čelistmi dvou opěradel. Taky tvarová příbuznost oblých opěradel a zrcátka, nebo pohovky v pozadí a ozdoby na velkém zrcadle vpředu, je spíš zlověstná, mění věci zároveň v tajemné znaky a v části neznámého mučícího soukolí. Podobně jako hráč s páskou přes oči, tápající po vlastním neviděném odrazu v zrcadle, je si náhle cizí i ten za ním, který se v zrcadle vidí; právě tak cize to na každého z nás zazíralo při hře na schovávanou, z náhle potkaného zrcadla nebo z vyčkávavého mlčení předmětů sdílejících s námi náš úkryt.

[V knižní předloze reprodukován z malířovy monografie (*Grafis/Galerie Farber, Bologna 1979*) obraz *Indiskrétnosti, 1963.*]

Maso a ticho, ticho a maso. Někde vprostřed letní Italie a zívajícího vesmíru přitisknou letmé děti rozjívěně nos na sklo a najednou to tam vidí, celé TICHŮ MASA. Co ještě dodat? Jistě, prasečí noha míří na nevinnou modř holčičky v plavkách falicky ztopořenou hlavní, to je ale jen zlomek v mohutně celistvém bloku toho všeho, co jsme tu spolu s dětmi přistihli. Mrazivá a nehybná dálka, jíž prochází pohled od dětí až k činícím se řezníkům, je stejně významná jako obscénnost vystaveného masa a jeho čtvrcení – při prvním lehém zemětřesení to tu musí padat ze špalku jako tiché bomby –, provinilost vyhřezlá z řezníků neplyne jen z jejich katovské úlohy, ale i z otrocky smířeného úsilí, s nímž ji zas a zas plní; obscénní je už rutina denního provozu světa, na níž se podílejí. Jsou taky sami oběti, předem odepsaní, setření s povrchu a připravení k odeslání v zábalech omšelých, krví omoklých plášťů-rubášů. A živě, cévkovitě třepivými tahy kreslená holčička najednou přechází v mrtvolného chlapečka s rentgenově prosvícenou rukou, už podobného biřici ulekle otočenému od háku.

[V knižní předloze reprodukován z malířovy monografie (Grafis/Galerie Farber, Bologna 1979) obraz První třída, 1965.]

Noční vlaky, tiše běsnící soupravy s průvany dobrodružství a strachu. Čeho je znamením to zduřelé opěradlo vyvstalé ze tmy kupé jak ovázaná pěst, až vedle něj mizí v mlze i románová elegance neznámé, co se hlásí v trojitě bílé obvazu, poodkryté bluzky a cintáku na podhlavníku vlevo, kam dáma z dálky obrací noční oko? Bradavka vypínače na stěně čeká jenom na stisk, zbývá se dovědět, čím na něj odpoví: vzbudí poplašný signál? dámské veselí? jenom lehký smích kovu? Chrání pěst opěradla dámu před naší chtivostí nebo spíš předem odhaluje nálož brutality v možném milostném střetnutí, trčí předmět tak vlezle, protože věci čím dál víc přebírají místo živých bytostí – jako už v nočním vlaku u Zoly nahradil tělo kufr –, nebo jen protože to, čeho jsme tak chtiví, je ve skutečnosti všechno zároveň, noc, román, dunění vlaku, dámin smích, její tělo a klobouček i tajemně nejapný otok opěradla?

[V knižní předloze reprodukován z malířovy monografie (*Grafis/Galerie Farber, Bologna 1979*) obraz *Dialogy při slavnosti*, 1965/66.]

Kluka vystrčili na balkon, aby se podíval na slavnost (někde na kraji pláže nejspíš vypukl ohňostroj); před oči se mu ale cpe jen zkroucené lešení nějaké reklamy, podobné té, jejíž neonové Q mu výhružně visí – a snad bliká – nad hlavou. (Známe to, i my jsme místo závodů shlíželi od lesa jen na zatáčku ztichlou letním horkem a z ohňostroje viděli pár jisker kdesi za výstražnou tabulkou a ztemnělými stromy parku.) Lešení samo je ale zblízka nevídané a záhadně přitažlivé, i s vrstvou prachu, která je pokrývá. Přispívá k tomu jistě taky ta hrst barevných záblesků, co k němu v dálce tvoří mžikavé pozadí.

[V knižní předloze reprodukován z malířovy monografie (*Grafis/Galerie Farber, Bologna 1979*) obraz *Přechodná (nehodná) země, 1973/74.*]

Léto a prázdniny, je čas něco si užít. Všude kolem to slavně plane, my ale dál nevíme, jak se k slavnosti přidat. Věžíme tu ve svých přihrádkách, vysoké letní nebe nás tlačí ke dnu jak masa průzračné vody, z obzoru i z vábivé mezery mezi dívčí patou a odchlípeným střevíčkem k nám táhne jen neúčastné zívání prostoru; ospalé Středomoří okolo je stejně nedostupné jako letní provoz na tratích a dálnicích Kerouacovy Ameriky svištících jen o kus dál, ale jako z jiné planety. Přihrádky našich brlení a kabin přitom nejsou pouhé vězení, něco v nich pokradmu klíčí a bují už tím, jak se tu všechno na sebe tlačí a společně stěsnává, dětské rejdní a dospělé lelkování, strohost lišt, chtivost pohledů, nepatřičnost náhle zahlédnutých těl. Málem jako by to – v protiváze k okolní pustotě – všechno houstlo i co do svého smyslu, nabývalo to významu a tuhlo do výmluvného obrazce; je pravda, že ne tak pro zúčastněné bytosti a věci, jako pro čísi neznámý pohled – nebo snad pro pohled někoho neznámého v nás.

[V knižní předloze reprodukován z malířovy monografie (Grafis/Galerie Farber, Bologna 1979) obraz Průzor a obzor, 1975/76.]

Po všech odbočkách a vnikáních do škvír zbývá jistě oku jen pohled do vibrující tkáně ticha, za dobýváním těl čeká střetnutí s nahým světem. Do nedohledna jen ty dvě v sobě se zhlížející nepřítomnosti: prázdný jas a sebe samé plná tma. Záhada, jíž jsou pouhý stín a zvědavost budící překážka nastavené oku do cesty, a záhadná neexistence záhady za nimi, odtud až na dno slepé průzračnosti beze dna.

Walking

V té díře, kam jsem vletěl, snad sám a snad s několika z vás, mí – víceméně – drazí, je všechno většinu času šedé. To aspoň říkáte vy, i když právě neříkáte nic, protože pak se to jen tím lépe čte z vašich rtů – tak navyklých soudit všechno kolem vás, že i jejich mlčení je ještě soud. Rád ale připustím, že máte pravdu, kdyby jen proto, že slova – všechna bez výjimky – i řeč, jejímž jsou nástrojem, mám právě jen od vás; a i kdyby slovo, které zůstalo zamlčené, mělo být „modrý“, znamenalo by to zas jen šedou. Smůla je, že tím při bližším *pohledu* není nic řečeno, stejně jako když se vám některé z mých gest nebo postojů – neboť i postoje tu jsou, že ano – zdá trochu „ležérní“: moc lehké (nebo lehký), vidíte. Je totiž na čase přestat tu barvu chápat morálně; jako se mýdlové bubliny můžou jenom smát – až k *popukání*, to se ví – na pozadí smyslu, jímž jste zatížili lehkost, ani šedá nemá nic společného s fádňí šedí, která jediná vám zůstává v puse, když jste řekli její jméno. Šedivé? díra, den, jeviště tohohle města takové ve skutečnosti nejsou dost. Jako všechno ostatní je šedá jen možnost a šance, k jejímuž uchopení a naplnění je napřed třeba vyjít z neviditelné mlhy; a hlavně asi právě z mlhy slov, která většinou věci jenom zahalují – jak z toho mimochodem plyne i „anomálie“ poesie a fakt, že aby něco opravdu sdělil, musí se jazyk napřed pomást. Stejně jako skutečné myšlení je pravá šedá jinde; i to, co tu o ní sám říkám, má pořád ještě příliš falešné koherence, ve smyslu zvládnutého a vyřešákovaného proslovu, než aby to nebylo jen další chození kolem hrnce s horkou kaší.

Hrnce vidění a viděného, to se ví; zatímco píšu, připozdilo se, slova už nějaký čas leží v posteli a já mám po pravdě řečeno v hlavě jen pár vybraných zlomků světa, dost odolných, aby mi stálo zato vyzvat vás k tomu opravdu je uvidět: šedou kovadlinu čerstvě omytou deštěm, šedé stmívání, když padá na mořském pobřeží do otevřené knihy útesů, a šedou vyhaslého popele a provazů v dalekém skladišti, kde

se předměty, vzdor vždycky blízkému šumění krve v žilách, zdají nenapravitelně uzavřeny samy v sobě. A to si ještě nejsem jistý, opravdu se omlouvám, že všechny ty prchavé vize neskrývají jen jednu společnou vizi výhružných trosek – spálené kopřivy, čpavek – té pevnosti z masa, která tu vždycky vyvstane vprostřed všeho jako definitivní zranění prostoru. A která prodlužuje záchvěv pohledu do nedohledna – daleko za samotné tělo – jen proto, aby jej označila za hranici: vrcholná závrať, již pohled nabízí, je zároveň prázdná.

Což nic nemění na tom, že nám dnes nezbyvá o moc víc než právě vidění. Jediné pootevřené okno: pohled, který se ještě snaží *spatřit*.

Tajemství se dnes stáhlo do detailů, plnost už se zjevuje pouze v útržcích. Zbývá sbírat znamení drobných, každodenních záblesků, jako se sbírají ranění, s pozorností stejně nedohlednou jako naše zmatení. Osvětlené nároží nebo plechová poušť stažené rolety nás stačí svést z cesty a vyvézt daleko za vlastní hranice, detail, který zaplavil náš pohled, nahradil celý svět; jediné zahlédnuté gesto nebo zachvění v koruně stromu se šíří celým tělem. Jak se v našich očích vyvazují ze sítě běžných referencí – historických, politických, praktických –, nabývají zlomky světa intenzity „velkých detailů“, jimiž jsou vzpomínky z dětství.

Sotva nás zaplavily, už se nicméně vzdalují: svět nás jejich prostřednictvím jen krátce navštívil. Také naše osobní osudy už existují jen v útržcích. Což nutně neznamená, že jsou jen to, co nám chybí. Sama přetržitost našich životů se nakonec stává jejich osou a mění se z nepřítomnosti dramatu v novou dramaturgii, v novou organizaci světa do podoby *žité* utopie, kde řád splývá se svým rozptýlením.

Kroky osamělého chodce v noční aleji se nedohledně ztrácejí ve vlastní ozvěně; zároveň s ním však postupují dopředu i dějiny světa. Nabízejí-li také jiné možnosti a cesty, jiné šance, sólová chůze, pokud si je věrná, se od nich nevzdaluje. Zákruty skutečnosti se nutně setkávají.

Lisabonská šed'

Máriovi Cesarinymu

Šed' měst je jejich podstatná vlastnost, nic není umělejší než pastelové tóny malůvek na fasádách, jimiž se ji čas od času kdosi pokouší překrýt. Městská metafysika, podstatnější než estetizující pozlátka, se skrývá právě tady, v šedi, jejíž bohatství pro mne příkladně ilustruje několik středně velkých měst. Praha, Brusel, Amiens, Lisabon, Benátky: tak je nejspíš třeba je seřadit, aby jejich šedé – v souladu s místním duchem – postupovaly od nejmasivnější k nejvzdušnější, od nejnehybnější k nejvíc těkavé. Na bocích justičního paláce, který se zvedá na kopci nad Bruselem co magritovská buřinka jinak rovné země, vytváří střídání špinavě bílých stěn s masivními, litinovými sloupy jedinečný odstín zcela odlišný od temných šedí Prahy nebo od vzdušných (nemetafysických) šedí Paříže, jejích střech a oblohy, střídavě holubích a perlových. Jedinečná je i šed' Lisabonu, z níž hned po příjezdu do města vidíme vystupovat na povrch běl andělů.

Lisabonská šedá, odstíněná jemněji než jiné (snad s výjimkou benátské), se neustále mění zároveň s počasím a větrem; od vlhkého uhlí dlažby k jasnému a hladkému mramoru chodníků, od mrtvé myši vecpané mezi dlažební kostky ke kovové žile koleje probleskující z prachu ožívá neklidně šed' města, jako by byla z rtuti, stoupá co chvíli ze stínu k bílým pomníkům parčíků a k pomačkaným plechovým kloboukům jejich novinových stánků. Mrak, který krátce zakryl slunce, stačí k tomu, aby se do korun stromů a do spár na fasádách vrátila hluboká noční čern jako marně tajená pravda. Socha, kolem jejíhož travnatého valu, obloženého mramorovými deskami, náhle po strmém výstupu zatáčíme v taxíku, se zas na pozadí světlé, deštěm nasáklé noci zaskví jako pobledlé zasmání. Bohatství šedí, uprostřed nichž vyvstala, dává její bílé cosi málem

spásného; desky kolem ní jsou tu ostatně na počest slavného léčitele, kterého socha představuje a jehož málem mystický kult u místních obyvatel – jak se dovídáme od svého průvodce – silně znervozňuje nablízku bydlícího biskupa.

Stejně jako Praha nebo Brusel vděčí Lisabon za své metafysické ctnosti i svým dimenzím a určitému stupni zchátralosti, který si trvale podržuje. Tím, že dosud nepřerostlo v „megapol“ a zůstává relativně intimní, uchovává si rozlohu a atmosféru, v nichž je něco úlevně provinčního, dovoluje město, abychom je objevili a vychutnali jen pozvolna, v rytmu přirozeně sladěném s rytmem svého myšlení a vnímání; i počet jeho pamětihodností a vzdálenosti, které je od sebe dělí, jsou ostatně rozumně omezené a umožňují nám atrakce obcházet – dokonce se k nim vracet – bez zbytečného spěchu. Z trhlin na zchátralých fasádách, z pokřivených kontur domů, zborcených schodišť a zábradlí se navíc uvolňuje zvláštní hudba, která je i rozpomínáním; znovu v nich objevujeme samu křehkost bytí – na niž jsme pro chladný lesk buildingů málem zapomněli –, trvale rozechvělou kresbu všech věcí zjevující rázem, zároveň dojemně a neúhybně, jejich podstatu.

Chvějivá skutečnost města přitom tvoří i paradoxní *bohatství*, hutnou a lákadel plnou tkáň – a právě díky nevalné životní úrovni, s níž je spojena. Ukáže to už návštěva velké tržnice poblíž lisabonského přístavu: nikde není konkrétnost světa tak hustá, překypující a přitažlivá jako v „nerozvinutých“ zemích. Od odřezků zeleninových natí nakupených vprostřed ústřední haly – jako pro obětní obřad – po celé trsy býčích hlav visící kolem ze skleněných stěn (a kreslící proti světlu temné emblémy násilí a smrti) tu má dosud jsoucno marnotratnou a „třeštivou“ rozmanitost, která se z lepších zemí – a jejich čistotných trhů – čím dál víc vytrácí.

Stejně důležitá jsou jistě pro města i jejich prázdná a „bílá“ místa, kde lze jaksi naši přítomnost ve světě – a jeho přítomnost okolo – přistihnout nahou; kde nic neodvádí pozornost od přirozeně

míjejícího času, od dýchání rozlehlého plácku a mumlání dvou staříků na lavičce, které mu v něm diskrétně pomáhá. Dáma, která na kraji parku láme z křoví větve se zašedlými listy, téměř tak popelavými jako její zimník (dokrmuje jimi svou melancholii?), tramvaj, která se proti nám vynoří z mlhy a veze nám vstříc jen slovo SILENCE – TICHŮ – vystavené hned vedle čísla nad čelním sklem: svou *podstatností* jsou tyto bruselské výjevy cennější než celá pseudobohéma pařížského Montmartru – i než kejklíři před moderním „Beaubourgem“. V Lisabonu lze pocítit touž závrat', když z návrší, pod deštivým nebem, spatříme klouzat po obzoru šedou vzducholod'. Odlišnou od nebe jen jako lehký cár, který se od něj odtrhl a dal se do pohybu...

Aby nám takové obrazy rozkvetly před očima, je jistě napřed nutné nějaký čas jít, vysloužit si je co odměnu za prostý, trpělivý průzkum městského prostoru, při němž se nevyhneme ani zónám pouště: křižovatce u velkého bruselského parku, vydané mezi průjezdy dvou aut jen poryvům větru, dlouze stoupající ulici, jejíž nízká průčelí na sebe němě a strnule civí pod nebem sešněrovaným dráty. Belgické hlavní město se dokonce k stavům milosti zdá napomáhat právě tím, co má „severně“ tíživého: jako by tu milost byla tím pravdivější, že je ji napřed nutné vydobýt z masy mlhy a chladna, koksu a bytelných pivních sudů. Palác Ochrany proti Prachu, skutečně existující ve středu města, by mohl být i jeho metafysickým jádrem – tak příkladně tu vyvstává tajemství za každodenní prózou: „palác“ je jednoduše prodejna pracovních oděvů.

Ať jde o tento palác nebo o půvabné residence z konce století, zatoulané z městských tříd i na kraj alejí klouzajících jediným vzdechem až k lesíky obklopeným konečným, pravé bruselské atrakce je nutné hledat těsně u země a hladiny všedního dne. Nejsou efektní, na první pohled se příliš neliší od starých skladišť, běžných pivnic, prázdných nebo dělníky oživených výkopů, mezi nimiž se skrývají jako šperky rozseté mezi hřebíky. K tomu, kdo se

je už *předem* nesnaží oddělovat od okolí – a zůstává pozorný jen ke své procházce – se nicméně poklady začnou hrnout ze všech stran; stačí, když trochu zaostří a objeví – s přesností „hyperreálné“ vize – všechno skryté bohatství haldy mosazných kohoutků třpytící se mu vstříc z hloubi železářství, nebo skrytou hloubku slunečního světla, jak k němu stéká ulicí mezi cihlovými zdmi dvou vězení (vlevo ženského, vpravo mužského). Skvostnější, přes svůj přepych, není ani slavné Velké náměstí (Grand'Place) vprostřed starého města. Také to má ostatně zároveň něco z omšelé, už neužívané scény, kam i vtíráví turisté jako by zabloudili jen bezděčně.

I v Lisabonu nás andělé města poctí úsměvem až nádavkem, po delší, neuspěchané konfrontaci s obyvatelstvem sice mírným a srdečným, často ale také neschopným sebemeně okouzlit. Neznalí ani koketerie, ani (kupodivu) *hry* mezilidských vztahů, zůstávají lisabonští podivně zaražení, spoutaní v provádění denních úkolů tak zjevným úsilím, že jsou zároveň málem nezdvořilí a jen málo výkonní. Lisabonští básníci, slavení většinou místních pomníků a andělští víc než kteří jiní, se tak jediní z celého města zdají být produktivní, a právě proto, že nemají na práci nic jiného než trochu tančit a honit vítr.

„Prostí“ lisaboňané, pravda, se jim občas svou nepraktičností blíží. Nedohledné, trpně vyčkávané postávání pánů v parčících nebo za zády žen, které se činí u mramorových pultů bank, se samo stalo zvláštním uměním. Obsluha v kavárnách připomíná odtažitý rituál, zbavený všeho praktického smyslu: servírka vyndá láhev, pozorně ji odzátkuje a podá výčepnímu, jenž teprv odměřeným gestem rozlije alkohol do sklenic. Jenom nic neuspěchat, nepřerušit předčasně čekání a oddechování světa z přílišné touhy být už u cíle. Stav milosti se může dostavit jen jako nečekaný dar – tehdy, jsme-li ochotni jej přijmout, aniž ho vyžadujeme.

Kníže lisabonských básníků, Fernando Pessoa, jím není tolik dík literárním „druhým já“, která si vytvořil, jako svou schopností

vyslovit metafysiku anonymního osudu, tužeb a zklamání drobného úředníka, jímž byl v občanském životě. Věčně „v předvečer definitivního neodplutí“, uvězněn v příliš těsném obleku, vzhlížel Pessoa k zamženému obzoru jen proto, aby mu odtud vyšla vstříc šed' vlastní existence, otevřené krátce jasu odjinud pouze prostřednictvím snění. Početné lisabonské skleníky, sotva začne trochu poprchávat, se právě tak vydávají na dalekou plavbu, aniž opustí své místo vprostřed parku.

Lisabonské anděly samy, zároveň agilní a diskrétní, lze pouze vytušit ze záchvěvu křídel za třasem v korunách stromů, z bílého zajiskření v lesku chodníků a stánků navlhých deštěm. Spojení nenápadnosti s čilostí, klidu a zdlouhavosti s rozechvěním je jistě nezanedbatelné. To, co dává lisabonské šedi doslova uhrančivou moc, co v nás zas a zas načechrává zdánlivě chudou scénu města – ať jsme přímo v něm nebo o něm sníme na dálku – pramení především tady: ve vírech, které čeří Lisabon pod povrchem, ve vzruchu, který k jeho „zakleté“ nehybnosti přidává vítr a trvale proměnlivé počasí.

Uprostřed scény se přitom tyčí jen odevšad viditelné prázdno opuštěného hradu, podobně jako napříč Bruselem vede jen neviditelná řeka. Je takříkajíc na každém přinést sem vlastní poklady, vyhloubit tu své osobní řečiště. A světlo zjevně nejdřív přichází právě odtud, z té neúplnosti a z nutnosti ji kompenzovat, doplnit vlastním vnitřním elánem a vzepětím.

Tajemství Londýna

Londýn, soukromá metropole, rázem smazává návštěvníka tichem, které se tu rozléhá i vprostřed dopravní zácpy. Na pozadí elegantní šedi města nehybně přetrvávají jen němé věci, hrdě uzavřené v sobě samých: cihlový a čtverhranný tovární komín, tyčící se mezi dvěma přeháňkami na rohu pustého – rovněž čtverhranného – náměstí, černý taxík zaparkovaný vprostřed svahu, v sevření cihlových zdí. A ovšem ty početné objekty, které se tu vyskytují jen ve dvojicích, rudé telefonní budky nebo minimaxy, hlídající z obou stran práh ulice nebo vchod do skladiště. Jsme už jen pohledem odsouzeným trpně obdivovat to, na čem spočinul? I ten výsostný pozorovatel, jímž je londýnský sběratel, jako by mohl pozorovat jen z dálky poklady světa, které snesl do města jako do dutiny ústředního Oka; jimiž tu naplnil vily a paláce jako sály jednoho velkého muzea. Nic než věci, které bez konce vychutnávají samy sebe, až do dna, a trpělivě se vystavují šedi a omšelosti, až ty se přes ně přelijí smiřlivou vlnou. Zašedlá křídla starých knih rozechvělá před kamenným brlením nábřeží, vojenské deky moknouce na zídce v Lambdelle Road, stále méně rozeznatelné od mechu, jímž zeď obrostla.

Hledat mezi věcmi nebo spíš za nimi, v prostoru, jehož práh střeží, místo, kde by nám město odhalilo svůj skrytý život a své tajemství – tajný poklad nebo nepřiznané drama –, a dovolilo nám aspoň krátce se jej dotknout, se tak zdá v Londýně marnější než kde jinde. Ještě když u vitriny v hale čekáme trpělivě na průvodkyni, která nám má dát nahlédnout do knihovny British Musea, cítíme dobře, že nad poznáním, jež si od návštěvy slibujeme, nemáme proč příliš jásat; spíš jen zaujmout své místo mezi čekateli a podrobit se pravidlům hry. A když nás do knihovny dovedou, záblesk, který tu stačíme zachytit, je skutečně skrovný; lampičky čtenářů skloněných nad stolky na ochozu tam nad námi, pod rozlehlou kupolí, jako by nám jen vracely náš vlastní plachý pohled, čtenáři sami se hrbí pod

klenbou s pokorou podrobených. Iluminace, pro niž jsme si do přítmí knihovny přišli, není víc než krátká závrať a povzdech průvanu v otáčecích dveřích, které nás vzápětí zas vyvádějí ven.

Jen jednou, při procházení velkou pasáží, která se právě pilně přestavuje, mám dojem, že jsem tu překvapil – nebo aspoň zahlédl – samo tajemství Londýna: přistihl je za otevřenými dveřmi jednoho z krámů, mezi velkými archy papíru, které tu visí od stropu a vlají ze stěn, pokrývají nábytek. Přidal jsem k závanům větru, jenž do papírů vjížděl, povzdech úlevy a poznamenal si objev zběžně do notýsku, s přesvědčením, že jej nikdy nezapomenu. Když jsem se ale později k poznámce vrátil, marně jsem hledal její smysl, má paměť nevydala ani náznak mé tehdejší vize; zůstal mi jen obraz těch bílých vlajících opon, za nimiž snad kdosi přenášel jakousi rekvizitu – možná krejčovského manekýna, možná jen velké nůžky –, ji samu ale čas navždy vymazal. Jen zčeřené bílé nic, prázdná přihrádka a kradmý pohled, jímž jsem ji na chvíli vyplnil, abych se jakž takž podrobil zákonu a dostál své povinnosti chodce. Mezi věcmi ztuhlými do odtažitých bójí se zjevně v Londýně nedalo objevit víc, ani proniknout hloub ke dnu mlčenlivé scény.

Místo jeho skrytého tajemství – a tajného „dějiště“ – tak nakonec ve městě narazím jen na další ráno. Když v hampsteadském domku našeho hostitele vyjdu před úsvitem na prkennou terásku, zahlédnu anonymní ruku, jak zpoza rohu, po výstražném zacinkání, pokládá rychle na prkna láhev mléka. S vysokou černou botou, kterou třímám sám – jako němou repliku na to bílé zjevení – jsem v tu chvíli zároveň divák a herec; a vím náhle jako nikdy, že jediný poklad, který si lze odnést – nejen z Londýna – je záblesk *setkání* pojící do letmé kytice pár nejistých fakt, siluet a gest.

Hotel

Už při mém čekání na rampě před bývalým nádražím, kam pod nebem ze sazí ve žluklém, bouřkovém světle doléhalo jen vrzání rezavé harmoniky předměstí, se stmívání zalidňovalo přízraky; a když jsi konečně vyšla do ulice pod rampou, z vrat, kteréś rozskřípala do ticha spícího domu, zamrazilo mě v zádech při představě, že jsi předtím šla sama tmou po schodech, kde se ti mohlo přihodit to nejhorší a přitom nezpůsobit víc hluku než tvé kroky vpíjené plyšem běhounu.

Hotel, kam se pak uchýlíme, vzdor dost fešáckému návěští a vchodu, je nesporně nejrozejívenější místo ve městě, ne-li na světě. Jeho správci, než se ukážou, nás sice dlouho nechají klepat na okýnko, když se ale objeví v sousedních dveřích, jsou o to rozkošnější: mladý pár – Vietnamec a Francouzka –, který se zdá hlídat hotel místo nepřítomných rodičů a který jsme zjevně přistihli vprostřed bujného večírku. Ledabyle, ještě celí rozhihňaní, nám přiřknou pokoj v posledním patře; poschodí, jimiž stoupáme, jsou plná předmětů, nábytku a svěšených obrazů, dveře některých pokojů jsou dokonce pokryty obrázky „pin-up girls“, jako by hotel byl sídlem veselé komuny, jejíž těkání z pokoje do pokoje se nakonec rozlilo i po chodbách.

Ani my ostatně ve svém úkrytu nezůstaneme sami; řada znamení svědčí o tom, že pokoj, kam vcházíme, je *obývaný*, počínaje malířským stojanem, který se tyčí mezi oknem a postelí a kde náš neviditelný společník – a hostitel – nechal napůl nedokončené plátno. Málem jsme tak ochotni zapomenout na vlastní příběh a jenom tu povlávat noční tmou spolu se smíchem, šeptáním, vrzáním dveří a útržky hudby, které k nám ze všech stran vnikají otevřeným oknem – ještě zesíleny ozvěnou v úzkém dvorku, kam se nepřestáváme vyklánět. Dění kolem nás nám přitom proradně uniká; když chceme zjistit, co se skutečně odehrává v sousedství, v pokoji kolmém na

náš, zahlédnem tam místo předpokládané scény jen pár nepřímých indicií: pohozené prádlo, balíček cigaret, tranzistor na kraji postele. Odehrává se scéna v nepřítomnosti herců? Z protější slepé stěny dvora nám mávají jen vlastní siluety, uvízlé ve čtvercovém odlesku našeho okna...

Když potom, bok po boku, na chvíli spočineme u dna tmy a tichonoucího dechu, odolávám jen stěží pokušení nechat před hotelem své poslední stopy, usadit se v pokoji natrvalo a vystavit svou třaslavou nahotu jen pohledu nepřítomného malíře. Vzápětí je ale nutné se znovu zvednout, odejít a přenechat román světa jeho neuzavřenosti. Zůstane tu po nás jen vodopád splachovadla, bez konce rozeřvaný mezi kachlíky v bílé koupelně dehtané neúprosným světlem katastrof.

Lásky

Památce tetě Hely a obou Jan, Š. i Č.

Výlet je v plném proudu, protahují nás chladnými chodbami a cpou do podzemních kobek, kde za zdí dosud zní dávné úpění a neúprosně krápe do prázdna táž ledová kapka. To už tuším, že se večer s K. budeme líbat, už předem cítím na tváři její rozhořelou a lehce ochmýřenou pleť. Ještě procházíme kryptou plnou vyschlých a pokrčených těl utvořených už jen z prachu, s matnými lesky času mimo čas. Jak odtud vycházíme, nalehne na mne končící krásný den teplou vlnou červenového vzduchu omamně provoněného jasmínu. Úlevně se rozbrebentíme, návštěva u skrčenců se v toku řečí rychle stává součástí naší společné oslavy. Napříč úlevou ve mně stoupá vzrušení z toho nárazu, který dá vzápětí svou chuť i našim pusám v navečerním parku a stane se mi už navždy jednou z „formulí“ lásky: vůně jasmínu strásaná do chladných plísni hrobky.

18. srpna byl úplněk, mně se ale všechno propadlo jen do tmy a do slepého úžasu, s nímž jsem ve změti peřin prvně nahmatal tu zavlhlost noční růži. Jen když jsme se předtím vraceli od řeky, u cesty zářila bíle z trosek zpustlá mlýnice jako k oslavám rozsvícená mučírna –

Do prvních školních prázdnin chybělo jen málo, když stará H. náhle onemocněla a nás ještě narychlo rozptýlili po cizích třídách. Na čtrnáct nečekaných dní tak nad námi místo babky kraluje rozzářená ženská v plné síle, o jejíž třídu se prvně dělíme i s hihňavým houfem holek. Hned v den, kdy nás sem uvedou, se k nám z předních lavic otočí drobná tvářička rámovaná blond lokýnkami a já jsem náhle ztracen, jako by ve mně praskla neznámá hráz. Dlouho do noci pak zběsile sním o tom, jak jsme – oba nazí – vydáni na pospas bičům

nelítostných pochopů, zahlédnutých předtím v jakémisi filmovém dokumentu na důstojné malbě starého ruského mistra –

Odešla spát, sázavské letní sídlo zalilo ticho teplé noci. Jak jsme s P. zvolna dopíjeli láhev, začal mě pobízet: běž k ní, stejně na tebe čeká. Představ si, sama, dychtivá a horká, v tom velkém pokoji... Vešel jsem, ze všech stran prosvítala nehybně a mlčky okna za velkými modrými závěsy. Když jsem došel tápavě do kouta na opačném konci místnosti, hleděly už na mne z postele dvě dokořán otevřené oči. Pár měsíců nato nežila.

Všechno proběhlo nečekaně rychle, jako by se události z konce týdne už jenom netrpělivě sypaly: pár žertů v restauraci stačilo, abychom si holky odvedli domů, za chvíli už mě s ní D. cestou do koupelny přistihl na posteli v jediném divém chumlu. Nazítří, v neděli, jsem ji ještě doprovodil do ztichlého věžáku na předměstí, zopakovali jsme si to tu v bytě plném schnoucích ženských hadříků, o který se v týdnů dělila s kamarádkou jako o vyhnanství kolejší cimry. Marně se snažila jít až do konce, svěřovala se s tím jako s trvalým utrpením ještě když jsem pomalu couval ke dveřím. Jak jsem se venku vzdaloval ke stanici metra, její okno se v průčelí zlaceném mírným sluncem ztrácelo mezi stovkami podobných jako v bezedně mlčícím moři osudů bez jména –

Boženka patřila k domácnosti, jen matně jsem si ji dovedl spojit i s tou sešlou chaloupkou, z níž pocházela a kterou jsem vždy znovu našel o prázdninách, uprostřed vesnice, přikrčenou právě proti hotýlku, kde jsme pobývali. Toho léta jsme už při vjezdu do vesnice zjistili, že se děje něco neobvyklého; všude v ulicích jen strnulá záda chodců, jakoby přibitých k dlažbě horkem a hledících upřeně někam dál před sebe a před nás. Přibrzdili jsme, zvolna jsme mezi nimi projeli až na nároží, k našemu hotýlku. Naproti, mezi zvědavci,

kteří tu zhoustli v zástup, se Boženčino rodné stavení zvolna hroutilo do vysokých praskajících plamenů. Mé vzrušení nebylo menší než mé zděšení: jak vnikal do chaloupky a odkrýval její tajné skryše, seznamoval mě oheň nestoudně i s tou, která v ní vyrostla. S požárem vzplálo vprostřed nehybného léta i náhlé poznání, že Boženka má tělo, stejně zranitelné a hmotné jako krutě pustošený domek.

Půjčil jsem Fanynce na maškarní ples svou krásnou ježibabí masku, ale málem jsem z toho nespal; a ráno, sotva jsem se vzbudil, jsem spěchal do kuchyně ujistit se, že ji přinesla zpátky. Rozpačitě mi ukázali na stůl: ležela tu jenom ubohá troska, umně zvrásněný obličej byl plný strašných trhlin, z nichž na mne pustě čísel daleký chlad. Jejich vysvětlováním má hrůza ještě vzrostla: doslova na ní masku rozsápali, když si ji na konci bálu odmítala sundat. Zuřivě jsem se vrhl k rozesmáté Fanynce a začal do ní s křikem bušit pěstí, jako bych chtěl ubít všechny ty neznámé, chtivé mužské, posedlé jen touhou odkrýt pod vráskami její mladou pleť. Věděl jsem už, co je žárlivost.

Když hosté odešli, vrátil jsem se ještě k tomu Lesterovu sólu, které jsem vám všem pouštěl z desky a které se mi zdálo tak nedostižně *majestátní*. „Cos mu říkala?“ Zaváhalas, pak ti cosi nepotlačitelně blýsklo z očí: „To víš, já bych ho chtěla ještě o tolik majestátnější...“ Šlo to pak ráz na ráz, vestoje a ještě tam, v tom zešeřelém pokojíku, proti tvrdému dřevu dětských paland a chuchvalců rozestlané tmy mezi nimi –

Uprostřed noci mě vzbudilo potměšilé štrachání. Zvedl jsem hlavu z peřin; seděla pod lampičkou v rohu hotelového pokoje a něco s nepřítomným úsilím drtila mezi zuby. Když zaslechla, že se hýbu, mlčky ke mně zvedla cizí tvář žvýkající ovce.

Když jsem k ní vcházel do podnájmu s rozvrzanou železnou postelí, nechával jsem ve vlhké, neosvětlené chodbě i tíživé oddechování šířící se noc co noc z beztvaré masy v rohu. Zatímco jsme se s úporným mlčením snažili rozhýbat rychle tuhnoucí tmou, za zdí se třel zlobně křídly o fasádu chumel hudrujících holubů –

Když po delším obcházení domů určených k zbourání spočineme konečně v jednom z nich, začíná za okny svítat. Prostorná scéna nového dočasného útulku, jak nás tu, vprostřed neznámého města, obklopí svým prázdňem a syrovým pachem omítky, nám přesto dovolí usnout až po chvíli společného zmítání. Vzápětí nás zato únava skosí dřív, než má krůpěj na prochladlé matraci ustydne v mrtvou hvězdu –

Měla trochu „pršák“, ale i křehký půvab blondýnky, a navíc nezkažila legraci. Chtěli ji všichni, po čase jsem podlehl i já. Přehlédla to tak svrchovaně, že mě to na pár dní skolilo; jen stěží jsem se vlekl zpátky do školy, jen zvolna se odhodlával obracet přes uličku pohled k její lavici, opatrně, aby to moc nebodlo. Z boku tmavých manšestrových kalhot na mne její kapsička dál cenila nestoudně růžovou podšívku jako trvajíc výzvu –

Dostal jsem propustku jen proto, abych se předváděl na jakýchsi armádních hrátkách; dal jsem však přednost jí a tomu, bloudit s ní nekonečně v uniformě po polích pusté, jakoby pro nikoho rozpálené neděle. Odpovídala ponejvíc jen zámlkami, v duchu jsem se ptal, skrývá-li vůbec něco za velkýma temnýma očima a za mírně žhnoucí tváří vesnické krásky, za zjevením nesmírné krvavé pusy, kde občas probleskla armáda nelítostně bílých zubů. V jednu chvíli nade mnou stála na mezi, zpod sukně modrých letních šatů na mne krátce a temně zabzučelo celé vonné česno – Za stmívání jsem se bůhvíjak octl až v jejím dívčím pokojíku; zatímco nebe rychle haslo za otevřeným oknem, u něhož jsme stáli, vsunul jsem prvně při

líbání jazyk mezi ty nepravděpodobné rty. Vysmekla se, pohlédla na mne jako na vraha; teprve po chvíli ze sebe zmateně soukala, že pocítila něco *strašného*, jako bych ji uštknul. Při odchodu jsem ještě na zdi pokojíku – rovnou nad panenskou postýlkou – stačil zahlédnout velkou Elvisovu fotografii –

Měli jsme pro sebe celou rozlehlou chalupu; i jarní hory kolem, pusté a tiché, se málem zdály tajit dech, aby nás nerušily v našich intimních hrách. Ten večer byl úplněk, viděl jsem v tom příznivé znamení i slavnostní iluminaci; v poslední chvíli, než jsem mohl konečně vstoupit, se ti však ještě jednou podařilo vymknout se a uchovat svou dívčí svatýňku bez poskvrny. Ve zmatku a zoufalství jsem – ještě nahej – seběhl beze slova dolů, do prázdné světnice; byla pustší a zamlklejší než obvykle, v měsíční záři se stůl, venkovská pec, uklizené nádobí zdály lpět jako nikdy na svém tajemství a prezíravě odmítat vetřelce. Zadržovaný vzlyk ze mne vyletěl až tady, jako by chtěl za mne znásilnit aspoň to posupné ticho –

Cihlové cimbuří pevnosti obmykalo jen prašnou poušť velkého dvora; o kus dál už začínalo Španělsko, kolem v poledním žáru tiše praskalo přeschlé houští. Chtěl jsem tě zezadu, snad abych aspoň tak měl dojem, že se někam dobývám. Nabídlas mi své oblíny – bílé jako nikdy – na vnitřním schodišti jedné ze strážních věžek, zavátém hromádkami rumu a šedavým přítímím. V nejlepším jsem na sebe pohlédl, uviděl, že mi na údu ulpělo zrníčko tvých výkalů. Výš nad schůdky vnikal můj pohled prázdnou střelnou jen zpátky do okolní krajiny –

Když přijíždíme před kavárnu, je už tma, nikdo z nás nemluví. Jean vjíždí do mezery mezi dvěma auty a zaráží tu prudce chladič o chodník, až od nás těžký náklad ticha krátce odpadá a odkrývá zimničné napětí, jež pod ním drkotá zuby. Popílek z Jeanovy cigarety se ještě slepě někam řítí, na reklamním sloupku před autem vzplál

v záři reflektorů oranžový plakát a na něm křik fialových písmen: „Vive la folie!“ Po oblinách tvých kolen v lesklých punčochách se rozstříklo krátce světlo do dvou stříbrných hvězd, mrazivý zášleh všechno náhle spájí do jediné neúprosné konstelace. Nerozlišitelně pád nikam i strmá závrať, palčivost touhy a vším pronikající chlad.

V mém snu jsme spolu na téže ohražené loučce s třemi dřevěnými domky, kterou chodím obden hlídat do lesa se zbraní v ruce. Stmívá se, opodál se proti hasnoucím nebi zas rýsují i nějaké černající stožáry; sedíme spolu v trávě u jednoho z domků a já ti říkám, že tu v tom opuštěném koutě je přítomný celý svět, jak ho chápu a znám a jak je mi tajemně blízký. Přitom si k tobě klekám, otáčím se k soumraku zády a chystám se věnovat se světu jen prostřednictvím tvé drahé bytůstky. Vtom se za mnou v trávě ozvou neznámé kroky, z tvé tváře, náhle celé bledé proti temným prknům domku, mi *tomu* hledí přes rameno vstříc dvě nevýslovně zděšené oči. Marně se tě ptám, co vidíš, jsi nehybná a hrůzně neschopná dostat ze sebe slovo, dokonce i jen zasténat. Znehybním také já, bez vůle otočit se ještě v okamžiku, kdy už cítím na šíji teplo neznámé tváře, která se ke mně naklání. Až když se vzápětí budím, vyrazím úlevný výkřik, v němž náhle rozeznávám i stopu temné slasti –

Bluza, ofina, živé malé oči, sametka koketně svázaná mezi cípy límečku – všechno bylo na tetě vtělený půvab; ucítit při uvítacím polibku na jejím spánku parfém, smísený s vůní chladna, stačilo uvrhnout mě do blažené závratí. Miluju se s ní až jednou ve snu, už dospělý a daleko od Prahy; hned od probuzení to však mám slastně na svědomí jako skutečný hřích –

Jako všechny přítelkyně mé matky byla přitažlivá už tím, čím se od ní lišila: tím dalekým parfémem a tou – mírně odtažitou – elegancí mladé „tety“, za nimiž jsem tušil výzvu neznámého budoáru a taj-

ných, mámou zamlčovaných slastí. Jednou při přehrávání etud v jejím salonku – už zas měkce vystlávaném stmíváním – jsem se s ní v duchu zahlédl krátce na divanu, jak společně cucháme hnízdo úhledných sametových polštářků. Vzápětí, provázen jejím odměřeným počítáním, jsem odhodlaně dál klopýtal prsty po piáně.

V přímořském městečku pro nás byl volný pokojík až nazítří, nezbyvalo nám, než strávit nejprve noc na pláži. Nemilovali jsme se tu, jen jsme se k sobě tiskli v úzkém pruhu stínu pod hrází – co nejméně na očích dotěrným nočním hlídkám – a ve vzrůstajícím chladu, pronikajícím k nám i z vlhce lepkavého písku. Nikdy potom, myslím, jsme se nesblížili víc než právě tady, při společném vzdorování nepohodlí a okolní pustotě.

Za lesem se krajina netušeně rozevřela, pole se odtud táhla do stran v dlouhých, mírných vlnách, omývaných dosud od západu mdlým zbytkem světla. Čněli jsme nehnutě vprostřed ticha, tiskli se jeden ke druhému s tajnou zběsilostí, již občas zradilo jen prudké zaškubnutí v neodvratně chladnoucích tělech. Mlčela, pak přerývané zašeptala něco o tom, že tu se mnou prodlívá, jako když jela v tramvaji, přejela stanici a nechává se teď trpně vézt až na konečnou. Za jejími zády stály rozkročmo v poli sloupy dálkového vedení, strnulý průvod jakoby určený jen k tomu, aby nekonečně měřil rozlohu; kam jsme dohlédli, byl svět jenom dveře dokořán otevřené nikam. A světlo, jež námi vzlínalo, šlo bůhvíproč právě odtud –

Ted' byla zas řada na kamarádovi. Vstal jsem od útlého černého těla, nechal je u dna postele tiše doutnat a vysílat odtud své němé petrolejové lesky; navlékl jsem si plavky a župan a vyjel výtahem až na střechu hotelu. Obemklo mě lepkavé horko, přes okraj terasy se ze všech stran slepě hrnul křik noční metropole. Jak jsem klouzal do vyhrátého bazénu, zbytek Lindiny vláhly se mi mezi stehny hebce

rozplýval v kalně zelených vlnách. Někde výš ulpěl na hladině nebe
matný cár mléčné dráhy –

Odhodlala ses náhle ještě před večerí, na konci ospalého odpoledne
v pustém hotelu a naší siesty na rozlehlém loži, pokrytém rudou
látkou jako zbytkem opony; odložilas bez výstrahy skleničku, mlčky
ses přese mne přelila jako tichá voda. Náměstíčko pod okny už za-
lehl soumrak i s vetchým agitačním střediskem, do okna nahlížely
zimní Benátky jen vratkou kostelní vížkou. Za její nachýlenou silue-
tou probledlo krátce nebe němým bleskem, trochu šampaňského
schlo vyšeptale na kraji pomuchlaného plyše.

Den byl všední a šedý, to, co jsem náhle spatřil na bulváru, mezi prou-
dicími vozy, se ale podobalo zjevení. Ve starém černém autě – jakoby
lehce potaženém prachem neznámé kůlny – seděla pobledlá holka
jen v kombiné, mikádo na hlavě a v křehké tváři princezny krvavou
ránu nalíčených úst. Trochu mrholilo, zdálo se, že si s partnerem
ještě otevřeli v autě poslední šampaňské, kořist z flámu, který je sem
vyvrhl až z bůhví které daleké noci pošetilých dvacátých let. Viděl
jsem se na mladíkově místě; vezl bych ji až někam na předměstí,
přes zastávky nesčetných křižovatek, kde by už naše ruce šly čím dál
chtivěji po zjitřených kůžích pod hedvábím parádního prádla. Octli
bychom se sami ve zpustlém dopoledním domě, jen s neustávajícím
mrholením za okny, přestali bychom až v poledne, zároveň s deštěm.
Než bych odešel a nechal ji pokojně spát, sejmul bych ještě z telefonu
černé sluchátko a vyvěsil je jako marné znamení z pootevřeného
okna, do zimy a pustoty těsného dvorku –

V údolí s bystřinou, kde jsme toho dne přerušili cestu, jako by
zároveň končila i krajina. Na svahu poblíž opuštěné kapličky a ple-
chové hvězdy visící z napjatého drátu nad prázdnem rozsedliny
nám v rychle postupujícím soumraku zbyla jen tma, ticho, chladná

a holá skála. Přimkl jsem se k ní pevně nahými zády, ty obkročmo nade mnou, bílá proti bezedné noční modři. Jak jsi se náhle vzepjala, smekl se ti krátce po rameni Velký vůz, vyrytý na tmu ostrým démantem –

Vyšli jsme z restaurace a vraceli se stále pustšími ulicemi na okraj městečka, všude kolem už osaměle vládla jen nehybná letní noc. Když jsme zašli za vyhaslou budovu městské plovárny, tma kouta a vědomí, že mě od tvého těla dělí jenom cár černých šatů, nás přiměly k zastávce. Stálas černá – jen s vyhrnutou sukní – čelem k potměnému keři, jak jsem tě k němu hebce přibíjel, za mými zády mlčel výhružně za sklem půlnoční bazén plný nehybné vody. O kus dál, na konci předměstí, kde svítil u silnice párkařčin kiosek, tloukl kůň kopyty o stěny uzavřeného kamionu a provázel tím hromobitím němé blýskání dosud daleké bouřky –

Před odjezdem z městečka se ještě stavujeme v ubikaci, kde zbylo v pokojíku pár tvých svršků. Než je odtud definitivně vyneseme a vrátíme pokoj jeho tichu, zkusíme se tu naposled milovat. Nedo-
končíme to, obohatíme však aspoň všední den o tu tajnou a nepravděpodobnou vidinu: zatímco všude kolem hlučí rozjívění běženci ze všech koutů světa a slunce venku dál sálá vysoko na nebi, dva spojení naháči klečí pokradmo na podlaze a vprostřed zejících kufrů tuhnou v necudné sousoší.

Nazítří odjížděla na prázdniny, naposled jsme se spolu uchýlili do něžně vytapetované místnůstky. Seděla obkročmo na mně, těsně před koncem však náhle strnula a rychle se sesmekla. Až do našeho záříjového shledání bude letní prázdnou naléhat i tím zadrženým křikem –

Padání

V recepci hotelu svěsili velké oválné zrcadlo, jímž jako skleněným okem vpíjela chodce už na dálku, z ústí pasáže. „Chcete-li ho vidět, je tady,“ říkají s pohledem ke dveřím jednoho z pokojů, a já už tam běžím, jako by šlo o někoho drahého, koho mi zabili. Zrcadlo je strčené za hotelovou postel, čelem ke zdi potažené tapetou. Když ho nakloním k sobě, pohne se v něm pruhování tapety, jako by šlo ke dnu, a uvolní tak ve mně lavinu: v duchu vidím, jak za postel zas a zas padají trosky všech hotelů, co byly, všech postelí, tapet, zrcadel a těch krátkých rájů, které znamenaly – na hodinu, na noc – pro hordy neznámých, předem odepsaných párů, všech těch skvělých a zimomřivých těl, kůží, vnad, splétajících a rozplétajících se údů, které jako by tam za pelest padaly s nimi.

Den nato, uprostřed honosné ceremonie, se přede mnou zničehonic pohne zlacená kulisa v pozadí sálu; pompa obřadu se ve mně tentokrát prolomí do původní, hrůzyplně okouzlené závratí pocítěné v dětství tváří v tvář odhalené mašinérii loutkového divadla a těm pastem, které z dálky tak marně a toporně líčí jakoby na celý vesmír, na samo noční nebe a jeho promrzlé hvězdy... Když se pak snažím vyfotografovat jistý starý průjezd i s kuchtíkem, který sem občas vybíhá a rozsvěcí přítmi svou bílou čepicí, vidím náhle – zatímco kuchtík s pomocníky stěhuje průjezdem celé haldy zbytků z jiné pozlacené dekorace – jak vedle každého snímku, který ulovím, padají bez konce do zapomnění desítky dalších, stejně jedinečných a pamětihodných záběrů, jejichž možnou podobu stačím sotva zahlédnout koutkem oka. A celá ta lavina navždy ztracených možností se mi pro změnu zdá svědčit o slávě nepřetržitého, trvale nezachytitelného života –

Hlídky

V tom letním ránu a v prosté záři málem venkovské ulice stranou bulváru je náhle D., když vyvstane dosud rozespalá před oploceným domkem, ženštější než jindy, svěží právě tím spánkem, jímž je obestřena. Jak klade s jistotou náměsíčné na dlažbu bosé nohy, zároveň křehká a zvláčnělá, lehce zaprášený kámen dláždění se mění v klidnou venkovskou zem, její vlastní tělo se zpevňuje tím kontaktem, spojujícím ji se zemí jakoby chladnou jiskrou. Brousí-li zároveň dlažba proti chodidlu ostrí čerstvého nože, tělo si pod lehkou rouškou noční košile ponechává netknutost slibu mimo čas, chráněného právě svou křehkostí.

Na prahu podzemí, u pokladen metra, je vzápětí mladá tvář s temným a živým pohledem, jak se náhle odvrátí od plánu, který zkoumala, tváří nečekaně omládlé H., znovuzrozené v těle vlastní dcery, od níž si vypůjčila i tmavomodrý kabátek s kapucí. Den, díky tomu jedinému pohledu, se znovu rozprostírá do nedohledna jako jasný, otevřený prostor, oživený v hloubi své průzračné masy pozvolným dozráváním těl k plné přítomnosti.

Třetí zjevení vyvstane pak odpoledne na lemu mostu Carrousel, zatímco se náš autobus přes něj vzdaluje – k levému břehu – vysokým průčelím Louvru; poblíž středu, kde se most v tupém úhlu láme na dvě části, sedí pohodlně na hrazení mladá žena a vplétá do zčeřeného vzduchu nenucenou grácii italské filmové hvězdy, spojenou s půvabem obyčejné studentky. Široká gesta, s nimiž se obrací na partnera stojícího spořádaně před ní, dýchají volností tak zřejmou, že dostávají smysl poselství, vpisují na pozadí starého paláce jasně čitelná znamení

a volají ještě z dálky proti jeho šedé, důvěrně rozechvělé tužkokresbě výmluvnými detaily ruky v rukavici roztažené do černé hvězdy, střevíčku vbodnutého do vzduchu na konci náhle zvednuté nohy v tmavé kalhotě. Minulost, do níž žena vrůstá svými kořeny,

všechna její skrytá paměť a znepokojivá drobná tajemství ustupují zároveň do pozadí, ztrácejí všechnu tíži vedle jedinečné verry, která ji právě teď nadzvedá proti už vadnoucímu dni, drží ji krátce z dosahu zranění, trmácení a zkoušek, jež musela a bude muset přestat,

a ty víš v tu chvíli jako nikdy, že se píše jen pro tu jedinečnou šanci: vložit celou svou existenci do vzepětí jednoho okamžiku –

tak jako trvající naděje rozevřít jedním prudkým úderem branku přítomnosti

do intimity neznámé ženské krajiny, jejího neohraničeného úkrytu s čerstvými záblesky nad spáleništi bez jména
je jediný důvod k tvrdošijnosti, s níž žijeme dál.

(Stmívání vzápětí znovu pokrývá kámen mostu zhebčovaný posledními lesky, ty zničehonic myslíš na fotografii visící za nálevním pultem a za zády katalánského výčepního, který z ní sám – přes vlastní rameno – vysílá pohled znehybnělý v bledé a dosud plaché, o dvacet let mladší tváři. Mezi živým mužským a jeho někdejší podobou, pravda, může tvé oko jenom bez konce klouzat sem a tam, aniž o něco zadrhne; a přece, to těkání samo stačí dát jistotu, že někde mezi minulostí a přítomností, kdesi ve světě, se cosi opravdu *událo*.)

Stráž a ulička

V půli náspu u silnice ten rozviklaný, rudimentární přístřešek, kde pár zájemců o sáček fíků nebo hroznů postává před starou váhou a kolíkem s vetknutým kusem papendeklu, na němž lze číst názvy zboží napsané kostrbatým tiskacím písmem; jen hrst šedavých stínů a pár sbitých prken propletených s trpělivými, trochu nesmělými těly na pozadí jílovité půdy, přirozená výtvarnost prostých, rustikálních, sotva opracovaných objektů a materiálů, přizdobená jen bledým odleskem na váze a bílou barvou sáčků, které vedle ní přistály jako diskrétní poselství vzdáleného města... Něco přitom dělá z toho mála jakoby jádro možného pokladu, a snad právě to, že jedinečné, individuální rysy tu teprv sotva vyvstávají z masy hrubých materiálů – nebo se ztrácejí jedny ve druhých, jako hrozen, jehož tmavá stopka kreslí svou roztřesenou linkou jen trhlínu na jíl náspu za pultem, jenž je sám pouze stolní deska položená na dvou dřevěných kozlících. Všechno, ovoce a hlína stejně jako prodavač a kupující, se tu drží – a vzájemně podpírá – uvnitř téže jednoty bez slávy, téže společné anonymity, nijak jásavé, ale solidní a noblesní svou trpělivostí samou; tou, která je vlastní světu, kde je denně nutné čelit trvajícím nouzím a hledat proti ní oporu těsně při zemi, v kamení a prachu.

(Podobný dojem se mi vrátí, když myslím na staré lístky na vlak; ty tuhé, nahnědlé obdélníčky z kartonu, kam musel pokaždé průvodčí – s cvaknutím, které vzdorný karton na chvíli oddálil – vyštípnout malé trojúhelníkové okýnko; lístky, které tak dobře „ladily“ s vrzavými lavičkami vagonů, s jejich zažloutlou výdřevou a jejich pracným hrkotáním. Lístky svým souladem s vagony svědčily o jednotě světa a stejně jako ony dávaly pocítit jeho celistvou hmotnost; zároveň – tím, jak se za ní zdály spjatý přímo s podstatou věcí – naznačovaly i její vnitřní, metafysický přesah.

Dnešní jízdenky, stejně jako vlaky, ztělesňují naproti tomu jen čistě abstraktní *koncept* přepravy; svévolné zbytečně velkými rozměry i svým měkkým, lesklým materiálem, snaží se svou libovольnost skrýt – a zároveň ji tak odhalují – za přemírou malebných ozdob, značek, lemování, nejspíše stylizovaných tvarů. Místo nutností prodchnuté hmoty jen fatamorgana pseudokomfortu, který nedovoluje nic opravdu prožít, ani tu elementární zkušenost, jíž byly saze a vítr ve vlasech zpuště vystrčených za jízdy ven z lokálky –)

A je tu letovisko. V zákulisí obchodní uličky, paralelní k mořskému pobřeží, ale skryté před křiklavým divadlem pláže, dva bezhlaví manekýni drží stráž – každý z jedné strany – před vchodem malého krámu, pod nízkou plátěnou stříškou; každý nehybně předvádí jinak proužkované plavky. Dojemný obraz provinčního luxusu a rodinné erotiky, v němž pokojně hasnou efektní a vtíravé vize světáckého života v grandhotelích, divokých nocí na pláži a v kasinu, dané na léto do oběhu médii a velkými obrázkovými magazíny. A navíc cosi ještě diskrétnějšího, víc do sebe staženého a vzácnějšího v matérii dřeva a světlého, ale matného plátna, z nichž jsou manekýni vyrobena, i v důvěrném stínu stříšky, kde – jen mírně ovívané teplým vánkem – obě loutky klímají, na krok od obruby úzkého chodníku: vrozená *skromnost* věcí, uchovaná tu vzdor útokům, jimž je dnes vystavena. Snad tu dokonce zní ozvěna jakéhosi venkovského a nevinného dětství, v němž tkví společné kořeny všeho jsoucna – a kam se manekýni znovu noří jako do nevtíravě *komorní* věčnosti...

Větrný den

Přes mírnou natrženost – konec krásných dnů – projíždět v autobuse městem a nechat se obklopit jeho činorodými vzruchy, tou mnohohlasostí velkého úlu, kde jedni, sklonění nad stroj za otevřenými dveřmi tiskárničky, dosud dýchají, zatímco druzí už museli zavřít krám. (Přítmí starých hospod, kde, šťastně vyvázlí ze ztroskotání, jsme byli ochotni uvíznout na zbytek života.) Hned na nábreží se přitom uschlé rostliny chvějí jako od nepaměti v truhlících na kraji terásky, číšník v zástěře nese ven černou tabulku s menu, která se nedbale houpe na šňůrce jako jen mírně rozštelované hodinové závaží (brzy poledne). Roztržitě, soustředěně, těžko říct; nic než město a náhlé tvrdnutí v jeho bílých okrajích, až do chvíle, kdy si na prkenném ochozu, lemujícím okna v patře klidného roháku, musíme přiznat ten zjevný fakt: prkna, schůdky, které k nim vedou, i sama domovní fasáda jsou jedno nepřetržité drnčení na prahu ticha tam uvnitř, v hloubi budovy, den je nepochybně den *velkého větru*. (Během léta nás navštívily dvě ženské, jedna bledá a tíživá, s pohledem přivolávajícím už jen závěrečné neštěstí na masiv zklamaného těla, druhá tmavá, stěhovavá a z leccého vyléčená, ale živá, s vůní spáleného křoví; když v pozdních hodinách scházela noční ulice, skandovala za chůze do rytmu „Walking, walking is my sickness“ –)

A trvá to dál, na náměstích a na křižovatkách, na nároží, kde si sedám k pustému stolečku, abych tu počkal na toho, s nímž mám obědvat – všude vítr vztekle dotírá na den, jenž dospěl k zenitu, jako na prázdnou stránku, kterou chce už teď otočit. S vlající čupřinou, do všech stran vystaven běsnění – brzy se v něm úplně rozpustím – mám náhle dojem, že jsem tomu druhému přišel dát jedinou zprávu: je větrný den. Nic víc než úporně vymetaná poušť, v níž vítr mění všechno, co je, a kterou přibíjí na ni samu jako předem zlikvidovaný, v nic obrácený terč; poušť, k níž člověk nakonec málem přilne, aniž tuší proč.

O „vytržení“

1) *Můžete žít bez okamžiků vytržení a vzrušení?*

Těžko; pojem života bez vytržení je protimluv.

2) *Kdy jste vytržení zažil naposled? Jaké bylo povahy, co je vyvolalo? Jaký smysl mu přikládáte?*

Poslední vytržení, jak tomu má být, jsem zažil včera: milování, společné hloubení noční tmy a její oddechování v následujícím tichu, blízkost druhého těla vystřídaná náhle jen společnou konfrontací s prázdňem, které vyvstalo za pobledlým oknem – zároveň mléko a kámen, pouhý vzduch i zesinalé průčelí odnaproti – a které podpírá jen pípání prvních ptáků. Nedílně vážné a odlehčené „pobyty“ s tím podstatným.

3) *Co vás v životě nejvíc „uneslo“? Myslíte, že ten zážitek lze obnovit?*

Jednou, bylo mi sotva osm, nás při hodině zpěvu vyvedli ze školy ven, na vycházku prokládanou společným hlaholením. Jak se blížíme k okraji města a k slibné „zemi nikoho“, která se tam na nás culí z chudých zahrádek a zaplevelených parcel, melodie popěvku, jenž se z nás line, mi šimrá nos a vzdouvá se mi v krku vlnou náhlého dojetí, o němž vzápětí zpravím i kamaráda po mém boku. A když se ujistím, že takové návaly zná sám, nenavrhnou mi nic menšího, než abychom spolu hned nazítří utekli z domova, z dohledu a sevření svých rodin, vydali se do „širého světa“ a začli tu konečně žít ten dobrodružný život, jež ohlašuje – jsem si tím jistý – také stesk, který mě zaplavil...

Zpětně jako by ta vzpomínka shrnovala i má pozdější vytržení a to, oč v nich půjde – od závratě z jazzu (a z mých setkání s uměním vůbec) až po tu, kterou o pár let později objevím při jiném „hromadném výletu“. Myslím na radost z procházky, té „pěší básně“, jejíž možnosti tehdy příznačně zahlédnu, když se vzdálím ostatním

a zasním se sám před okýnkem v prkenné ohradě, jímž je vidět na prázdné fotbalové hřiště. Vábení světa zachycené v záblesku náhlého „osvícení“ – a jednoho intenzivního vjemu, jenž přede mnou stačí otevřít prostor možné cesty –, požitek z chůze umocněný vědomím, že jdu, radostný údiv nad prostým faktem své existence, jak ho ve mně stačí obnovit to rozšířené dýchání, jímž je hudba: všechny mé extáze lze převést na tyto okolnosti, nové vytržení se může dostavit pokaždé, když se znovu naskytne.

4) Jste na vytržení zvyklý? Zažíváte je trvale?

Mohu je v podstatě zažít v kteroukoli chvíli, kdy znovu objevím svou přítomnost ve světě – jak nás do ní stačí hloub ponořit už léto, cesta, přítomnost drahé dámy a pobyt v cizím městě. Sedět s láskou před noční hospodou v jižní metropoli, kam jsme dorazili o pár hodin dřív, trůnit tu spolu vprostřed přesunů neznámých chodců a pod nebem, kde se nad střechami krátce mihla matná létavice – není třeba víc, aby se k nám ze všech stran hrnuly zprávy o životě planety a bez konce nás zvedaly nad vlastní obzor.

5) Stojí podle vás za to vytržení vyhledávat? Do jaké míry a jakými prostředky?

Z předchozího vyplývá, že k „vyhledávání“ vytržení stačí klást nohu před nohu; tělo samo, spolu se vším, co v nás zbývá z chuti k životu, nás přirozeně vede k vytržení každým dalším krokem. Za čím jiným jít dopředu než za oslněním?

6) Dělíte stavy vytržení podle nějaké hierarchie?

Jsou jistě vytržení různého stupně; sebešťastnější noření do šumu noční restaurace se změní v jinou, podstatnější plavbu večerem – a na pozadí otřeseného obzoru –, když je máme s kým sdílet. Malé a velké extáze se ale nakonec setkají o kus dál, v neviditelném ústí ulice lemující restaurační terásku.

7) Dává důvod k vytržení a unesení i tato doba? V čem? A když ne, co vám dnes ve vytržení brání?

Stále větší přecpanost planety nesporně zmenšuje i prostor pro možná vytržení a jejich potenciální rozsah. Sama obludnost proměn, jimiž svět prochází, však slibuje do budoucna aspoň pár nevídaně vytržených – byť závěrečných – zasmání, zářivých svou ponurostí samou.

Co lze očekávat do roku 2000?

Od posledního desetiletí tohoto století čekám nové zaoblení dam a za scénou mírný pohyb soch, příliv konejšivě zvlněných pršiplášťů a v něm (konečně) setkání se svým protijdoucím dvojníkem, diskrétní návrat ticha a černobílého filmu a na závěr parádní ohňostroj blesků nad kopřivami nějaké jedinečně zchátralé terasy.

Bojím se ale, že místo toho jen města budou o něco neobyvatelnější a orientálnější (na Východě i na Západě), lidé oplechovanější a prázdnější, nebe omšelejší a terasa pod ním beznadějně novější...

Zprávy

Dům navíc

Belgickým městečkem N., nepříliš vzdáleným od Bruselu a proslulým až dosud svým nevyrušitelným klidem, se od dnešního rána šíří nepokoj. Znepokojení n-ských pramení z toho, že v úhledném městě stojí údajně od svítání dům navíc. Nejde přitom o novostavbu; jen staré a zchátralé stavení, hrozící víceméně zhroucením, se k údivu všech tyčí vprostřed Větrného náměstí, ještě včera neposkvrněného jediným monumentem. Takové je aspoň všeobecné mínění; nejpodivnější na celém případě totiž je, že n-ští, třebaže jednomyslně tvrdí, že dům na náměstí nikdy neviděli, se stejně jednomyslně prohlašují za neschopné určit, zda budova, následkem jakési kolektivní slepoty, dosud pouze neunikala jejich pozornosti.

Policie byla o problému přespočetného domu zpravena – krátce po sedmé ráno – stodevatenáctiletým slepcem, panem Noëlem L. Stařec, který bydlí na Větrném náměstí v čísle 7, dal poplach poté, co při návratu z ranní procházky – v jejíž každodenní praxi vidí jedno z tajemství své dlouhověkosti – narazil k svému překvapení na dům svou bílou holí. „Mohu se mýlit,“ řekl starostovi města, na jehož dveře vzápětí zaklepal touž hůlkou, „mám ale dojem, že ten dům je danajský dar.“ Krátce nato vyhlásil poplach sám starosta.

Spadl snad dům – jež někteří už píší s velkým D – přímo z nebe? Toto vysvětlení se jistě vtírá dřív než jiná, a většina komentátorů si je taky momentálně přisvojila. Dotázaní experti se zatím nevyjádřili, obyvatelé Větrného náměstí řeší věc po svém: jedni se chvatně stěhují do jiné čtvrti, do jiného, méně bouřlivého města nebo světa-dílu, jiní zas kladou na práh domu tu ztvrdlý bochník, tu zas tučnou kýtu nebo celého vola, co oběť božstvu, jemuž incident přisuzují. Městská policie podrobně zkoumá místo činu; třebaže vyšetřování není u konce, její mluvčí ujišťují už nyní, že dům neklade strážcům pořádku sebemenší odpor a že v něm vládne hluboké ticho. Teď, na sklonku dne, se dokonce zdá, že dům, necelých dvanáct hodin

po svém objevení, se pomalu stává součástí paměti města a jeho každodenního života. Někteří z n-ských, většinou mladí lidé, si už dokonce zvolili budovu za orientační bod, před níž si dali schůzku na večer.

Nakonec nicméně špatnou zprávu: pan Noël L. podlehl následkům svého ranního šoku. Měl oslavit stodvacáté narozeniny začátkem května.

Pařížské metro se nepoznává

Sotva se ráno otevrou mříže, pasažéři pařížského metra, oči ještě zalepené spánkem, zažijí hluboký otřes: z plakátů tvořících umělou krajinu na lemu podzemních drah a chodeb zmizely ze dne na den všechny reklamní slogany. Původní poselství a smysl plakátů – tím spíš, že většina byla vylepena zcela nedávno – tak z nich náhle přestaly být čitelné, oněmělé obrazy obklopují zmatené cestující jako les halucinací, v nichž rozeznávají výzvy k neznámým činům, ale na něž nedovedou odpovědět.

Metro se tak v nejrušnějších chvílích ranní „špičky“ stává dějištěm nezvyklých scén: zatímco vagony míjejí nástupiště téměř prázdné, pasažéři s nepřítomným pohledem bloudí po chodbách, jako by náhle nevěděli, kam mají namířeno – nebo si spíš neuměli vybrat jednu z mnoha možných cest, které jim nový den nabízí. V očekávání nové vrstvy „pravých“ plakátů, určené k překrytí toho, co se podobá ztrátě paměti na úrovni celého města, si lidé pomáhají, jak se dá. Ve většině z nich se ostatně probouzí občanská kázeň a vede je k tomu, že k plakátům sami připisují slogany – přesto, že spolu o jejich znění musí vést zdoluhavé spory.

Několik méně odolných jedinců se nicméně zdá vyvedeno z míry na celý den; dlouho se zdržují v podzemí, jakoby vedeni jen náhlými nápady, které jim vnukl ten či onen plakát, až nakonec vycházejí nad zem v končinách, kde zjevně nemají co hledávat. Zatímco v korunách stromů okolo se čeří zelená krev, mezi mlhavými obrysy chodců naproti, na opačné straně parčíku, před nimi vyvstávají kontury neviditelného lva.

Night and Day

V časných ranních hodinách došlo k mimořádné události planetárního dosahu: slunce uvízlé nad Spojenými státy nechalo zbytek světa ve tmě.

V žádné ze zemí ponořených do noci přitom kupodivu nevznikla panika; život se tu nanejvýš začal odvíjet s větší horečností, díky níž se atmosféra v setmělých městech a vesnicích podobá té, která se před promítáním zmocňuje naplněných biografů. Nedošlo ani k vážnějším nehodám. Několik přehmatů a záměn v hotelích, dva tři přejetí psi, překvapený výkřik chodce, jehož baterka nečekaně ozářila na rohu důvěrně známou tvář, jsou v podstatě všechna zaznamenaná nedopatření. Na druhé straně je hlášena řada případů náhlého společenského vzestupu osob, které se dosud zdály být bez ambic a jimž, zdá se, pomohl k úspěchu hlavně náhlý vzrůst jejich výřečnosti a výmluvnosti.

Mnohem znepokojivější je zato situace v Americe. Čím déle se tu zdržuje denní světlo, tím víc se obyvatelstvo dopouští matoucích a těžko předvídatelných činů: auta v plném slunci náhle opouštějí silnici, chodci extaticky bloudí po náměstí s obličejí Mickey Mousů a Kačerů Donaldů, řezníci vycházejí z krámů a přibíjejí do prachu chodníků obří kotlety.

Zmatek jako obvykle vrcholí v New Yorku. Tváří v tvář slunci, zestárlému rázem o tisíc let, se město ukazuje být jen obří maketou z kartonu a odhaluje velkolepou neužitečnost svých protáhlých fasád, po nichž v jednom nedohledném zívání kloužou němé stíny nesčetných padáků-přízraků. A zatímco padáky prší z nebe, ve městě se rozmáhá nový druh alpinismu: desítky a stovky lidí se pouštějí do slézání mrakodrapů nebo monumentů jako Socha Svobody, z níž se ve chvíli stala velká hrouda másla pokrytá mravenci.

V mumraji přichází ke slovu i násilí: mladí, „bombami“ na barvu ozbrojení pobudové pronásledují po městě chodce, pokrývají jim

tvář ostře žlutými, zelenými, fialovými klikyháky a mění je v pochodující monstra. Náhlý skon jednadvacetiletého Harryho Millse, který doslova umřel smíchy, když pozoroval průvod kolemjdoucích na nábřeží bývalého přístavu, však zřejmě s potřísněnými tvářemi nesouvisí: podle očitých svědků kolem něj neprošla ani jediná.

Zraněné nebe

Z., nevelké ukrajinské městečko poblíž Kamence Podolskiho, žije dnes od rána svůj velký den; ze všech stran se k němu valí zástupy, aby se zúčastnily nezvyklé ceremonie. Uprostřed hlučícího davu zívá prázdna, do ticha ponořená plocha: hlavní náměstí, kde jen bizarní lešení dává tušit další průběh událostí. Temný a výhružný předmět, trčící vprostřed kamenného jezera, je totiž skutečný pranýř. V pravé poledne k němu bude připoután známý muž: J. Požajlov, bývalý ředitel místní strojní pily, odsouzený městským tribunálem pro přečin, jež autority považují za zvlášť trestuhodný.

Kromě toho, že si nezákonně přivlastnil několik set kubíků dřeva, jich Požajlov použil k stavbě lodi určené stát se – podle viníka samého – novou Noemovou archou. Jeho prohřešek, spojující rozkrádání státního majetku se šířením milenaristických zvěstí o konci světa, tak podle soudců zasluhoval zvlášť příkladnou sankci. To vysvětluje, proč se na sluncem ozářeném náměstí objevil dávný pranýř; zbloudilý ředitel tu bude po 24 hodin vystaven pohrdání obyvatel kraje, kteří byli vyzváni zasypat ho nejen urážkami, ale také – a především – políčky a plivanci.

Obyvatelstvo ostatně budí dojem, že projednou úřední pokyny poslechne s jistou radostí. Ve městě vládne vzrušená, téměř rozjařená atmosféra, lidé natlačení v ulicích se hlučně smějí, dohadují se a zdraví přes hlavy kolemstojících, někde se dokonce ozvala harmonika... A už je tu poledne; zní zvony, neviditelný orchestr spustil hymnu, než všechno rázem utichne – jen daleký letoun drhne po nebi ochablou tlapou – a na kraji náměstí lze v sevření dvou přísných siluet spatřit matnou skvrnu barvy špinavého prádla: ještě před nedávnem to byl ředitel krajské pily. Zatímco vystupuje na potupné podium, policie zvedá stavidla a dav se čtyřmi temnými proudy hrne přes bílé náměstí k pranýři.

Všechno se zdá probíhat, jak má, když náhle kolem půl čtvrté se cosi zadrhne. Dav sunoucí se ulicemi k náměstí přestal postupovat, v neviditelném středu scény se zvedá nejasný pokřik, snad se tam ozvaly i výstřely. Nebe nad městem jako by zároveň podivně ztěžklo; ptáci se z něj snášejí až k lidským hlavám, někteří dokonce padají střemhlav na chodník. Ti, co se k nim shýbají, vidí, že hluboce spí.

Davem probíhá vlna zneklidnění, vtom se kdosi prudce obrací a vzrušeně vyzývá ostatní, aby pohlédli ke slunci: není náhodou zatmění? Skutečně, slunce visí spíš nakřivo. Lidská masa se pomalu, se šumem nesčetených vraních křídel, odvrací od pranýře a zvedá oči k nebi, občané města ženou děti domů pro začazená sklíčka. Vzápětí však zasáhne policie: přinášená sklíčka jsou konfiskována, zástupy donuceny znovu se otočit k náměstí. Jen ti nejsmělejší vyndávají tajně zrcátka a pozorují s jejich pomocí nebe přes rameno. Vzdor časné hodině se zároveň začíná šeřit; pět minut před pátou tone dav, strnulý a němý, v naprosté tmě. Jen z domů kolem náměstí se chvílemi ozve dětský křik, jako by tam tápající mláďata nahmátla ve tmě ledovec.

Čtvrť ticha

Už se začíná vědět, že planetární oběh hluků a tich podléhá stejně objektivním a měřitelným zákonům jako změny počasí. Snad každý to ostatně mohl občas vytušit, když byl v nejhlubším nočním klidu náhle vyrušen prudkým nápirem zapomenutého zvuku, spěšně odlétajícího do jiné zóny města, kde se mohl lépe rozeznít. I ticho, které od časného rána vyklízí město hlukům dne a jeho drobných prací, se pouze přesouvá do příznivějších končin. Někdy se mu dokonce podaří setrvat na místě dlouho po vypršení času, který je mu vyhrazen. Právě k tomu dnes došlo v pařížském devatenáctém okrese, na území sousedícím s kanálem Ourcq, z něhož se náhle stala skutečná čtvrť ticha.

Zatímco lidé ve čtvrti – místní obyvatelé i pouzí návštěvníci – vyřizují své úkoly a pochůzky, jejich gesta a přesuny, vzájemná vzdalování, vyhýbání nebo blížení jako by svědčila o společném pobloudění, které jim dává neobvyklou nonšalanci a grácii. V záři pobledlého, jen občas prosvítajícího slunce vyvstávají muži i ženy proti šedi fasád s temnou familiárností příznaků z dávných němých filmů, jimž jde vzápětí v patách i vlastní slídívý stín. Ti, co postupují jen váhavě nebo se dokonce zastavují, se jistě rýsují tím tíživěji na sítnici dne. Není jediného pohybu nebo projevu života, který by v panujícím tichu nevolal po netušené a svými důsledky dalekosáhlé odpovědi, sebemenší psí loužička se rázem vyjímá na chodníku jako naléhavá skvrna černé krve.

Pohled toho, kdo se po čtvrti rozhlédne, se přitom náhle nese- tkává s žádnou překážkou nebo hranicí a klouže volně jak nikdy po průčelích a chodnících, které se mu vzdávají bez známky odporu. Každé setkání dvou pohledů z nich zato stačí nechat vyplout na povrch skrytou chuť nebo únavu, utajený stesk nebo vztek a vy- razit z nich záblesk, v němž se pod nejistým nebem chvíle spojuje holý povrch dlažby a zahalená nahota těl, zatvrzelé mlčení planety

a tlumené mručení podzemních otřesů. Téměř úplné ztichnutí běžných hluků, řečí a výkřiků ke všemu činí ucho citlivým k nejdrobnějším, jindy nevnímaným zvukům: tření dámského prádla o kůži nebo kradmé doteky mladého páru, uvízlého na rohu v oparu společné bledé záře, se náhle rozléhají čtvrtí jako poplašné signály a nutí k zastavení nejvíc spěchající chodce.

Až pět minut před dvanáctou zazní prudký úder: ve výkladu Severní laboratoře analyz sídlící v rue Petit, číslo 35, padá skleněná zátka z hrdla zaprášeného flakonu, na němž po léta poklidně spočívala. Vzápětí znovu zaplaví čtvrt' běžný hlomoz.

Někteří pozorovatelé spojují případ ztichlé čtvrti s nedávným zmizením sloganů z plakátů v pařížském metru. Jediné prokazatelné pouto mezi dvěma událostmi tvoří nicméně to, že obě byly zjevně umožněny týmž vychládáním principu lineární posloupnosti, provázeným uvnitř velkých městských aglomerací paralelním šířením perlivého, stěhovavého a rezolutně neeuklidovského rozčarování.

Věž kraluje dál

Ta, již Apollinaire nazýval Pastýřkou, Eiffelova věž považovaná všude na světě za symbol města nad Seinou a jeho jedinečného ducha, se dosud zdála být neotřesitelná. Dnes je jako tolik předtím nepochybných jistot vážně ohrožena; správa Věže před několika dny zjistila, že „stará“ – jak ji zaměstnanci důvěrně říkají – se nezadržitelně propadá hloub do země, každý den o dobrou desetinu milimetru.

Reakce na alarmující zprávu, oznámenou v 11 hodin dopoledne francouzským rozhlasem a televizí, na sebe nenechaly čekat; hned po vysílání začali Pařížané, náhle jakoby vzbuzení z dlouhého spánku, vydávat početná svědectví jak o své lásce k slavnému monumentu, tak o svém odhodlání přispět k jeho záchraně.

Správa Věže sama šla ostatně příkladem. Ti, kdo se snad minulou noc podivili tomu, že slavná restaurace v horním patře Věže září dlouho po uzavírací hodině, mohou dnes klidně spát: správci, kteří restauraci jinak příliš nenavštěvují, se tu jednoduše před tím, než se rozhodli zpravit veřejnost, sešli k poslední diskusi. Podnik nejenže nebyl dějištěm bůhvíjakých orgií, stal se skutečným strážním můstkem, kde se pracovníci, tváří v tvář nebezpečí, semkli ve sbor odpovědných kapitánů odhodlaných zůstat na palubě až do konce.

Z nepřetržitých demonstrací, které od časného odpoledne defilují přímo pod Věží, uveďme aspoň tu nejpůsobivější: shromáždění pařížských Vietnamců, kteří se v hojném počtu sešli u Věže těsně před 17tou hodinou a podpořili ji dojemným, mnohohlasým zpěvem písní své staré vlasti, při němž dost nečekaně zvedali k nebi nejružnější modely žehliček. Právě tento zvláštní doprovod ovšem vyvolal nejvíc pozornosti; třebaže jeho smysl není zatím znám – údajně nesouvisí ani s tím, že řada Vietnamců vlastní prádelny a žehlírny –, nelze popřít, že žehličky v pozdním odpoledním slunci zářily jedinečným leskem.

Zmiňme se rovněž o nespočetných návrzích na záchranu Věže, často podepsaných zcela neznámými občany, které se od oběda valí do správní kanceláře. Je to bezpochyby poprvé od slavné světové výstavy, u jejíž příležitosti Věž vznikla, co dochází k takové explozi lidové tvořivosti. Mezi stovkami projektů, často víc fantaskních než vědecky podložených, patří k nejodvážnějším dva: návrh na udržení Věže nad hladinou pomocí protiváhy, již by k ní – po vzájemném spojení – vytvořil kostel Sacré-Coeur úplně vylitý olovem – a návrh na využití přirozených elánů městských holubů, svázaných s vrcholkem Věže neviditelnými radarovými paprsky. Každý ptačí let by tak monument táhl vzhůru, aniž by to narušilo vzhled nebe nad městem.

Vzdor vážnosti nebezpečí, které nejfrancouzštější stavbě světa hrozí, je tedy první bilance spíš uklidňující. Pastýřka si přinejmenším podržela svou moc nad obrazností Pařížanů.

Ve stokách ducha

Po celkem klidném dni protrhne náhle večerní ticho čtvrti kolem pařížského Trocadera jak policejních sirén; krátce nato vyklízejí strážci pořádku „malý salon“ Muzea moderního umění, kde se stovka francouzských i zahraničních intelektuálů, shromážděná k debatě na téma „Umění, maso a symbol Stromu“, dopustila dosud nevídaných obscénností.

Už několik let docházelo při seancích v malém salonu k zarážejícím scénám; ať bylo téma večera jakékoliv, debaty se rychle zvrhaly v opravdové bitky, během nichž všichni přítomní – aniž by je zjevně vedla jiná vášeň než bezmezná znechucení – doslova zvraceli na koberec stále neužitečnější přebytky svého vzdělání. Dnes večer posléze došlo i na skutečné zvracení a kálení.

Sexuální stránka orgií přitom zůstala v pozadí; došlo-li tu a tam i k veřejnému obcování, bylo nesporně pro zúčastněné samo jen nástrojem sebepotrestání a sebeponížení. Předčasný odchod několika starších dam, které zjevně – ve vzpomínce na slavné mejdany meziválečné bohémy – čekaly od večera víc, je v tomto smyslu příznačný.

Na výzvu policistů, aby s nimi vyšli do mlhy, je intelektuální devianti – mnozí z nich ještě ve spodním prádle – následují bez jediného protestu; v jejich ztrhaných tvářích lze dokonce spatřit cosi jako záblesk úlevy. Zbývá otázka konkrétních opatření, jimiž míní vedení Muzea zabránit, aby se incident zopakoval. Byla by nejlepším řešením proměna malého salonu v poctivé opiové doupě?

Jeux de camaïeux chez Julie

4 au 2/ janvier Le Temps du Blanc.

Různé

V devět hodin večer došlo na pařížském předměstí Vincennes ke dvěma nehodám současně: několik rozzuřených šelem uteklo z místní zoo, v ilegálním nevěstinci vypukl požár. Pár minut nato se ve vincenneském lesíku rozpoutal pomatený rej těl a stínů, v němž se mezi zvěř a hlídače, snažící se ji pochytat, vplétaly bílé blesky nahotin a naháčů uprchlých z hořícího hambince.

Kolem půlnoci byl nicméně znovu nastolen pořádek; požár byl uhašen, šelmy se vrátily do klecí, třpyt nahých pokožek zakryly temné deky z blízké strážnice. S výjimkou policisty podrápaného do krve prostitutkou, již se snažil odvést do bezpečí a která jej omylem měla za agresora, nebyl nikdo zraněn. Jiná kráska byla nalezena v bezvědomí na břehu jezírka mezi tlapami výstavního lva; neutrpěla jediný šrám, jenom dočasně ztratila řeč.

V jedenáct hodin v noci narušil zvláštní incident první pornografický program německé státní televize: uprostřed zmítání hlavního páru se tajemná postava v černém trikotu a v temné kukle naklonila přes postel nad noční stolek, sebrala tam z otevřené krabice velký doutník a znovu se vytratila z plátna. Dotázaní autoři filmu prohlásili, že muže nikdy předtím nespatriili. Podle některých jde o nové zjevení Fantomase, jehož návrat nedávno předpovědělo hned několik jasnovidců.

Slovník

Námořník

Námořník – vypráví o něm – přijel do Lisabonu, aby se naučil, co mají námořníci znát; trávil ale dny *kouřením* a vysedáváním na nábreží, kde s pohledem na řeku vzrušeně vykřikoval: „Ten Lisabon je ale krásný!“ Jednoho dne pak vyšlo najevo, co se mu při vstupu do školy podařilo skrýt: rostly mu rohy, vyrazily z hlavy nad čelem a rostly dál; první, druhý, třetí... A už je pod čepičkou, v modři večerů, celý rohatý. Chtě nechtě je nucen město opustit a vrátit se do rodné provincie. Žije tam podle všeho dodnes, na hlavě rohy jako trámy –

Vypráví taky, že jednou měla námořníková třída písemnou zkoušku, které se všichni báli; aby se uvolnili, společně si předtím zakouřili, a – náhle usměvaví a plní důvěry – cítili se skutečně líp. Natolik, že všichni nedbale odevzdali zkoušejícímu jen prázdný papír...

Čím příhoda upoutá a potěší, je bezpochyby to, že nevinný a bledý pozemský anděl, který sní jen o dalekých mořích, je náhlou proměnou v čerta jakoby přitažen zpátky k zemi a její temné mase. Obraz ponuré nutnosti, který uspokojí jako takový. Líbí se nám však i závěrečná vize čistého papíru a bezstarostné jistoty, s níž jej třída tasí vstříc pozdnímu slunci jako jediné vědění. Třebaže jde tentokrát spíš o obraz obecné neukotvenosti a marnosti, stejně odlehčený jako matoucí, plní nás uspokojením sám, i proti naší vůli.

Pasažér

Uprostřed cesty staví výběrčí daní stopaři, nijak výstřednímu občanu v baloňáku a s kloboukem. V autě spolu vymění pár zdvořilostí, když si pasažér dodá odvahy: „Vy nejste tesař, že ne?“ Výběrčí se jen pobaveně usměje, druhý znovu nechává mlčky míjet krajinu za oknem. Až po chvíli dodá: „Tak jste výběrčí daní.“ Řidič prudce zabrzdí u hospody, která se včas naskytla, dotáhne pasažéra k pultu a objedná rundu; chce samosebou vědět, jak na to ten druhý mohl přijít. Ten zůstává nenápadným chlápkem v klobouku: jednoduše trochu zauvažoval. „Na řezníka nevypadá – řekl jsem si –, tesař taky není... je to výběrčí daní.“ Spíš než zdánlivá svévole pasažérovyh dohadů tu pobaví její vnitřní opodstatnění. Také nahodilost našich osudů – a soudů – je přece *jistá věc*, stačí se na ni spolehnout.

Stetson

Neworleánský černocho vypráví o jiném, jak po hádce s milenkou hrál v noční putyce karty, na hlavě parádní stetson; partie vrcholila, ten v klobouku – snad Sam – se právě chystal nést, když do napjatého ticha vešla milenka a jako hebká šalupa se k němu klouzavě blížila na vlně naolejovaných, široce rozhoupaných boků. Nezastavila se, jen jak mu procházela za zády – sledována všemi kromě Sama –, natáhla k němu ruku jako k letmému doteku; Sam, soustředěný na hru, jí ale nevěnoval pozornost. A už zvedal kartu k útoku, když ho náš vypravěč (a jeho tehdejší protihráč) zarazil: opatrně, říká mu, hlavně se, Same, neukvap. Sam ale spěchá vyhrát, snad ani neslyší a rázným gestem nese. Vítězný trumf padá na stůl zároveň se Samovou hlavou, odtátou čistě od krku jediným tahem břitvy; jen stetson, který z ní sklouzl, ještě udělá přemet a trochu zatančí na stole, než sám spočine. „Tak to byl ten, co byl mrtvej a ani o tom nevěděl,“ shrne vypravěč.

Jeho vyprávění má trochu hrůzostrašně ilustrovat místní a dobové mravy, šíří se z něj ale i zvláštní úleva. Všechno se tu zaobljuje a točí ve smířlivých kruzích, milenčiny boky, Samova hlava, klobouk, kulatý hrací stůl a bezpochyby i úplněk za oknem, kumpáni do poslední chvíle obklopují nebožtíka jako účastná rodina; i vzdech, který jim jeho smrt vyrazí, slyšíme obíhat stůl od hráče ke hráči – a od kibice ke kibici – konejšivě povlovným obloukem, jenž zároveň završí jeho osud a vpojí ho do osudu širšího společenství, než se nad ním uzavře jako kruh na vodě. Samovu smrt nadlehčí i eso, které stačil vynést a které se pak za něj dál zubí vprostřed stolu; je taky tím, kdo už byl nebožtík a ještě vyhrával... Stetson rovnou převezme kus tíhy od pokleslé hlavy, taktně se s tím nákladem od Sama vzdálí a navíc, než znehybní sám, za něj frajersky pokyne shromážděným; málem tím legendárním pozdravem recesistů, při němž se smeknutý klobouk krátce přetočí přes ruku dýnkem dolů.

Niagara

Známé vyprávění o těch, co žijí poblíž slavného vodopádu, a o bouřích, které jim zdobí čela – jak se denně po vzbuzení ptají, co to slyší hučet, než si – s úderem do čela – připomenou: to se ví, Niagara! Opětovaně se jim smějeme, nejspíš se k nim ale vracíme i proto, že jim trochu závidíme, sami uhranutí tou krajinou, kde uvízli. Okolí vodopádu je zároveň ztracená varta a zvláště exponované místo, předsunutá výspa, kde svět, navždycky zadrhlý ve smyčce padající vody, tím lépe ukazuje, čím je. Když se tu domorodci budí jen proto, aby zjistili, co zapomněli pod splavem minulé noci a znovu se nechali uspat hučícím přívalem, předvádějí ve zhuštěné verzi i naše zmítání; jejich opětované vadnutí pod šedí vodní klenby je zároveň sestup k podstatám, s boulí se jim vzdula na čele skrytá pravda hlubin. Podobají se tak rovněž obryni, již při návštěvě Niagary na vlastní oči spatříme v místním muzeu; zatímco turisté vedle v bufetu hltají poslušně hamburgery rovnou nad popelnicí, sedí tu jako nehybná, ale důstojná mohyla, ani dlouhá pall-mallka není v jejich prstech víc než drobné párátka.

Špenát

V dětech budí hned nedůvěru a nechut', bylo na ně třeba vymyslet Pepka Námořníka – posilujícího bůhvíproč právě jím své bezkonkurenční svaly – aby špenát trochu přijaly. Právem je přitom pobuřoval svou rozbředlostí, k níž přidává ostřejší, štiplavou příchuť jen *slovo* špenát, jeho české jméno. I host z vtipu si ho v hospodě dává za uši jen omylem, protože myslí, že jde o zelí; jinak je ovšem za dospělýma ušima zvlášť potupný, ještě víc než na talíři v dětství. Kde v něm dítě odmítalo vlastní beztvářost, poznali jsme v něm později vtělenou ambivalentnost světa a naučili se ji loajálně polykat. Proč by nám teď měl špenát viset z uší jako ambivalence vyhřezlá z nás samých, vzdor tomu fešnému *já*, jež jsme si proti ní vystavěli?

Strýček a babička

Strýček vždycky přicházel na návštěvu jako z daleké Ameriky, z jiné a trochu podezřelé, ale tím dobrodružnější existence; jeho historky a úsměvy měly něco poutového, maskovaly ho jako falešný knírek, právě to ale dokazovalo, že se vyzná a vybízelo nás jít v jeho stopách, tím víc, čím méně se to líbilo rodičům. Babička seděla doma, zároveň vprostřed ostatních a trochu stranou, ale těšila se zvláštním privilegiím, z každé kachny dostala biskupa, i na dálku řídila rodinu pevnými rozmachy hole; přitom se o nás starala prozíravěji než rodiče, bez jejich úzce výchovného zaujetí a s pochopením pro naše nejtemnější choutky. Spolu se svůdnými tetami tak rozostřovala i příliš jednoznačný obraz ženskosti, který nám nabízela matka; je pravda, že ho taky hloubila až k ponuře hřbitovním vizím, v noci se nám někdy zjevila jak ženský Frankenstein a nechala své stařecké, holí ozbrojené tělo vyvstat ze tmy jako přízračný kaktus. Kdo poznal svou babičku a neskrývá ji sám před sebou, může žít vyrovnaně a hledět zpříma na vlastní existenci; byť mladý, zažil předem závěrečné zmoudření i konečnou apokalypsu.

Zápas

Občas nás vyvezli do zatačky u lesa, abychom odtud přihlíželi závodům. Trávili jsme ale odpoledne čekáním a roztržitými řečmi, do očí se nám vrývala jen rozpálená pustina silnice; závodníci se pak sotva mihli, jako poslové, jejichž míjení samo bylo celá zpráva. Někdy na procházce se s námi zastavili u drátěného plotu, za nímž jiní dospělí – jejich známí – běhali s raketou po červeném kurtu, mezi poskakujícími bílými míči. Jak jsme tu prodlévali, pobíhání a klapání míčků nabývalo na vážnosti a smyslu už pozorností, kterou jsme mu věnovali, a tím, že v nás rozeznívalo svou ozvěnu. Na jiné procházce dojdeme až k povadlému trávníku u řeky, na němž se rojí celý chumel hráčů v opraných dresech; nerozumíme příliš jejich hře, k údivu nám stačí už to, že se tu na kraji tichého odpoledne cosi náhle děje, spíš drobně a matně, ale tím tajemněji, snad i podstatněji. Údiv, jež si odtud odneseme navždycky (třebaže i tady jen postojíme), ještě dovrší brankář ve svetru a čepici – málem ve vycházkovém –, který za ostatními hráči jen přechází a vyhlíží, s přehledem odtažitého, ale nezbytného svědka. Zatímco na hřišti a mezi diváky vzrůstá bojovný zápal, pomalu vadnoucí neděle bezpečně vítězí nad všemi, i nad brankářem.

Z města

Stísňující neděli trochu rozdýchala jen dopolední vyjížďka do středu města a zacházka přes jeho daleké trhy, již jako by se neděle předem dovršila; když jsme se z města vraceli tramvají, kam ze všech stran vnikalo slunce jako voda do tonoucí lodi, přáli jsme si tak jet až do konce dne. Někdy, když zbyl čas, jsme ještě s dědečkem vystoupili na Jiřího náměstí a postáli chvíli před důstojným měšťanským domem, pod otevřeným oknem, za nímž se už schylovalo k obědu – stejně jako v rodinné vile na předměstí, ale slavnostněji o dálku, která od ní dům dělila; snad také o to, že v jídelně nad námi se chystaly zasednout ke stolu jen neviditelné přízraky. Vzpomínka na prodlení před domem tak zároveň rozostří a zvýší náš požitek z oběda, který nás čeká, provoněné ticho za oknem nás předem smíří i s prázdnem odpoledne, jež bude neúprosně následovat.

Parník

Jak se parník vzdaluje od břehu, zhluboka si houkne – hasnoucí ozvěna dá ale jen lépe vyvstat okolnímu tichu; když se podíváme na kola, crčí z nich proudy vody, kola sama ale stojí, dokonce se točí nazpátek. Netrvá to taky dlouho a už zas s lodí trčíme kus za městem; snesla se noc, z plavby je ale znovu jen prodlévání ve tmě, nejasné hlasy z paluby a ze strojovny, sami jen postáváme u baru a čekáme, aniž víme na co. Všechno se na parníku děje najednou a náraz, sotva jsme vyjeli a jsme u cíle, teprve vyrážíme a už jdeme ke dnu. Když starý K. zvedl před vyplutím hlavu k čistému nebi a prohlásil, že bude bouřka, nebyl to žert, jen hluboce pravdivé shrnutí průběhu každé plavby.

Plavba v parníku, který nás veze na ostrovy, je zároveň krátká a nekonečná jak cesta za moře, po chvíli jízdy už tu některé vidíme uložené málem napořád, pohodlně zabydlené v kabinách nebo pokorně stěsnané v podpalubí jak v lágru. Jiní zas jako by předčasně vstali a už se sháněli po snídani, někteří zalehnou ke spánku až ve chvíli, kdy budeme přirážet ke břehu; noc je sotva v půli, ale ostrované nás v ní už dávno vyhlíží z přístavní hráze, snad od počátku světa. Když nás parník veze z ostrovů zpátky do města a my z něj spatříme východ slunce v touž chvíli, kdy v knize čteme báseň o vycházejícím slunci, cesta zas teprve začíná – třebaže prázdniny končí a autor knihy o ničem neví už od konce války, kdy ho ještě stačili odvézt do plynu z neklidnějšího kouta Paříže.

Čas

V zářivé, vlahé mase letního vzduchu a dne je uložen celý čas už ve chvíli, kdy jí pronikáme jako křehký šíp na cestě za krátkým soula-dem mezi sebou a přítomnou chvílí. Všechny plamínky minulého a budoucího praskají okolo a podporují nás míháním svých jazýčků, až po ten nejzazší, který na obzoru dál věrně olizuje prkna poslední ohrady.

Na křižovatkách, mezi přesuny městských hord, nastavují pouliční hodiny navždy nehybnou tvář; tomu, kdo k nim zvedne oči s úmyslem vyčíst z nich správný čas, hodiny jen diskrétně připomenou naši společnou přítomnost ve světě. Dva neznámí u kavárenského stolku si už teď nad svými novinami špitají o sladkých tajemstvích naší příští lásky.

Skryté město

Památce Kamila Lhotáka

Město skrývá další, jiná města, ať v něm teprv klíčí nebo jen čekají na vyvolání z hlubin jeho paměti; někdy se sotva trochu setmí vprostřed dne a na terásce bistra v zatáčce už sedí dávní, patinou pokrytí klošáři u sklenic zčernalého vína, jindy, pod náhle vyjasněným nebem, se mezi stánky trhu znovu rozleje světlo z konce předminulého století, ještě vlhké po štětcích impresionistů. Někdy ve městě narazíme na scény z vlastní minulosti, diskrétně obcházíme sami sebe i trochu pobledlé dámy a pány, s nimiž v nich hrajeme. Právě město občas vyvstane na obzoru, kde se omšelé plynojemy a tovární komíny, šedá slunce a velká ruská kola, křehké stožáry shlukly do tajemných ssedlin, až vytvořily dosud neznámé atrakce a stavby; někdy je obýváme celé hodiny – aspoň pohledem – než se jejich tkanivo zas uvolní, střed města, které tvoří, z nich vystoupí jako matná vzducholod' a splyne s vadnoucím nebem.

Střechy

Vylidněná krajina domovních střech, obývaná jen přitažlivým harampádím antén, komínů, lodních můstků a stěžňů – tu a tam s plachtou reklamního panelu – je tajná zóna města a scéna, kde dává volný průchod svým nejdůvěrnějším myšlenkám a představám, i za nás. Někdy ji sami v duchu zalidňujeme svými náměsíčními Mikuláši; až po jejich odchodu, když znovu zůstanou prázdné, jsou nám ale střechy opravdu příznivé a vyplouvají místo nás na nehybnou, ale dobrodružnou cestu. Dávno před tím, než zasedneme k snídani, už za nás také pijí slunce nebo déšť dne a nastavují své dráty a stožáry větru jako rekvizity k neznámým hrám. Šťastně přitom doplňují naše vlastní příběhy, nejpotupnější scény, v nichž jsme nuceni hrát, dostanou přitažlivější smysl už díky tomu, co se zároveň děje na střechách. Výchovně na nás řvou, jako když nás znají od mala, a ze střechy nad nimi visí bůhvíčí fousy, střecha nemocnice se culí na měsíc i za těžké pacienty; když nejvíc trpíme v sevření dusajícího davu, na střechách domů, které míváme, leží smířlivá vejce a vlají frajerské šňůry bez oběšenců.

Když s kamarádem vylezeme na střechu v cizím městě, podaří se nám tu jen trochu nadechnout, potěšit se nečekanou vyhlídkou a pověsit si na chvíli zašlá trička mezi čisté prádlo; pouze tu trochu provětráme své navyklé existence, už tím ale načrtnem i jejich úlevnou proměnu, aspoň jako vzdálený obraz.

Bouřka a zákulisí

Než začne bouřka, šumící tráva potemní a stáhne se do svého šušká-ní jako do tajného poselství, dokud do prachu na cestě nespadnou první, velké kapky a nepřijdou mu zdaleka potvrdit, že má proč se válet právě tady. Ve městě mezitím už hřmí, blesky za oknem ale blednou dřív, než zazářily; předměty zato v jejich světle ukazují svou pravou povahu, odložená žehlička se leskne v přítmí, až prozradí svou spřízněnost s dalekou kovadlinou, otáčecí dveře hotelu se roztočily, jako by právě za nimi jsme měli spatřit ohnivou kouli. I piáno je teď jen pánovitý předmět a rozehrává ve své temné mase pouze němé odlesky, než k němu zas usedne pianista jako k rozvodné desce a začne odtud řídit noc už tím, že k ní bude přidávat své trylky jako skepticky příčný komentář. Kovadlina na kraji vesnice se sama neblýskne dřív, než bouřka skončí a než ji projíždějící šofér vyloupne ze tmy svými světly; ani si přitom nevšimne čertova kopýtka, které kolem vleče do noci místní blběna.

Skutečnost

Zas a zas hledáme skutečnost vprostřed těkání, někde mezi šumem vlastního myšlení, šustěním sukně tušené v mlze a přítmi dne a mezi pustým sykáním slov. Někdy se zdá být stopou i pouhý zvuk kladívka, které kus odtud začlo tlouct na jakýsi plech; sotva tam ale otočíme hlavu, už slyšíme, jak každý nový úder jen odhání věci víc ke kraji, na daleký obzor.

Jak teď jde neznámý chlápek podél proudící vody potoka, klouže po břehu v souladu s jejím míháním, aniž by se s ním spojil. Nasedne pak o něco dál do auta, nastartuje a zvolna odtud odjíždí proti toku vody; její míhání uplývá s proudem a jediné tu zůstává. Zaostříme tak aspoň na červený cár v trávě za potokem, snad jakž takž zakotvíme pohled v jeho čerstvém mase; to už zas ale mívá cár jakýsi mladík a kus ho pomalu, ale jistě odnáší na rudém rukávu své bundy. Jak trhavou chůzí vniká hloub do krajiny, šíří v ní dál místo smyslu jen jeho těkavou krev.

Sníh a maso

Nemusíme vyhodit biftek do závěje, abychom si všimli, že maso a sníh se spolu dělí a tahají o celý svět, ze všeho nejdřív jistě o ženská těla: znovu v tvém prašanu objevit masitou jahůdku, horký jazýček, zarudlou patu. Sníh s masem se přetahují, ale nemohou bez sebe být, z dálky se k sobě volají jako slunce a měsíc, krevnatí jižané potřebují zmrzlinu, polární badatelé aspoň sušené maso; kde je maso, je zároveň i sníh, v živém těle i v bílé soše, po které tajně šilhá, v jídle stejně jako v hudbě. I my v sobě máme oboje, jako čerta s andělem, jen v různém poměru a stupni rovnováhy. Hledáme tak chybějící porci u jiných a ve věcech okolo, až znovu za jedním hmatáme a nacházíme druhé, severní sníh za jižním masem a naopak. Jedno má ovšem druhé i samo v sobě, biftek taje v puse jako sníh, sníh – maso andělů – zalehl zahrádku jako tučná kýta. Až okolnosti opravdu rozhodnou, co je sníh a co maso, mé maso v tvém sněhu a můj sněhový jazyk v tvém řeznictví, maso cihlové zdi se sněhem ranního světla, v noční tmě sněhová svíčka s vlajícím masem plamene.

Sukně a výstřih

Vlající sukně rozdýchává chůzi, vzdává poctu tělu, kolem nějž se vlní a zvyšuje jeho přitažlivost chvějivou metaforou, na niž ho převádí. Jen vítr, to se ví, vjíždí do záhybů sukně s pravým metafysickým odstupem, ne náš vlastní pohled; i ten však cestou trochu zachytí šedou nestrannost, s níž si vítr počíná, otře se o ní a dá tak svému dobyvačnému elánu aspoň víc noblesy. Taky o výstřih se pohled v poslední chvíli tříští zároveň s větrem – aspoň u dam, jejichž dekolté samo je dovoluje pouze zahlédnout; není výkladní skříň, ale zátokou, jíž se dáma pootvívá vstříc světlu a rozloze světa, i jeho větru.

Stehno a hyždě

Stehnem, napřed vždycky jen uhadovaným pod šaty, na nás neznámé tělo útočí nepřímou a z boku, seversky příčnou střelou, jejíž lesk vyšlehne z přítmí putyky, když to nejméně čekáme; hyždě se naopak nabízejí s jižní, trochu selskou otevřeností, i za oponou sukně je lze předem hmatat a vážit očima jako na trhu. Stehno náhle smrtelně zsinále v záři blesku, zadek jen pozvolna nasakující narezlým slunečním medem.

Provázek

Provázek mezi rty bledé holky už oznamuje poslední milostnou noc v hotelu, kde to po inflaci stojí tisíce marek, nazítří po ní možná i převrat, válku, konec dějin. Provázek v prachu venkovské cesty hlásí jen příští bouřku a blízkost rybníku, kde se před časem někdo utopil – nebo prkenné plovárny, kterou nedávno zrušili. V šeru uvnitř některé z okolních chalup má někdo zažloutlé zuby, těsně pod střechou trčí z bledé omítky rudá štětička střely ze vzduchovky.

Šedá a červená

Málokterá barevná kombinace nás tak uspokojí jako jemně odstíněná tkáň šedí přizdobená jediným sytě červeným detailem, rubínová jehlice k šedé kravatě a diskrétním pepřům a solím saka, kus červené bavlnky v rozevřené šrajtofli, která – sama jak z lesklého bláta – mokne v louži před kamennou zdí. Hmotnost těl a věcí úlevně překrytá šedým závojem, ale dál oživovaná krvavou kapkou, jen připomínka skutečné krve vprostřed bohatství světa zredukováných na svůj stínový obraz jako na metafysickou podstatu.

Šipka

Za Emilou Medkovou

[V knižní předloze je reprodukce fotografie Emily Medkové Šipka, 1962, KANT, Praha 2001.]

Jak neznámý obejda kutálí nocí dopravní značku – bůhví kde ukradenou –, bílá šipka krouží v modrém poli a ukazuje všemi směry na jednu; je z ní jen znak chlapíkova tuláctví a bezcílného bloumání, taky ale shrnuje podstatu všech cest co závratného vnikání do víru světa, jehož kolotoč se kolem nás znovu roztáčí na každém rozcestí. Tlustá, křídou nakreslená a vyčáraná šipka na domovní zdi, stejně drsná jako její povrch, nebo ta na letištní ploše, namalovaná vápnem a prodřená až na beton stopami pneumatik, zas ukazují zároveň cestu a hmotu překážky nebo terénu, jejichž odpor je cestou třeba překonat a proti nimž musíme prosadit své odhodlání jít dál; šipka sama je současně znamení směru a zvláštní, o sobě přitažlivá věc, která budí chuť z cesty odbočit a trochu s ní prodlít.

I některé vývěsní štíty, z nichž časem zbyly jenom barevné strupy na popraskaném dřevě, se mění v tajemné emblémy – a erby uplynulých sezón – mnohem lákavější než zboží krámu, k jehož návštěvě vybízejí. Když zřízenci mění text světelných návěstí nad vchody velkoměstských biografů, sady plechových písmen v dřevěné lísce, kterou položili na chodník, jsou samy významné poselství, jako jsou kulisy nakupené na dvoře divadla pravá dekorace; i jejich výmluvnost vzrůstá právě o to, co jim ubírá na čitelnosti a znovu je sbližuje s neprostupnou masou světa.

Nápisy

Nad výlohou pařížského krámu se saky, kolem nějž se zahýbá z bulváru do příčné ulice, je na vývěsním štítu nápis SAKO, stejně šedý jako vystavené zboží. Těší tě to tiché a nečekané potvrzení přetrvávající identity věcí, diskrétně skryté v anonymní šedi města a čitelné vprostřed francouzských nápisů jen pro tvé české oči.

Závrať, již cítíš, když za třásněmi padajícího sněhu zahlédneš z auta – kdesi na Moravě – dřevěný štít s nápisem PEŘÍ, plyne jak ze spojení solidní cedule s prchavými vločkami, tak z toho, že si tu jev mění nedohledně místo se svým označením. Slovo PEŘÍ vyvstává za míháním vloček, pouhých rozptýlených částic, aby je zpevnilo a „zpodstatnilo“, převedlo těkavost všech věcí a těl – včetně našeho – na trvalé, obecně platné jméno s přesností krystalické formule. I jméno přitom svou podobou – třepivé „ř“ a „í“ – dál kreslí naši křehkost, peří sněhu, které před ním víří, znovu rozptyluje a smazává je samo.

Cikády

Když na jižním venkově stoupá k nebi žár letního dne, drážděný nedohledným cvrkotem cikád, cítíme čas zvolna a plně protékat svým tělem jako klidný proud. Už není proč a kam spěchat; předem spasení, patříme sami k tomu, co nás postupně rozpouští a rozkládá. To jen tam na obzoru, v dalekém městě, jsme se zmítali jako trhavé přízraky na filmovém plátně a těkali od chvíle ke chvíli – od jednoho gesta ke druhému – jako figurky z neurotické grotesky, jimž potřeba pobíhat a hnát se za kořistí nedovoluje kamkoli dospět.

Na venkov

Pro François s Geneviève

Venkov se před námi otvírá už v rozloze periferního náměstí, u jehož kraje čekáme přítele, který nás tam má vyvézt na weekend; jak tu postáváme, začínáme dýchat jiný vzduch ve vánku vířeném projíždějícími auty – každé z nich už slibuje i to naše – a vnikajícím mezi zavazadla složená nedbale na ohrubu chodníku, kam jsme je slavně dovlekli. I na venkově nepřestáváme rozvírat svým bloumáním dveře za dveřmi; jak se pomalu vracíme k domu z obhlídky zahrady, ještě celí prostoupení jejím prostorem a tichem, z terásky, kde se ostatní už sešli k aperitivu a preludují k němu polohlasným hovorem, nám útržky jejich vět jdou v postupujícím stmívání naproti jen jako lehce povlávající závěsy, které rozhrnujeme s nonšalancí těch, kdo jsou vyhlíženi a jejichž příchod dá teprv rozhovoru smysl. Ještě pozdě v noci, před poslední hrou, na nás náhle zazívá celé nekonečno z pobledlého sukna kulečníku, mezi koulemi, které na něm ztuhly.

Až nazítří se svět zas kolem nás trochu sevře; když po obědě shledáváme nákupní tašky a kabáty – po dešti se citelně ochladilo – a opouštíme s ostatními dům, strkáme před sebou děti, přecházíme trávník a povzbuzujeme se vzájemnými pokyny – máš klíč od auta? pozor na psa! –, obklopuje nás náhle ticho jako chladný dech propasti, zívá mezi našimi gesty, zpožděnými vůči sobě samým, až jenom přihlížíme té topornosti, s níž znovu zkoušíme zčeřit vzduch nehostinné planety.

V létě jsme někdy u známých na venkově sami, dlouze se tu měříme s dýchající korunou stromu nebo s omšelou zídkou porostlou popínavými šlahouny, jako bychom v jejich ztichlé kontemplaci mohli najít konečné smíření a navždy se v ní rozpustit. Ani to úlevné vydechnutí nás ale nestačí vyvést z klece, za ochotou splynout

s anonymní a nepamětnou bytostí rostliny nebo stromu v nás dál hlodá výčitka, že ani neznáme jejich jméno, pod blažeností lelkování, jež si dopřáváme, cítíme úzkost z toho, že neumíme nic vyrobit ani opravit, natož trochu zajistit svou existenci (již si tak dovedli zařídit ti druzí, naši hostitelé), se studem si znovu připomínáme nudu a lenost, kterou v nás budí nejprostší praktické úkoly. Tušíme přitom, že klec, v níž se vidíme zmítat, je pouze tenká a nehmotná vrstva vzduchu; snad už tu prodlíváme jen z chuti lépe cítit, že stačí povolit a octnem se naráz celí tam dál, na *druhé straně* věcí.

Krajina

Z hustého masivu zeleně – kdesi u Fontainebleau – čouhá mezi matnými lesky listí jen roh bílé terasy, hned nám ale dává znamení; právě tam, zdá se nám, v hotýlku, k němuž terasa patří, se pro nás otvírá prostor pravého místa, kde můžeme prožít i podstatný příběh. Když se tam ale snažíme proniknout, nedohledně se noříme a zapadáme do křoví, dokonce do trní, zeleň je neprostupnější a pustší, než se zdálo. I v hotýlku, když se tam konečně octneme, se místo živého a trochu pošetilého světa ve světě, jež jsme tu tušili, plného klíčících příběhů, octneme v nehybné izolaci oživené jen stejně nehybnými, stařeckými přízraky. Když tu aspoň zkoušíme sepsat dobrodružství, jímž byla naše pouť lesem, vyprávění samo, po prvních úspěšných větách a obrazech, se začne tíživě zaplétat do houští pouhých slov...

Mezitím uplyne čas, znovu je nutné se trochu pohnout, vyrazit do světa a občas se někde předvést na čerstvě vyleštěném jevišti – klubovém, společenském, národním –, i když nás tam čeká jen stále spornější uspokojení. Zároveň nás přepadá pochybnost; jak se chystáme k odjezdu, ptáme se, zda naši pravou existenci netvoří právě jen naše pobyty v tichých zákoutích hotýlku, rodného domu na předměstí nebo těch prázdninových residencí, kde z lesa znovu nasáváme přírodu, znovu se na sebe vidíme řítit vesmír z nočního nebe: pobyty v zákulisí, odkud do světa jen vyhlížíme. Přesto nastoupíme do vlaku, byť bez přesvědčení, a do světa se vracíme. Při pohledu na siluety chlápků v kloboucích, rozestavené po nástupišťích míjených nádraží – a na ptáky rozsazené nad nimi po drátech jako černé noty – se nám aspoň zdá, že na chvíli udržují v rovnováze krajinu i ty dvě scény, vnější a vnitřní.

Sezóny

Jaro, to se ví, je jen trapně vtíravá reklama na bytí – jak věděl už Ha-las –, jejíž obdivování se sluší přenechat nevkusu holiček a služek; i nedočkavost, s níž jarní slunce vyhlížíme k stáru, jako spásu pro své promrzlé kosti, je jen ponížení navíc k potupě našeho stárnutí. Léto je zároveň nečekaná slavnost a posměšně vyplazený jazyk, ve světle, které šíří krajinou a jímž nás spojuje s rozlohou planety, je všechno stejně dosažitelné jako nedostupné; až sušší a chladnější jas zářijových dní přinese usmíření a umožní nám slavit samu ne-možnost dobývat svět jinak než na dálku, před návratem podzimu, z jehož plískanic znovu vyhřeze jen neúprosná diagnóza, strohá pravda věcí a jejich trvajících próza. Ještěže pak přijde zase zima a s ní naděje, že za ohradou zahlédnem zpupné bagry staveniště zafačované sněhem, jako neškodné chromajzly.

Pohromy

Rozběsněná voda si nepřijde jen nestoudně přivlastnit náš suchý svět, navíc urážlivě zklame důvěru, s kterou jsme k ní doposud vzhlíželi. Sílící vítr v nás zato spolu s úzkostí šíří skrytou slast jako jízda na toboganu, za hrozbou, že nás roznese na kopytech, je i slib, že nás konečně spojí s okolním prostorem; už teď nám lichotí, jak se k nám jindy odtažitá rozloha žene s větrem sama. Zemětřesení je boží trest, požár ďáblova výzva ke společnému mejdanu.

Andělé a přízraky

Letí anděl, říká se francouzsky, když v konverzaci vznikne rozpačitá pauza. Andělé existují, kdyby jen ve francouzštině a proto, aby zaplnili mezery v našem domlouvání. Přízraky zas přistupují v Římě do autobusu, když se mu ve stoupání k Gianicolu rozevřou dokořán špatně doléhající dveře.

Prázdnó

Dýchat, rozdmýchávat prázdnó.

Oblouk

Vítězný oblouk otvírá průhled nikam, a zjevuje prázdno všech vítězství.

Žít

Jít dopředu, míjet své bližní a vyhýbat se křoví.

Dřít

Pilným kouřením doutníků a pitím vína na sebe dřít dlouho do noci, spolu s jazzmany, které zběsile posloucháme z desky.

Omyl

Jen omyl přetrvávající ve všem, co jsme úspěšně dovršili, to dál otvírá budoucnosti – a rozsvěcí ve ztuhlých stopách našich gest záři možného.

Věc

Věc skloněná za stmívání nad svou bídou.

Metafysika

Hamižnost, s níž dědek v přítmí krámu počítal krejcary, byla vpravdě metafysická.

Socialismus

Mezi zmoklými hosty, jak rychle přibíhali zpátky z parku, bylo několik socialistů.

Aristokracie

Aristokrat vládne vlastní nudě.

Film

Vydržet jít až do konce filmu a cestou nepřestat kouřit.

Konec

Žít jakoby nic dál, jen proto, abychom natočili svůj vlastní konec.

Biograf

Rádi se dáme provázet filmem napříč večerem, vydechneme ale opravdu až potom, když usednem v hospodě a nekonečně probíráme film s kamarády. I o dějinách bychom si nejradši jen povídali někde u vína, v přítmí mimo čas, jako o filmu, jež máme šťastně za sebou. Znovu tu jen sedět a prodlívat, zabydlet se v trvalém čekání jako v čirém bytí, chutnat v něm podstatu existence i vlastní přítomnost a zas a zas je prodlužovat svým řečením jako pozornou ozvěnou. Ani nejnapínavější film není konečně uhrančivější, než když se po doběhnutí pustí pozpátku, obrátí na chvíli čas a uleví mu od tíživého úsilí, s nímž se valí dopředu. Žádný film se jistě nevyrovná představení, jímž je pohled na prázdné plátno, bílou pláň, kde se všechny obrazy teprv chystají vynořit a která je předem všechny úlevně vsákla.

Šance

Šťastně jsme zmatkem večerního města pronikli do biografu, v sále už zhasla světla, na plátno vypluly titulky a my se začínáme soustředit, když se světla zas rozsvítí; došlo k poruše nebo k záměně kopie, film se promítat nebude. Vzdor tomu, že jsme na něj byli zvědaví, cítíme náhle úlevu, jako by nám odpadlo vyučování; nejen to, čas, který jsme tím získali, je nečekaná a vzácná šance, konečně díky ní můžeme poznat to, co jsme si dosud odpírali, a zaplnit osudnou mezeru ve své existenci. Prozkoumat trvale lákavou a neznámou čtvrt' města, stát se sami sobě cizinci ve větru na pustém nábřeží, přistihnout netušené zvlnění bílých těl ve stínu pod mostem a vidět vyvstávat zbrusu nový prostor ze tmy za jeho kamenným, na kost probledlým roubením. Už taky vycházíme do noci a opravdu, všechno je jiné a jde nám vstříc jako nikdy, když se na větrném nároží ohlédnem za cárem novin, vyjde k nám odtud taky slibná ženská nebo aspoň dlouho nespátržený přítel, jako by na nás čekali. Hned s nimi úspěšně navážeme rozhovor, rozjíždíme večer a nový příběh; podněty k němu prší ze všech stran, stejně z našich řečí jako z města kolem, rázem jsme si tak padli do noty, že spolu máme chuť zajít i do biografu.

Restaurace

Oběd nebo večeře v dobré restauraci jsou vzrušující už svými přípravami; jak nám obkládají talíře dalším nádobím, košíkem chleba a miskou se zvláštní paštičkou, otvírají láhev a dávají nám ochutnat, prožíváme hned celou slavnost, první doušek vína a sousto žemle mají předem chuť vzácné hostiny. Požitek nám jitří i ostatní smysly, všechny naše vjemy se zostřují a spojují do jemných akordů, v odpověď na obláček kouře, který jsme vydechli, k nám proniká ze sálu drobné drnění sklenic na odkládacím stolku. Po chvíli, sotva nám přinesou první chod, jsme bohužel v sebelepší hospodě nuceni znovu dříť, ohánět se příborem a pilně kousat, poslušně pracovat čelistmi a jazykem, pod přísným dohledem číšníků. I tak se nám tu líbí a jsme rozhodnuti tu pobýt, snad se i usídlit; jen se ale trochu zabydlíme, už nás ženou ven. Předtím pozorní číšníci neslušně zívají, kuchař, jenž se o nás tak láskyplně staral, balí krám, jeho bájná kuchyň je znovu jen vychladlá pustina; ke všemu snad ještě jde na večeři do cizí hospody.

Služka a sluha

Chtěli bychom mít služku a v noci k ní chodit do komůrky za kuchyň jako do jiného města a života, seznamovat se s jeho cizími vůněmi a obřady, aniž bychom v něm uvízli; za úplňku si s holčkou prohlížíme v duchu i příbory, které nám ukradla, tak se v jejím přítmí náhle třpytí neznámým jasem. I od sluhy bychom čekali víc než pouhé obskakování; jak by nám dopoledne pomáhal vybírat košile a kravaty, dbal s námi o jejich soulad a smetal nám po posledním znaleckém pohledu smítko z kabátu, byl by nám i důvěrným rádcem a oporou v denním provozu, jehož tíhu by nám předem pomáhal nést. Fredu Astairovi přítomnost jeho sluhy tak uleví, že se před ním vprostřed oblékání rozezpívá... Málem jako Dorian Gray před svým portrétem, který za něj i stárne; tak daleko to ale bohužel nejde, sluhova stará, ale neměnná tvář je naopak zrcadlo, které vidí rozmarné pány vadnout jednoho za druhým, s týmž odtažitě chápavým úsměvem.

Zúčastnit se

Černoši to rozjeli, hrají celým tělem, občas zatančí, zubí se, dojí saxofon jak vesmírné vemenó a šíří z bicích zemětřesení; jenom je posloucháme, ale vkládáme se tím víc do každé z jejich not, každého vyjeknutí a nápadu, že jsme sami nehybní. Přes neviditelný paravan mezi námi jsme s nimi spojeni, mluvíme v nich jako oni v nás, sami i společně s kolemstojícími kamarády, k nimž se navíc můžeme obracet a věc s nimi přímo sdílet. Plní nás to takovým elánem, že ho zas vyneseme z chumlu až k nějaké holce; a předáme jí ho tak úspěšně, že vzápětí mizí v reji s nejbližším černochem.

Setkání

Všichni vyhlížíme s nadějí nová setkání, která z nich ale budou ta pravá? Když si v letovisku, kde se mezi turisty cítíme jako mezi Martány, vyhlédnem se svou drahou sympatický pár a sejdem se s ním na večeri, strávíme ji jen výměnou banálních zdvořilostí a jsme rádi, když ti druzí zase zapadnou do davu; jen z jeho hloubky, na dálku, k nám jejich tváře a siluety mluvily, vysílaly přátelská znamení a udivovaly nás svým spiklenectvím, jen přes hlavy ostatních jsme si byli blízcí a něco si vzájemně předali. S dvojicí, která nám postoupí své židličky u pultu newyorského baru, se pozdravíme jen s letným srozuměním flamendrů, sotva nás ovanou svým půvabem a trochu rozkymáčeným elánem, s nímž jako by tu dojížděli dlouhý tah začatý snad už v pošetilých dvacátých letech; jenom se o ně otřeme a převezmeme od nich štafetu, právě to krátké zkřížení našich drah v nás ale utkví jako skutečné setkání. Snad podobně poznameneáme i ty, jimž předáme štafetu sami – kdyby jen tím, že jim doporučíme návštěvu prázdného poutového stanu, k níž nás předtím zlákali neznámí vtipálci.

Nesetkali jsme se možná docela ani s nejlepšími přáteli, s nimiž jsme prožívali, co se dalo; i když jsme spolu jezdili na výlety, chodili za holkama, psali básně, chystali představení a povstání, sdíleli jsme dosud jen fiktivní svět, i za sebe jsme do něj leckdy nastrčili jen pomyslného dvojníka. Zbývalo stáhnout se odtud do vlastního života, každý do svého, začít perně budovat rodinu a dům nebo se aspoň vydat na sólovou procházku. Zprávy, které si o tom podáváme ze svých výsep, zůstanou navždy kusé, místo plavby na téže lodi se dnes v hovorech s kamarády – dávnými i méně dávnými – doprovázíme večerem jako na člunech, které chvíli jedou bok po boku. Vlastního tajemství jejich existence se přitom můžeme jen dohadovat; tím víc se je ale snažíme vyčíst z každé jejich zámlky a vrásky, i z jejich nejvšednějších vyprávění, tím víc se naše paralelní plavba podobá pravému sdílení.

Známé a neznámé

Ve sluncem zalité pustině mezi ohradami blízkého předměstí necítíme jen předtuchu dalekého Jihu, taky už tu do něj vnikáme a seznamujeme se s ním. Objev dalekého v blízkém je nejhlubším dobrodružstvím cesty, stejně jako objev blízkého v dalekém a důvěrného v neznámém. Ne jistě pro badatele, kteří se pachtí jen za exotikou protinožců a cizích džunglí, v bláhové naději, že se ve styku s nimi sami změní k nepoznání. Někteří hledají neznámé divošky i v ženských, jako by se k lásce nechtěli svléct, ale přestrojit a nasadit si masku. Snad tu lze rozlišit dvě tendence, podle nichž se dělí lidstvo vůbec: na ty, kdo jsou zvědaví jen na jiné a nevídané světy jako na neznámé ráje, a na ty, jimž je poznávání a objevování i rozpomínáním, hlubším průzkumem povědomých a předem tušených – zahlédnutých – území. Jedni chtějí v dalekých zemích i s ženskými zapomenout sami na sebe, ztotožnit se s jejich cizotou, až vyklouznou z vlastní kůže, jiní se v nich naopak chtějí znovu potkat a dostat se přes ně k sobě jako tajemnou oklikou, aby se lépe přijali; také od poznání nových míst a mravů čekají jen oživení své lásky k tajemství nejprostších skutečností a lidských úkonů, lidových hospod, ranních nákupů, sezení u kafe. Zatímco první jsou schopni své hledání fiktivního ráje dohnat až k revoluci, pustošit v jejím jménu svět a otravovat život svým bližním, těm druhým stačí k šťastnému vydechnutí, když přejedou hranice cizí země a objeví, že známé silniční značky tu mají trochu jinou barvu.

Přikládání smyslu

Sylvě Richterové

Mrzí nás, že věcem chybí smysl, je nám ale líto i jich, nešťastných věcí bez smyslu. A nemáme proč jim jen proto, že ho nemají, upírat na smysl právo; sami jim ho můžeme aspoň přikládat, i bez militantní víry nebo spasitelského velikášství, pro věci samy a s vědomím, že je to marné. Přestože známý francouzský psychoanalytik nás ničemu nepřiučil, když odhalil v milostném vztahu alianci dvou sobectví, přikládáme smysl i své lásce, která v nás tím aspoň marně sílí a vzrůstá; také před cizí starou paní občas podržíme dveře vprostřed dusajícího davu, jako by to mělo smysl. A lpíme na tom jako na umíněné sázce, že nenecháme zhasnout plamen svíčky za cesty větrnou noční krajinou, i když to nic nezmění na její pustotě, nanejvýš ji to lépe vyjeví; a třebaže tím nikoho nespasíme, jen proneseme tmou blikavý a osobní obraz spásy. Naše počínání není víc než výraz trvajících *chuti* dát věcem smysl, přes obezřetný odstup, který si od nich udržujeme; zvuk našich kroků ale vniká do tmy jako poskakující žabka na vodě, budí v ní další ozvěny a s nimi i představu daleké štafety, jejíž prostorovost sama rozdýchává věci do šíře a je tu na chvíli povzbudivě navíc.

Korzo

Ve škole jsme si při přestávkovém defilé na chodbě vyhlíželi holky – a osudy – jako v době maloměstských korz; pravé korzo jsme ale nezažili, snad nás na něm někde dál čeká i pravý osud. Když konečně, v podvečerním italském městečku, na korze staneme, všichni se tu nicméně zdraví jako staří známí a jen si při kolování vzájemně ověřují svou přítomnost. Osudy jsou rozděleny a uzavřeny, zbývá zas a zas dělat jejich inventář.

Jaromír

Ještěže se ke všemu nejmenujeme Jaromír.

Únava

Doře Kaprálové

Dobrá únava (zvlácnějí milováním), špatná (schvácení stěhování); mátohy vylehčené plavbou v poflámovém svítání, ztěžklé vláčením dlažební kostky v hlavě. Únava rolety strnulé na půl žerdi, kapky zas a zas padající do dřezu. Únava ruky sahající po sirce a po náradí, zvednuté k cigaretě, spuštěné zpátky na stůl. Zívající kniha, vnady unavené svými bílými svahy, chtivá tlapa svými nájezdy. Únava z čekání na sólo a únava ze sóla, z úsilí razit si myšlením cestu mezi myšlenkami těch před námi i mezi ztuhlými zbytky svých dřívějších nápadů. Únava z počítání drobků na ubrusu a z odnášení hrnku zpátky do kuchyně, z ošívání vprostřed místnosti a z podzimního pokuckávání, zdlouhavé setřepávání teploměru. Únava obracených stránek, šumícího listí za oknem, mlčky kroužících planet.

Scéna

Lemována v pozadí železniční kolejí, málo frekventovanou a napůl zakrytou vypelichaným křovím, není scéna víc než malý plácek, lysina holé hlíny tu a tam zježená trsem trávy; vprostřed doutná hromádka rumu, snad i popele z hasnoucího ohniště, nevelký uzavřený kamion k ní – zprava – sune čumák v pomalém, málem až do nehybnosti váhavém a jakoby ohromeném nájezdu. Zároveň zloba a ospalá hebkost, slepá ničivost dojíždějící civilizace a lhostejnost původní přírody, na niž narazila a která z jejích trosek jen úlevně zívá; konec všeho a návrat k začátku. Zavřený, do sebe stažený kamion – jako pozemská ponorka – ještě útočí a je předem prázdný, lidský rod vadne a vyhasíná pod jeho omšelým oplechováním, ale okolní křoví se už plní zvířaty, která svět znovu zalidní – ledaže by to byli Mart'ané. Nákladňák napadá v kouřící hromádce poslední kočovnické ležení, sám se tím ale trochu mění v maringotku; násilnictví se v jeho malátném nájezdu mírní skrytou něhou, výjev má neosobnost filmového záběru i chvějivost posledního tajemství. Útočící vehikl se zároveň potápí, vjíždí zarputile do hromádky, aby se v ní sám rozpadnul, tak je s ní spojen tajným poutem. Je ostatně pravděpodobné, že k hromádce nikdy nedojede, ne víc, než Achilles dožene svou ospalou želvu.

Tetelení

Vzbudíme se a zjistíme, že nemusíme vstávat, nalejeme si víno a upijem, je skvělé, pustíme si oblíbený šlágr, slastně pošetilý a teskný; jenom se tetelíme, choulíme do sebe a saháme po všem tom chudém bohatství, které nás pořád ještě tvoří. Chceme se tak dotknout aspoň jednoho neznámého a těkavého těla, svého vlastního?

Vstát

Ranní vstávání, to se ví, bylo od dětství trest a vyhnání z ráje; ještěže jsme se občas mohli do ráje vrátit, když jsme se rozstónali, směli jsme zůstat v posteli a dospělí, naši přísní dozorcí, nás v ní začli starostlivě hýčkat. Netrvalo to ale dlouho, znovu jsme si museli nařizovat budík na hodinu určenou jinými, budit se vprostřed snů a sklánět se s žaludkem hloubeným úzkostí pod proud studené vody jako vězni nucení nastoupit do transportu. Ted' si naštěstí zas můžeme po ránu trochu poležet; snad budeme moci v posteli trávit čím dál víc času, smrt sama bude – doufáme – jen chvíle, kdy konečně nebudeme muset vstát. Na policích knihovny splynou v ranním šeru už napořád přečtené knihy s nepřečtenými, naše vzpomínky a nápady se smísí k nerozlišení s pouhými citáty a myšlenkami jiných. Naneštěstí si nejsme jistí, zda zároveň nepropadneme navždycky do zlých snů, z nichž jsme se dosud šťastně budili, s takovou úlevou, že nám to usnadňovalo i vstávání.

Knihovna

Stejně jako krabicemi narvané sklady starých obchodních domů, kam občas přes zašlá okna nahlédneme z bulváru, je knihovna předem naložená, k odplutí připravená Archa, v noci už její svazky nasakují světlem měsíce jako tichou vodou. Zbývá do nich uložit i naše uplynulé životy, naposled vás pak všechny svolat, kluky i holky, a konečně si s vámi všechno vyříkat. Jen noční pianista začne znovu hrát a napínat nad námi svou jízdou po klapkách drát pro defilé náměsíčných provazolezců, kteří nám předvedou náš možný, v hlubinách svinutý příběh roztažený do nemožné linie.

Arsenál

Petrovi Chrzanovskému, dalekému bratru – a Christianovi s Nache,
kteří mi to u nich dovolili napsat –

Velodrom

Velodrom přežíval neděle. Po odchodu diváků plnily tribuny jenom neviditelné davy, shlížely odtud zвыsoka a bez hlesu, jen za poryvů větru. Vydechnout si velodrom – ospalé šedé zvíře – mohl až v týdnu, kdy byl zas vrácen svému mírnému ztroskotání vprostřed křoví, za ohradou z prken. Jak se vlekly dny, držel se tam, za ploty posledních zahrádek, pěkně při kraji; oblina klopené dráhy, vzedmutá bez překypění, klidně podpírala bílé, sezónami omývané nebe. Nahoře to netvořilo víc než klenbu rozlehlého šapitó, připravenou uvítat přesné praskání první povyroslé trávy.

Byli jsme tu v panství? Nikdo nevcházel ani nevycházel, kolem ohrady vládl jen zimomřivý začátek pláně s keři vysvlékanými větrem. Na opuštěném místě pro hlídku? Nebylo co tu hlídat, jediný pohled vržený z pláně na starou rozvrzanou věž by to byl stačil odhalit, kdyby se to předem nevědělo do nedohledna, z jednoho konce krajiny na druhý. Ne, nic k hlídání. Když jsme sem pronikli pod gongem horkého poledne, jen jsme si stačili odřít kůži o přelézaná prkna, už jsme zas tuhli v obklíčení ostružin, které nás čekaly hned za ohradou; o kus dál valil slepé oko prstenec rozpálené dráhy. I když jsme měli to štěstí a z křoví před námi vyběhl pár obskurních tuláků, odnášeli znovu slavnost jinam a nám tu z ní nechali jen úlomky: smrtelně zsinalé stehno vyvstalé krátce mezi samiččinými cáry, krvavé zbytky pikniku ve spálené trávě, urážlivý pokřik, který v běhu stačili vyrazit. Chvilí nato už na nás doléhalo nebe ztěžklé blízkou bouřkou.

Než pak hrom začal rozsypávat v oblacích svou suť – přivolán zdaleka pianistou a jeho roztržitým brnkáním vprostřed zahrad –, byli jsme znovu zpátky v pohodlném úkrytu vily; z bezpečné vzdá-

lenosti jsme vzhlíželi k návrší, na němž jen velodrom nastavoval dešti svůj prázdný kruh. Na závěr se v síti kapek nad ohradou třásl jediný blesk, triumf bez jména váhající sestoupit do arény a podepsat beton svou parafou. Poslední zahřmění ještě nedoznělo, když nemá šed' znovu kroužila po dráze v umíněné honbě za sebou samou.

Skrýš

Potřeba najít si skrýš byla od začátku tak silná, jako bychom se s ní narodili. Hnala nás chuť užít si bouřku pro sebe, za zavřenými dveřmi? Sotva jsme, jen ve svých leteckých brýlích, zůstali sami s lampou horského slunce, měli jsme v hlavě jen jedno: sestoupit do hlubin vlastní nahé kůže a pod praskáním lampy se o ni podělit s celým anonymním náruďkem tmy okolo, konečně napojení i na diskrétní šuškáni, jímž se za našimi zády domlouvaly odštířky na dně starého kufru. Úkryt naneštěstí neměl nic jistého, roleta, zelený blesk, se co chvíli řítila k úpatí okna, aby vpustila slídívý jas zvenčí.

Cítili jsme, že jsme na ráně, ještě v nejhlubší dutině noci. Když jsme – jako ke dnu paměti – sestoupili do tajných sklepů pod školou, octli jsme se tu uprostřed bojů, naproti kulometu, který se výhružně roztácel mezi kachlíkovými stěnami a před nímž jsme sotva měli čas utéct. Jak jsme se venku potupeně tiskli k haraburdí barikády, objevovali jsme jen vlastní bledost a bezmocnost nahé ponravy, vypadlé do ulice jako mimo sebe.

Hledali jsme tak útulek v intimitě seancí, nad kulatým stolkem nebo před filmovým plátnem rozblikaným dosud v přítmí seníku původním váháním, předcházejícím zjevení prvních obrazů. Smíření bylo na chvíli blízko, spolu s klecemi sousední zoologické, kde vyvstalo mezi hromádkami slámy jen prázdno po zvěři; naše ruce zbledlé letním úplňkem s důvěrou vykládaly na stůl svou hru bez trumfů. Dlouho to netrvalo; hrom zahnal obrazy, aby odhalil strach v očích, blesk posvítíl reflektorem na prázdný stůl, mimo dosah mágů usedajících k večeři v daleké krčmě.

Věřili jsme, že se nám podaří přežít aspoň někde v zákulisí, jako pokojní svědkové nikdy nespátrěných představení. Podél zavřených hereckých šaten a dílen nedostupných – i když sesterských – kostymérek nás ale chodby dovedly až na jeviště, před arénu plnou nedočkavých popravčích. Byli jsme jistě tím dřív zpátky venku,

uprostřed ranního trhu a jeho roztržitých obřadů, díky nimž mohl náš strach vydechnout na rozlehlejší scéně.

Dávno předtím jsme se krátce octli v bezpečí na čihadle u lesa, v marném čekání na kořist, které náhle ukončil déšť. Pod mladými smrčky, kam jsme se pak skryli spolu s ostatními, jsme se k nim náhle blížili – nehybně a jakoby bez konce – právě díky křehkosti úkrytu; sotva déšť přestal, bylo bohužel nutné nastoupit zpáteční cestu, znovu se rozptýlit podél pěšiny. Jindy, se zbrusu novými spiklenci, jsme náhle opouštěli prázdninové ležení a vnikali rozhodným krokem do blízkého lesa, jako by nás tam někde čekalo zaručeně bezpečné místo. Ve vzpomínce se přitom vidíme jenom bez konce jít, aniž kdy někam dorazíme. Bezpochyby jsme už tenkrát jen marně hledali, jak skrýš tak – ve snaze schovat se tu s patřičnou závažností – válku, která by nás byla hodná –

Vesnice

Odjížděli jsme na venkov, ale když jsme sem přijeli, venkov tu nebyl. I trhovci, kteří se vynořili na návsi a nastavovali v nedělním tichu tvář tající odtazité vědění, mizeli neznámo kam, sotva trh skončil; z rezné svěžesti jejich pláten zbylo trochu prášení nad hřbety mezí, to sotva lemování světla bez paměti. Celé odpoledne zas jen to harampádí: náves s leskem prasklé kovadliny, jako ztroskotaná, duté rány posledního pěchu zapadlé do kopřiv lemuujících zbytek rybníčku.

Mluvílo se o vycházení za humna, přívětivé a vzdušné území nás zdánlivě čekalo ve večerním vánku kdesi pod stromy za posledními domy vesnice. Nikdy jsme tam ale humna nenašli, všude pod příliš drobným listím se ve stínu vlnila jenom holá tráva bez stopy po hranici; dřív, než narazila na svou mez, se vesnice v jejím šumu tiše vytrácela a mizela z dohledu sama sobě, nic víc. Údajně tu byl pořád někdo, kdo hranici znal, po tom, co trávu prozkoumal do posledního stébla: starý rodák a pamětník, ten, co ve vesnici zůstal a klidně čekal toulavého kamaráda, který si vyjel do světa – už předem připravený mu ukázat, co tu zatím procestoval sám, aniž se vzdálil. Chvilé setkání ale zjevně minula, i pamětník tu teď chyběl tak jako ti místní předsedové, jejichž únos občas hlásily chraptivé tlampače a dunění, které šířily po prázdné návsi. Nikdo; i v blízkém mlází jen tu a tam zahlédnuté siluety netušeně vzrostlých hřibů. Taky těch, to se ví, se neznámí únosci stačili zmocnit dřív, než jsme se k nim mohli přiblížit; nezůstalo nám víc než vzpomínka na jejich obrysy, zvolna povlékaná deštěm.

Zbýval ten zádrhel a ta bílá kost, vesnické nic vzpříčené v prachu co klamně škytnutí terénu. A vzadu za pilou praskot celé rozlehlé krajiny v hromadách složených prken; prkna, z nichž slunce táhlo ven dusnou vůni dřeva a všude kolem husté trsy šťovíku, jehož zakázaná chuť nás předem provázela na útěku jinam, pryč z vesnice.

Obydlí

Útěk z domu, kde jsme se měli usadit k nucenému pobytu, u stolu prostřeného příliš bílým ubrusem, nám umožnil poznat jen průvan odjezdu a prázdnou krajinu – jakoby omyté – rozevřené dokořán naproti prahu. Zbývalo hledat pravé obydlí, víc podobné té druhé vile, kterou jsme občas – obklopeni klidem rodinného sídla – navštěvovali ve snu; mžikání blesků tu přesouvalo knihovnu na okraj propasti, prales zaplavil salon s protrženým stropem, aby jej lépe otevřel umění žít.

V naději, že tu najdeme touž dekoraci a tutěž navždy obyvatelnou pohromu, jsme po ránu navštěvovali vylidněná divadla, pronikali bludištěm chodeb až před scénu, kde spleť lian po včerejším dramatu visela dosud vprostřed pavučin rozsvěcených čerstvou rosou. Vycházeli jsme odtud klidnější, ale pořád bez klíčů, později, unaveni svými výzkumy, jsme se uchylovali jen do hausbotů kotvících na kraji městského ruchu a pevně sevřených kolem svého přítmí, o něž nám občas pomáhalo pečovat šuškáni něžných návštěvníků a návštěvnic.

Venkov nám vrátil trochu naděje, prostší a klidnější, možná i rozlehlejší. Procházeli jsme nicméně lesem jen v očekávání, že za stmívání uvidíme vyvstat v pozadí mýtiny hebkou past kupeckého krámu, přistihnem ji tu, jak za zívajícími dveřmi mateřsky obemyká lesk váhy a třpyt pytlů se solí a krupicí, snad jen s pilinami. To se ví, že jsme se klamali, jen ticho roztroušených domů nás čekalo za lesem v chladem ztuhlých vesnicích. Dávno před útekem, v noci, kdy jsme po bouřce vyhlíželi ven z táborové chaty, se tam přitom ozónem nabitě louky otvíraly vstříc jako jeden velký sál, do všech stran nadzvedaný dechem temných zvířat. Zbývalo zjistit, nebyla-li pláň sama zavřena v chatě...

Poklad

1

Věci od první chvíle skrývaly věci. Obraceli jsme se k nim přitom s důvěrou, drželi jsme se v blízkosti svých cíněnek a svých papírových rybiček a čekali, že nám co chvíli vydají své málem už dostupné tajemství. Cukrové mejdlíčko ještě upřesnilo slib, dvě kartonová víčka spojená nití tvořila důvěrnější a přesnější aparát, než pravý telefon. Právě věci, na nichž jsme lpěli nejvíc, nám ale unikaly nejtvrději, byly přesné jen křehkostí odtažitých *modelů*. Předměty v jejich světle prozrazovaly společnou osiřelost, pád, díky němuž kdysi klesly na úroveň pouhých napodobenin.

Marně jsme zadržovali dech, když jsme na pouti trhali kouzelné obálky, s nadějí, že v nich konečně najdeme původní exemplář; vydávali jsme z nich zas jenom náhražky, tytéž, které se volně nabízely u okolních stánků, na hromadách serpentín, konfet a pouťových frkaček. Věci už prostě vedly život jinde, daleko od nás, chuchvalce cukrové vaty dostávaly chuť a konsistenci až v neznámé Australii.

Nejskvělejší z našich zlatých knoflíků a školních gum – třeba opuncované kotvou nebo slonem – byly náhle duté a bez podstaty, sotva jsme se jich dotkli. Krabičky první pomoci vzbudily na chvíli novou naději; kostky cukru, leukoplasti a nitě, které je plnily, jako by masivnější a hutnější svým vzájemným sousedstvím, se v nich zdánlivě nabízely k pravé hře. Naneštěstí jsme neznali její pravidla... Také když jsme shromáždili svá pířka, své oblázky a klacíky pod keřem v koutě zahrady, zamlčely předměty kouzelnické číslo schopné je společně oživit a rozdýchat, jedinečný shluk, který tvořily v trávě, se předem rozprchával po planině, pronikán jejím prázdmem.

Při pohledu na ostatní naše zmatení jen vzrůstalo; král s výsadním právem nosit hasičskou helmu, jen jsme mu tu korunu vrátili, odnášel její zlato k požáru bez slávy, i mohutní tesaři si brali své důležité nářadí, své skládací metry a masivní tužky, jen k provádění běžných prací.

Uprostřed noci, v náhle přesném snu, jsme občas zahlédli zvláštní poklad, předmět, jenž jako by v sobě za všechny ostatní soustředil chybějící masu. Na konci temné, patřičně zaprášené a provinční uličky skrývaly zaručeně láhve v zářící výloze chuť pravého burbonu; náraz by rozlil po jazyku všechnu hlubokou, průkopnickou rez Dalekého Západu a jeho hokynářství, dal by nám vychutnat i piliny na podlaze krámu, rozsypané tu náhle pod neonem co pravé konfety. Starý prsten zapomenutý v zásuvce lékárny nebo důlek vyhloubený do police za pultem podobně tajily rozhodující jed pod víčkem s oranžovým, zašlým drahokamem, matně probleskujícím z popelavého přítmí. Tajný, jakoby nečekaně znovunalezený sešit skrýval sám mezi listy celé zasuté bohatství shrnuté do pár nečitelných šifer a razítek, tu a tam přizdobených stříbrným drobkem nebo hvězdičkou.

Ještě po probuzení jsme věřili, že se pokladu dotýkáme ve skleněné kouli naplněné sněhovým prachem, v drobném pozlaceném strojku nebo v objemném svazku utvořeném jen z látkových, snad nekonečně – zdálo se nám – různých odstřížků. Měli jsme ale v ruce jen vzorník, pravé zboží chybělo; sníh, který se snášel v kouli, pohyb hroty zježeného válečku, jak odpovídal tichým drnkáním na doteky zlatého hřebenu, jmenovaly znovu jen daleký život věcí.

Poklad nebyl blíž ani v žádném z klobouků, které jsme si zkoušeli ve starém salonu, před velkým a důstojným, ze všech mód vyléčeným zrcadlem; třebaže jsme jej tušili spíš v haldě uschlého listí než v hromadě zlatáků, tuhli jsme bezbranně i před bohatstvím podzimních rzí na cestách parku, dál nepoučení o tom, jak si jím posloužit. Zásoby uhlí a brambor v šeru sklepů provázely ticho krajiny jen němými basy.

Náš hlad jen zvyšovala i temnota těch vyvolených míst, kde se dal budoucí nález tušit zvlášť naléhavě: okýnkem fotbalové kabiny jsme nezahlédli víc než cíp odřené nákolanky jakž takž vyspravené

pavučinou, jen tlumené dunění, už překrývané hřměním blízké bouřky, se ozývalo za návěštím pouťové boudy slibujícím uvnitř bájně pády kuchtíků v otáčivých, bez konce kroužících sudech. V motocyklistově kulaté kleci vyvstala naděje na poklad až na konci jeho hazardního čísla, jako by táhla jen z ok drátěného pletiva, civících v pachu spáleného benzinu na večerní nebe.

Až jednou zažijeme zvláštní úlevu před rozlehlým nádvořím blešího trhu, při pohledu na váhy, do jejichž prázdných misek se snášejí jen kapky deště. O kus dál, po dešti, pak dlouho stojíme nad stolem pokrytým malými kulatými pouzdry z postříbřeného cínu, dlouze si prohlížíme víčka s drobnými reliefy planet nebo měsíčních srpků. Ani nás nenapadne si některé vybrat; už víme, že bohatství je právě jen v jejich volném seskupení, po němž se rozlévá slunce, zvolna rozehřívá kov a nechává z něj stoupat na povrch cosi jako bez konce zadržovaný výbuch. Nelze si přát víc; stačí cítit, jak k nám z pouzder táhne kyselý pach baterek a s ním chlad pozdního krásného dne, jež najednou, jako plnou sklenici, máme těsně u úst –

Vedlejší pokoj

Jiný pokoj se občas otvíral hned vedle, v sešeřelých okrajích bytu, kde se slavilo a který pomalu plul ke ztroskotání jako k roztržitému slunci. Zatímco se zdálo, že se tu sešli všichni a že se vprostřed noci chystají zřídit štábní stan, kde se důvěrnost přátelského kroužku změní v centrum světa, stahovali jsme se odtud ve dvou do sousedního přítmí, žíhaného jen záblesky zrcadla a zčeřených prostěradel. Hlavní scéna se zároveň rychle vzdalovala, pakt, jímž jsme sem přišli zpečetit dohodu, která nás vázala k ostatním, se náhle podobal roztržce; když jsme se pak vyšli nadýchat vzduchu na balkon – sotva nám pohled druhého nastavil vlastní zrcadlo a v něm trs rozcuchaného křoví –, viděli jsme už blízka, oslavou rozzářená okna jen jako světla lodi potkané krátce v mlze.

I když jsme se s tím nesmířili, zdálo se nutné začít se vším znovu. Prohledali jsme ledničku – zběžná gesta a suché ruce, sotva udivené kontaktem odtažitých předmětů –, vydolovali jsme na cestu trochu zásob. Přes krátkost té přede hry byl celý zbytek noci jedna nekonečná pouť světlíky, kajutami, chodbami ústícími do velkých kuchyní, kde předsedaly hostině jen haldy slupek a natí posupně vztyčené na širokých stolech.

Ani svítání nic nevyjasnilo, v náhle do nedohledna rozestřené modři, spojující odlišné prostory města do jediné haly, všechno jako by navždycky uvízlo. Láska se podobala ztroskotání ve dvou u nahnutého nálevního pultu, málem se v tom dalo zabydlet na doživotí. Až se stmíváním se vrátilo něco neklidu, na troskách ožilo trochu šedomodrého zvíření; tu a tam se někdo z nás přitočil ke schůdkům v koutě parku, odstrčil zestárlou hvězdu připravenou zopakovat svůj šlágr, vylezl na prkna a v roztažených rukou, jako by se vzdával, ukázal posledním divákům svou doposud bílou košili. Podium mělo nicméně jen rozměry vedlejší scény, všechno svědčilo o tom, že se tu pouze zkouší. Hned po setmění se rozlehlo matné dunění, kraj parku nanovo mýjely tanky s řinčícím nákladem cizích dějin.

Místnost za krámem

Standovi

Ve dnech, kdy se déšť zabydlel a odsunul nás k okraji, zbývalo vměstnat se na úzkém lůžku do rohu a naklonit beze slov hlavu ke zdi. Mohli jsme pak obývat příšeří pokoje, který byl ve zdi skryt a jež prozrazoval drobný, ale naléhavý šramot v dutině pod omítkou. Uvnitř zdi také nejhustěji pršelo, s tak hlubokými echy, že rázem rozšiřovala zazděný pokoj do prostorné haly. V duchu jsme ji viděli vyklenutou do výšky skleněnou kupolí, pod níž pomalu vadla kytka matného světla, cítili jsme, jak se hala napíná němou pozorností, jak už se chvěje kapkami a jejich ozvěnou jako předsálí moře.

Měli jsme v ní vytušit jen velkou a navždycky pustou čekárnu? Před námi, v „pravém“ pokoji, kde jsme se zdržovali, vytékala krev nálepky na desce do zkroucených, spletitých niklů gramofonu a probouzela v dálce horečku rudého slunečníku, jak se zas a zas roztácel v popelu terasy spatřené za letu z paluby helikoptéry-povzdechu. Dávný ráj dohasínal, nový osud nabýval podoby; závrať tu byla celá.

Dlouho potom, v novém a jen pozvolna uhadovaném městě, se pokoj za zdí hlásí tupými údery, rozléhá se to, jako by nám tam na rubu začli stloukat na míru výhružnou bednu. Nakonec to nevydržíme a ženeme se do vedlejšího domu, rozhodnutí proniknout až ke *stloukačům* a přistihnout je při činu. Hned ale vystřízlivíme, ztuhneme už na prahu sousední budovy; za ním se vynoří vylidněné jeviště, kde naproti zašlým zrcadlům čekají klienty jen prázdná holičská křesílka, u vchodu postává jediný příliš bledý učedník, chce nás tu proradně usadit a zraňuje oči ostrou bílou ručnίκu. Někde tu přitom je – musí být – ještě další místnost, ta za krámem, kde – jak to naznačovali dospělí – měl kdosi schovávat obskurního Žida, jemuž po válce zapomněl ohlásit, že už skončila. Tak jsme to

aspoň tenkrát pochopili; je pravda, že válka byla u konce a nám se to všechno začalo trochu plést...

Při pohledu na dospělé a na jejich zaražené tváře z deštivých odpolední, jak před námi umlkali v hospodách a nesměle, koutkem oka šilhali po zamčených dveřích sálu s kulečníkem, jsme přese všechno vytušili pravdu. Bylo to tak, jen místnost za krámem byla důležitá, ticho se v jejím hustém, ožívajícím příšeří chystalo promluvit. Zbývalo vystihnout okamžik, kdy se nám tam podaří proniknout s trochou zásob, jako když se konečně můžeme vydat na pospas zdoluhavosti dnů.

Okno

Pokaždé, když jsme ho zastihli rozsvícené proti modřím večera, tu protějšší okno zářilo už od nepaměti, jako trvající výzva. Přinejmenším od našeho narození, věrná neochvějně dotěrná stará panna. I když tam na nějaký čas zhasli a nechali vyvětrat, pokoj naproti se dál otvíral do noci s vlhostí čerstvě vyorané hlíny a sliboval, že se dočkáme i neznámého zeleného knotu, rašícího náhle z jeho tmy.

Občas nás v čekání přišla podpořit nejistá zjevení, málem už připravovala rozuzlení, jak náhle vystávala za okenním sklem, zabrána do plnění prchavých úkolů. Roztodivné, záhadně spárované dvojice si přinášely kartáče a nářadí, rozprostíraly do pozdních hodin po scéně své ubrusy a prádlo, někdy náhle usínaly vprostřed odpoledne, vpíjeny vlnou rychle zemdlívající nahoty. Návštěvník s čepicí vraženou do čela a s ustaranou, léty zvrásněnou tváří připevňoval dlouho na kraj okna nitěmi omotaný teploměr, až mezi rozevřenými okenicemi usnul vestoje na celý zbytek noci; důstojné dámě, už v noční košili, stačilo zvednout k měsíci tvář příští mumie nad mocným, dosud zvlněným poprsím.

Někdy bylo po celé odpoledne vidět naproti jen zrcadlo a mrahy, které jím zvolna táhly v hloubi pokoje. Nájemníci trávili venku i večer, v okně, jako trosečnický prapor, zůstala jenom černá sukně, aby tu pleskala ve větru šířícím po městě jedinou poplašnou zprávu. Když se nazítrí vzbudila v už pokročilém dni, sedla si majitelka hadříku náhle v posteli a začla venku číst prázdno odpoledne jak stránku, již opustila krátce před tím; na čas to stačilo odložit konec světa na neurčito.

Odpověď na sebe přesto dávala čekat, znovu osvětlené okno večer dál zatvrzele mlčelo. Mohli jsme sami otevřít okenice a pustit ven trochu hudby, ti odnaproti zůstávali němí, dál rovnali trpělivě dekoraci a přenášeli sem a tam jednu dvě rekvizity. Jen někdy nabývaly přípravy na naléhavosti, naproti usedali čelem k zrcadlu, jako

by urychleně dělali účty, málem to vypadalo, že za chvíli přinesou svíčky a dort. Nebudou nás nakonec oslavovat, na důkaz, že nám patří i okno odnaproti? Že tam je pouze k tomu, aby odrazilo požár, který vypukl u nás? Také naproti, to se ví, jsme možná byli jediní praví nájemníci...

Náhle se tam spustila záclona, museli jsme zůstat u svých dohadů. Za oknem znovu ponořeným do ticha jako by opět zůstala prázdná scéna, obývaná jen míjejícím časem. Jediný odlesk slunce na lemu umyvadla tam nazítrí postačí k tomu, aby všechno začlo nanovo, dokud nám aspoň jednou nepostačí sám. O kus dál v potměnělém městě, jako každou noc, bude svítit až do rána vikýř bezejmenného strážce.

Manekýn

Honzovi

Kdy jsme ho mohli vidět poprvé? Jak tu náhle proti nám svítil z přitmní matnými, málem nesmělymi odlesky, zdálo se, že se manekýn rozpouští v času; čekal nás bez čekání, splýval s šedí míjejících dní. Zároveň nahlodaný a podivně nedbalý, jako by nonšalantně souhlasil s omšelostí, jíž se beze spěchu dával v plen, kotvil takříkajíc v samotné těkavosti stmívání rychle obkličujícího náměstí, na jehož kraji stál, mezi boudami a stánky tonoucími v praskání a pokřiku končícího trhu. Vztyčovali zároveň jinde ve zvířeném šeru ocelové tyče a stožáry protínající samety večera, rozhrnující je zas mezi poplašnými signály až k prázdnu vychladlého nebe, aby na ně tam nahoře, jako jiné písmo, usedl cár roztržitého dravce nebo opožděný stín provazolezce? Manekýn, ani mrtvý, ani živý, byl jenom nesmlouvavě bezbarvé pousmání napříč nejistotou.

Zatímco kolem míjely svršky živých, unášené vlnou let a prachu, manekýn se nedal za nic vyhandlovat; vztyčený na prahu krámu jako pouhý strážce, držel se tam i v bezpečné vzdálenosti od černého jícnu muzea, té honosné hrobky. Voskované plátno krejčovských metrů suše pleskalo na krku zahálějících krejčích, změněných v pouhé pomocníky i s hlídači, kteří teď v zajetí svých livrejů a s tumpachovým výrazem vycházeli na práh paláců, před holou plochu plácků. Ať se octl zpátky ve svém výklenku nebo dál marně trčel v koutě zpustlé výlohy, manekýn sám vládl nad večerem jako nad rozvráceným královstvím, lehce přioděn bledou, už měsíční září pod vrstvou sazí.

Bylo tak čím dál zřejmější, že jeho úsměv nepatří nikomu jinému, že otvírá dřevěnou tvář jen lehkému příslibu sebe sama. Následovat ho hloub do stmívání znamenalo spíš, než se vzdalovat, zabloudit ve vlastní krajině, dřív, než jsme znovu vyšli do noci za zkrehlými hlídači posledních galantních ohňů.

Láska

Když jsme došli na vzdálené předměstí, na kraj noci a trosek osvětlených nedávným deštěm, siluety kolem strážních ohňů se náhle pohnuly; uprostřed kočovných tlup jako by ožily rezavé, ale neklidné řetězy, když všechno zmlklo, mezi starými psy, znovu dolehlými na svůj stín, vprostřed rozmanitosti těl a zdobících je cárů, sešlých tváří, jsme se k nám viděli blížit tu, kterou nám vybrali a pro niž jsme tu zřejmě byli. Už se nedalo uhýbat; bylo třeba překlenout trošky pohledem, zakotvit ho v otevřených očích naproti a sestoupit v nich až na dno samoty. Byl ostatně nejvyšší čas: jak jsme se blížili k neznámé, zbytky staré klenby už praskaly za jejím usmáním – její trhlinou – sesterského anděla.

Předtím i potom, cestou podél zdí a chodníků v nekončících uličkách, bylo třeba pod sukní odrostlých školaček hledat jejich skryté zranění, pod pohrůžkou, že zůstaneme v bludišti sami; milovat se skloňovalo jako sloveso s příchutí krypty, ústy náhle plnými omítky a prachu, noční pouště měst a definitivního jihu. K uhašení žízně stačila někdy servírka, která se po zavření zdržela ve výčepu, bílá jako odhalená kost, když jsme ji ve tmě krátce přitiskli k pultu vprostřed vyleštěných sklenic. Bouřka se snášela do manéže se suchým praskáním baterek, náraz vylidněné město bylo jediná hrobka.

S těmi, které nás doprovázely, jsme se vprostřed cesty podobně zkoušeli zmítat mezi dvěma hroby ztichlého hřbitova, chtiví hloubit zem a rýt v oku lhostejného slunce; přáli jsme si zůstat spolu v cele jen s jejími nebožtíky a jejich zestárým křikem, v noci jsme se tiskli k oknům tiskáren, ve snaze přidat jak to šlo své drkotání k dýchání mastných strojů. Ve žlutém světle posádkových měst a přístavních čtvrtí jsme stejně urččeně zkoušeli roztrást prkna ohrad, až by z nich – mezi tlumenými údery dávných tenisáků – tvrdě zadrnčelo nejhanebnější ze slov.

Odpověď ale nepřicházela, noční ticho kolem jejího očekávání, uprostřed vzdechů a nárazů, jenom ještě víc houstlo. Ledaže je celá už v té krátké ozvěně probuzené naším zmítáním v průčelí, o něž jsme opřeni a které zalévá měsíc, zatímco nad nízkou zdí naproti vyčnívá nesmělý neon. Sklo okna, které se nad námi roztřásl, se teď aspoň zdá předávat naši těkavost až bůhvíjak vzdálenému majáku, stejně jako vlaku, který se zlehka dává do pohybu na nádraží za zídou –

Zločin

Alainovi R.

Abychom si podali zprávu o nás samých, museli jsme k sobě občas mluvit na dálku: být jenom neznámý v trenčkotu – pouhá silueta –, který obchází pole cestou nikam, aniž by nechával stopy. Ve dnech, kdy se chlad zmocnil celé krajiny, kdy ledový déšť nevzrušeně hlo-dal vnitřek kostí, jsme se tak viděli vystupovat z vlaku na nádraží uprostřed pláně, než jsme se doprovodili do vsi se vší podezíravostí, kterou cítí domorodec v dávném vtipu k cizinci bez hodinek.

V nenápadném stavení za vesnicí, po zdlouhavé a mlčenlivé večeri, by pak promluvil jen nůž a jeho tlumený lesk. Oběť sama by mlčela, téměř by se usmála, jako by tím chtěla zpečetit setkání a připojit k stmívání definitivní podpis. Kdo z nás zavraždil toho druhého, by zůstalo navždy nejasné; řáli bychom rovnou do ne-známa, jako do modré náhle očištěné od barvy, vnikli bychom do svěžesti bez vůně a bez přízvuku. Po několik dní bychom se pak toulali okolím, aniž bychom zabydleli jeho pustinu, jenom náš kufr by chvílemi vystrkoval z mlhy svou vyhaslou masu.

Mistr a rival

Stačilo přiblížit se k tomu, v němž jsme tušili mistra, aby se mezi nás vmísil rival a v záblescích táboráku nás vztekle pokousal. Nabízel nám tak temné spojenectví namísto bratra, který si kdysi odnesl poklady jinam a nechal nás samotné, bez jediného kousnutí, naproti prázdnému křoví? Když později i nás přepadla chuť utéct, odpověděli jsme jí jakž takž dohodou se spojencem, který byl možná spíš skrytý rival; poznali jsme tak ale pouze zradu, když jsme se po ránu znovu octli sami na místě schůzky. Místo nové éry začínal den jako jiný, ze širého světa, kam jsme se měli vydat, zbyl jen sál pro sólové slavnosti.

Jednou se, pravda, otevře i společným tancům; ve dvou nebo ve třech tak poznáme mosty a okraje, odkud se spolu lze dívat do dálky. Budeme pak dokonce věřit, že máme co dělat se svými dvojníky, než pochopíme, že jde jen o polepšené rivaly. Nonšalantní mistr v trenčkotu a s tváří Gary Coopera na penzi, jenž s knihou v ruce obcházel obvod města, byl zřejmě pouhý náhradník. Dvojník se v noci občas zastavil na vzdálenějším můstku, aby nám odtud vracel naše gesta nadlehčená dálkou. Praskající zlato planet nad kanálem vyčnívalo jen napůl z prachu starých obrazů.

Další herci na sebe nechávali čekat; náš anonymní vrah vystupoval na vzdáleném nádraží, muž s šedou tváří – uspavač – nás dosud marně hledal v davu. Skutečný mistr byl možná jen pianista preludující sám pro sebe v odpoledním baru, on nebo rybář, jehož jediné zásoby tvořily prázdné krabice rozházené v trávě na břehu –

Slavnost

1

Prokopovi

Dál za velodromem a jeho zamlklým prstencem, za rozhlednou, odkud jsme už vzhlíželi k polím jako před cestou, nabízelo léto pár netknutých bílých míst. Hned od rána se pro nás kdesi v dálce tyčila nová terasa smírně omývaná větrem, opona se zvedala nad čerstvým Divokým Západem, kde naproti boudě čekalo modravé křoví, až je protne lesk bicyklu konečně zbaveného zátěže. Někde pro nás byl připraven slavný osud, oblek z bílého plátna a famózní přejezd jachtou přes rovník, v doprovodu té, jejíž šál se nekonečně vlní za zádí a splývá s linií obzoru. I poslední zprávy z blízkého venkova naznačovaly, že teprv nedávno sestoupil do roviny z hor, místy jen osamělá kovadlina snad na pusté návsi volala po doteku dravčího křídla.

Začínala cesta a její vyhnanství; chvíle se nám náhle hnula pod nohama, jak se náš noční vlak dal do pohybu pod skleněnou kupolí nádraží, uprostřed ruchu nástupišť a letmých mordů v hloubi davu. Nazítří jsme pak v rovině nekonečně trčeli proti rezavým kolejím pustého nádraží z westernu, nechávali jsme se dlouze tlouct po hlavě duněním zvonů, jímž zasypávala odpoledne vysoká kostelní věž – věž, kde jen velký bleděmodrý ciferník vzdoroval času. Jak to šlo, jsme plnili své poslání za chůze polední výhni, již jsme i za druhé měřili rozlohu a mír chvíle, sami za sebe jsme se učili číst poselství z několika drobnějších znamení: z omšelé ještěrky odkryté pod jedním z kamenů zídky, z cáru pole, jak – pod trochou rozhozené slámy – zasvítil náhle u cesty, co chudý, ale zřejmý ráj.

V prodloužení paktu uzavřeného pod rozhlednou jsme občas našli dost bratrského spojence, aby nás doprovodil až ke staré cihelně na druhé straně údolí. Vylezli jsme s ním na vrchol velkého

vyhaslého komínu, pátrali jsme odtud po stopách zapomenuté slavnosti, která jako by dosud pokračovala o kus dál, než nás vадnoucí den přiměl k návratu. Při slézání z komínu nás jen krátce napadlo, že když se z něj vynořily naše siluety, mohly být očekávaným znamením pro dalekého, nespátrěného pozorovatele.

V letně rozdýchaných městech před námi podobně vystávala jen čistá, omytá obloha z drátěných ok voliéry vprostřed parků, zaprášené ráhnoví reklamních panelů tuhlo v poušti střeж marným čekáním na provazolezce a na zprávy ze zámoří, kde příští Mesiáš hry na trubku pořád nepřicházel na svět. V Římě i v New Yorku jsme mohli jen předat dál gesta jiných svědků, vyslaná k nám z obzoru nebo ze střechy paláce, a vzdát tak poctu prostoru, který nás hostil. Když jsme jím procházeli vprostřed odpoledne, jas v ústí příčných ulic – nedotčený od našich návratů ze školy – nám odtud dával znamení jako z těch oslepujících trhlín, jež tvoří jediný tmel našich těkavých příběhů.

2

Konec sezóny nepřinesl úlevu, pátrání pokračovalo; protože jsme viděli letáčky sněžit na plovárny, ptali jsme se dál po místě a datu slavnosti. Protože jsme viděli obskurní starý pár, jak na nábreží rozkládá svůj přístroj hned u městských lázní, spatřili, jak si na prkna lehá stín letadla a na plovárnu se tiše snáší drť zažloutlých lístků, nepamětná hrozba. Protože jsme dál nevěděli, jaký slunovrat nebo jaké zatmění nám chtěli ohlásit, jaké podezřelé obrázky jsme měli spatřit v jejich kukátku, proti zářícímu prázdnu nad protějším břehem.

Oslavy, o nichž ta znamení svědčila, se přitom občas zdály na dosah, málem už vystávaly z lehkého vzrušení v sousedství, z vířících hlasů a výkřiků v ústí uličky, kde jako by už zdravili fešný trpyt nahého krále. Když nás vozík vynesl na vrchol toboganu, než jsme znovu sjeli do mlčícího středu, měli jsme dojem, že přes rampu

zatačky vidíme předměstí rozjařené praporky a kejklíři, šířícími tam na slunci slávu památných těl a prchavých her. Na venkově jsme právě tak věřili, že za stromy vidíme podle lesa míjet cyklisty ve svítivě modrých nebo krvavě rudých dresech, s celou nádherou svých chromů a přesným cvrkotem převodů; zahlédli jsme, jak se z horkem deptaných polí blíží průvod, kde se k nám v oblacích prachu konečně vracela – byli jsme si tím jistí – i nedotčená bílá provazolezců.

Když jsme se, už na zpáteční cestě, na chvíli zastavili v pojednou ztichlé vesnici, hlouček na návsi se před námi bez váhání rozevřel a dovolil – jako by nás chtěl vzít za svědky –, abychom sami přistoupili k dalekohledu. Netroufli jsme si přiznat, že bílé vločky spatřené proti pozdní modři – jakoby strnulé vprostřed letu nad rozlohou polí – pro nás jiskřily třpytem bez jména; že nám z provazolezců znovu nezjevily víc než trochu sněhového prachu. Za souhlasného mlčení ostatních jsme zas odjeli, ani jsme nepohlédli na cáry plakátů, které kolem návsi dál zvaly na slavnost svými planoucími barvami.

Až potom jsme se mohli vystavit i zářijovému jasu, úlevě, která se zdála jít vstříc v jeho mírném sálání, už na pozadí chladu. Poslední pohledy zapadlé mezi kopřivami zarostlé koleje, za budovami nedobytných dílen a observatoří, vzápětí znovu stoupaly v lehkém povětří, drátěnka ztroskotaná u cesty přijímala sama v tísní svítání poctu nahnutého souhvězdí. Na všechno přilehlo totéž jasné sklo, za nímž bylo všechno navždy nedostupné a průzračné, až po ústí alejí táhnoucích do všech stran za světlem pláně. Vydechnout bylo heslem sezóny, tenistům stačilo k vítězství provětrat bílé dresy na pozadí pasek, mezi světlicemi míčů. Teď už jsme věděli: radar, který za polem mlel trpělivě prázdno ve směru pádících ručiček, se zároveň otáčel proti nim. Už bylo zbytečné utíkat; sotva jsme se naposled lehce sehnuli pod nízkým sluncem, spěchali jsme najít zas ve večerním městě své neposkvrněné koupelny.

Návrat

Viděli jsme vůbec něco ve městech? Při našem příjezdu, jistě, prodlužovaly stíny do nedohledna dosud sluneční ulice, jako by znovu slavně otvíraly všechny sezóny najednou, všude v okolí náměstí, až k nejzazším uličkám, pro nás prostírali stolky vynesené na chodník, svěžest ubrusů jen zlehka nadzvedaných vánkem. Protáhli jsme pak cestu až na konec avenue, procházeli jsme jednotlivé čtvrti a pletli se mezi jejich zápasníky a pochopy, jejich houslaře a věštkyně, kroužili jsme kolem obskurních krámků a žehlíren, kde se možná pod bledým neonem, mezi štůsky látek a prádla, rozhodoval bez naší účasti náš osud. Oč dál jsme se tím ale dostali? Když jsme se chtěli přiblížit ke středu, Opera k nám odtud zvedala jen svou temnou masu, v okrajích rozmývanou světlem zahryzlým do štukovaných rohů; při pokusu proniknout v šedém ránu do přítmní trafiky nebo zastavárny jsme tu z očekávané kovadliny a šňůr *jiného*, tajného deště přistihli jen trochu omšelého lesku. Příšeří k nám v něm mluvilo samo o sobě, na své provázky nám sáhnout nedalo.

V hotelu jsme o nic víc nevnikli do ticha oválného zrcadla, které sem za čelním sklem recepce lákalo už z dálky, jako velké klidné oko. V pokoji změněném přestavbou ve skladiště, kam ho vzápětí uložili k dalším relikviím, jsme v zrcadle mohli sotva zahlédnout – dřív, než jsme vedle něj dopadli se svou průvodkyní – nedohledný sestup těl v transitu k jeho dnu, na kraji času. Nezbyvalo, než zas vyjít ven a rozšířit tajný dech města, když už jsme nikde nenašli jeho zdroj, o záhadné přesuny vlastní siluety skloněné v parku nad kráterem klobouku – kam sypala trochu drobení –, vztyčené u fontány jako nehybný komodor bez vojska. Byli jsme také vděční hloučku dělníků, že hned poránu vyměňují nápis v návštěvní biografu, s drobnými gesty, která sama obezřetně měřila celou rozlohu bulváru; v přihrádkách dřevěné krabice u jejich nohou byly svazky zčernalých, zaprášených plechových písmen jediné poselství.

Zbývala naděje odjezdu. Po posledním zamávání božstvu navždy nepřítomného trumpetisty, po rozloučení s moudrostí rančera jen vytušeného v pláni za mrakodrapy – ve vrásčité tváři jasný úsměv toho, kdo všechno vystavěl a podstoupil za nás – bylo nutné vydat se na cestu zpátky, poznat z války aspoň slávu návratu a poslední cigarety, náhradou za poslední patronu. Najdeme doma, mezi obchody vzhlížejícími dál k hořícímu západu jako k lákavé výzvě města za mořem – *on the sunny side of the street* – nedotčenou vitrinu s kravatami nasáklou týmž jarním jaseň, v němž tonula před pohromou? Nic jiného jsme si nepřáli, dál se otvíral jen slib zahrady a keře, pod kterým konečně najdeme své ztracené talismany, známky i sojčí pírká spočívající bok po boku v témž nadlehčení. Kdyby nic, věděli jsme teď aspoň, jak skončíme, mezi posledním pohledem z vily na zářijovou trávu a prvními kapkami náhlé přeháňky, vjíždějící už do kláves místo nás –

Včerejší bujná pitka přinesla jen zmatené radosti: ještě jsme neochutnali červené a už jsme házeli přes rameno poslední skleničky sektu, sličné ženské akty přehradily zelený stůl na terase dřív, než jsme po něm prohnali rozhodující míčky. I když – vzpomínali jsme si – se kolem nás občas ozval smích, nebylo jisté, že ho vyvolal náš výstup a ne jen naše bledost nebo náhlý pád kulisy. Nepovedlo se nám víc než neslavně si ukrást vlastní číslo?

Vrátila se nám skromnost, zmateně a plaše jsme seděli u společného stolu a shledávali znovu to málo, co nám patří, za okny kolem se už šířilo svítání. To, co z nás občas třaslavě vypadlo, nebylo odlišné od toho, o čem jsme dál mlčeli, slova námi táhla bez odporu a doléhala rovnou na pleť dne. Jak se potom snášela k zemi, krmila jen holé dřevo stolu, měřila hloubku společné propasti; a přece, propasená slavnost tu náhle byla zpátky – o to přesněji, že věděla o své křehkosti – jako velký bílý smích, nad nímž jsme vládli co svržení králové. Nepředháněli jsme se; každý se stával vlastním vzdáleným spojencem, ústřice na tácu diskrétně nabízely svou noblesní šed'. A v dálce jako by to najednou ulevilo i obzoru.

O Arsenálu

(Rozhovor s Bernardem Bretonnièrem)

Na konci pobytu v Domě zahraničních spisovatelů a překladatelů v Saint-Nazaire jste měl hotový text, jehož téma jste si zvolil zcela svobodně, ale který vám byl nicméně „zadán“ – a přečetl jste z něj pár stránek. Říkáte, že pro napsání Arsenálu vám „přišla“ francouzština; platí to i o místě, kde jste text napsal? „Přišlo“ vám i Saint-Nazaire?

Nechat po pobytu tady v Saint-Nazaire text je – jak víte – jen možnost, ne povinnost; patří k šanci, kterou zdejší pobyt autorovi nabízí. Chtěl-li jsem ji plně využít a „hrát hru“ až k vyhotovení rukopisu, nechtěl jsem se svěřit jenom náhodě momentální inspirace, vyvolané mým setkáním se saint-nazairským zálivem; měl jsem strach, že v případě nedostatku podnětů čas pobytu příliš rozdrobím a využiju ho jen k napsání nějakého článku nebo jiné drobnosti. Abych tomu předešel, přivezl jsem si v kufru poznámky k textu, který pro mne byl podstatný a jež jsem koncipoval už před časem, ale který mi až izolace v saint-nazairské residenci umožnila realizovat, v takřka ideálních podmínkách. „Podstatnosti“ textu, který přes relativní stručnost shrnuje tajná témata celé jedné existence, odpovídá „absolutnost“ samotné konfrontace s mořem a se světlem, jak k ní dochází právě v residenci, v desátém patře Budovy. Město je tu přítomné, ale na dálku: zároveň vám leží u nohou a vidíte ho z nadhledu. Aniž bych byl odříznut od světa, žil jsem v natolik abstraktním prostoru, že jsem si mohl pozorně naslouchat – jak se to jen vzácně přihodí vprostřed větších měst. Místo pobytu tedy pro mne bylo výjimečné, a v tom smyslu mi Saint-Nazaire opravdu „přišlo“.

Váš text, podle toho, co o něm říkáte, mapuje vaše osobní posedlosti a poklady. Ale první z těch posedlostí a pokladů pocházejí z dětských let, kdy jste myslel a vyjadřoval se česky. Nezměnil, nezkreslil tak text

fakt, že jste psal francouzsky? A kdybyste z adoptivního jazyka překládal zpátky do mateřštiny, nemodifikovalo by to samu vaši paměť a vaše myšlení?

Bezpochyby ano, dokonce dvojnásob; ale v pozitivním smyslu. Psal jsem francouzsky o tom, co jsem napřed prožil v češtině, a došlo k tomu daleko od původních míst a mimo původní „kontext“. Právě to mi ale dalo od věcí odstup nezbytný k tomu, abych se podíval z dálky sám na sebe. Arsenál nelíčí mé vzpomínky, snaží se přesáhnout mou osobní zkušenost a dojít odtud k obecnějším představám: k „mytickým“ situacím a obrazům, v nichž by své objevy a svá bloudění mohli rozeznat i jiní. I z čistě jazykového hlediska byla úspornost, nezbytná k realizaci mých úmyslů, snadněji dosažitelná ve francouzštině.

Není dvojjazyčný autor jako vy nucen na základě své zkušenosti konstatovat, že překlad ve vlastním smyslu slova neexistuje?

Přijde na to, co se myslí „vlastním smyslem slova“. Texty, které si hrají s jazykem a které nabývají smyslu v čistě jazykové rovině – což není případ těch mých – se dají jen těžko (pokud vůbec) převést do jiné řeči; ale přeložitelný je každý text. Dvojjazyčná zkušenost mi umožnila poznat relativitu mé mateřštiny a vůbec jazyků, z nichž každý vyděluje a reflektuje jiné stránky světa. Má čeština s mou francouzštinou se v tom smyslu vzájemně obohacují; ať napřed píšu v tom nebo v onom jazyce, mám ve zvyku převést vzápětí text do toho druhého a ten často zpětně ovlivní originál – kdyby jen tak, že ho zjemní. Znalost druhého jazyka násobí mé vnímání věcí a otvírá mi v obou jazycích nové polohy. Co mi přijde ve francouzštině, je jistě přesvědčivější v ní, a to, co mi přijde česky, je lepší v češtině; překlady se mi tak zdají relativní, ale ne nemožné. Přejít přes hranice neznamena nenapravitelnou ztrátu, kdyby jen proto, že ji vždy lze kompenzovat a náhradou za úbytek smyslu (sdělení) objevit jeho novou dimenzi.

Arsenál zřetelně ukazuje, že vás fascinují města. Měl jste během měsíce ztráveného v Saint-Nazaire – městě, jež bylo za Napoleona III. označováno za malou, bretonskou Kalifornii – pocit, že je to poslední zastávka před Amerikou? A ovlivnil zvláštní charakter města vaše psaní?

Spíš než poslední zastávka před velkým odjezdem je Saint-Nazaire už sama Amerika. Tak jako ta Kafkova, která je jakousi kvintesencí – nebo modelem – té skutečné, nebo jako „soukromá“ Amerika, kterou jsme se kdysi s přáteli rozhodli popsat v rámci malé hry, kde šlo o to, zhustit všechny sny, které v nás slovo Amerika budilo. I bílé Saint-Nazaire s pravidelnou geometrií svých ulic, se svými nízkými domky a zavřenými krámy, identifikovatelnými jen podle vývěsních štítů – co čistě abstraktních, pojmových evokací Cukrárny nebo Galanterie – se podobá maketě ideální Ameriky, hračky v rozměrech města. Když městem jdu ve slunečním odpoledni, proti větru, který mi rozvírá kabát, stávám se mstitelem z westernu, i když mířím jenom ke krámu s vínem poblíž tržnice. Současně, pravda, je Saint-Nazaire i Amerika, kam už jsme dorazili, včetně nutného zklamání: zámorí méně ideální než to, co jsme si vysnili, a náležití osudně témuž světu, jemuž jsme se svým odjezdem domnívali uniknout. Aby to bylo zřejmé, stačí vidět Poláka Krzysztofa – který má restauraci hned u přístavu –, když upře přes výlohu pohled na lodě kotvící naproti podniku: máloco toho tolik řekne o relativitě Zaslíbených zemí jako posmutnělá moudrost v jeho očích.

Pokud jde o Arsenál, pocitové „američanství“ Saint-Nazaire není jistě cizí početným narážkám na zámorí, které lze v textu najít; je tu stejně řeč o dodnes nedobytém Divokém Západu jako o novém prorokovi trumpety (jde samosebou o jazzmana), který by odtamtud měl přijít. Texty, v nichž jsou ty narážky nejvýmluvnější – jako Slavnost nebo Návrat – jsou zároveň ty, kde se můj intimní prostor nejvíc otevírá světu. Saint-Nazaire tu působilo i svým výhledem na moře – a dál –, jenž otevíral rozloze mne samého. Je-li Arsenál napřed návratem proti proudu času, město mi mou zkušenost dovolilo převést do prostorových pojmů...

Nosil jste v sobě svůj text ještě před pobytem v Saint-Nazaire. Jak se potom zhmotnil, chci říci – s jakou ztrátou nebo obohacením se záměr realizoval?

To lze dost těžko posoudit; vím ale, že jsem se nezmýlil, když jsem si za místo vzniku textu zvolil Saint-Nazaire. Psal jsem tu denně, poměrně snadno – což u mne není běžné – a se značným soustředěním. Jak už jsem naznačil, pomohla mi v tom sama residence, svým umístěním i svým vlastním prostorem. Rovnováha mezi nezbytnou izolací a přítomností druhých – města – je tu opravdu optimální. Ve středu města bych byl v pokušení od rukopisu utíkat, víc se rozptylovat. I bydlení v desátém patře působí, že člověk vychází méně snadno... Kdyby byl byt víc stranou městské podívané – to znamená mimo přístav –, byl bych se tu naopak dusil. Takový, jaký je, je to dostatečně byt, aby se v něm člověk cítil dobře, jeho zdi, ohraničující jediný pobyt a text, ho ale nevězní.

Váš text se několikrát zmiňuje o městských „strážcích“. Patří k těm strážcům i sám autor?

Ti strážci – nebo „strážníci“ – jsou ostatní chodci, jiné siluety; komunikujeme přece i s dalekými staty. To, že jsou anonymní, jim nebrání dávat nám znamení. Uvědomit si, že se sami můžeme stát strážci – pouhými siluetami – pro druhé, je možná druh zmoudření... V jednom textu Arsenálu mluvím o tajemství jistých oken. V nočním městě nejsou nikdy zhasnuta všechna okna najednou, vždycky tu zůstane vzhůru aspoň jeden strážce, jeden hlídač, kterým může být i spisovatel.

Tak jako občas vy sám, v Saint-Nazaire, v Paříži nebo v Praze.

Jistě. Relativizuje to spisovatelovu tvorbu: jeho role, mimo vlastní psaní, může být jednoduše i rolí toho nočního hlídače.

Kromě své každodenní, viditelné skutečnosti skrývá každé město zasuté vzpomínky, zapomenuté sny a různé formy nepřítomnosti; jaký tlak vykonávají na váš vlastní vztah k městům?

Obohacují to, co je v nich bezprostředně přítomné. Když s určitým švihem městy procházíme, zachycujeme věci v běhu, v přítomném čase. Když se cestou vynoří něco, co přichází z větší dálky, vplyne to zase do přítomné chvíle, a přitom jí to dá větší hloubku. Městská procházka, jak jsem se ji naučil provozovat, je i soustavná aktualizace vzpomínek, převádění minulosti na přítomnost. Neskláním se nad minulostí jako nad ztraceným rájem, můj stesk sám mi pomáhá jít dopředu...

Jaký je v Arsenálu poměr mezi soukromým a veřejným?

Druhé lze zasáhnout jen na základě osobních zážitků, i když je přitom třeba dodržet jistou rovnováhu mezi zvláštním a obecným. Myslím, že všechna trvalejší díla jsou ta, v nichž je vysloveno něco obecného přesným a rozhodným způsobem, také však natolik tajemně, aby to čtenáře dráždilo – a snad i aby dílo pochopil až po určitém úsilí. Rimbaud a Kafka napsali věci podstatné pro všechny, ale tak, jak je mohli napsat jen oni; a právě díky té jedinečnosti utkvěla jejich díla světu v paměti.

(Saint-Nazaire, 10. března 1993)

Poklady

Poesie a dějiny

*Puiu s Marinou
a všem rumunským přátelům*

V květnu osmašedesátého roku, zatímco „pražské jaro“ bylo v plném proudu, jsem napsal spontánní a nijak politickou báseň Roztrhané mraky. Odrážela-li tehdejší události, pak jen volně a nepřímou, ne tak svými obrazy jako celkovou atmosférou, navozující představu krizové a změnami těhotné situace. Jenom na začátku básně se krátce mihnou *pendreky policajtů a těžké pracky karbaníků v dělnických vlcích*, které i nadále utloukají hrozně špačky historie – zatímco konec patří těmto temným, jakoby však „vizionářským“ veršům:

*Kostry řečníků se zvolna překlánějí přes pultíky k rukám
s klíči jimiž jim tu tak dlouho chřestí výhruzně vstříc
až jim je zas poslušně předají*

Uplynulo několik měsíců od rozdrčení „jara“ ruskými tanky, když jsem si všiml, že báseň lze číst jako předzvěst té osudné pohromy. *Kostry* za řečnickými pultíky vyvolávají představu vracejících se stalinských demagogů, ruce, které jim nakonec *předají klíče* (od našich vlastních domů), působí jako obraz kompromisu a potlačené, do pasti ústící vzpoury, jakou byla ta z osmašedesátého.

A prosím: při nedávných demonstracích, v nichž se Československu vrátil elán, který jako by po srpnu 68 ztratilo navždycky, se komunistům zvonilo na Václavském „zavíráme“ právě masově vynádanými klíči. Zdánlivě tak subjektivní a neangažované básnické obrazy se zhmotnily v kolektivním jednání, v němž našly zároveň potvrzení a repliku. Ruce tentokrát klíče pevně drží a zdají se rozhodnuty je *nepředat...*

Těsně před pražskými událostmi jsem byl v Polsku a poprvé za dlouhá léta jsem tu sám měl dojem, že cítím zblízka vát vítr dějin. Češi žijící v exilu sem byli pozváni polskými liberály, konečně znovu zapojenými do života své země, další po stovkách přijížděli z domova – vzdor přísně střeženým hranicím –, aby si poslechli zpěváky, které odtud vyhnal útlak a cenzura. Zároveň už jsme se dovídali o velkých demonstracích v Německu, které o pár dní později vedly k pádu berlínské zdi.

Tak jako ostatní jsem jistě netušil, co přijde, jak rychle se náhle budou hroutit zdi přímo v Praze. Po cestě z Wroclavi jsem jenom při varšavském mezipřistání měl náhle pocit svěžesti a obnovy, přes značnou únavu zcela tělesný, který jsem se pokusil zachytit v krátkém textu. Nemělo to vůbec vyznít symbolicky, myslel jsem spíš, že vůči „velkým“ dějinám bude všední konkrétnost mého dojmu působit kontrastně. To, co jsem napsal, se přitom za pár dní začlo nádherně, nezadržitelně plnit. Text nazvaný Mezipřistání je věnován polskému básníkovi Adamu Zagajewskému:

*Varšava 11.35 (jak se zdá). S Jiřím Němcem a Pelcem
vystupujem z letadla
na cestě z další exulantsko-disidentské veselky. Ještě
zmátoření pitím a rozhovory bez konce,
omšelejší o tu jednu rundu, o tah líp nakreslení
a víc rozmazaní tlapou času, macechy Historie. Ale na
letišti se nerušeně vlní
staronová tráva, kdo se po něm naposled ohlídne, vidí
náhle za ztuhlou masou letadla šmouhu bledého
slunce,
ještě před budovou nám zkříží cestu kontrolní džíp
a šumivý závan málem jarní svěžesti. Chvilé zčistajasna
tak bez tíže, tak nepovědomě přesná,
jako by nám nějaké dějiny měly zas někde začít.*

Těžko jsem to mohl napsat pravdivěji... A stěží by se našel lepší důkaz pro hlubinnou spojitost mezi „angažovaností“ básně a její svobodnou inspirací.

(Paříž, prosinec 1989)

Ke „Kovu sezóny“

Především: cesta, při níž báseň vznikla, byla navíc svatební a po Benátkách a Terstu vedla do Vídně, k pramenům starého mocnářství a s ním jaksi autorovy vlastní minulosti. Báseň sama je celá z Benátek a ze slunce, jímž byly tehdy zality. A ovšem ze starých neklidů a úzkostí.

*Nahatý pěkně do živého
v krvavém mase cihel*

*Nahatý jen zlehka stoupající na povrch
v bledém úsvitu
prachu*

*Horečně živý v pleti věcí
jiný a osvícený
v prázdnu mezi nimi*

Znovu se pokoušet dobýt skutečnost, i když už léto končí; napřed frontálně, v osobním střetnutí s cihlami staré zdi. Už přitom vědět, že to, co lze obdržet, není tak hmotný poklad (maso) jako stav milosti, bledé světlo a křehká vlna obnovené závratí z toho, že tu jsme, i když jednou nebudem (prach). Zpod cihel a svítání tu vykukuje i metafysická dvojice maso-sníh, definující současně dva základní aspekty ženské nahoty (cihly se svými póry jsou ostatně pro autora obdařeny „téměř lidskou pletí“); polarita dobývání hmoty nebo světla za ní se tu týká i milování a lásky.

*Přežíváme den v čerstvém šustění ubrousků a soumraku
Kdosi vyjde ven na náměstí rozžehne cigaretu do tmy
Už to je naděje*

Po dobývání čelním a osamělém, zároveň s úlevou večera, dobývání „příčným“ pohledem na druhé a na jejich paralelní životy. Čerstvě povlávající ubrusy před tavernou i večerní kuřák jsou ztělesněná milost chvíle, ale i zlomky anonymního románu (nebo filmu), jehož možnost je nám na chvíli dáno zahlédnout – třeba už jen právě jako možnost (a torzo). Stačí, když při nočním zastavení na můstku přes benátský kanál uvidím o kus dál, na podobném můstku, dalšího strnulého chodce, aby mi to nadlehčilo krok a rozšířilo prostor.

*A náš poblouzněný úprk za věčností
S bídou vyváznout zavěšen jak zděšená kapka masa
na kraj propasti*

Konečně, do třetice, nejintimnější střetnutí se světem, v milostném aktu. Večer se propadl do noci (v Benátkách zvlášť temné a nehybné), hodina těl je i hodina pravdy a pohledu do propasti: k podstatě.

*Už navždy pod jasným nebem usmání pro nic nad
armádou chvil dlouhých let
jak ztraceně bloumá v přesných stříbrných polích
bludiště v srdci staré pistole*

Závěrečné zklidnění, snad dokonce smíření, je i vystoupením z neúprosně pulsujícího – a postupujícího – času a jeho otevřením do prostoru; armáda let a chvil už se nežene útokem, jen šťastně bloumá všemi směry v bludišti spatřeném náhle v mechanismu staré zbraně, jak jich autor viděl celou sbírku v kterémsi benátském muzeu. Bambitky lesknoucí se ve vitrinách a na zdech v pozdním, ale jasném slunci měly ovšem i svou ryze předmětnou krásu, vnikat jako mezi stěny labyrintu mezi lesklé záklopky v jejich – odkrytém –

nitru, byla taky jedinečná závrať, v prodloužení milostné závratí z předešlé sloky. Změna měřítka, umožňující strčit celé vojsko do jedné pistole (podobně jako se tělo v předchozí sloce „srazilo“ do jediné kapky), skrývá za svou hravostí i pravdu o vnitřní povaze prostorů: široce vydechnout lze rovněž na malém území, prostor unikající času se otvírá už pod pláštěm vyřazené pistole, jako mezi kolečky starých znehybnělých hodin.

Do mlhy

*Za hradbou mlhy
tepe už málem
v kameni
bílě slunce z hmoty
našich čel
Ach neznámá protijdoucí
řekni máš-li ji blond
nebo zrzavou povím ti pak
kdo jsem*

Snad je tu zajímavý ten dvojitý pohyb, podobný svírání protilehlých čelistí drtiče brambor na kaši: „můj“ postup k mlze-kosti v pozadí a opačný pohyb protijdoucí, která nese vstříc své nepoznané břicho. Je v tom zároveň i dvojitý smeknutí klobouku, nejprve před vlastním „nepamětným“ čelem a potom před tím nepovědomým břichem, jehož poznání jako by mi teprv zas mělo dát identitu.

Báseň říká vždycky víc i méně, než říká. Víc, protože obraz, zhuštění představ schopné vyvolávat nové představy, nám dovoluje navázat s těmi, kdo nás čtou, snad vůbec nejkratší a nejplnější spojení, jaké je možné. Méně právě proto, že jde o zhuštění, a že tak každý verš, každý obraz v sobě „skrývá celé světy“, celé rance haraburdí z té skvostné tříště předmětů, pachů a vůní, tváří, městských i lesních doupat, co s sebou vláčíme v paměti. Na příkladu básně, která se k tomu zvlášť nabízela¹, jsem se verš po verši pokusil naznačit, co všechno skrývá pro mne samotného, jako pro jejího přímého pachatele. Je na eventuálním čtenáři, aby výklad doplnil i z druhé strany, o vlastní představy, které v něm verše snad probudí – a které ovšem budou právě tak legitimní součástí jejich obsahu jako představy, ze kterých se zrodily.² Můj komentář je ovšem dodatečný; když jsem báseň psal, snažil jsem se vyslovit – fixovat – pouze konkrétní pocity a vjemy; to, co tu k nim dodávám, tak prostě jen potvrzuje, že

---

1 Totiž tím, že se dobrovolně omezuje na evokaci vzpomínek, skutečností už prožitých – a prakticky rezignuje na to jejich („projektivní“) předpodstatnění, skrz něž se poesie stává podnětem k tvorbě *nových* skutečností.

2 Není to poprvé, co takovou konfrontaci navrhuji. Už několikrát jsem nad svou poesií zkusil navázat dialog aspoň s nejbližšími čtenáři, se svými přáteli. Nejdál jsme nejspíš došli se Zbyňkem Havlíčkem, který jako obvykle vložil do dialogu všechnu svou přátelskou pozornost i svou jedinečnou zkušenost básníka-psychoanalytika. Vyzval jsem Zbyňka k podrobné interpretaci jednoho ze svých textů (Paprsek), kam jsem víceméně vědomě „zaklel“ řadu konkrétních vzpomínek z dětství, a zároveň jsem dal na papír své vlastní „řešení“. Přesto, že se v básni většinou jednalo o důvěrné a hluboce „ukotvené“ zážitky, shoda mezi oběma výklady, autorským i čtenářským, byla nečekaně velká. A nejen to: Zbyněk nebyl pouze přesný čtenář, řekl mi toho o básni i o mně víc, než jsem byl (tenkrát) schopen vidět sám.

naše slova nejsou nevinná a zrazují vždycky ještě jiné, skryté myšlenky, tajnou zprávu, již adresujeme sami sobě. Ta zpráva ovšem není vlastním sdělením básně, které lze hledat jen v tom, co je text schopen předat ostatním – a co jsem tu chtěl pouze „příkladně“ konfrontovat s jeho skrytým, „podzemním“ rubem.

I můj komentář je přitom nutně kusý a říká toho mnohem méně, než by ideálně mohl. Lze-li básně analyzovat jako sny, nevede jejich rozbor jen k tomu, že je lépe chápeme; sám taky znovu uvede do pohybu všechny naše vnitřní poklady, i obraz světa, který v nás skládají. Za každou vyslovenou představou zkrátka dál číhají – ve větší nebo menší dálce – VŠECHNY ostatní; ať vyjdeme z kteréhokoli slova, začneme vždycky znovu psát (a žít) celý svůj jeden život, jeden z těch životů, jakých máme snad tolik, kolik existuje slov. Noční tma, nevyčerpatelný rezervoár dosud neprolitého inkoustu... Významovou dominantou Verdiktu je ostatně spolu s „nedostupností“ bohatství, která nám svět zjeví při každém návalu intenzity („krásy“), právě osudná neuzavřenost naší cesty a snahy svět „dobýt“ – demonstrovaná tu na zvlášť určujících osobních zážitcích.

*Nedostupné ranní návraty čerstvým sněhem konspirací
ty nedostupné hořké mandle*

Mé mladické návraty po prvních – i pozdějších – nocích, probdělých s přáteli „ve městě“, do strašnické vily, do trochu lepkavého pohodlí rodinného hnízda, jemuž jsem se ovšem za těch nocí čím dál víc „odcizoval“. Konspirace se týká všech velkolepých a pošetilých revolucí, které jsme s kamarády zosnovali během svých nekonečných hospodských rozhovorů, abychom na ně už druhý den zas zapomněli a pustili se do nich znovu. Místo „hořkých mandlí“ je kdesi mezi zahořklým zpytováním svědomí, jež mé pozdní návraty pravidelně doprovázelo, mezi pronikavým chladem zimních rán se sněhem „ostře“ bílým jako cyankali – které snad po hořkých mandlích chutná –

a mezi skutečnými mandlemi z těch odporných celofánových sáčků, které nám v nočních podnicích tak tvrdošíjně vnucují k vínu.

*nedostupné slivky prvních škobrtnutí na prahu salonů
kosmický chlad plesových toalet pod pravěkem zimníků
celé nedostupné ledničky povinné četby*

V těchhle verších, abych tak řekl, je celé jedno mládí. „Škobrtnutí na prahu salonů“ bezprostředně navazují na předchozí zpytování svědomí; narážejí sama především na trapasy, chyby a propasené příležitosti z večírků, jak jsem si je při svých ranních návratech vyčítal a jak zasazovaly nemalé rány narcismu, jež jsem v sobě dosud – v rodinném závětrí – beztrestně pěstoval. Objevuje se tu ale i dost speciální rozněžnění nad naší „předčasnou senilitou“, zvláštní „tiché štěstí“ plynoucí právě z našich nejpitvornějších škobrtnutí a klopýtnutí (často ostatně i v nejkonkrétnějším, fyzickém smyslu slova) a patřící k nejdůvěrnějším stránkám zvláštního přístupu ke skutečnosti, o který se od těch heroických flámů dělím se svými kamarády. A protože je řeč právě o salonech, promítá se sem nutně i jeden z mých nejdražších osobních mýtů, mýtus podvratného spiklenectví s některým z generačních přátel (nejčastěji jím byl Prokop) uprostřed nic nechápající *dospělé* společnosti, pokud možno mon-dénní; mýtus, jež mi jednou provždy ztělesnily „rodinné“ scény z filmu Peníze nebo život Voskovce a Wericha. Tady už je ovšem každé společenské klopýtnutí jen vítanou příležitostí k tomu, oddat se s kamarádem novému záchvatu smíchu.

To, že někdejší večírky a mejdany mají právě barvu slivků (pro mě neoddiskutovatelně světlou) plyne částečně z toho, že jsme zpočátku s kamarády pili hlavně bílé (jmenovitě Blatenský ryzlink), částečně z nažloutlého elektrického osvětlení nočních podniků a tramvají – a konečně asi i z toho, že opice bílým vínem, případně zazděným nějakým tím rumem, je schopná snad nejspolehlivěji

uvést do zmatku náš žaludek – a tím ovšem i to svědomí, které jsem osobně nikdy nezpytoval horlivěji než při ranních meditacích nad mísou, kam jsem se pokoušel vyblít.

„Plesové toalety pod zimníky“ jsou jednoduše vzpomínka na dívky za jízdy do tanečních, jak je bylo lze v Praze, začátkem každé nové sezóny, potkat hlavně na Floře – kde přistupovaly s matkami do tramvaje v celých výhružných rojích. K trapností spojeným s nočním a společenským životem obecně pro mne ta vzpomínka přidává jednu dost zvláštní: trapnost pocitu, jež ve mně – při vlastních cestách do podzimních kurzů – neomylně budila jak odrazující přítomnost gardedam po boku našich partnerek, tak představa všech těch potupných procedur, švadlenou počínaje a holičem konče, jimiž holky procházely před každou lekcí a díky nimž jejich těla, pod zbrusu novými šaty, působila spíš ztrápeně, zuboženě a navíc protivně *trpitelsky*. Myslím tu i na odrazující, octový zápach čerstvé „trvalé“, jenž se při té příležitosti pravidelně šířil skoro ze všech těch nešťastných hlav. Spolu s naopak zvlášť vzrušující vůní zimního chladu, táhnoucí z dámských skrání a z límců kožichů přehozených přes róby – ať na cestu do plesu nebo do divadla –, představuje pro mne ten pach celou složitou metafysiku.

„Celé ledničky povinné četby“ jsou konečně jakýmsi „krátkým spojením“ mezi nocemi, které jsem v těch dávných časech periodic-ky trávil nad knihami – ve stále marnější snaze dohnat zanedbané školní povinnosti – a mezi tajnými loupežnými nájezdy, které jsem pak k ránu, stejně jako při návratech z flámu, podnikal na bezbran- nou rodinnou ledničku.

*naše nedostupné maturitní klobouky pánové už navěky
nedostupné lihové sutiny flámu z minulé soboty*

Jak je vidět, s flámy hned tak neskončíme. Maturitními klobou-ky se ovšem vracím až ke „gymnazijním“ dobám, tedy ještě před

heroické období, o kterém je řeč výš. Důvěrná mystéria mě přitom pojila také s kamarády z „gymnazia“; v neposlední řadě k nim patřila i naše záliba v „komických“ slovech a předmětech, jimiž se pro nás stávaly nejběžnější výrazy a věci, jen proto, že nám jako takové náhle připadly. Jistá slova a jisté předměty se u nás těšily obzvláštní přízni, v případě slov mimo jiné proto, že se lépe než jiná propůjčovala zvláštní, zdůrazněné výslovnosti, jíž jsme tu skrytou komičnost podtrhávali. Zdaleka nejvíc a nejvytrvaleji nás přitom fascinoval právě klobouk, předmět stejně jako slovo.

Má gymnaziální léta ovšem definitivně skončila neodmyslitelným maturitním večírkem, jehož závěr mám dosud živě v paměti – zřejmě i proto, že to bylo snad poprvé, co jsem se z podobného podniku vracel za svítání. Pomalu, ve značně rozptýlené formaci, jsme v ranním šeru táhli po Vinohradech vzhůru ke Strašnicím, svorně jsme mlčeli. Někde uprostřed cesty se všudypřítomný popílek, který mi tančil před očima spolu s krhavýma mžitkami nevyspání, na chvíli rozptýlil a já jsem s údivem, v nejhlubším ranním tichu, před sebou rozeznal přitažlivou výlohu drogerie, jaké jsem dosud znal jen ze starých fotografií (mj. ze snímků Jindřicha Štyrského). Její skutečná podoba se mi už z paměti vytratila; kdybych však svůj tehdejší dojem měl konkretizovat představou, ani chvíli bych neváhal: ve výloze němě trčel zaprášený bandážistický manekýn a kromě obligátního kýlního pasu měl na sobě – jako Roubíček v té anekdotě – jen ošoupaný klobouk.

*nedostupná hvězda modré Virginie tklivé Nashledanou
v lepších časech švarných kluků z předválečné levice*

Zasvěcenci snadno rozeznají narážku na dvě z nejsugestivnějších nahrávek Voskovce a Wericha, „slowfox“ Virginia a pochod Nashledanou v lepších časech. Patří k těm, v nichž se pro mne humor a dobový optimismus Osvobozených jedinečně mísí se zvláštním me-

lancholickým lyrismem (ve druhé skladbě také díky Ježkově hudbě), a které mi tak zvlášť přesně sugerují i složitou směs stesku a „zasvěceně“ ironického nadhledu, kterou v nás s kamarády vždycky budila uhrančivá meziválečná léta. Dodatečně si taky uvědomuji, že mezi tímto a předchozím veršem existuje tajná souvislost, na kterou jsem při psaní nepomyslel. Tklivý optimismus meziválečných let, jejich revolučních nadějí i bouřliváckých avantgard, se v mých představách spojuje také s jiným pochodem Osvobozených, známým Svět patří nám (ježž bych tak byl případně mohl citovat místo Nashledanou...); kdykoli přitom Svět patří nám slyším, vybaví se mi neomylně právě tento záběr ze stejnojmenného filmu: nohy davu šlapou po šedých *kloboucích* poražených fašistických pučistů. Souvislost je ostatně méně překvapivá, než se může zdát: i naše záliba v kloboucích byla z velké části poctou meziválečným létům, opravdovému „zlatému věku“ klobouku, který tehdy hrál významnou roli snad dokonce i v politice. Jistěže už od konce předchozího století: ne náhodou byl věšák na klobouk připevněn nad každým kukátkem starých poutových stereoskopů, ne náhodou dokládá Freud vzrušení svého pacienta – slavného „krysaře“ – tím, že vyběhne z domu *bez* klobouku (podobně se zradí rovněž hrdina Ewersovy Mandragory)... Nohy filmového davu u V+W jsou tak jaksi nohy neúprosně postupujících dějin, pod nimiž klobouk, se vším, co nám představoval, zas nenávratně mizí. Sami jsme už vlastně nosili na hlavě jen vzpomínku...³

*nedostupná levná elegance války zakřiknuté křesílko
židovského zubaře v ordinaci terezínského ghetta
(vlasý na podlaze bývaly chlupy v bobřím límci)*

---

3 Lze taky říct, že jsme se už tradičnímu kultu klobouku posmívali a přitom jsme tajně tesknili po (otcovském) řádu, ježž ztělesňoval – nebo aspoň po prvních, dosud nevinně „šťastných“ vzpourách proti němu (třeba Voskovcových a Werichových), vlastních době, kdy se řád dosud nepropadl – jako dnes – do zmatku beze smyslu.

Nic není upřímnější než tento verš, v němž budou někteří možná vidět jen lacinou a hloupou schválnost. „Levná elegance války“ je především elegance mé matky z mytických let bezprostředně po mém narození, let, během nichž se den za dnem neodvratně rozkládalo její nezdařené manželství s otcem. Válečná móda, předpisující dámám mužné vycpávky ramen a špičaté klobouky s úzkým okrajem, se mi přitom vždy zdála dobře jít k matčině trochu mužské povaze, k jejímu vyčouhlému nosu i k samotě, v níž se tehdy vprostřed války ocitla – a v níž se později, jen se mnou na krku, dala vzdor všemu a všem do studia medicíny. Listování svázanými válečnými čísly módní revue Eva, která jsem mámě tajně bral ze záhadné truhly „pod telefonem“, patřilo ještě po létech k mým nejoblíbenějším neřestem.

To *křesílko* v Terezíně opravdu je, a to, že spolu s ostatním zařízením ordinace pochází z inventáře starého židovského zubaře, prozradí při prohlídce sám průvodce. Dal-li jsem ho tu do souvislosti s elegancí válečných časů, pak ne jako provokaci, ani kvůli banálnímu kontrastu, ale prostě proto, že mě kdysi dojalo hlavně co vysloužilý všední předmět, v němž okolní hrůza svým přízračným osvětlením jen podtrhla *jeho vlastní* tajemství. (Podobně mluví sami vězni z lágrů o vůni kávy, která se jim právě svou všedností změnila v legendu a závratný symbol života.) Samosebou tak na mne opět působí nejen samo o sobě, ale také celým komplexem představ, které mi shrnuje; celým tím zmizelým životním slohem, jaký mi představují (předváleční) židovští lékaři vůbec, se svými víceméně obnošenými kožichy, víceméně prodřenými tepichy a víceméně ocumlanými doutníky. Proměna chlupů z límce ve vlasy zároveň spojuje zubařskou ordinaci s holičstvím, jemuž vzdám přímou poctu o pár veršů dál a které je pro mne nad jiné vzácným – nedostupným – prostorem. Křesílko samo se mění v holičské, jako by pro mne všechno, co dává světu trochu lidský smysl, bylo odleskem téhož pravzoru: stopou téhož původního, po krajině rozptýleného kadeřnického salonu.

I koncentráky, přes hrůzy, kterých byly svědky, přitom mají – pro mne – zvláštní přitažlivou stránku a jedinečné tajemství. Nebyl takový Terezín rovněž uzavřeným, *nedostupným* světem par excellence? To, že tu dnes proudí zástup naobědvaných výletníků, nečiní ostatně komůrky bývalých cel dostupnějšími; právě naopak, odpovídají nám na otázky o to odmítavějším mlčením – stejně jako zpřístupněné komnaty starého zámku –, že jsme tu už jen diváky v muzeu. Ta drastická proměna někdejšího pekla ve výletní místo musí ostatně budit zvláštní závrať – pokud se tu znovu ocitnou – v bývalých vězních samých; a *takovýhle* jedinečný zážitek jim lze ovšem jen závidět. Spoustě chytráků by samosebou tyhle myšlenky připadly krajně nemístné; nevím však, proč by koncentráky tenhle druh snění nepřipouštěly, když právě ono v nás tím, čím je obohacující, může jen posílit život proti smrti. To je konečně i skrytý smysl veršů, jež jsem napsal v jiném starším textu: „ve své náruživé lásce k výletům jsme dokonce záviděli i těm / kdo za války cestovali z koncentráku do koncentráku“. Ostatně, mám-li už na sebe říct všechno, když jsem si kdysi prohlížel proslulou Pečkárnou, viděl jsem v jedné z bývalých cel rovněž přitažlivou scénu pro milostnou seanci se svou tehdejší láskou. Spíš než o perverzi šlo přitom i tady o dost přirozenou „výzvu smrti“, stejně jako u obdobné představy lásky na hřbitově. Neodehrává se snad *každé* milování mezi hroby?

*nedostupná svatozář exilu a učednických let
kolem klobouků příštích kapacit na věšáku hospody
U Nobela*

I okamžiky, v nichž nejintenzivněji prožíváme svou přítomnost ve světě, jsou zevnitř osudně nahlodávány nepřítomností – nepřítomností všeho, čím touha přesahuje svůj objekt i jedince, jehož se zmocňuje. Trvale aktuální drama pustých náměstí a ulic z Chiricových obrazů je celé v těch anonymních stínech, které sem dopadají

zpoza kulis... Také my s kamarády jsme v sobě od počátku měli virus nevyléčitelného „mal du pays“, osudného stesku „po uběhnutém času a nedostižném prostoru – po kouzlu doby právě minulé, leč o chlup zmeškané – a po místech zdánlivě nepřístupných“, jak to kdysi za sebe a za Wericha – i za nás – vyjádřil Jiří Voskovec (v Klobouku ve křoví, 1966, str. 74). Pro mne sem patří i Spojené státy z druhé světové války a podivný mír, v kterém tu vprostřed rozbouraného světa trávilo vyhnanství – zas i se vším nevyhnutelným steskem – tolik „nejlepších hlav“ Evropy, hlav, z nichž mnohé, od Lévi-Strausse po Marcuseho, měly ještě všechnu slávu před sebou. Právě tuhle jedinečnou „sezónu“ světových dějin má evokovat i mé dvojverší, bezprostředně inspirované novinovým interview Léviho-Strausse, v němž se antropolog zmiňuje o tom, jak se za války scházel v New Yorku na obědě s Romanem Jakobsonem. I tady přitom dodatečně zjišťuji souvislost s předchozím veršem, která mi při psaní unikla: tvoří ji ovšem – vedle vzpomínky na válku všeobecně – židovský původ většiny slavných exulantů, odpovídající tu jaksi „tajným rýmem“ tomu smutnému slovu Terezín.

nedostupný dnešek jaro a tvé zuby

Mais oui, ma chère⁴.

*nedostupné úsměvy zprostřed ústřic a saténová plet'
dalekých saxofonů navždy nedostupné teskné lupy
v pondělním kafi lokálkářů
i prázdniny ve Splitu z filmových operet*

Kdybych měl jednoduše říci, co za tímhle dvouverším *vidím*, šlo by především o krátkou pasáž z jakéhosi českého filmu z třicátých

---

4 En français dans le texte.

let. Hrdinou filmu, jak to bývá, je nezámožný, ale elegantní mladík, jemuž tvrdošíjnost, s níž se zubí na svět, vynese nakonec i společenskou situaci „na míru“ skvělého zevnějšku (v daném případě zdědí nečekaně milion). V dotyčné scéně mladík vůbec prvně ochutná luxusní život vrstvy, k níž bude vzápětí sám patřit; nejen, že se octne v přepychové restauraci za Prahou, s vyhlídkou na město, šampaňským k obědu a exotickými palmami mezi stolky – ale octne se tu vprostřed dne, v době, kdy by si to co řadový úředník, jímž je, nemohl normálně dovolit. Právě to je jistě i hlavní důvod, proč mi scéna život někdejších „lepších kruhů“ – a půvab, který pro mne má – zpřítomňuje zvlášť magicky: dojetí, s nímž sem hrdina nahlíží, odpovídá mému vlastnímu stesku. Dalším důvodem je bezpochyby samo dějiště scény, terasy legendárního Barrandova, jehož pouhé jméno je pro mne hotovým zaklínadlem (a má v tom směru jediného konkurenta: název letoviska Jevany).

Nedostupnost je tu tak hlavně nedostupností meziválečných sezón a jejich zaniklého umění žít, se vším, co k němu patřilo: přehlídky perlových šňůr na hrdlech dam z kolonády v Nizze a z teras Monte Carla, svatební cesty do Benátek nebo do Barcelony, útržky angličtiny v šumu pařížských kavárniček, tlumený šepot mezi dvěma explozemi Ellingtonova orchestru v salonní „džungli“ newyorského Cotton Clubu, vyžehlené tváře blednoucí vprostřed banketu při nepříznivých zprávách z burzy – a samozřejmě i pobledlá pletť dam, ať už saténová nebo (jak jsem napsal původně) *mandlová*, ve shodě s příjmením jedině české herečky, jejíž matné záření nás dodnes málem přítomně fascinuje zprostřed těch dávných hostin, pikniků a jejich pestrých hors-d'oeuvreů. Ani „pletť saxofonů“ nebyla ovšem nikdy tak hebká jako ve třicátých a – zejména – dvacátých letech (konkrétně právě na rozhraní let 1929–31), v době, kdy lkavý způsob hry, jenž byl tehdy v módě, podtrhával výmluvně všechno, co má ten labutí nástroj ženského.

Podobně jako ve verši o „švarných klucích z předválečné levice“ se tu jistě stesk po ztraceném ráji předválečných let mísí s ironickou pochybností, zda rájem skutečně byla. Není mytická vidina, jíž se nám ta léta stala, stejně operetní iluzí jako umělý svět jistých dobových filmů? Popřípadě šlágrů, z nichž jeden obzvlášť typický opěvuje právě hvězdné nebe „ve Splitu nad mořem“? Stojí ostatně za povšimnutí, že obraz let před válkou je v mých verších dost jednoznačně šedý (lupy, satén, kov saxofonů). Kromě toho, že jsme si už o nich mohli udělat představu jen z – černobílých – filmů a fotografií (a bez ohledu na to, nakolik je mi šedá *drahou* barvou), je to zřejmě i proto, že se pro mne záludně překrývají s ponuřejšími léty okupace – a to znovu hlavně oklikou přes mé filmové vzpomínky, kde se meziválečné snímky (aspoň české) k nerozeznání mísí s válečnými. Tady i tam šlo konečně o tytéž dramaturgické stereotypy, a většinou i o tytéž herce...

Šero v pokoutních sálech biografů, šero válečných let: to poslední je už beze zbytku utkáno jen z hořkých lístků skutečného popele (myslím jistě i na plynové komory) a to nejskvělejší, co se v něm může odehrát, jsou s bídou samotářské slavnosti modrých pondělků a prolelkovaných dopolední v kavárně, s lupy padajícími do kafe místo konfet. To kafe je ke všemu čistě pomyslné. Je-li tu o něm řeč, pak díky písni Černá káva, dobovému šlágru, ve kterém je pro mne snad nejlépe zakleta všechna ospalá šed' okupačních dní a týdnů. Když jsem přitom o písni mluvil s jejím autorem, Vildou Dubským, svěřil mi, že přišla hloupou náhodou na trh právě v době, kdy o kávu začínala být nouze – takže při hraní trvale vyvolávala ironické poznámky posluchačů. To, že i tak tristní skutečnosti jako vyhaslý svět válečných kaváren (nebo hrůzné komůrky koncentráků) mohou – jenom díky své „nedostupnosti“ – probouzet naši nostalgii a dokonce touhu, odráží ovšem zvlášť názorně paradoxnost lidské povahy a „situace“.

*nedostupné ledové piáno vycpané duhou zářící ze
závalu korkových krámů (ach, Lee!)*

Tenhle „surrealistický“ obraz je jednoduše vidinou ze snu, jak se mi zdál na konci velikonočních prázdnin strávených s hrstkou přátel v největrnějším a nejpustším cípu chvatné tužkové kresby, jíž je předjarní Francie. Přes beznadějnou situaci toho udivujícího, co možná křehkého a parádního piána (jehož obklíčení tupým a uniformním harampádím z korku se zdá být stejně fatální jako naše vlastní sevření v davu) na něm z dalekého severu, kde uvízlo, dopluju včas zpátky, abych na dva z přátel, spěchající na ranní rychlík, stačil vykřiknout závěrečnou moudrost snu: „L’organiste est vite organisé!“⁵ Piáno samo – vzhledem k ledu, z něž je utvořeno, i k duhové kytici v jeho útrokách – by mohlo být dost perfidně přetvořeným ledňáčkem. Lee, na něž jsem si neodpustil mrknout ze závorky, je samosebou Lee Konitz, saxofonista, jemuž vyrůstá z altky – rovnou před úřednickýma brejličkami, za které se schovává – nejpodivuhodnější zvukové *jíní*, jaké znám.

*nedostupný rozvojový stesk Sibiře dohasínající v břečce
bulvárů...*

Někdy docela na začátku svého pařížského exilu, v jeho nejosamocenějších a nejnehostinnějších měsících (ještě ztížených zimním počasím), jsem se octl před prodejnou Gibert Jeune na úpatí bulváru Saint-Michel, na chodníku pokrytém vrstvou rozbředlého sněhu, právě ve chvíli, kdy sem z prodejny napůl křepce, napůl nakřáple vytékala melodie tehdy módního kozáčku. To „nahodilé setkání“ proslulého pařížského chodníku s ozvěnou dalekých a anonymních

---

5 Česky snad nejlíp: „Hráč na harmonium si rychle udělá harmonogram.“

ruských stepí⁶, se všemi asociacemi na blízkou i vzdálenější historii, které záludně navozovalo (pařížský Máj, bratrská okupace Československa...), nenapravitelně „náhražkový“ charakter městského sněhu i šlágrové úpravy původně lidové hudby a v neposlední řadě i ryze fyzické pocity, navozené tou jedinečnou kombinací: mokrý sníh a plech Gibertova tlampače⁷ – to všechno ve mně vzbudilo co možná vzácnou závrať, jejímž chce být můj verš lyrickým „résumé“. Vlna, která mě v tu chvíli nadzvedla, jak to bývá, se ovšem třpytila i odlesky všech obdobných závratí, které se mě zmocnily kdy předtím; bylo v ní právě tak to, jak jsem někdy o deset let dřív „v jakémsi bukureštském antikvariátu / listoval sportovní encyklopedií z konce století tak dlouho až děšť přestal / a chodník před krámem se znovu zaleskl sluncem“, jako okamžik, starý tehdy jen pár dní, kdy jsem vešel do jiné filiálky Giberta mladšího (té v rue de l'Ecole de Médecine) a saxofonové sólo, které se tam rozléhalo, mi náhle po dřevěné podlaze hnalo naproti – jako by jím byly zelektrizovány – uschlé drobký všech dávných školních svačin, prochladlé papírky všech motáků, které jsme kdy vytrousili na chodbách polepšoven a vězení páchnoucích pro zostření trestu jednou cvičkama, podruhé

---

6 Stojí za zmínku, že právě v Paříži, kam mě (spolu s osobnějsími důvody) vyhnala ruská invaze, jsem si po prvé plně uvědomil, nakolik i nade mnou má moc ten ruský exotismus, který pro tolik cizinců mění všechno ruské v mýtus: kozáky, „bílé“ taxikáře, balalajky, boršč... To afektivní rusofilství se mne dokonce zmocnilo s tak zvláštní naléhavostí, že mě přepadalo zoufalství z její nesdílitelnosti. Až jsem si jednou musel ulevit do sešitu: „Nikdy se nikdo nedoví, *jakou* slast ve mně budí francouzština ruských emigrantů.“

7 Podobné pocity ve mně vzbudí i černobílá sekvence z Tarkovského *Nostalgie*, kde skupina venkovských žen sejde k silnici a naslouchá nakřáplému hlasu z tlampače projíždějícího – ale neviditelného – džípu (gaziku), jenž jim *zřejmě* ohlašuje začátek války. Ženy jsou tu jen černobílé vidiny a hlášení jen fantom hlasu tlukoucí o lhostejnou šed' nebe; právě tou jedinečnou „dutostí“ a anonymitou se mi ale nezapomenutelně vepíší rovnou do masa.

zas kyselým zelím... Všechno tajemství skutečností, to jediné, co v ní zůstává „nedobytné“, je zas jen skutečnost sama.

*...nedostupný nádor cukrkandlu ve skleněných dveřích
výčepu
s neklamnými příznaky zelené a slunovratu*

Evokace další, zvlášť památné „vteřinové závratí“, jaké mi dove-
dou vynahradit celé promarněné roky. Jako za tolik jiných, i za tuhle
vděčím nepředvídané zacházce – totiž tomu, že jsem se jednou, na
sklonku letního odpoledne, rozhodl sejít pěšky z Pigalle na náměstí
Franze Liszta, kam jsem jinak odevšad jezdil metrem. Objevil jsem
tak celou čtvrť, skoro bych řekl: celé samostatné městečko starých
lidových bister, mezi nimiž jsem pomalu klouzal ze svahu jako v bla-
ženém polospánku. V tmavých jeskyních výčepů, odkud ke mně
doléhal jen tlumený šepot, nebyli lidé víc než nevtíravé přízraky,
kámen chodníků něžně a klidně vpíjel louže medového slunce,
už dost nízkého, a já jsem při každém kroku stále intenzivněji,
přímo fyzicky cítil, že právě v tu chvíli zároveň vrcholí léto. Když
se ke všemu za zaprášeným sklem jednoho z bister, v ruce jakési
obřadně strnulé siluety, zalesklo k přípitku pozvednuté štampr-
le, mým zjihlým masem jako by projel žhavý měděný drát, nebo
taky rozpálený smyčec Joe Venutiho. Snad ani Apollinaire pocít
letního slunovratu – který je mi jakousi osobní podobou závratí
z nekonečna – nikdy nezaplavil silněji než mne v tu chvíli tady, na
tom nepřipadném svahu, odkud jako bych měl ideální vyhlídku na
minulost i přítomnost a kde, mezi blednoucími a vzácnými pozů-
statky staré Paříže, jsem se cítil zároveň jako na cizí planetě a jako
na návštěvě ve svém vlastním dětství. Cukrkandl ovšem zastupuje
osudný záblesk skleničky v šeru bistra, přesazený z hloubi výčepu
rovnou do zaprášeného skla vstupních dveří; proměnu nehmot-
ného záblesku v pevný a tvrdý předmět je bezpochyby třeba číst

jako výraz přání dát letmé senzaci – stejně jako chvíli „vyvrcholení“, k němuž přivedla mne i léto – co nejtrvalejší podobu, vyrvat ji času a vetknout ji do věčnosti. Vidím dokonce ten cukernatý „nádor“ jako jediný pevný bod skleněné výplně, ve které vězí a která jinak v mé představě, účinkem slunce, pomalu, ale nezadržitelně měkne a roztává... Cukrkandl je přitom i společný emblém mých dětských mlsání a dětských let století, pro něž byl typickou lahůdkou – zatímco pro nás už patřil k těm mlsům, o nichž jsme – přes vyprávění starších – jen snili.

Na to, zda na vchodu do bistra bylo *skutečně* i něco zeleného, si už nevzpomínám; vzhledem k „vnitřním významům“ mé vzpomínky tam ale ta barva mohla těžko chybět. Váže se pro mne k její apollinairovské atmosféře nejen jako typická barva starých krámků a hospod vůbec (byla i převládající barvou jistých „klasických“ reklam, na Prazdroj nebo na Singerovy šicí stroje), ale i jako barva jedné ze dvou známých verzí absintu, z nichž ta druhá, žlutá, musela ostatně mít přibližně barvu... cukrkandlu v záři pozdního slunce. Na trochu jiné, méně předmětné rovině, kde je pro mne zelená – spolu s rezavou – především barvou básníka Illuminací, lze chápat „setkání slunovratu a zelené“ v mém verši i jako imaginární setkání Apollinaira s Rimbaudem. Za zmínku ostatně stojí také to, že když jsem později zkusil bistro znovu najít, hledal jsem marně nejenom je samo, ale i celou tu zakletou a podmanivou čtvrt', která je obklopovala. Byl jsem snad při první procházce jen obětí přeludné vize, podobné té, jež dala kdysi vzniknout Hudebníku ze St-Merry?

(Večer po procházce jsem se zato marně zavíral před výzvou nazlátých zrcadel, jimiž pro mne vyložila do nedohledna pařížské ulice; diamant „cukrkandlu“, kterým mě z bistra zasáhl neznámý obejda, se jen rozpadl na stovky menších tvrdých bonbonů, bušících pak dlouho do noci na mé podkrovní okno a na dlažbu, kde se nedohledně tříštily na menší a menší střepy-světy. Jistě, padaly kroupy...)

*nedostupné korunovační sály holičství v předvečer
premiéry
a nedostupná lidožroutská opera za rozžatým protějším
oknem*

a) Jedním z míst, kde jsem se, kdykoli jsem se tu octnul, cítil nejbliž skrytému tajemství skutečnosti, pro mne odedávna byly holičské krámky; aspoň do doby, než jsem začal navštěvovat hospody. Už samy pocity, které ve mně návštěvy u holiče budily, byly znepokojivě nejednoznačné: na jedné straně podobná úzkost jako z návštěvy u lékaře (přispívala k ní i mytická představa holiče, jenž v náhlém záchvatu šílenství podřízne zákazníka břitvou), na druhé straně slastná závrať z jedinečné směsi vjemů, již holičství útočilo na mé smysly (lesk roztodivných strojků, nůžek, hřebců, zažloutlé kalendáře na stěnách, kousavý chlad kamence, pleskání broušené břitvy o řemen, vůně pomád a kolínských...) – závrať, které některé další ingredience dávaly i něco báječně *hříšného*. Tak víceméně frivolní charakter časopisů, jimiž jsem mohl listovat, než na mne přišla řada, dráždivé rozdělení krámu na mužskou a ženskou část (nejčastěji pomocí látkové opony, ušité z kdovíjakého starého župánku) a ovšem i vysloveně neřestný zápach vlasů připálených kulmou, tak často vycházející právě z oddělení, kam jsme my páni neměli přístup... To všechno pro mne holičské krámy se vším, co měly jakoby divadelního a *kašírovaného*, stavělo na samo pomezí zakázaného světa nevěstinců, kabaretních nebo barových lóží (kójí) a hereckých šaten. Vždycky ve mně vlastně vzbuzovaly podezření, že zdánlivě nevinné úkony, jež se tu provádějí, střihání, holení, mytí hlav, mají ještě další a méně počestný smysl; že jsou jen maškarádou, za jejíž fasádou se ve skutečnosti odehrávají temná spiknutí, svatokrádežné obřady a kruté pokusy se živými oběti. K tomu, aby mě tajemství vtáhlo do svého víru, jsem nakonec ani nemusel do holičství vejít; stačilo, abych se před některým zastavil vprostřed

horkého odpoledne, kdy mělo pootevřené dveře a ty magické vůně z něj vytékaly rovnou do ulice, a už jsem se ze slunce propadal na dno noční jeskyně.

Ty podezřelé svatyně jsou přitom neméně vzrušující, když je z nich naopak jen osamělý světelný ostrov uprostřed tmy. Je-li to vždycky taková sláva, když večer přijedeme do některého jižního města, pak jistě i proto, že tu jsou holičství otevřena do noci... Na náměstí u pařížského kostela Saint-Germain byl holič, který trochu té slávy přenášel i do mé (někdejší) čtvrti; dokud se u něj svítilo – což se mohlo protáhnout až do jedenácti večer –, byla ještě jaksi nadcházející noc plná netušených možností i tady, kde se toho jinak už tolik nedělo. Bezprostředním „modelem“ k verši mi byl právě krám ze Saint-Germain; s korunovačním sálem mi zřejmě splynul jak pro to, co pro mne holičské náčiní má z nejvzácnějších *klenotů* – zvláště, je-li takříkajíc vyloženo do nočního sametu –, tak díky mé utkvělé představě, že našlechtěné zákazníci čekají za krámem další výpravné místnosti, kde se mají zúčastnit bůhvíjak skvělých slavností. Téhož rodu je zjevně i asociace na premiéru...

b) ...spojující zároveň Holičství s jinou, neméně podstatnou součástí mé soukromé mytologie: s Oknem naproti. Jde tentokrát ostatně o „mýtus“, který se mnou bezpochyby sdílí kdekdo; voyeur-ská fascinace světlem cizích oken a divadlem životů za nimi – kdyby jen tušeným za staženou roletou – existuje jistě od doby, kdy lidé bydlí v domech. Dnes, kdy ze života téměř vymizelo všechno skutečné dobrodružství, se navíc pozorování cizích oken, kde se mění ve vzrušující příběhy i nejbanálnější gesta, může jen dál rozmáhat – pokud aspoň všechnu lidskou zvědavost už navždycky neupoutalo jen okýnko televize, to plivátko pro oči. Do oblasti „okna odnaproti“ patří ovšem zážitky a fakta všeho druhu: od elementární zábavy, již skýtá přihlížení rodinným scénám u sousedů, ke svatokrádežnému pohledu na bílé zmítání dvou těl v cizí ložnici, od zuřivé závisti stopujícího „štvance“, přistiženého stmíváním v neznámé díře, před

rozsvícenými okny těch, kdo jsou tu doma (a u nichž, zatímco on rázuje nehostinným vesmírem s vnitřnostmi naruby, se neodvratně schyluje k večeři), po tu přízračnou seanci pánů v černém, kterou si se Standou D. (jenž si ji pro nás oba vysnil v jedné rané próze) odedávna přejeme objevit v rozsvíceném podkroví neznámé vily, ze střechy prohráté i po setmění červnovým sluncem...

Když jsme se ještě – to zas hlavně s Prokopem V. – zabývali takovými pošetilostmi, jako je snění o vlastním divadle, Okno odnaproti a jeho podezřelá dramata nám sloužila i jako ideální obraz představení, která jsme zamýšleli uvést na scénu. Vzhledem k poloze Prokopova pokoje, obráceného do dvora, kde se večer rozsvěcely hned desítky těch zasklených jevišť, nám konečně při řadě setkání stačilo podívat se ven, abychom své představy demonstrovali na konkrétních příkladech. Která „opravdová“ divadelní hra se mohla vyrovnat třeba jenom nesmrtelnému výstupu, jež pro nás – v jednom nedělním odpoledni – bezděčně sehrál neznámý penzista? A to jen tím, že šukal po bytě, který zřejmě patřil rodině jeho syna (dcery) a odkud, když tu doslova *očichal* všechny kastroly, květináče, stelážky, vystrčil zpupně oknem svou strašnou čepici, jako by ji chtěl porovnat se samotným sluncem? (Nemýlím-li se, odměnili jsme se mu pak sami malým improvizovaným představením, včetně přítomných dam.)

Už jen tím, že druhé takhle přistihneme v jejich intimě, se dovídáme nějaké tajemství, vzrušující i tehdy, když je nejvíc „zklamávající“; když je jen tajemstvím všeobecné bídy. Ta může konečně nabývat stejně nepředvídané podoby jako lidská velikost: zatímco jeden o samotě masturbuje v matčiných dětských šatečkách, druhý už po sté popravuje „in effigie“ sám sebe; tenhle si do úpadu čte v knize masa a tamhleten zas jen zuřivě pucuje klubko drátu, v němž má uvězněnou pracku. Než se dočkám toho, že, jak v to nepřestávám doufat, zvednu oči k protějšímu bytu a tam, u dortu rozzářeného svíčkami, se právě bude scházet neznámá společnost k oslavě mých

vlastních narozenin, stačí mi úplně spatřit naproti sličné stvoření, napůl vztyčené v posteli, jak se právě rozkukává z odpoledního spánku. Tím líp, dívám-li se z laciného hotýlku v Benátkách, kde jsem se sám právě probudil po malé siestě, a je-li spáčka odnaproti „profesionálka“, která si hned, jak ukončí svou toaletu, hodí přes rameno nezbytnou kabelu a odejde ještě teď, v tom mrtvu, šlapat chodník do rozpálených ulic. Jednou ovšem namířím kukátko i do okna, kde na mne bude někdo čučet přes kukátko...

K mýtu Okna odnaproti patří jistě také záhada těch oken, která se najdou v nejzapadlejších dírách a kde, zatímco kolem všechno spí, je denně rozsvíceno až do svítání. Máloco se mi zdá tak posilující jako právě tahle okna, vzbuzující představu tajemných „hlídačů“, jejichž bdění jaksi zajišťuje kontinuitu života i přes propast noční tmy. Jak se patří závratný a vesmírný pocit se konečně může člověka zmocnit i při nočním pohledu do rozsvíceného činžáku, kde právě pár neznámých lidí stoupá jednoduše do schodů; ne víc, než několik náhodných siluet, náhle však jakoby provanutých celým nočním, nedohledným prostorem. „Lidé jdou po schodech... a daleko odtud šumí moře.“

Lidožroutská opera je tedy tohle všechno – a spousta dalších věcí – dohromady. „Pojmenovávací schopnost“ toho slovního spojení přitom spočívá právě v jeho matoucích, víceméně absurdních a protimluvných povaze; spíš než konkrétní obraz je to slovní ekvivalent samotné neuchopitelnosti – „nepojmenovatelnosti“ – vlastní všemu, co se v oknech naproti odehrává.

nedostupná odflinknutá P. S. vzpomínkových souloží

Tady se do textu vracejí výčitky, mé oblíbené srnky. Nejsou konečně naše minulé chyby, navždy nenapravitelné, i zvláště příkladně nedostupná skutečnost? Jedním z nejvážnějších prohrěšků proti všemu, co vyznávám (proti „morálce imaginace“), se mi vždycky

zdály být všechny formy „návratů do starých stop“ – a na prvním místě právě „vzpomínkové soulože“, chvilkové návraty k milenkám, k nimž nás už přitahují jenom vzpomínky. Jistěže ne z ohledů na konvenční morálku, ale prostě proto, že takové retrospektivní slavnosti bývají už jen politováníhodně odbyté a – s odpuštěním – nedomrlé. Jakmile jsem si zásadu „nevracet se do svých stop“ vymyslel, bylo ovšem jen otázkou času, kdy ji zas co možná příkladně poruším...

*nedostupné neviditelné žíly zkyslého zlata v paměti
prostěradla ostrá bratrská vůně okounějících Mesiášů
a tvého těla v osudné travnaté pasti předchozího vztahu*

Kombinaci zlaté a zelené, vázané na kdovíjakou zasutou vzpomínku, patří zřejmě v mé „vnitřní paletě“ výsadní místo. Jenom v téhle básni vévodí hned třem obrazům, tomuhle, vidině cukrkandlu ve dveřích bistra a – víceméně na zapřenou – i té, jejímž „hrdinou“ je Bix Beiderbecke, a k níž teprve dojdeme. Ať už je zelená barvou absintu, starých reklam nebo prostě barvou trávy, ať je zlato – které vždy v téhle kombinaci vidím trochu vybledlé – zlatem cukrkandlu, pozdního slunce nebo vychladlého potu, akord, který spolu vytvářejí, mi zní jednoznačně teskně a „mollově“. Erbovní barvy podletí a věcí na sklonku, zelená se zlatou, jsou mi zjevně i výsadními barvami smutku z nedostupnosti světa.

Dané dva verše přitom tu nedostupnost skloňují hned v několika podobách. *Žíly zkyslého zlata v paměti prostěradla*, o nic méně pomíjivé a iluzorní než ty, kterým dává vyvstat nízké slunce na stěnách opuštěného lomu, vyjadřují jistě hlavně povzdech nad prchavostí milostných nocí, jejichž jsou jedinou problematickou stopou – nebo lépe nad tím stárnutím ve dvou, kterým je, spíš než čím jiným, každý delší milostný vztah. Ne náhodou jsem si přítomnost toho neviditelného zlata uvědomil právě při večerním stlaní, ve chvíli, kdy z uplynulého dne, jako ze všech předešlých, zbývá zas

jen pošmourná hromádka trosek – a ubohá loužička kalného světla na polštáři, kam za chvíli oba, já i partnerka, složíme své ztrápené hlavy.⁸

Dodatečně rozeznávám v těch zlatých žílách i vzpomínku na starší zážitek: na jedinečný pocit, který ve mně vyvolával styk mé kůže s uschlým, vlastním potem ztvrdlým kapesníkem, do něhož mi rodiče – podle slavného Priessnitzova receptu – balili krk při mých dětských anginách. K nedostupnosti přítomného času, jak nám s drahou denně protéká mezi těly, tak přistupuje i nedostupnost mé dětské minulosti (která se pak v básni místy vynoří zcela nepokrytě). Následující připomínka partnerčiny tělesné intimity s jinými – i *okounějící Mesiáše* sem přivábila ona – k tomu navíc přidává i nedostupnost všeho, co ta, k níž nás vážou nejtěsnější pouta, žije přese všechno bez nás: toho „jinde“, v němž se nám naše dámy, mimo konvenční žárlivost (označení okounějících Mesiášů za bratry je spíš upřímné), zdají, běda, nejvíc žádoucí...

*nedostupná chvíle vzniku přísloví ráno na rezavém
pobřeží Skotska*

Záhada vzniku přísloví a jim podobných útvarů (anekdoty!) se mi zdá odjakživa stejně neproniknutelná, stejně „nedostupná“ jako záhada nekonečna: stejně jako si lze těžko představit to, že by jsoucí nikde nekončilo, i to, že by mělo hranice (co by bylo za nimi, ne?), zdá se mi právě tak nemožné, že by každá lidová moudrost kdysi nevyšla z jedněch zcela určitých úst, jako to, že by tu mohla nebýt

---

8 Až později zjistím, že bezprostředním „vzorem“ pro obraz zlatých žil byl zřejmě jiný obraz; přečetl jsem si jej v ukázce z básně *La Prise de Babel* (Dobytí Babylonu) od Laurenta Andrès, uveřejněné (v listopadu 1971) revuí *Phases*: „Skříně žen jsou plné krve a čpavku, kde plavou prostěradla a zlato mezi nimi...“ Hlásím to tu pro pořádek i jako příklad básnické štafety, která taky patří k dobrodružství poesie.

„od nepaměti“ a nezávisle na vůli jedinců (nenajdou se tytéž anekdoty, tatáž pořekadla ve vzájemně odlehlých zemích?). Umístil-li jsem tak pomyslnou *chvíli vzniku přísloví* do Skotska, bylo to jen proto, abych zdůraznil nemožnost určit ji; kromě toho, že Skotsko (podobně jako třeba Austrálie) pro mne patří k zemím, o jejichž reálné existenci mám značné pochybnosti – aspoň až do dalších důkazů –, představa, již mám spojenou se slovy „rezavé pobřeží“, je představa nenapravitelně *pusté* krajiny. Je pravda, že rezavé jsou i vlasy té, která mě kdysi o existenci Skotska málem přesvědčila; to ale byla rozená mytomanka. Její „tajná“ přítomnost v tomto verši je ostatně, jak si teď uvědomuji, zajímavá něčím docela jiným. Tvoří totiž jaksi symetrický protějšek k těm Mesiášům, kteří mi v předěšlém verši přišli „odloudit“ mou partnerku a jejichž bezprostředním modelem mi byl jeden zcela konkrétní, podobně rezavý klučina...

*nedostupná nuda „divadelních večerů před válkou“ jak
o nich mluvil Guillaume*

Guillaume je ovšem Apollinaire a citát pochází ze slavného prologu k Prsům Tiresiovým, kde básník – ústy Divadelního ředitele – staví proti „divadelnímu umění bez velikosti... / jež zabíjelo dlouhé večery před válkou“ svou novou, „nadrealistickou“ dramaturgii. Dnes, kdy se staly o to nedostupnějšími, že nás od nich dělí války dvě, ve mně ovšem ty dávné večery budí jen nostalgickou touhu, i s tou archaickou obřadností, které se básník tak hrozil. Když už pro jednu cituji autority, mohu se tu konečně vůči Guillaumovi odvolat k jinému klasikovi, Proustovi, který kdesi v Hledání tak skvostně postihl právě to, co má – ve své pomíjivosti – magického každý, sebebanálnější divadelní večer; ne tak pro to, co se děje na scéně, jako pro vzrušené a vzrušující hemžení v samotném hledišti. To, co tu říkám, není jistě namířeno ani proti Apollinairovi. Léta, která od vzniku Prsů uplynula, dnes konečně dávají stejně tesknou příchuť

jejich vlastnímu modernismu jako vzpomínce na divadelní „nudu“, s kterou přišly skoncovat.

*nedostupné propocené tričko kolejší mistryně v cílové
pásce stmívání*

A jsme znovu v Americe, yes, v zemi, která se mi odjakživa zdá „nedostupnější“ než jiné. Dráha, po níž neohrožená závodnice vbíhá do cíle, prochází některým z těch podivných, potěmkinských sídlišť, jimiž jsou americké „kampusy“; soumrak, který se sem snáší (v osudovém nesouladu s časem staré Evropy, kde je dávno noc), je modrý, jak může být právě jen v zemi hamburgerů a highwayí, a na dámině tričku se ovšem stkví typické razítko s názvem „rodné“ koleje, pro případ, že by se v tom soumraku nakrásně zaběhla. Holka sama je docela tuctový americký typ, jaký se vždy v létě rozplemení všude po světě: pihovatá, jogurty vykrmená blondýna, s něžnými očima a zadkem ještě aspoň jednou tak velkým jako ruksak – sám úctyhodný –, pod kterým se obvykle houpe; zadkem, jenž na nás triumfálně zazáří i z nejtmašího kouta španělské nebo italské katedrály, když sem neprozřetelně zapadneme v době hromadných návštěv. Musím nicméně přiznat, že mě Amerika vzrušuje i svou něžnou tupostí (o zadcích ani nemluvě); pro zastydlého středoevropského romantika, jímž jsem, je na ní prostě lákavě neskutečné a nedostupné všechno, včetně toho, co má nejpřízemnějšího. A protože tu doznívá i vzpomínka na skutečnou americkou holku, která mi osvětlila jedno prázdninové Španělsko, je verš taky emblémem toho nedostupného království, jímž jsou školní (a dětská) léta našich dam...

*nedostupný planoucí trn prohibice v panenské kravatě
Bix Beiderbecka světelný signál na věži přítomné
chvíle*

Tady se Amerika ukazuje v obzvlášť lákavém osvětlení: Bix Beiderbecke, to jsou znovu nejen mytická „roaring twenties“, ale i ten zvlášť teskný a slavný moment roku, jímž je konec léta – a navíc, jak už jsem řekl, i mollový akord vybledlého zlata a vadnoucí zelené. Nikdy jsem si aspoň Bixovu hudbu neuměl promítnout jinam než do plenéru a na konec prázdnin, na zlátnoucí trávník těch táhlých odpolední, kdy se všechny věci – po vzrušení pláží, cizokrajných tržišť a večerů u táboráku – zase vzdalují do ticha a nechávají nás samotné s chladnoucím obzorem. Slavností končící tou podivuhodnou večerkou, kterou slyším ve všech Bixových sólech, jsou jistě – kromě kalendářního léta – i zázračné prázdniny celých dvacátých let, na jejichž obloze Bix rozsvítil jeden z nejpamátnejších meteorů. Byl konečně nad jiné typickým „hrdinou“ své doby i tím, jak se u něj naivní americký optimismus a zdraví nerozlučně mísily s teskným a skeptickým („dekadentním“) dandysmem; neváhal ten něžný alkoholik, autor několika nejsubtilnějších sól z celých jazzových dějin, mezi kariérou hudebníka a profesionálního baseballisty?

Kdybych měl ten detailní záběr, *planoucí trn prohibice* v Bixově *panenské kravatě* (jde ovšem o kravatu z bílého hedvábí, jakou dodnes nosí bubeník Dannie Richmond, jiný dandy jazzu), rozšířit do celé scény, kolísal bych mezi dvěma představami; obě se mi nad Bixovými sóly stejně vnucují. Za první, vyfešákováný Bix zvedá svůj kornet k vadnoucímu nebi ze staré, otevřené fordky, řítící se koncem krásného odpoledne, s celým hroznem muzikantů a patřičnou zásobou prohibiční whisky, po pusté cestě mezi podletními poli – jistěže do které si venkovské vily, kde má vypuknout zvlášť památný weekendový mejdan⁹. Za druhé, zjevení vysokých ostríc – napůl trávy a napůl rákosí – mezi opuštěným hřištěm, kde už skončil zápas,

---

9 Až po létech zhlédnu životopisný film, který o Bixovi – v roce 1991 – natočí Pupi Avati (*Bix un' ipotesis leggendaria*); k svému úžasu v něm tu weekendovou vyjížďku najdu téměř dokonale „zhmotněnou“. Další – tentokrát zvlášť záhadná – štafeta?

a zahradou, kde ještě nezačal večírek; mezi stébly, pod hasnoucí klenbou dalšího skvostného dne, se diskrétně, ale nezadržitelně plazí zvuk Bixova nástroje – zatím se jen kdesi rozehrávajícího – jako had z ryzího zlata či aspoň pružný, málem živý zlatý prut. Ne-daleko odtud, na Západním Vejci, se zároveň nezadržitelně schyluje k pohnutému konci Gatsbyho příběhu...

I ten trn v Bixově kravatě plane stejně zlatě jako teskný tón jeho trumpety; je to pro mne zároveň parádní jehlice, přibodávající Bixe co motýla doprostřed prchavého ráje jeho doby, a jedna ze zlatých rafijí hodin na pařížském kostele Saint-Germain. Rafijí, jejichž lesk v podvečerním slunci je mi jakoby „zhuštěným“ odrazem – nebo zvlášť palčivým „světelným signálem“ – všeho, co nám osudně uniká jak z minulosti, tak z nejlíněji prožité *přítomné chvíle*.

*přísná nedostupná sněť punčoch v kráteru pusté neděle
nedostupný roj slunečních molů na pohřebních šatech
svatebčanů*

Známa věc: nikdy se tak jasně nevidí, nakolik je život „nemožný“, jako právě v neděli – v „den svobody“, který pro většinu lidí znamená jen smrtelnou nudu, a kdy kolem nás nejsvůdnější „vyzvání na cestu“ defilují jen proto, aby nám dala košem; abychom zjistili, že nás od nich dělí průhledné, tím ale zrádnější sklo. Osobně mě to velké Ticho, to strnulé napětí umělé časové pauzy, v níž jako by se všechno nehybně řítilo do prázdna, obzvlášť tíží a deptá, zastihne-li mne neděle na venkově – zvlášť, je-li navíc horký den –, poblíž některé z těch víceméně zpusťlých, více nebo méně vyliďněných návsi, které jsou často hrozivější pouští než skutečná Sahara. Hrozba, jíž je tu podmínován každý uschlý slepičinec, každá znehybnělá pumpa a každý rezavý hrnec, ztroskotaný v zablácených kopřivách, je samozřejmě i hrozba smrti – toho definitivního ticha, k němuž se zdá být na venku o to blíž, oč bezprostředněji se tu lidský svět stýká

s „původní“ přírodou. Ať už si těch pár zarudlých strejců, jež člověk v neděli potká i v nejpustší vesnici, navléklo své ponuré kalhoty a do tuha vyžehlená kvádra na pohřeb, na svatbu nebo jednoduše do hospody, padnou jim vždycky – nasáklé záhrobím nikdy nevětraných almar, obklopené svatozáří mušek a zvířeného prachu – jako čerstvým nebožtíkům. Na jeden zvlášť nezapomenutelný hlouček takových vratkých přízraků jsem ostatně jednou, ještě jako dítě, narazil jen na krok od tajemného propadla v chodníku, kudy jsem vídal spouštět do podzemí velké, dunící sudy podobné kulatým rakvím...

Na jedné nedělní návsi – kdesi v Bretani – mě dokonce jednou smrt doslova obklíčila. Jako bych se záhadně propadnul „na druhou stranu zrcadla“, stál jsem tu najednou, v tichu horkého poledne, opuštěný a všemu na pospas jak na pranýři; obklopovaly mne jen odložené koule na „pétanque“, spočívající v rozpáleném prachu jako výhružné zbytky středověké munice (jejich matný a teskný lesk mi zároveň připomínal výrok Saint-John Perse o věcech co podstatách v exilu) – a oněmělé fasády domů, kde zas tu a tam visela černá, usmolená saka jako improvizované smuteční prapory ohlašující řádění neznámé nákazy. Kdykoli jsem navíc sklouznul pohledem mezi dva sousední domy, upírala na mne odtud oči nehybná, bledá ženská v černém; opravdová Morana – pokaždé jiná –, jež vzápětí zmizela stejně náhle, jako se zjevila.

Zároveň se smrtí se zřejmě v nedělní poušti daří i podezřelým květinám incestu. Nehledě na spojitost mezi „pohřebními šaty“ – stejně jako černými přízraky z mé návsi – a tmavým pláštěm mé matky, o němž bude řeč dál, punčochy, které jsem mínil tou *přísnou snětí*, jsou punčochy rezavé barvy; ty, které mám na dámách snad vůbec nejradši a které je pro mne mění trochu ve vdovy (nohy se v nich vždy zdají lehce uprášené, jako od chůze za rakví) – aniž by proto tlumily jejich tělesnost (punčochy jsou tmavé, ale ne černé). I vdova je ovšem matkou, dík manželově – otcově – skonu náhle dostupnou...

*hořké kopřivy nedostupných únosů anonymních nocí
v trapných cihelnách*

Tady jde zas o zhuštěnou „definici“ zvláštního stesku, který ve mně neomylně vyvolávají reportáže, novinové nebo rozhlasové, z vyjednávání mezi bandami únosců a představiteli veřejné moci. Kdykoli průběh takových jednání sleduji, musím myslet na to, že přes všechnu dobrodružnost svého podniku – a přesto, že k nim v tu chvíli takřkajíc „vzhlížíjí miliony očí“ – jsou únosci ve svém anonymním úkrytu zavaleni samotou – a patrně i jistou nudou – jako kdysi já sám v některém z těch improvizovaných doupat (ať jsem si je budoval v lese nebo doma pod stolem), kam jsem se jako kluk pravidelně utíkal a bolestně tu snil o vlastních bájných dobrodružstvích; i jejich vzrušení tu pomalu vsakuje banalita všedních úkonů, nepohodlí, rudimentární účelnost okolních předmětů... „Trapná“, kopřivami zarostlá scéna opuštěné cihelny, kam jsem si skryš pomyslných únosců umístil, se mi zřejmě vnutila jednak proto, že patří k těm, v nichž jsem zvlášť rád hledal úkryt sám – doopravdy nebo jen v představách –, jednak proto, že se v ní pro mne soustředí celá ponurá poesie „slumů“, kde se rodí i velká část té černé vlny násilí doléhající na dnešní města. Samota tlupy únosců v troskách opuštěné cihelny je jistě o to větší, že si tu – na rozdíl od jiných toulavých psů – nemohou bez rizika ulevit ani pořádným půlnočním zavytím... O jejich rukojmích, to se ví, ani nemluvě.

*nedostupné a bledé pěnkavy fízlů jejich pisklavá S.O.S.
zprostřed davu nedostupná tíseň v očích onanistů
obklíčených na vrcholu věže těžkými ptáky odpoledne*

Má úzkost se v těchto verších rozšiřuje i na tu, kterou čtu v bledých tvářích okolo. To, že „ti druzí“ jsou tu zastoupeni právě smutnými postavami onanistů a fízlů, není ani schválnost, ani

náhoda – jen výraz toho, že právě u nejtristnějších exemplářů lidské fauny je zvláště fascinující zjistit podobný (nebo obdobný) neklid jako ten, který hlodá v nás samých. Bezprostřední inspirací mi byla dvě zcela konkrétní zjevení. Za prvé, tajný, který se přede mnou náhle vynořil z bezejmenného davu chodců, vprostřed zcela všedního pařížského odpoledne, a doslova se rozvzlykal na svou píšťalku, z nepotlačitelného žalu nad tím, že mu vyklouzla z rukou jakási čerstvá oběť. Nenaříkal zároveň i nad svou beznadějně ucoranou tváří, kde se groteskně malý, jakoby předem obnošený knírek skvěl jako potupné znamení? Za druhé, drobný sveřepý Španěl, jenž s fanatismem psychopata obcházel všechny pařížské galerie (a vernisáže) a jenž mě kdysi, mezi dvěma dost zdrcujícími lekcemi z estetiky, poučil i o samotě, která ho v neděli neúprosně obklopí v jakémsi předměstském věžáku – a kterou mu oživuje jen úzkostné bučení dobytka z nedalekých jatek.

*nedostupný vyhaslý hvězdný prach na truhle matčina
těla nedostupné a prchlivé horečky zrcadla pod
dozorem dospělých kabátů káravých fantomů*

A tady si tedy má matka navléká skutečný smutek, ne-li rubáš (truhla je ovšem rakev), o to skutečnější, že pro mne nejde jen o vnější – a přechodný – znak jejího „vdovství“, ale i o smuteční příkrov asketismu, s nímž trvale podřizovala své tělo (i své jednání) příkazům tradiční morálky. Zároveň jde o metaforu skutečného, konkrétního černého pláště, který si máma brala na některé těžší domácí práce, a který jsem na ní vysloveně nesnášel. Zřejmě ze dvou důvodů: protože práce, k nimž si plášť oblékala, odváděly její pozornost od mé osoby – a protože jsem cítil, už jako kluk, že pro ni nejsou jen praktickou nutností, ale také formou sebetrýznění.

Celý obraz tvořící první část verše je transpozicí vzpomínky na dost podivnou scénu, jež si pro mne dodnes uchovala znepoko-

jivou uhrančivost – stejně jako tu trpkou, úzkostně „vyprahlou“ chuť vlastní všemu, co pro mne spadá do oblasti „tragična“. Scéna současně jaksi shrnuje celé tiché drama, v němž jsme s matkou hráli po ta – dlouhá – léta, kdy jsme spolu žili sami: navlečená v tom nešťastném plášti leží náhle máma nehybně na podlaze, v malé, tmavé místnosti bez oken, která nám slouží za šatnu, a předstírá, že je mrtvá, v trochu nehorázné snaze – příznačné zas i svým trpitelstvím – zkrotit mou chronickou neposlušnost tím, že vzbudí můj strach a soucit; jak si k ní klekám, abych ji „vzkřísil“, zaplaví mě vprostřed ztichlého bytu, kde jsem se náhle octl sám – jen s vůní prachu táhnoucího z koberce, se vzdáleným tikotem hodin a ovšem s tím „bezduchým“, podivně nepatřičným tělem – pocít takové trapnosti, že se radši zas zvednu, nechám matku matkou a jdu si jednoduše po svých. Má zdánlivá lhostejnost ovšem ve skutečnosti skrývala hluboké zmatení, v němž se odstup od matčina sebetrýznění, respektive od její komedie (kterou jsem napůl vytyšil), mísil s rozpaky vyvolanými skrytým erotismem scény – či lépe mou neschopností odpovědět na výzvu ležícího těla jinak než kradmými doteky (za něž jsem se ovšem vzápětí do duše styděl). Zmatení zvyšoval i prostý fyzický odpor, ať pramenil z respektu k incestnímu tabu nebo jednoduše z toho, že šlo o mou vůbec první „intimní“ konfrontaci s cizím tělem.

Celý příběh je mi příkladem „nedostupnosti“ světa nejen vzhledem k temným, neřešitelně rozporným vztahům, které jsou tu ve hře, ale také díky závratné složitosti pocitů, jež ve mně scéna dodnes budí – a jejichž tajemství je příliš konkrétní, než aby nevzdorovalo každé analýze. Tu konkrétnost také zdůrazňuje druhá část verše, *ony horečky zrcadla pod dozorem dospělých kabátů*, do nichž jsem zkusil zaklít tajemství, které pro mne měla sama ta temná šatna. Dávno předtím, než došlo k popsání scéně, jsem tu uměl strávit celé hodiny jenom nekonečným zkoumáním dvou věcí: vlastního obrazu v zrcadle a – když u nás byli hosté – pověšených cizích

kabátů, přes něž jako bych se aspoň nepřímo účastnil záhadných rozhovorů, které vedli velcí v sousedním pokoji. Zjevně jsem si přitom od toho dvojího průzkumu, zaměřeného současně k vlastní osobě (zrcadlo) a ke světu „těch druhých“ (kabáty), nesliboval nic menšího než rozluštění samotné záhady existence, v obou jejích základních aspektech.

nedostupné sverpě blouznivé keře prázdnin

Prázdniny tu ovšem znamenají zároveň (školní) volno a léto, slavné tříměsíční bezvládí, které se zas a zas – jako nezacelitelná jizva – otvírá uprostřed roku a které je pro mne odjakživa nejmetafysičtější sezónou. Ta velká přestávka, která nás všechny, ať chceme nebo ne, nechává samy s prázdným vesmírem i se záhadou, jíž je nám vlastní život, na mne tím víc doléhá svým tichem, že přibližně vyplňuje čas mezi mým svátkem (29. června) a mými narozeninami (4. září). Kromě toho, že mi tak jsou její příchody a odchody hlášeny týmž cinkotem sklenic, jenž odměřuje můj osobní čas, předstih mých jmenin před dnem narození, díky němuž jako bych se byl dřív jmenoval, než jsem existoval, mění v mých očích letní pauzu v jakýsi osudný zápor, neodčinitelné manko, jež jako by předem poznamenalo mou životní cestu a s nímž se do konce nepřestanu vyrovnávat.

Podobně jako je tomu u Neděle (jejíž jsou Prázdniny jaksi zvětšenou verzí, nedělí v rámci roku), spočívá drama léta v tom, že je zároveň chvílí, kdy k „pravému“ životu, po zbytek roku skrytému kdesi za kulisami, máme nejbliž – a chvílí, kdy si nejvíc uvědomujeme jeho nedostupnost. Břehy baudelairovského „jinde“ se sice rýsují hned na obzoru, ten se však nepřiblížil ani o metr; nekonečno zjevně začíná už tam, na stísněně blednoucím okraji rozpáleného dne, my sami, ať se snažíme sebevíc, jsme ale beznadějně uvězněni v jeho středu. Hůř: nekonečno je hned tady, ve vyšisovaném stínu

pod našima nohama, stín, jako všechno ostatní, je ale nenapravitelně jinde.

Sveřepě blouznivé keře rostou právě na tom osudném okraji, na nejistém a neuchopitelném rozhraní, kde naléhající přítomnost náhle zrádně prchá z našeho dosahu – i ze své vlastní pouště – do svěžího, málem frivolního chládku sousední věčnosti. Jinak řečeno, jsou to všechny ty keře, které pokaždé – i když nakrásně dojdeme až na konec letní krajiny – zůstanou trčet *před* námi: keře, jak se tu na nás proti vibrující, papírové kulise oblohy jenom zářivě zubí co definitivní NE nastavené všem otázkám, na něž jsme sem přišli hledat odpověď. Každý keř jako by tu na slunci – rozpáleném tak, až zas bledne – zkameněl sám právě ve chvíli, kdy se odhodlal vzít ztečí vyschlý železniční násep, tu poslední hranici mezi „tady“ a „jinde“, koleje za ním se lesknou jako slepá trať, po níž se nehybně přesouvá jen rezavící, předem vyřazená lokomotiva letní sezóny. Není odtud daleko ani k husté, zatvrzelé džungli za zatáčkou velodromu, jehož „ideální“ tvary kolébaly k mátožnému spánku nás samy a kde jsme s dětskými kumpány marně hledali obludu, vyplňující svým chrápáním celé stalinské Čechy...

*nedostupné vypálené boží oko nedostupná chlupatá psí
bouda mezi vašima nohama*

V podstatě jen „obecně sdělný“ verš, který po dalším komentáři nevolá. Dodám pouze to, že i tady trvá představa světa co letní a pusté krajiny, kde všechno jako by předem znehybnělo pod příkrovem sluneční výhně, ve slepé záři téže marnosti, za níž pro mne sálá i tristní neměnnost člověka – ať se klaní jakýmkoli modlám – a jeho omylů: totiž věčné *slunce blbosti*. Splývá-li tu prázdno po božím oku s prázdnom masitých pevnůstek, které se zas a zas snažíme dobýt mezi nohama dam, je to asi i díky Pepíkovi M., který se občas – na obecné – nechal přimět k tomu, aby si před námi o přestávce vyndal

svou skleněnou oční protézu. Krvavě červený kráter, jak se na nás odněkud ze tmy kouta zašklebil pod jeho čelem, byl už taky předobrazem toho, jenž na nás potměšile čekal pod sukněmi spolužaček.

*nedostupná sivá vejce úzkosti na ranním peronu
nedostupné oblýskané vlny moří*

Tady nás nepřítomný Pánbůh z předešlého verše zjevně nechal jen osaměle měřit prostor prázdného vesmíru nebo aspoň planety, kde nás vysadil. Ranní peron, o kterém je řeč, se pro mne nachází až někde na poslední ztracené zastávce před polárním kruhem, na daleké Aljašce nebo Sibiři, kam si odedávna umísťuji ten „kraj světa“, který je přirozeně i posledním – a ovšem marným – cílem mé (naší) stěhovavosti, touhy po dobrodružství a „dobyvatelské“ chuti cestovat; v provlhlé a ledové pustině, kam odkudsi výhruzně doléhá jen skřípění anonymní nápravy nebo utrženého plechu, tu přitom tuším pouze definitivní střetnutí s vlastní úzkostí a samotou, snídám tu takříkajíc jen kamenně odmítavá vejce nasáklá chladem svítání.

Na zapřenou tu nicméně přežívá i něco z erotických nadějí a z chuti dobývat krajiny jiných těl, v prázdnu světa se dál pootvívá i průhled k prázdným skrýším dam: pustý periferní peron se mi zdá být rovněž ideální scénou rafinovaných milostných seancí, nic není tak vhodné k ocenění delikátních, trochu dekadentně pobledlých vlnad a pletí, jemných hedvábných prádel, neřestně luxusních kožichů a rukávníků (a taky dráždivě „existenciální“ srážky intimity s cizotou) jako průvan prázdných nástupišť a sychravých přístání v zemi nikoho. Léta po napsání básně mi to ostatně potvrdí i noční průjezd pustinou starého hamburského přístavu, kde nám před reflektory bájně vyvstanou víly luxusní prostitute; a právě na „peronu“ před domkem kanadských známých zažiju ne-li skutečné setkání, tak aspoň památnou noční výměnu touhou prohloubených pohledů...

Mořské vlny, jak se za evokací peronu rozlijí v závěru verše, jsou zřejmě „oblýskané“ ze dvou komplementárních důvodů: jeví se předem jako zestárlé a potvrzují tak marnost cest a výprav za rozlohami světa, také však svou oblýskaností budí myšlenku na šaty a s ní zas představu lidských setkání, která činí i lesk vln méně lhostejným.

a nedostupný letmý stín volantu v plavých lánech neklidu

Tady se verš nejdřív potouchle vysmívá; nejen absurdní představou stínu volantu bez auta, ale i tím, co se za ní skrývá – směšnost a nepřípadnost, již pro mne má sám volant, předmět – co příliš holedbavě trčící kus černé hmoty – i pouhé slovo. V tom smyslu se jeho stín vprostřed toho plavého zvlnění stkví napřed jako komický přízrak, jehož svévolnost mě těší o to víc, že sám neřídím a mám tak dost potouchlý vztah i k radostem okolní armády automobilistů. Také sem přesto slova vtáhla kus „vážného“ sdělení, nikým neovládaný nástroj řízení promítnutý na pohyblivé, jen svou těkavostí určené pozadí je rovněž obrazem mé vlastní nejistoty a vratkosti vprostřed „ujíždějícího“ světa.

*nedostupné mrazivé ticho antiky v poušti rodinných
procházek palčivá stigmata známek v chladném jaru
parádních pokojů*

Jako v jiných verších, i v tomhle se na intenzitě pocitového shlu-ku, jež chce „zaklít“ magickou formulí, podílí paradoxně zážitek trapnosti a provinění; a světlo, které verš zalévá, je palčivé právě jím. *Poušť rodinných procházek* je opět hlavně poušť nedělí, jejíž prázdno mi často – jako pro zostření trestu – ještě prohlubovala povinnost doprovázet rodiče na výlet nebo na výstavu. Chladná nehostinnost, která z neděle čišela, mi zároveň splývala s tou, již jsem

cítil vanout z bílého světa antiky (neděle sama je bílá); i na tom se ostatně podíleli rodiče, pro něž byl antický svět stejně podstatnou hodnotou jako součástí morálního kodexu, jež se mi snažili vštípit a v němž jsem se nepoznával. Odtud i ty parádní pokoje, muzeální salony, které jsem znal z nedělních návštěv u příbuzných, v nichž jsem rychle rozeznal opak obytných prostor a odkud jsem utíkal stejně jako od všech nadiktovaných povinností – jistěže ne zcela nepoznamenán a bez ambivalentního, zároveň mučivého a slastného pocitu hříchu. Jako nad všemi „nelegitimními“ neřestmi, jimiž jsem rodičovskou morálku kompenzoval (a které jsem proti ní stavěl), jsem ten pocit prožil i nad sbíráním známek – hlavně při jedné z těch „partyzánských akcí“, k nimž jsem měl nutkavou potřebu své vášně dovést, jako bych je stůj co stůj chtěl postavit mimo zákon. Tentokrát jsem tajně navštívil otčímova přítele a nectně na něm loudil známky z jeho vlastní sbírky; vzápětí ovšem následovalo odhalení a příslušný trest. I *palčivá stigmata známek* nicméně hoří zároveň studem a vzrušením, a plane v nich i samo „chladné jaro“ těch salonů, jež se mi zdály tak cizí.

Pro úplnost dodám, že bez skryté ambivalence nebyl ani můj vztah k antice. Po letech, daleko od rodinné vily, v sobě neobjevím jen hlubokou náklonnost k Římu (i k celé Itálii), ale také uhranutí tím prázdňem, jež mi antický svět dal zahlédnout a které mi časem odhalí svůj hlubší, „metafysický“ smysl. Ostatně právě tak jako prázdno nedělí...

*nedostupný rozlity líh těla pod chatrnou záminkou
obvazů sanitní vagon ztroskotaný v kusadlech křoví*

Na palčivost dětského studu tu zdánlivě bez přechodu navazuje jiná, víc nestoudná: palčivost milostné vzpomínky z počátku dospělosti a toho prvního exilu, jímž mi byl pobyt za kasárenskými dráty. Doba, kdy jsem se za nimi zdržoval, nebyla časem vyhanství

jen pro mne, ale i pro mou tehdejší partnerku; ta se dokonce – po dost zběsilém náčrtku divadelní dráhy – octla v tomtěz pohraničí co já, a rovnou v soumravných houštinách parku obklopujícího starý „psychiatrický ústav“, tu obzvlášť ztracenou scénu z okraje světa. Přijel jsem ji sem taky navštívit a ztrávit tu s ní po čase první nerušený weekend, jehož intenzitu ta ztracenost – a naše společná vydědénost – ještě násobila.

Cizotu a nepřízeň světa, na jejímž pozadí jsme se objali a jejíž studený van nás rozněcoval jako málokdy, posílila i provizorní povaha našeho útulku (a partnerčina obydlí): starého, na okraj parku odsunutého hangáru z prken, v němž jsme se rázem propadli – jako ve vyřazeném vagonu – až na to ztracené nádraží na Sibíři. Když jsem tu v pološeru náhle pochopil, že Z. je pod tenkým ošetřovatelským pláštěm úplně nahý, zatmělo se doslova i ve mně... A to jsem ještě nevěděl, že objetí v hangáru bude i naším posledním: že škvíry otvírající jeho rozlezlé stěny průvanu se šíří až po obzor a vpisují naši intimitu do rozsáhlejší „válečné krajiny“, podobné troskám celého jednoho světa, z které se už jen tak nevymotáme. *Rozlity líh těla* už přitom palčivost našeho vzrušení jaksi předem spojuje i s tím příštím rozptýlením a ze všech stran dotírajícím mrazem, podobně, jako se mi vzpomínka na milenčin hangár prolnula s jinou: se vzpomínkou na halucinaci, jež mi kdysi při autostopu proměnila keř u silnice a z něj vlající papírový cár v samaritánku vyhlízející z lazaretního vlaku („sanitní vagon“, „obvazy“, které nahradily milenčin bílý plášť). Není-li pro mne ta vize sama bez skrytých erotických podtextů, je zároveň s cizotou a rozvratem světa spojena zcela zřetelně (ztroskotání, „kusadla“ křoví). Milostné srozumění s partnerkou tak navazuje i na ten skeptický vztah k dějinám, který jsem od mládí sdílel s přáteli a jenž spočíval jen v jejich společném komentování zpoza kulís. Nejen proto, že právě jen zákulisí nám bylo vyhrazeno – už předem – oficiální mocí; bylo odtud také nejlépe vidět na to, co dějiny opravdu jsou, aspoň

v naší době, kdy se nezadržitelně začínaly podobat jen vlastním povlávajícím cárům.

Podezřelé

*nedostupné octové idyly předměstských záchodků ze
všech stran obklíčených na kraji pustého města
vyparáděnou mrtvolou Smíchova*

zdánlivě pouze prodlužují předešlý verš a jeho poselství, nato-
lik jsou samy spjaty se Z., s naším milostným spiklenectvím i se
společnými prožitky cizoty světa. V první rovině tu jde jednoduše
o evokaci kocovinného rána, kdy jsme spolu na Smíchově čekali na
autobus (jeli jsme za přítelem na venkov) a kdy jsem nad mísou
místního záchodku zažil jeden z těch poflámových propadů, záro-
veň směšných a extatických, které mi byly i prvními – metafysický-
mi – průhledy k prázdnu za věcmi. Dvě místa nicméně naznačují,
že tu jde i o něco dalšího: výrazem *vyparáděná mrtvola*, jenž má
zdánlivě vyjádřit jen údiv nad náhlou cizostí – a nedělní pustotou –
jinak familiárního a spíš pohostinného předměstí, jako by prosvítal
rovněž ironický odstup od tělesnosti a milostné intimity (a údiv
nad cizostí samotné partnerky), stejným směrem ukazuje i to, že
sporné půvaby jeviště mé ranní kocoviny jsou právě *octové* – totiž
stejně nakyslé jako ten pach vlasů po trvalé, jenž ve mně od mládí
budil nechuť k sebelákavějším ženským tělům (viz výš). Jsem tu
zkrátka – na Smíchově i v dotyčných dvou verších – zároveň s part-
nerkou a už jaksi bez ní, mimo magický kruh svazku, ježž stejně
jako Z. samu vidím náhle z dálky a ve světle jeho příštího, předem
cíhajícího a tušeného selhání.

*nedostupná rána po probdělých nocích ta v nichž si
nosíme domů na zádech andělsky bílý nábytek*

Pochybnost skrytá v předchozí pasáži jistě není jen nedůvěrou k partnerce, ale i k sobě, metafysickou úzkost tu znovu přiživuje také pocit viny. Přítomný verš, nová evokace kocovinných rán, ten pocit zároveň uchovává a zažehnává; přenáší ho taky na světovější pařížskou scénu a do prvních měsíců, které tu – po emigraci – prožiju jako jeden dlouhý flám a během nichž šťastně odsypu na chodník i slušnou dávku z rance vlastních provinilostí. Někde uprostřed toho mátožného reje jsem si taky opravdu přinesl do mansardy bělostnou, sličně vykrajovanou židli, jež na mne – nic netušíc – čekala po ránu na chodníku před blízkou kavárničkou; a vzpomínám-li si dobře, nejenže mě netížily výčitky, spíš jsem za chůze slastně usykával smíchem – málem zpěvavě – a šel přitom i se židlí tak zlehka, že se to podobalo tanci. Jako by ta panenská, dokonale zbytečná zátěž na mých zádech byla zároveň párem křídel...

*nedostupné chladivé třásně krve jediná ozdoba rukou
vytažených z kapes prázdna*

Úzkost samosebou trvá, pocit lehkosti a úlevy splývá dokonce jen s přijetím prázdna za věcmi (jak k tomu dospěju právě v exilu) a nejistoty, již ve mně zas a zas vyvolává. Ta se však naštěstí projevuje i obnovovaným údivem, třeba když v zimě s nebývalou ostrostí pocítím svědění promrzlých rukou, budících se pozvolna k životu po delším vystavení ledovému průvanu. Totéž svědění – a pocit vlastních cév co krvavě jitřivých nátepníčků – chce také vyslovit můj verš, spolu s představou, že ochromující mráz zároveň připomíná rukám původní nahotu a „vydanost“ prázdnému vání vesmíru.

*celý ten nedostupný předem zapomenutý život jak jsme
ho snad tu a tam vedli
kdesi mezi bednou popele a bednou jiskřivých pilin*

Díků exilu a postupujícím létům ve mně v Paříži vzrůstá i vědomí relativity vlastní existence co do její reality i „realizovanosti“, nepřítomnost se mi zároveň čím dál víc jeví jako nedílná součást toho, co je skutečně tady. Svědčí o tom i jisté záznamy z mých Pařížských sešitů, vzniklé zhruba v téže době, kdy se začínal rodit Verdikt: „A co spočívá-li (tvé) řešení v otálení na kraji vlastního života?“ „Jsem víc, než co každý den žiju, jen tu a tam se spojím s realitou toho, co jsem skutečně...“

Interval mezi *bednou popele* a *bednou jiskřivých pilin*, kam tu problematickou existenci situuji, značí zdánlivě jen zcela zanedbatelný a těsný prostor; i piliny jsou jen variantou popele, přejít od bedny k bedně jako by neznamenal víc než přesun z bláta do louže. Věci nicméně komplikuje to, že právě odstíňování vjemů jejich variacemi mě vždycky zvláště fascinovalo, stejně jako mám trvalou slabost právě pro ambivalentní hmoty popele, písku, pilin, zároveň vyhaslé a subtilně odstíněné (členěné) do nedohledna samy v sobě; minimální interval je mi tak i skutečným obohacením, což jako by dávalo méně sporný statut také tomu letmému životu.

*tvá trvající přítomnost dámy ve společném městě ještě
nedostupnější od chvíle co se zas jen přátelíme
(nedostupná honorace štěnic z hodinových hotelů)*

Pasáž jistě nijak enigmatická – snad by stačilo zpřesnit, že jde dál o Paříž a o tu, s níž jsem ve městě prožil svůj první poexilový „román“; *dámou* není jen proto, že byla starší než já, ale i proto, že jsem ji tak (bez dalšího zpřesnění) označoval kamarádům, zároveň z chuti si hrát a v souladu s tajnou povahou našeho vztahu. Z té vyplynuly – aspoň na začátku – také naše návštěvy hodinového hotelu; nacházel se v úzké uličce přilehlé k bulváru Saint-Germain a práh jeho zašlé dekorace střežila přízračná, předčasně zestárlá a vyhaslá ženská bytost, jejíž bledá tvář vždy vyvstala za recepčním

okýnkem jako tvář mrtvé vzkříšené na chvíli k životu – totiž právě jen na dobu, kterou jsme v hotelu strávili, za niž předem vybrala skrovný obnos a po jejímž uplynutí, sotva si novým pohledem z okýnka ověřila náš odchod, zjevně zas uléhala zpátky do rakve.

*nedostupný standard pedantských Angličanek
ctihodných sametových pouzder
nedostupný smích šoférů nákladáku nedostupné tety
parfémy a kozy mých kolegyně z těsnopisu*

Zřejmá pocta různorodosti světa a jeho obyvatel, jak jsem ji až v Paříži opravdu poznal – a jak jsem se v ní sám na čas ztratil s úlevou, již vyjadřuje rovněž rozverný „tón“ veršů. Šoférům nákladáku a jejich *nedostupnému smíchu* jsem se přiblížil za prázdninových cest stopem po Evropě, „kolegyně z těsnopisu“ jsou uštěpačnou transpozicí dam a dívek, s nimiž jsem v Paříži sdílel různé jazykové kurzy – více či méně svůdných k obrazu svých nestejně uondaných vnad, svetříků i osudů.

*nedostupné vystydlé zlato plováren jeho přísné věznění
v levných brožurách na policích weekendů*

V jediné chladné zlato se tu spojila „přísná“ melancholie dvou zážitků, konce slunného odpoledne u vody, kdy do nás náhle vniká vlhko a zpustošenost trávy, již jsme pod sebou zváleli, a mimosezónní návštěvy prochladlé chalupy nebo chaty, kterou známe z prázdnin slastně vyhrátou a provoněnou létem. Půvaby uplynulého dne i celé prázdninové sezóny tu teskně přežívají jen v nahořklé chuti na jazyku, bledost pozdního slunce splývá se zažloutlým papírem detektivek, jež zůstaly přes zimu v chalupě a jejichž nucený pobyt daleko od městských bytů, odrážející naše vlastní vyhnanství z dosahu letního ráje, je mi i výsostným příkladem „nedostupnosti“ vůbec.

*nedostupné cary kouře z včerejšího haranta
nad kolejištěm smrkanců v odřené stráni*

Smrkáč, po němž tu zbyly v trávě jen kluzké „koleje“, je ovšem vzpomínkou na mou vlastní, napříště nedostupnou dětskou podobu, disproporce mezi drobným detailem smrkanců a rozlohou kolejiště, s nímž jsou srovnávány, jako by reprodukovala nepoměr – a srážku – mezi mnou co dospělým a prckem, jímž jsem byl. Smrkance se už jistě dík přirovnání větví i do těkavých cest, jimiž se budu ubírat; pokud prostě neodrážejí „všestrannou“ disponovanost, jíž – přes své drobné rozměry – jsme byli nadáni právě v dětství.

*nedostupný chumáč krvavých praporů v tvém břiše
nedostupná zuřivá čistota mé vlastní kůže*

Mohlo by se zdát, že obdobná nedostupnost dvou nahot, ženské a mužské, se tu zároveň srovnává a staví proti sobě: že první je uzavřena ve „zvířecí“ nečistotě, druhá zase v andělské nedotčenosti. Vzrušení z vlastní nahoty, jehož výrazem chce být „zuřivá čistota“ mé kůže, však pramení také v tom, čím je nám vlastní tělo cizí a čím se předem od sebe odvrací: v tom, čím jeho nahota už odráží potřebu těla jiného, ženského, a vpojuje se do neosobního toužení-proudění těl vůbec. Právě ta otevřenost konečně tu vzrušenou kůži spojuje i s vizí příštího verše, označujícího co závěrečný „verdict“ všechn věčně

nedostupný sních planety,

jak jinak. Ledaže by tu trest byl vlastně úlevou...

Kolem stolu

Málo platné: k popisu stolu je nejdřív třeba stůl mít. Ten Král, co za mě občas píše, jej bohužel nedostal do kolíbký. Naopak; teprv když se v mládí dal do psaní, jako by se začal rozhlížet i po stole. Huť než to: svěřoval-li jímavě papíru *pole je stůl můj večerní, prostřený světly města*, hned zas vlastně od psaní vstával a hnál se za stolem kamsi do krajiny. Jindy aspoň od psaní roztržitě vzhlížel k domu naproti,

*na balkon, kde celé odpoledne
třásla listy opuštěná kniha*

Viděl tam sice pod knihou i stůl, byl si jím však tak málo jistý, že o něm pomlčel; i ten opuštěný svazek, co na něm ležel, jako by ostatně už předem nikomu nepatřil. A nadlouho; i tehdy, až nám svěří, jak pro něj *je strašné nemít stůl který večer vrzá / když je návštěva za dveřmi nůž však dál bezcílně ryje do dřeva*, bude zřejmé, že stůl dál víc nemá, než má. Ještě po létech bude psát i cosi o tom, že *otevřená kniha plála na stole / jsem bez pána...*

Bezpochyby se přitom taky vymlouvá; nemá stůl, protože od něj utíká, hledá ho v krajině, protože nechce být v domě

*sám jako svíčka na (svém) psacím stole
mezi čtyřmi stěnami ranní mlhy*

Stane se tak, že u stolu zůstane jen proto, aby pátral v dálce kukátkem po malých Vietnamcích a těšil se, že *až jednou večer pohlédneme POD stůl... spatříme je tam jak si pohodlně sedí*; přitom se holedbá tím, že *plnicí pero, které se za úplňku kutálí po střeše, je i (jeho) pero*. Když už zkrátka psát, tak co nejdál od stolu... Stejně lze zřejmě chápat i Královo zmatené pochvalování, jak pěkně si hoví

*jako každý večer u nedotčeného stolu své luxusní
pracovny
ve vlaku mezi Klatovy a Mostem v nepolevujícím tempu
deseti řádků za hodinu*

Žádný div, že před ním jednou stůl – na jakési střeše – vyvstane s hrozivostí marně zlehčované výčitky: *Neoblomný stůl s krvavou ránou šuplete; / tím hůř pro splhlé ptáky, pro nedbale vycpané sestry středy.*

Jde tu však ještě vůbec o psací stůl? Zdá se spíš, že básník ani neví, u čeho má sedět dřív; jednou jako by mu unikající kus nábytku splýval se všedním stolem z kuchyně, jindy zas jako by se místo něj spokojil jen s barovým pultem. Pár řádků před mumláním o „pojízdné pracovně“ tak čteme i toto příznačné doznání:

*jindy nad haldou nedopalků a prázdných půlitrů
měl jsem zas v hlavě svazek po svazku celého Prousta
navíc výčitky že bych si měl psací stůl dát trochu do
pořádku*

Autor přitom zjevně nepatří ani k těm, kdo mohou psát jednoduše v první kavárně. Naopak; jeho hlad po stole je spíš než chuť psát nezakrotná potřeba si někde sednout a do něčeho se tu zakousnout – i kdyby tomu měl své psaní obětovat. Zároveň se užívá strachem, že TO hledá marně a že jeho zuby neskousnou nikdy nic:

*Omylem mé ruce krajíce
padly na stůl ech cihly Jen omylem
rovnou do sádkové knihy*

I stoly, které zná, jsou tak spíš zparchantělé a úporně poskládané zbytky, samy ohlodané na kost a řádnému stole podobné jen

z dálky. Nic víc, než rozviklaný kulečník zpoza krámu / podložený bíftekem pokrytý sukem pozdní sezóny... Také když u nějakého stolu nakrásně spočine, zdá se, že mu zůstává cizí, jako by mu jej někdo byl předem vzal a odnesl jej na protější balkon:

*Jistě prostořeké pero nikdy tu nejsme zcela sami
ne víc než jsme autory stolu kde sedíme*

Snad mu dokonce nenechali nic ani k sezení: *V šedé kdysi horečnatá šeptání začínala roztrásat Nový kontinent / Židle byla bledá už ničím...* Neubrání se přitom závisti. Když se podívá kolem, ti druzí mají pořád ne-li stůl, tak aspoň samozřejmá gesta těch, kdo v jeho existenci věří:

*vidím vás... jedny jako druhé vláčené loužemi co lidský
perník
a přece vítězné Vždy znovu
při navyklém nahmátnutí spodní zásuvky*

Pohled na něj je mnohem méně povzbudivý; zbývá mu nejvýš jakási „naděje na stůl“, navíc nahlodaná už předem osudnou pochybností:

*Od hlavy k patě
samá voda
Jen půldruhého metra prkna
čelem k budoucímu stolu
vejce
už navždy bez uší*

Usedá pořád, pravda, aspoň ke psaní; zvyká si dokonce dělat i čárky a tečky. Pro změnu se však zase ptá, zda tam u toho (?) za něj nebdí někdo jiný:

*Je noc, ve tmě nerušeně vrcholí léto,
hrdina za mým psacím stolem těží z odkladu
a trůní na vrcholu jako šťastný paroháč
na hřbetu střechy...*

Naštěstí když zvedne oči od papíru, vidí dál skutečný stůl aspoň v dálce. Už ho vlastně, zdá se, docela dobře zná – i s tím šerem, z kterého se noří jako z nedostupné, ale povědomé kuchyně. *Namísto střešních korouhviček zastříkaných blátem / alespoň tichý požár dechu nad posledním stolem / tou měsíční krajinou:* už když to kdysi psal, chvěl se zjevně víc on než stůl sám, jenž tam stál s jistotou a klidem prostého kusu nábytku. Právě tím ovšem unikal Králově nenasytnosti; byl pro ni stůl, *přísný strážce tajemství stolu*, bezmocně přihlížela, jak jej místo ní hlodají jen hladové severní stíny a *dojídají narychlo záblesky posledních pochybností o osudu netknutého talíře...* Všimne si však také – i když ne bez ošklibání –, že

*Stoupat znamená slast ale jen při snášení lze mít pocit
štěstí
Rozeznávat stále zřetelněji třísky na svém stole
Žít
tady v Québecu nebo kdekoli jinde*

Zmoudří snad? Nebo si pouze zvyká? Přinejmenším jako by se časem smířil s tím, že stůl je z holého dřeva, tajemný jenom jako nahý vladař. A že do něj nevnikne jinak než do pusté krajiny kolem, po níž se mu předem potouchle rozptýlila i ta pohřešovaná kuchyně.

*...nic víc nechci
pod pustou vodou deště v poušti světa
jen prázdný stůl*

píše teď, a snad se přitom už ani moc nechvěje – stejně jako při zprávě o jakémisi dalším stmívání: *V horních patrech pár tonoucích rozsvěcí ještě lampu / Jinde jde za oknem ke dnu jen prázdný stůl. Troufá si dokonce zapomínat postel i osiřelý stůl, tmu v šatníku, s úmyslem blížít se neodkladným krokem / jen sám k sobě. I kdyby při návratu mělo být za dveřmi jen zbořeniště... Dál přitom zřejmě myslí jak na psaní, tak na své těkání kdesi na půl cesty mezi tichem rádků / a náčrtem života, od něhož sem odbíhá(m).*

Má-li ho to těkání někam dovést, musí ovšem konečně připustit, že jednou přestane: *kroužíme, opisujem dál celý kruh / i na té pojednou zas těsné scéně: aréna jídelního stolu, ciferník...* Tuší snad už i to, že chce-li něco zakotvit v pusté stolní desce, měl by se o její netajemné tajemství s někým podělit. Alespoň jako o ztroskotaný střed:

*Po hmatu se hledáme, ztemnělí,
kolem stolu, pro společnou cestu na místě
ke dnu přítomné chvíle.*

Kniha knih

Kniha byla od začátku poklad a ztělesněné tajemství. To, co nabízel, nebyly jen pohádkové příběhy nebo rozptylující říkánky; slova, obrázky, plátno nebo kůže vazby (jako u všech těch přitažlivých špalíků zasklených v dědečkově knihovně) se zdály ukrývat samu podstatu skutečnosti, neznámé „cosi“, které jsem od mala tušil za vším, co mě obklopovalo, a jež jsem nepřestával hledat všude kolem. Kniha nebyla vydělena z hmotného světa; byla naopak jeho tajný střed, zároveň souhrn vědění a podivuhodný předmět. V barvách obrázků – aspoň některých – se usadila zaschlá krev, slova a příběhy měly moc magických zaklínadel a formulí. Nejenom v určitých říkadlech – jako v tom, kde čert umíněně padal ven z „elektriky“ –, ale i v některých zvlášť tajemných pohádkových epizodách, velmiouvavějších náhle než sám příběh: stačí, když pronásledovaní zahodí zrcátko, ručník, hřeben a už se jim za patami rozlévá celé jezero, vyrůstá tam k nebi pohoří nebo les. Už tehdy, v dětství, jako by svět byl náraz dosažitelný v jediném uhrančivém *obrazu*...

Tajemství, pravda, zrádně unikalo i v knihách. Ty, co byly na dosah, se nakonec nikdy nezdály být ty pravé, jako by nám za ně v poslední chvíli podstrčili pouhé náhražky. Musel jsem si tak za ně ty skutečné nakonec paradoxně vymyslet, jako to ráno, kdy jsem zničehonic, cestou do města, začal vykládat babičce o neznámém dvojčeti své knížky o Mořeplavbě – jedné z těch, kde se tajemství všeho (a nejenom plachetnic a parníků, o nichž pojednávala) zdálo téměř na dosah. Vzpomínáš si přece, říkal jsem, je *ještě jedna* knížka o mořeplavbě, tištěná na papíře modrém jako mořská voda a kde je opravdu všechno; jistěs ji u mne viděla, ještě nedávno jsem přeci měl i tu, než mi někam záhadně zmizela. Tušila vůbec milující babička, co jsem to po ní chtěl? Nic víc a nic méně než důkaz, že nehledám nadarmo; že na mě někde opravdu čeká poklad, kniha knih, kde nestojí jen všechno o lodích a o světě, ale kde je jednou

provždy zakleto a vysloveno i to, co se zakletí vzpírá: nevyslovitelné samo. Naštěstí to dopadlo dobře; ať už mě babička prokoukla nebo ne, laskavě mi existenci té bájně knihy potvrdila. A já mohl hledat dál. Ještě o hodně později, v gymnaziálních letech, si tak s kamarádem budeme svorně dosvědčovat, že existují i neznámé dodatky k Foglarovým Stínadlům, dobrých deset dílů navíc o tajné organizaci Vontů, o Janu Tleskačovi a jeho záhadném létacím kole...

Hledal jsem i potom, když už jsem od dětských a klukovských her přešel k „dospělé“ hře s uměním a s poesií. I po knize, která mě k ní definitivně přivedla, po Nezvalově Skleněném haveloku, jsem napřed rozechvěle sahal jako po pokladu a po magickém fetiši. Když jsem ji – jednou večer na kruchtě – vylovil z útrob skříně, kde jsme se hrabali nepřítomnému panu faráři, měl jsem málem dojem, že držím v ruce tu druhou, „pravou“ Mořeplavbu; Havelok se jí dokonce podobal i hlubokou, skalicovou modrou titulní strany, ne tak vzdálenou od té „vodní barvy“, kterou měly mít její listy. Spíš než mořskou průzračnost tu tajemství, pravda, mělo trochu jedovatou uhrančivost noci, magických receptářů a starých půd; tituly básní jako Zametačka hvězd nebo Šílený ministrant, vytištěné v nezvyklé modernistické úpravě – neúměrně tučným a velkým charakterem, ale bez velkých písmen – na příjemně nažloutlém „vatovém“ papíru, mě zároveň přitahovaly a lehce děsily, jako by to, co v nich ke mně mluvilo, bylo zároveň podstatné a zakázané. I jejich poselství přitom zrádně uhýbalo: básně samy se mi zdály beznadějně nesrozumitelné, slast z objevu přecházela v nové nespokojení. Dal-li jsem se vzápětí sám do psaní „temných“ říkadel podobných Nezvalovým, bylo to tak napřed hlavně proto, abych si tajemství jeho básní přiblížil – a jaksi je převedl na své vlastní. I tak jsem se tu s ním však shodl, jednou provždy, na čemsi zásadním: totiž právě na chápání poesie jako „magické“ činnosti a zaklínání „nedefinovatelných pocitů“.

Surrealismus, k němuž odtud vedla přímá cesta, posílil pak dál i mé představy o magii knihy jako předmětu. Bretonův sen o svazku se stránkami z černé vlny a se hřbetem v podobě vousatého skřítky, stejně jako některé knihy-objekty Josepha Cornelia, navazoval přímo na jisté nečekané objevy z mých vlastních snů. Nejednou jsem tu například držel v ruce jakýsi svůj starý sešit, dlouho pohřešovaný a náhle zázračně znovunalezený, který měl pro mne též význam jako vysněná Mořeplavba: bylo tam uloženo *všechno*, jako by šlo o samu „knihu skutečnosti“. I tady jistě nejen v podobě zápisů; ty tu co chvíli ustupovaly kresbám, novinovým výstřižkům, záhadným plánkům, tu a tam byly do sešitu vpojeny i „doličné předměty“. Všechno skládalo podivnou a uhrančivou koláž, jejíž různorodost jí – kromě tajemství – dávala i nebývale „hustou“ hmotnost, svým způsobem hustší než hmotnost samotného světa; ten jako by tu byl jaksi definitivně „shrnut“ nejen ve své podstatě, ale i ve své znepokojivé a neuchopitelné konkrétnosti. Všechno, každý fragment i sešit jako celek, tu bylo, jinak řečeno, *zároveň* abstraktní znak (text) i hmotný fakt; „poselství“, díky té podvojnosti – a trvalému napětí mezi oběma póly –, jako by se zevnitř vzdouvalo doslova k prasknutí. Uhrančivost sešitu tak byla podobná i té, kterou pro mne odjakživa měly nejrůznější staré ceníky, naučné atlasy nebo ty zvláštní svazky sešité jen z odlišných vzorků papírů, látek, pokojových tapet; to všechno konečně často přímo inspirovalo i surrealisty, až po tu knihu-vzorník, již z nejrůznějších papírů – včetně skelného – sestavil Jean-Claude Silbermann a již výslovně určil... pouhému listování¹. Kniha knih, jak ji můj snový sešit znázorňoval snad nejlépe, byla v tomto smyslu i „předmět předmětů“.

---

1 Podobně magická byla i bible, kterou jsem záviděl „bratrovi“ z prázdninového tábora: vázaná v měkké a jemné, okraje přesahující kůži, tištěná na zvlášť tenounkém papíru – a hlavně opatřená celou bájnou sadou různobarevných záložek.

Její představa mě přitom dodnes vede i při mém vlastním psaní; zůstal-li jsem při něm, pak jistě i s tajnou nadějí – dost blízkou ctižádosti těch, kdo po nocích staví perpetuum mobile – že jednou přece jenom vyrobím (spíš než napíšu) i svou „knihu všeho“, nebo že se k ní aspoň co nejvíc přiblížím. Každá má knížka má pro mne i něco ze sešitu z někdejších snů; ať jde o esej nebo o sbírku básní, hýčkám ji a šolíchám i jako sbírku tajných formulek a rekvizit, jako kouzelnou skříňku, kam chci uložit co nejvíc skutečností, v nichž se mi „tajemství světa“ zdá být ukryto. Vysvětluje to nejenom význam, který příkládám ilustracím, ale také třeba mou zálibu v rejstřících a můj sklon psát knihy, kde se to hemží jmény, konkrétními údaji a poznámkami pod čarou; i ty jsou mi především přitažlivou „koláží“, texty-předměty, kde tajemství uvízlo už jen díky nakupení těch nesourodých údajů a znaků. Snad dokonce i poesie mě láká hlavně proto, že se sestavuje do sbírek: do knih slepených z původně nezávislých částí, kde kus letní krajiny nečekaně sousedí s útržkem deštivého dne ve městě, kde pohled do zrcadla bez přechodu střídá milostnou vzpomínku. Často konečně i v rámci jedné a téže básně, kde přehoupnutí z verše do verše může být tak snadno i přejezdem přes oceán...

V jistém smyslu je ovšem „princip koláže“ jenom poslední sebeklam: skok z města rovnou do pralesa nám neumožní překročit vlastní stín – a ticho, které se v nás výhruzně rozléhá –, hromádka nakupených rekvizit není tajemství, poklad nebo rozhodující kouzlo, ale jenom jejich další marná iluze; snad dokonce právě o to marnější, oč podivuhodněji se zprvu tváří. Nestačí přiblížit lampu k měsíci nebo přilepit postříbřenou hvězdičku vedle slova noc, aby tma byla proniknutelnější a méně pustá... I naše knihy jsou tak doopravdy bohaté jen svou chudobou; nevlastníme nic víc, žádný jiný poklad, než nahá slova, průzračné chvění myšlenky a prázdný, vždy znovu nedotčený prostor bílé stránky. Až podaří-li se nám přijmout to jako úděl, obrátit se sem od zdánlivých bohatství vzorníků a skřínek

s kouzly, octneme se přitom doopravdy v dosahu všeho: není i pod-
stata právě v nahotě a tichu, spíš než v lákadlech nejtrpytivějších
cetek? Mlčení, kterým obléhá slova prostá bílá stránka, je v tomto
smyslu stejně uhrančivé – a „hluboké“ – jako ticho podívané, jež
se mi zdá odedávna být nejmetafysičtějším z představení: pouhé
prázdné plátno naproti opuštěným židlím, v zešeřelém biografu
bez diváků. Nic než to; a přesto jsou tu předem přítomny, na ploše
jediného bílého čtverce, stínové obrazy všech filmů, co kdy budou,
těch dosud natočených i těch – o tolik slibnějších – co teprv mají
vzniknout... Což jistě neznamená, že by aspoň někdy, jako ukázka
a příklad, nemohla být do našich knih vsunuta i stránka ze sametu
nebo z azbestu – ne-li skutečná střešní taška. Není jistě marné si
občas připomenout, že „říše konkrétního“ se vždy znovu počíná
i našimi chudými slovy.

Popel a spálenina

Jakoby v předznamenání chvějivých vidin na plátně jsem se nedočkavě roztrásl pokaždé, když se začlo mluvit o *promítání*. Ať už jsme šli zhlédnout film do malého sálku studia, kde točil ty své obdivovaný strýček, nebo jsme jen improvizovali malou seanci přímo v bytě, připomínala událost znepokojivý obřad, pobíhání dospělých stahujících rolety, sestrkujících židle, dolujících odkudsi promítačku a ověřujících její chod bylo slibné už tím, jak bylo zmatené; ve víru gest a přesunů se hlásilo neznámé poselství a předem vyplouvalo z hloubi přítmí sondovaného nejistým paprskem světla. Našel-li jsem dost kuráže, abych si uspořádal vlastní tajnou seanci, vír, jenž znovu vyvstal v mém vzrušení, mě rázem táhnul jakoby ke dnu chaosu; roleta z tuhého plátna vyjížděla vzhůru, sotva jsem ji stáhnul, stařecky hekala, vypadávala z vinglů a šlehala jako zelený cár proti oknu, kde znovu výhružně vybuchovalo denní světlo.

Něco se z toho ztroskotání chystalo zrodit, kdyby jen v prodloužení jeho zmatku. V konečně setmělém pokoji mluvily obrazy jen svým mlčením, odhalovaly právě to, *ticho obrazů* náhle odpoutaných od všeho, i od tlumeného vrčení aparátu, jež je doprovázelo. Němá těla žen na plátně, pozorně zkoumaná kamerou, se jako nikdy vystavovala pohledu jen proto, aby lépe potvrdila svou nedostupnost.

V některých záběrech – někdy v celých filmech – docházelo k zvláštní proměně; reálie, které záběry ukazovaly, měnily povahu a získávaly jinou, málem jako by patřily do odlišného světa. Přetvářely se hned ve dvou ohledech, co do smyslu a co do vzhledu. Když Chaplin strkal buřinku do ptačí klece nebo pokládal na talíř botu, aby si ji dal k večeři, předměty v těch nečekaných situacích ztrácely své původní vymezení a měnily se v neznámé křížence: v buřinku-v-kleci a v botu-na-talíři. Klobouk a bota byly zároveň jiné už na pohled;

černobílý obraz, poškrábaný, vyhaslý a zrnitý, jim dával podobu neklidných přízraků, přesouvajících se uvnitř vlastní masy a utvořených z neznámé látky, kde zčernalou kůží prostupoval vířící popel a jiné, nehmatné a chvějivé vrásky dál třepily její praskliny a faldy. Víc než akce postav bylo na filmech dobrodružné právě to, nová představa, kterou dávaly o věcech a proměna, již působila v mém vnímání. Svět už nebude týž od chvíle, kdy vím o paralelní existenci popelavého světa kina – veškerý film je svou podstatou černobílý –, nejtíživější a nejimpozantnější z přístrojů, které ve mně budí takový respekt – mohutný generátor nebo zatvrdlou špínou pokrytý motor nákladáku – působí méně nepřátelsky, když pomyslím na špalek prachu, v němž se jeho masa mění na plátně.

Kamera sama někdy vstupovala do akce, jako by patřila k hercům; jak nakláněla fasády budov, vzhlížela k vrcholku továrního komínu nebo se vznášela nad vozovkou a sledovala shora poletující noviny, vyprošťovala věci z pout a ty se jen volně toulaly a mýjely, rozdýchány tím těkáním jakoby víc do šíře. Některé doslova rozkvétaly před očima díky náhlému zpomalení pohybu, pohled zblízka jim dával znepokojivou samostatnost a příkrý záběr strohost povýšené záhady. Řeč beze slov, kterou tak vedly, byla vlastní promluvou filmu, přestože ji film pronášel jen příležitostně, spíš roztržitě a nikdy až do konce (bludné černobílé sekvence z Tarkovského snímků – *Nostalgie*, *Oběť* – budou první, které tu řeč povedou důsledně a po celou dobu svého trvání).

Záběry zároveň vyjevovaly jakousi skrytou pravdu existence vůbec. Když jsem v dospívání otevřel postranní dveře malé klubovny, kde končilo promítání pro starší kolegy, Cavalcantiho film – o němž jsem tehdy nic nevěděl – právě začínal „ujíždět“: jakási postava si sundávala brýle v ostrém světle, které jí stíralo tvář, obraz se nakláněl, šklebivé obličejové zněhonic plnily otvory železné mříže, dvě ruce rozvazovaly kravatu mezi klopami tvrdého saka, obludně zduřelý jazyk vylézal z pootevřených úst. Nic jsem nechápal,

k obrazu příčné perspektivy, z níž jsem viděl plátno – jaksi v souladu s vychýlením záběrů – se mi však zdálo, že se záběry vnikám do intimity světa – a vsouvám mu svůj boční pohled pod kůži jako nůž mezi stránky nerozřezané knihy. Pohledem z kulis jsem přistihl dění na tajné scéně skutečnosti, nakloněné záběry mě táhly do jejích skrytých hlubin.

Věci na plátně, uvolněné kamerou a montáží, tu jenom nepoletovaly a netěkaly; stalo se taky, že se jakoby samy od sebe začly spolčovat (díků náhlé srážce záběrů nebo uvnitř jediného z nich) a utvářely shluky – „konstelace“ –, v nichž jako by se ztělesnilo to podstatné. Pomuchlané noviny a stín neznámého chodce, nateklý, světlem nasáklý jazyk a křížený steh saka dostávaly díky svému sousedství názornost tajemného vzorce, formule, v níž bylo soustředěno bohatství světa i jeho skrytý zákon. Právě za *tímhle* jednou odjedu; konstelace dokazují, že mě kdesi očekává poklad k jejich obrazu, spolu s celým tajným, ale skutečným územím. Dotknu se tam taky unikavé substance Chaplinových křápů, přetavených ve skutečný popel, z něžž předem vynáším nevidaná, nekonečně bledá vejce. Dosud netuším, to se ví, že nejsolidnější shluky a spojení obrazů dávají samy tvar jen těkání, ve shodě s naším vlastním osudným neukotvením.

K iniciačnímu zážitku, jímž bylo zjevení obrazů v přítomnosti, se přidává vzpomínka na událost, která se podobala promítání v plenéru. Dospělí, nanovo vzrušení jako při filmových seancích, nás v pravé poledne hnali před dům, nutili nás zvedat hlavu k nebi a pozorovat je přes začazené sklíčko. Pod tenkou vrstvou sazí jsme spatřili slunce překryté jako záhadnou pečetí jiným, zeleným diskem, ulice kolem nás se zároveň nakláněla jako vrak v náhle pohaslém světle, zbledlém vprostřed letního sálání nenadálým vnitřním krvácením. Všechno se tím zdálo být posunuté a odvracelo se kamsi jinam, k daleké rozloze, kam i planoucí slunce, zploštělé za sklíčkem v pouhý

obraz, ukazovalo jen jako odtažitý signál. Souběžně s popelavou září vidin na plátně zjevovalo zatmění slunce svět ve světle spálené, jakoby sebou samou stravované průzračnosti. Mohla někdy rozsvěcet i nejpochybnější obrazy, jako ty, z jejichž tajného promítání jsem podezíral dvojici stařečků, kteří na letním nábřeží nabízeli chodcům pohled do velkého dalekohledu. Třeba jím při západu slunce mířili ke slunci jen proto, aby lépe osvětlili své neřestné diapozitivy, právě až narezlá záře rozlitá v jejich pozadí měnila obrázky v opravdové poselství.

Odjedu i za tím spáleným jasem, budu jej hledat jako ztracenou stopu, abych tu a tam našel jeho odlesk v ženském pohledu nebo ve strnutí několika přátelských siluet na prknech tonoucí plovárny (popel starých filmů zas občas krátce ožije v přítomí předpotopního bistra). Postačí někdy vyjít koncem léta na bulvár a na kraji chodníku se pod pozdním sluncem sklonit nad večerník, který právě dorazil do stánků; krátce tak zahlédneme vlastní hořlavou a rozechvělou průzračnost, vztyčenou kdesi uprostřed mezi dalekým plátnem a neznámým projektorem.

O pomalosti

Napřed snad zaznamenat tohle: pomalost každé opravdu prožité a formulované myšlenky nebo vjemu, jak skládají rovněž pletivo každé (pravé) básně. Ať jsou navenek sebekratší a seberychlejší, berou si takové postřehy a vjemy – verše – všechen čas potřebný k tomu, aby se pozorně prozkoumaly a rozvinuly. Aby se zdržely samy se sebou vprostřed nejprudší jízdy, tak jako pod největším randálem nepřestává znít ticho.

Příklady takové pomalosti se najdou i u nejinspirovanějších jazzových sólistů – těch, kteří se dovedou *otevřít* novým nápadům, počkají si na ně a nechají je k sobě přijít, spíš než se je snaží vydupat ze země. I rychlé a nervní „fráze“ Tonyho Fruscelly prokluzují samy v sobě, s jakousi záměrnou neurčeností, jako by hloubily chvíli a pronikaly za ní k širšímu, rozlehlejšímu času mimo čas. Velké detaily a zpomalené pasáže němých filmů mají někdy „halucinantní“ přesnost vjemů z našich extatických stavů a iluminací, ať za ně vděčíme droze nebo jen únavě: tu hyperreálnou plnost, s níž před sebou náhle vidíme rozkvétat a dýchat nejprostší věci, z nichž zároveň vystupuje na povrch trvalý pohyb všeho. Stejně jako kukačky, které – jen na ně zaostříme – kloužou pomalu po stěně a zvracejí svá lesklá kolečka, nedrží na místě ani vlnovka, kterou kreslíme na papír; přejímá sama pohyb ruky a vzdouvá se na papíru dál i po tom, co se od ní vzdálil hrot tužky.

V La Rochelle, po pomalém scházení nevelké městské „tepny“, které mohlo trvat celý život, spočívá náhle štěstí – na prahu čerstvé noci – jen v jediném zvolna a pozorně dovršeném gestu. Jsme už za hradbami, mimo starý střed města, když mě má průvodkyně – kterou jsem o pár metrů předešel – volá zpátky k sobě; mám poskytnout *oheň* neznámému kuřákovi, který se ho marně dožaduje od ní. Vytáhnu z kapsy zapalovač a dopřeju si závratnou, kosmickou slast jen tím, že z něj na místě vykřísnu plamen a krok za krokem,

pozorně i nonšalantně, jej nesu až k bráně, před níž mě V. s kuřákem čekají. Dráha, po níž se ubírám, je přímá, to, jak si dávám na čas, abych ji urazil a vychutnal, ruší ale i její přímočarost, „magicky“ ji mění v odbočku a odvádí ji od ní samé, tak jako detailní „prostrhíh“ svádějí z cesty děj filmu. Jdu jednoduše předat oheň dalšímu osamělému běžci jako štafetu, zároveň ale kloužu dechem až k obzoru a provádím krouživou obhlídku nedohledných možností světa a noci, i nespočetných znamení – zvuků, záblesků, vůní –, která se šíří okolo vlahým vzduchem.

Ještě při nedávném pobytu v Barceloně se mi to štěstí – a slastné chechtání, které mě nutí vydávat a vysílat do prostoru – vrátí na začátku dalšího stmívání, právě když přecházíme plácek plný nákladů a dodávek, kam ústí zadní vchod slavné městské tržnice. Mám sotva čas upozornit D. a našeho průvodce na hrdost, s níž barcelonské domy zvedají k vadvnoucímu nebi svou *černou výzbroj* – kovaná zábradlí nebo jen zkroucené železné tyče na střechách –, když před námi vyjde z tržnice celý tým dělníků, hotový průvod; všichni drží ve vzduchu ruku s roztaženou dlaní, na níž odnášejí k blízké skládce prázdné lísky a krabice. Promptně ruku zvednu sám, položím na ni papírem obalený cukr z kavárny, kde jsme byli předtím, a nesu ho solidárně na skládku spolu s dělníky, týmž houpavým krokem. Vzдор rychlosti, s kterou to provedu, má přitom mé gesto i tentokrát uvolněnou pozvolnost, díky níž náhle tak ladí s dýcháním světa – nepředbíhá je, ani se za ním nevěleče –, až úplně znehybní, jako by uniklo z času; i potouchlá nepřiměřenost mého nákladu dá gestu jen větší přirozenost a grácii. Zatímco končící den už není víc než nekonečně směšné a drobounké břemeno mé bílé kostky, jeho závěrečný pohřeb, jak ho dělníkům pomáhám vykonat, jej znovu nedohledně rozlévá – nadlehčený smíchem – po jeho vlastních troskách.

Světlo básně

Poesie byla od začátku vytržení a extáze, náhlý „rozjezd“; budila závrat' právě tak, jako se z ní rodila. Jak postupuju stmíváním mezi lampami tiché ulice a jejich bledými odlesky na zmoklém asfaltu, věty a obrazy, které ve mně klíčí, i náhle „překypující“ stav, na nějž jsou reakcí, mě uvádějí do zmatku, až ztrácím všechny své orientační body a musím si na místě vytvořit nové. Básnický akt – ať zaznamenaný písemně nebo ne – bude ze všeho nejdřív tímhle, tou snahou o orientaci vprostřed zmatku a „zaklínáním nedefinovatelných pocitů“ (Nezval), iluminace, k níž akt míří, znamená záblesk světla na troskách; aby vznikla báseň, hroutí se pokaždé jeden svět, závrat', jíž báseň dává tvar, se sytí také tím, co má snaha „ustalovat závratě“ nemožného. „Rozjezd“ je zároveň tonutím, neméně, než je nořením do konkrétnosti světa a jeho pokladů, jak nás náhle zaplavují při bloumání cizími městy: na cestě, s níž v této rovině poesie splývá.

Uprostřed léta 1959, které ukončí mou pubertu, se náhle cítím být zaplaven a přesahován, až to ve mně praská, zároveň okolním světem a sám sebou. Zelektrizován čerstvým zamilováním, novými přátelskými vztahy i životními vyhlídkami (po maturitě jdu na fakultu), dostávám ze všech stran – z obzoru i ze tmy v sobě – pokyny a signály, které mě otvírají vstříc jiným, neznámým existencím; i knihy, které hltám, aniž jim opravdu rozumím, přitahován hlavně jejich excentrismem – Rimbaud, Delteilova Cholera – mi za svými záblesky dávají tušit tajné elány skryté ve mně samém. Plný života a míz, které ve mně proudí – než si najdou cestu ven –, ženu se jistě především sám za sebou; každá tráva u cesty, ztuhlá proti rozpálenému nebi, každá louže stínu na úpatí kamenné zídky mi jsou naléhavou výzvou a znamením proto, že odrážejí záhadu mé vlastní přítomnosti ve světě.

Dál za nimi i za sebou cítím nicméně další a širší apel, jako bych v sobě nesl celou rozsáhlou paměť, která mnou jen prochází a – mimo prostou konfrontaci s vlastním já – mění má slova a mé myšlení v nástroj extatického střetnutí se vším existujícím: s bytím vůbec, v nekonečném bohatství jeho podob a možných vnitřních artikulací. Aby na apel odpověděla, stává se báseň skokem do prázdna, dobývá svět prostřednictvím pokaždé „znovuvynalézané“ řeči a přitom se poddává společnému dýchání všeho, které řeč přesahuje a rozpouští ji v dalekých záchvěvech a ozvěnách – jako v těch, které nás stačí vyplnit při každém novém návratu té prvotní závrati: pohledu do propasti hvězdného nočního nebe.

Poesie tak je extatická tím, že je nedílně obohacením a „vyvlastněním“: obnoveným údivem nad existencí, v němž se já zároveň rozlévá do šíře, posouvá své hranice, a ustupuje – vytrácí se – před tím, co ho obklopuje. Graciézní lehkost, s níž náhle nesu noční ulicí rozžatý zapalovač ke kuřákovi v nouzi, závrat', již sdílím s kamarádem při pohledu na hlouček nočních demonstrantů a na bílé standarty s písmeny, které střídavě a tápavě zvedají, jako by chtěli utvořit neznámé zaklínadlo, překvapení, s nímž na louce u lesa zničehonic vidím, jak se klidné odpoledne čeří nehlasným úsilím hráčů, kteří tu honí míč pod neúčastným dohledem brankáře v kšiltovce – každá taková událost mi dává pocítit svět a těšit se jím s nebývalou silou, taky mě však spolu s ním překrývá touž vlnou bez jména. Záhada náhod a koincidencí, tajemných vztahů, které náhle vidíme spojovat vzájemně odlehlá „znamení“ a fakta, dává právě tak našim osobním životům mytickou auru a zároveň je odsouvá ke společnému pozadí – k nepamětnému obzoru, kde si předem připjíjíme s cizími planetami jako pouhé stíny.

S léty se ostatně hledání vytržení a extáze stane pokornějším, až se začne podobat spíš hledání smíření a spásy; krajní „znamení“ zachycené v průběhu cesty je příslib možné úlevy, tišiny uprostřed zmítání a randálu – čím dál hrozivějšího – světa kolem. Ve Vaucluse,

pod stromy lesa, se sláva letního rána a trvající bolest existence, tíha nahromaděných let a vědomí míjejícího času spojí, aby mě společně srazily k zemi, „chvíle milosti“ není víc než kontakt dvou nahot, mého čela – jakoby definitivně bezbranného – a kořínku vyvstalého z mechu, k němuž čelo na chvíli přikládám, jako bych se mu vzdával. Jindy jako by mě vlna závratí vylehčila až k průzračnosti, nebo ji aspoň slibovala; kroužení holubů před sluncem zalitým průčelím barcelonského kostela, po němž rozstřikují své stíny jen proto, aby se vzápětí víc rozzářilo, klid lisabonského Hřbitova radostí, kde jako by mrtví pouze spali za pootevřenými dvířky hrobek, v rakvích dojemně pokrytých krajkovými dečkami – takové zážitky se podobají lázni, v níž se s mou úzkostí rozpouští i má smrtelnost, která ji vyvolává.

Je pravda, že podobnou moc má i záchvat smíchu, který nás náhle sám vede až k extázi; světlo básně je možná taky – ne-li především – blízké tomu, které nás v tu chvíli ozáří jako zjevení nicotnosti všech věcí. Je i poesie pouze artikulací prázdná, jež se ve smíchu za věcmi otvírá? Osobně, díky tomu, že jsem nebyl moc zatažen do všedních starostí a k přežití nutných povinností, jsem v každém případě to prázdnó zahlédl už při prvních dětských hrách, dokonce hned ve dvojí podobě: jako dutinu ve věcech (nebo jako to, co v nich předem uhýbá před touhou, kterou vzbuzují) a co prázdnó, které se ve styku s věcmi šíří v nás samých, úměrně naší (marné) snaze k nim přilnout, poznat je a užít si jich, až do vyčerpání jejich bohatství. Poesie pro mne s tou zkušeností už zůstane spjata, bude z ní čerpat svůj elán, aby ji zároveň vyslovila a kompenzovala, ne-li napravila. I „extatický“ přístup ke světu, jež poesie umožňuje, je střetnutím s nepřítomností; s mlčením, jímž svět vposled odpovídá na všechny naše výzvy, pokusy jej obývat a objevit jeho smysl, a v němž jeho tajemství splývá s jeho cizotou: s tím, co má svět trvale *ne-lidského* a nepolidštitelného.

Také bohové za tou cizotou jen osudně a nedohledně chybějí, báseň je nemůže jmenovat jinak (i kdyby byla druhem modlitby), než právě skrz ni¹. Je pravda, že se zároveň dodnes cítím sledován neznámým pohledem shůry, z toho blíž neurčeného vesmírného podkroví, které mi v dětství označili za sídlo jediného Pánaboha; dokonce se mi stane, že ten pohled opětuji a obrátím se na jeho neznámého vlastníka, abych s ním trochu pohovořil a porovnal své názory s jeho. Neumím nicméně dost dobře rozeznat, s kým se tak snažím spojit: se skutečným Bohem, jehož existenci bych si tajně přál, s pouhým přízrakem otcovské autority, jejíž přirozený nositel se sám z mého života vytratil už v dětství? Přikláněl bych se spíš k tomu, že jde o mého vlastního tajného dvojníka, vnitřního bratra, jehož jsem si postupně – jako dlouholetý jedináček – stvořil k svému obrazu a který byl zřejmě i adresátem příběhů, jež jsem si pravidelně vyprávěl před usnutím; příběhů, v nichž se do důvěrných sdělení a do rekapitulací denních událostí, to se ví, pletla pouhá snění a přání, aby přidala k mé existenci trochu bájného lesku. Adresuju témuž dvojníku i všechny své básně?

Pokud jde o hypotetický pohled shůry, ponechává mě v každém případě vlastnímu zmatení. Hvězdné nebe nade mnou a morální zákon ve mně, říkal Kant, jako by chtěl zároveň ten pohled zakotvit v nás samých a dokázat jeho trvající existenci už tíhou, s níž na nás noční nebe doléhá; civíte do pultu a ani nevíte, co vám visí nad hlavou, dodával o něco skeptičtěji – ale pořád v témž duchu – chlápek ze Švejka na adresu svých hospodských kumpánů, když se k nim vracel do sálu ze záchodku na dvoře. Sám pořád vzhlížím vzhůru aspoň proto, abych tam hledal vlastní odraz a pozorovatele, jehož bych vzal za svědka – jako pohoršeně zvedáme oči k nebi, kdykoli se nám svět zvlášť proradně staví do cesty. I naše milostné

---

1 „Od té doby, co jsou bohové mrtví, je záhada bez tváře. Je opravdu záhadou.“ (Roger Munier, *Le Seul* [Sám], Deyrolle, 1993, str. 155.)

peripetie a přesuny těl u dna postelí, které je provázejí v přítmí ložnic, by mohly zjevit zřetelnější smysl při pohledu z ptačí perspektivy – kdyby pro oko stejně zmatené jako to, jímž sleduji agonii dvou rozbitých láhví piva a pěny, která šumivě vadne mezi střepy na rozpálené dlažbě... Většinou nad sebou naneštěstí najdu jen prázdný, trochu popraskaný strop, jediné znamení, které odtud přichází, je hluk sousedových kroků, ne-li vražedné dunění jeho „beden“.

Mimo všechny odkazy na určitého boha nebo určité náboženství – jejichž programovost se mívá s její povahou – sdílí nicméně všechna poesie „transcendentní“ elán, jenž je společný řadě metafysických postojů – jinak rozdílných – a podobá se i jakési krajní naději: elán směřující ke splnutí s tím, co nás přesahuje – s tímž Celkem jsoucího, jehož „překypující“ bujení k básním ponouká – a co, když k tomu v „osvíceném“ vzepětí vědomí přilneme a přijmeme to jako takové, jako by nás na oplátku mohlo odměnit a spasit tím, že to paradoxně prodlouží naši vlastní existenci (nezávisle na všem literárním věhlasu) za její hranice; že to tu přežije bez nás, ale i za nás. Nese-li takový elán všechnu tvorbu, jen poesie se mu poddává a vyjadřuje ho bezprostředně, takříkajíc naze – až se na něj soustředí co na svůj vlastní „syžet“. Právě natolik, nakolik si v ní extatické vzepětí a přilnutí k jsoucímu udržuje čistotu pouhé „figury“, stejně emblematické a prázdné jako cizota okolního světa, nám zároveň báseň vůči té cizotě nabízí nejjistější oporu.

Několik zpřesnění

Je vždycky něco nestoudného v tom, když autor publikuje své rané texty. V případě prvních z próz, které tu zveřejňuji, jistě o to víc, že jsou poznamenány různými vlivy, plné násilností a naivit, ne-li mladických apartností. I řada z těch pozdějších je ostatně sporná, kdyby jen proto, že jde o pouhé náčrty, zlomky nebo osobní záznamy, dokonce polopornografické; je tu i původně soukromý dopis, mezi „komponovanými“ texty povlávají odpovědi na různé ankety. Z velké části jde zkrátka jen o jakési zárodky možných poselství a o stopy elánů, které se vynořily s okamžikem a zase v něm zmizely – spíš značky, zbylé na kraji ušlé cesty, než opravdová sdělení.

Jak jsem se ale hrabal ve starých rukopisech a zkoumal, co všechno ke svazku mých próz může patřit, objevoval jsem mezi různorodými texty nečekaná spojení, až se mi začlo zdát, že tvoří souvislé pletivo; i drobné zlomky jako by v něm dostávaly hlubší smysl tím, že osvětlovaly a zpřesňovaly jiné zápisy, nečekaná echa prodlužovala také podněty z anket a her... Při sestavování svazku se mi propojenost textů stala ještě zřejmější; je pravda, že i na pozadí dalších mých písemných projevů, včetně básní. Mám nicméně dojem, že zde předložený soubor skládá aspoň potenciální celek; v zárodku a náznaku jsou tu snad dokonce přítomny všechny knihy (v próze), které bych chtěl napsat. I proto bezpochyby svazek vydávám: když knihy nenapišu, zůstane po nich stopa aspoň v téhle podobě.¹

To, že sem zařazuji i ty nezralé a sporné věci, má ještě jiný důvod. Zdá se mi, že i za nimi je už kus pravé chuti „ztékat svět“ a k něčemu v něm pronikat; a také, že i v tom zmítání mezi různými vlivy, vkusem a nevkušem, násilnými výmysly a spontánními „objevy“,

---

1 Svazek jistě nechává stranou prozaické celky, které byly vydány samostatně, česky (*Pařížské sešity*, Praha) nebo francouzský (*Láska k Benátkám*, *Pařížský „desátý“* – z nějž vyšly česky jen úryvky). Není tu ani nejnovější *Zpráva o mís-tech*, „chybí“ i fragmenty *Medových kuželek*, začatých a opuštěných v 70. letech. Také ty pořád míním dopsat...

to už jsem takříkajíc celý já... Witold Gombrowicz vypráví ve svém *Testamentu* (kniha rozhovorů s Dominiquem de Roux), jak v mládí napsal záměrně špatný román a potom, když mu ho sepsula blízká osoba, se za něj tak zastyděl, že ho spálil; a dodává, že se dodnes ptá, zda nešlo o to nejlepší, co napsal – a právě svou nepatřičností: tím, co měla kniha literárně nehorázného, i tím, jak byla nestoudně plná jeho skutečné – a podobně nepatřičné – osobnosti. Když jsem Gombrowiczovy řádky četl, právě jsem začal pořádat tenhle svazek; zamyslel jsem se tak nad nimi i v souvislosti s vlastními ranými prózami. Dospěl jsem k tomu, že podobně jako Gombrowicz (nebo Dali) – jistěže bez srovnávání co do talentu – mám v sobě zároveň stud za to, jaký jsem, a nestoudnou chuť ukázat se ostatním i s tím, za co se stydím. (Tu dnes čtu taky třeba z dlouhého komentáře k vlastní básni Verdikt.) Gombrowicz svou „nepatřičnost“ spojoval s kritickým postojem k tradicím rodného Polska; já bych zas řekl, že má „nestoudná“ komponenta je i výrazně nečeská.² Nechlubím se jí proto, ani ji neomlouvám; jen ke mně patří stejně jako ten stud. Vyčítal bych si nanejvýš, že jsem se mezi nestoudností a studem nedokázal zcela rozhodnout, zvolit si jedno spíš než druhé a důsledně to rozvinout. V tom jsem bezpochyby zůstal Čechem...

Mluvím samosebou o vlastní osobě jen s představou, že tím něco říkám i jiným a za jiné, o nich samých a o světě vůbec. Je přitom pravda, že mě sice přitahují texty různého typu, jako čtenáře i jako autora – u próz je to zvlášť zřetelné –, nejhloub mě ale zajímají (a týkají se mne) právě jedinečná osobní svědectví – ne tak romány nebo povídky jako deníky, memoáry, záznamy z procházek a z cest; zkrátka zprávy o konkrétních „subjektivních“ světech, individuálních způsobech vnímání a prožívání skutečnosti. Ani v tom se ale

---

2 Snad hlavně to tak vadilo Jiřímu Cieslarovi v mých *Pařížských sešitech*, které odsoudil právě ve jménu „morálnosti“ jiných českých autorů (a jejich vlastních deníkových záznamů). Je pravda, že nestoudnost *Pařížských sešitů* je zjevnější pro komentátora než pro autora...

necítím být sám; neodpovídá to jen mým vlastním sklonům, ale také „podějinné“ situaci společnosti a světa, jak jsem se o ni dělil s celou svou generací – a krizi nadosobních perspektiv (hodnot), která ji charakterizovala. Ta ovšem zbavovala úvěru i „objektivitu“ epické prózy, její „velké příběhy“ a kolektivní, syntetické ambice. Cizí subjektivní světy zato ve světě bez společného obzoru nabízely skutečnou oporu a vyhlídku, značily v něm cesty k posledním pokladům a učily nás hledat je podle jejich příkladu v nás samých; vybízely k vytváření vlastní subjektivity – třeba už pochybovala o své jedinečnosti –, pomáhaly nám ji budovat a nakonec tak najít i vlastní vztah ke světu. Nakolik to bylo podstatné, může naznačit také jeden z mých anketních příspěvků (*Armes et bagages*), kde v „tvorbě osobních světů“ vidím málem politickou zbraň. Snad z něj bude rovněž zřejmější, co si slibuji od zveřejnění vlastních soukromých průzkumů.

K jednotlivým textům

Basin Street Blues – Text z rozhraní 50. a 60. let je jedno ze školních cvičení, která jsem psal v rámci studia na FAMU. Snad vůbec první z nich a patrně i jediné – kromě delší synopsisy „Tři v noci“ –, kde pod konvenční (filmovou) povídkou prosvítá kus osobnějšího pohledu na svět.

Ponory

jsou rovněž z konce 50. a začátku 60. let, některé z nich (jako *Závodiště*) jsem dokonce taky prezentoval na FAMU, v rámci dramaturgického semináře. Texty však nepatřily ke studiím, ale k „tajnému“ životu, jež jsem vedl paralelně k nim a který jsem sdílel s hloučkem nejbližších přátel – zejména s legendární „školkou“, v níž jsem prožil iniciační „sezónu 59“. Některé prózy jsou spojeny s konkrétními místy a zážitky: *Závodiště* s nedělními dostihy, na něž jsme se spolu zajeli podívat do Chuchle (aspoň se Standou Dvorským a Karlem Nettwallem) a při nichž mě u paddocku oslnilo pyšné zjevení neznámé holky, *Narozeniny* s večírky a schůzkami v karlínském bytě Elišky Fučíkové (kde se v textu octnu jen se svou láskou z té doby, Iviškou), *Arco* se stejnojmennou kavárnou u Masarykova nádraží, kde jsme se scházeli, a nepřímo i s památným mejdanem v ateliéru Jiřího Brdečky. Próza nejenom vznikla – v jediném potrhlem záchvatu – večer před mejdanem, ovlivnila také jeho průběh; obřad, při němž se s ní ostatní seznámili (každý si ji odcházel číst zvlášť do vedlejší místnosti) vyústil v elektrickém ovzduší, v němž jsme se pohybovali, málem do dramatu. Víc než o osobní text mi tu šlo o příspěvek ke skupinové mytologii; svědčí o tom i závěrečná evokace rulety (podobná se objeví na konci *Závodiště*), která je poctou stejnojmennému textu, jež psal o „školce“ Standa Dvorský a na nějž jsem nepokrytě navazoval.

Ponory jsou školním prózám příznačně vzdáleny už tím, že se rozvíjejí podle volné „logiky“ bdělého – třebaže černého – snění. Kde pro mě fabulační konstrukce, vyžadovaná ve škole, splývala s nudnou povinností a vedla mě jen k pracnému vymýšlení, při psaní volných próz jsem se cítil inspirován a skutečně mě těšilo; zřejmě i proto, že jsem jím povinnosti unikal. Jen přes „bdělé snění“ se v každém případě opravdu dostanu k próze a najdu si k ní vztah; budu

se k němu vracet také později, zvlášť otevřeně v erotických textech. K *Arcu* ještě dodám, že ani afektovanost určitých formulací a obrazů tu není bez vztahu ke skutečnosti, kreslí dokonce místy docela přesně – byť jako odtažitý příměr – vzájemné vztahy příslušníků „školky“ i ta zvláštní napětí, která z nich plynula (což také textu umožnilo „zafungovat“ při zmíněném mejdanu); obrazy se ostatně neberou vždycky tak vážně, jak se tváří.

Hry

Prvních pět textů – a první tři záznamy *Zakázaných her* – jsem psal v 60. letech v Čechách, další po své emigraci ve Francii.

Zpráva z přitímní vznikla v létě 1962 v Plzni, uprostřed mého pobytu „za dráty“ kasáren. V izolaci, v níž jsem se tu octnul, jsem se jak vidět snažil vyrovnat i s podněty, které vnesla do tehdejšího českého „postsurrealismu“ – k němuž jsem se hlásil – tvorba Věry Linhartové a Milana Nápravníka, spolu s některými polohami textů Standy Dvorského. Jak jsem jejich přínos zkoušel zahrnout do vlastního psaní, kroužil jsem ve svém příšeří trochu jako Rollins po nočním brooklynském mostu, kde se – se saxofonem v ruce – vypořádával s nástupem proroků free jazzu (a se stoupající hvězdou Johna Coltrana).

Z dějin románu poprvé otiskly – v trochu jiné verzi – Literární noviny (č. 7, 1991).

Eilleen je deníkový záznam z 1. listopadu 1967. *Návštěvnice* (původně ve francouzštině) vyšla v Literárních novinách č. 32, 1992; byla tehdy čerstvá.

Zakázané hry a následující dvě prózy jsou bezpochyby nejzranitelnější z textů, které tu vycházejí. Snad trochu přesahují svou polopornografickou (a dost pubertální) přímočarost aspoň tím, jak se v nich erotické představy spojují s ozvěnami mystérií, uhranutých vjemů a osobních her, které všichni známe z let dětství a dosud „nezaujatého“ objevování skutečnosti. Ozvěnami, díky nimž se erotismus přestává protáčet sám v sobě a působí také jako nástroj širšího prožívání světa. – Poslední „český“ záznam *Zakázaných her* vznikl jen měsíc před ruskou invazí (21. 7. 1968), další texty v průběhu 70. let.

Facerías je z první poloviny 70. let a představuje dvě verze mého příspěvku k „surrealistické“ hře, již jsem si zahrál s tehdy čerstvými přáteli, většinou lyonskými, k nimž jsem měl kromě zájmu o surrealismus blízko i generačně

a „duchem“ (hlavně právě smyslem pro básnické hry). Věta o „nesmiřitelném“ Faceríovi, společná oběma verzím – a odkudsi citovaná – byla dána předem a účastníci hry ji měli zahrnout do textu, který by ji rozvedl do delšího poselství a zpřesnil tak smysl – samosebou „subjektivní“ –, který pro ně měla. První varianta (ve formě dopisu) je v podstatě pouhá montáž dalších citátů, vybraných ze tří různých knih: z pojednání o sexuální patologii (nejspíš Maurice Heine), ze studie o filmech Bustera Keatona a z jakési (zřejmě Chandlerovy) detektivky. Obě varianty vznikly ve francouzštině.

Bohyně pochází z téže doby, i její originál je francouzský. Vyznačené části vět jsou opět citáty a předem daný materiál, kolem něhož byl text vystaven; tentokrát jsem si jej však (patrně) „zadal“ sám.

New Orleans, má pocta ranému jazzu, byla napsána česky a teprve v roce 1985. Vyšla poprvé v popřevratových Literárních novinách (č. 7, 1993).

Všechny ostatní texty oddílu jsou psány původně francouzsky, poslední – *Proč lpím na životě* – je z roku 1976. Výstava *Armes et Bagages* proběhla v Lyonu (Galerie Verrière) mezi 15. březnem a 2. květnem 1975, má anketní odpověď – zde trochu rozšířená – vyšla v katalogu spolu s textem, který tu lze číst dál. Hlavní organizátoři výstavy patřili k přátelům, o nichž mluvím výš, s jedním z nich – Georges-Henrim Morinem – jsem se pak stýkal i v rámci další přátelské skupiny, která do svých oslav a výletů zahrnula básnické hry – vzájemné sdílení subjektivních „posedlostí“ a představ a zkoumání jejich podílu na prožívání běžných situací. Text *O dešti a usínání* (složený z odpovědí na dva dotazníky) je ukázkou z těchto her. Otázku *Proč lpí(te) na životě* kladl – pro svůj časopis *Le Melog* – postsurrealistický básník Jimmy Piget-Gladiator, má odpověď je z června 1976.

Hlídky

Na úpatí fanfáry – psáno francouzsky, v prvním poexilovém roce; z té doby je i *Dopis*, původně adresovaný Nadě a Prokopovi Voskovcovým, a snad i *Závrat' z tvorby...*, kterou jsem rovněž zahrnul do své předmluvy k básnickému svazku *Chiméry a exil* (Torst, 1998). Oba posledně jmenované texty jsou české originály.

Následujících pět textů vzniklo ve francouzštině, *Hranice* vyšly v Kolářově

pařížské revue K (č. 10, 1983) a česky pak i v almanachu římských Listů Čtení na léto (z roku 1989).

Sedm jsem psal česky pro Revolver Revue, která text zveřejnila ve svém 46. čísle (2001). Vzdor časovému odstupu patří – jako předchozí dvě prózy i následující *Walking* – ke konci 70. let a k vnitřnímu vidění, k němuž jsem tehdy dospěl; rozvinu je zvláště v závěru rukopisné *Zprávy o místech*, jehož je *Walking* jedním z přípravných náčrtů. Druhá část textu, původně samostatná, zároveň zahrnuje volné citáty ze dvou jiných textů – z prózy *Bledost dní*, zařazené do svazku *Éra živých* (Arkýř, Mnichov 1989), a z poslední kapitoly *Konce imaginárna* (Fin de l'imaginaire, Ousia, Brusel 1993), která vyšla česky – pod názvem *Vidět* – v Literárních novinách (č. 40, 1993).

Lisabonská šed' vyšla ve 2. čísle časopisu Rok (1992), samosebou zas v trochu jiné verzi; je z 80. let, dokonce – zřejmě – pozdních, a psal jsem ji napřed francouzsky, stejně jako následující dvě prózy. *Tajemství Londýna* vzniklo až v první půlce let devadesátých, *Hotelem* se vracíme na konec sedmdesátých. Francouzskou verzi *Lisabonské šedi* otiskla Nouvelle Revue Française (č. 444, 1990), *Tajemství Londýna* časopis L'ennemi ve zvláštním čísle Londres revisité (1995).

Lásky jsem napsal koncem 80. let a v češtině, původně, myslím, jako příspěvek do sborníku „pánských“ textů o lásce, který měl vyjít u Škvoreckých v Torontu (68 Publishers). Otiskl mi to pak Roman Erben ve svém znamenitém Humusu (č. 2, Mnichov 1994).

Padání, původně francouzské, je někdy ze začátku 90. let, z doby, kdy jsem psal knihu o pařížském desátém obvodu; pro tu jsem se taky „snažil vyfotografovat... starý průjezd“, o němž je v textu řeč. Svěšení hotelového zrcadla jsem zjistil v těžce souvislosti a ve chvíli, kdy jsem si chtěl vyfotografovat zrcadlo samo. Zjevilo se mi to tehdy s neúprosností zákona; každá místní realie zmizela vzápětí po tom, co jsem se ji svým psaním pokusil „zachytit“.

V těžké době (a ve francouzštině) vznikly i *Hlídky*, jejichž českou verzi pak uveřejnily Literární noviny (č. 36, 1997). Další dva záznamy jsou z roku 1998, odpověď na anketu *O „vytržení“* už z roku 1995; všechno bylo napsáno fran-

couzsky, anketu uspořádal François-René Simon a chtěl z ní udělat zvláštní knížku, ta ale nikdy nevyšla. Poslední text oddílu je český originál a odpovídá na otázku exilové Národní politiky, kde také – v prosinci 1989 – vyšel. Pár měsíců nato, při jednom z prvních poemigračních návratů do Prahy, se mi splní aspoň jedno z očekávání, o nichž tu píšu: představa „jedinečně zchátralé terasy“, která se ideálně zhmotní v té, na níž se Standou Dvorským a s Evou M. zasednem na popřevratovém Barrandově. Jen ohňostroj se nad ní nerozsvítí; „osudně“ dokonce propásnu i ten, zvláště památný, který se rozzáří nad Prahou při prvním pokomunistickém Silvestru...

Zprávy

Původně francouzské texty psané pro „básnický kalendář“, který pod názvem *Huit mois avec sursis* (Osm měsíců s podmínkou) vyšel v roce 1978 v pařížském nakladatelství Dauphin, v redakci A. Jouberta, M. Pierreta, G. Sebbaga a P. Virilia. Po dlouhé a pracné přípravě knihy, jejíž duch se v jejím průběhu stále měnil, byly nakonec z mých textů zveřejněny jen tři, a ještě v podobě stručných resumé (*Dům navíc, Pařížské metro se nepoznává a Věž kraluje dál*). Až při pořádání tohoto svazku mě trkne, že to, co mne tak zaujalo v jedné z „bludných“ sekvencí Tarkovského *Nostalgie*, tvořilo už dávno před jejím natočením základ *Zraněného nebe*: myšlenka kosmické události (zde zatmění, ve filmu východu slunce) co proradné konkurence a „sabotáže“ lidských dějin.

Slovník

Námořník vznikl francouzsky, někdy koncem 80. let, a měl být součástí cyklu „komentovaných historek“, z nějž nakonec kromě něj zbyly jen tři následující prózy. Ty jsem už nicméně napsal česky a teprve v roce 2004, kdy vznikla i většina dalších textů oddílu; trochu starší jsou jen *Čas*, *Provázek*, *Únava*, stejně jako *Cikády*, *Krajina* a všechny jednověté „definice“ – až na *Jaromíra* –, které byly psány francouzsky. Oddíl jako celek je volným prodloužením mé knížky *Základní pojmy* (Praha-Příbram 2003), pro kterou jsem si původně načrtl i řadu textů Slovníku. *Čas a Skutečnost* – spolu s *Venkovem* z následujícího oddílu – vyšly v trochu odlišných verzích v ostravském časopisu *Obrácená strana měsíce*, č. 3, 2004.

Arsenál

Celý soubor vznikl začátkem roku 1993, za okolností, o nichž je řeč v připojeném (a původně francouzském) interview. Vzápětí – ještě v Saint-Nazaire – jsem pořídil i českou verzi, kterou můj hostitel (saint-nazairský M.E.E.T.) vydal spolu s francouzskou a z níž pak vyšlo několik ukázek v Literárních novinách: *Láska* (č. 22, 1993), *Obydlí a Zločin* (č. 23, 1994), *Velodrom a Skrýš* (č. 31, 1996). Jen *Venkov*, napsaný o něco později, byl k souboru připojen až dodatečně, pro toto vydání; proto, že sem patří duchem, i proto, že původně sudý počet textů (pro mne těžko snesitelný) změnil vítaně na lichý – dokonce hned na zvlášť „libou“ (a významnou) sedmnáctku. Také *Venkov* přitom vznikl ve francouzštině a stál mě při převodu do češtiny stejné úsilí jako ostatní texty – o jejichž vzdoru svědčí i původní česká verze, až tady snad jakž takž „spravená“. – Třebaže první, francouzsko-české vydání *Arsenálu* nevyšlo v Čechách, bylo dvakrát v Literárních novinách i recenzováno – přáteli, kterým jsem je dal. Jan Gabriel o něm napsal v roce 1994 (č. 34), Jan Štolba v 11. čísle ročníku 1995.

Titul Arsenál se vztahuje zároveň k pevnosti, vedle níž jsem v Saint-Nazaire bydlel (i psal), a k vnitřní výzbroji iniciačních zkušeností, návratných situací a fatálních „témat“, jimiž jsem trvale obýván a které se tu pokouším zobecnit. Všechny obrazy odpovídají mým zážitkům – kdyby jen vnitřním – a většinou i skutečným vzpomínkám („příběhům“), jenom jsou složeny nechronologicky a „na přeskáčku“, podle významových souvislostí. Zvláštní poznámku si – možná – zaslouží místo z *Pokladu*, kde je řeč o brankářské nákolence „vyspravené pavučinou“ – a které připomene také varhany ze závěru *Arca*, „jak dlouho zas už plné pavučin“. Neobráží se tu, jak by se mohlo zdát, jenom záliba v chátrání a zvláštní „staromilství“, které jsem sdílel i s generačními přáteli: naše uhranutí minulostí jako pravým světem, který nám už byl odepřen a kam jsme se vnitřně utíkali před režimem, pod nímž jsme museli žít, před jeho budovatelským elánem a vražedným optimismem. Věci jsou trochu složitější; ne náhodou jsou pro mne významné také „pavučiny“, jimiž jsou obetkány ostny kaktusů, natolik, že jsem pro ně schopen dát kaktusu přednost před růží. Jistěže spolu s tím, co má proti růži trvalého; vlákna však navíc zvyšují jeho hmotnost a zvláštní věčnost, to, co dává kaktusu konkrétnost jedinečného předmětu. Právě to se mi přitom zvlášť

líbí i na skutečných pavučinách: jejich schopnost zpevnit a „zhutnit“ přítomnou skutečnost věcí, které obalily – a které tak nemluví jen k mé nostalgii, ale taky prostě k mé zálibě v předmětech – k mému „básnickému fetišismu“. Málem jako by se díky té hutnosti nabíjely vnitřní, vitální elektřinou, která mně a mým přátelům trochu chyběla, a mohly nám kompenzovat její nedostatek.

Poklady

Poesie a dějiny, napsané ještě před mým návratem do Prahy – napřed možná francouzsky –, vyšly v roce 1990 v 8. čísle Roku. Nebo už obnoveného Hosta? Francouzskou verzi textů otiskla revue Esprit (č. 159, 1990).

Ke „*Kovu sezóny*“ jsem napsal (v 90. letech) z podnětu Zdeňka Kožmína, který chtěl můj výklad srovnat s rozbořem, jemuž touž báseň podrobil ve svém semináři. Také pak – snad – text otiskl jako přílohu k brožůře, kde své semináře zveřejnil. Následující poznámka vznikla (už v novém století) z obdobného podnětu pana Křivánka a objevila se pak na jeho výstavě Báseň mého srdce v pražském Domě U zelené žáby (2004), spolu s ručně psanou verzí komentované básně.

P. S. jsem psal už od 70. let, dokončil jsem je ale až koncem století, a upravoval ještě při pořádání tohoto svazku. Mé komentáře k vlastním básním budí v českých kritikách spíš nevoli a údiv, pro mne ale k poesii patří; nejen s ohledem na surrealistickou tradici, na niž se ještě odvolávalo i původní motto k textu, vypůjčené od Rogera Caillois: „Poesie nemá právo na autonomii.“ Ke každému básnickému dobrodružství patří také vztahy napsané básně k jejímu vnitřnímu zázemí a „podhoubí“, k tomu, co jí odpovídá v autorově životní zkušenosti, imaginaci a sensibilitě – vztahy, které tak stojí zato (aspoň občas) zviditelnit. Podstatnější než osobní anekdoty jsou tu jistě příčná, „synestesická“ spojení mezi vjemy a fakty a to, co dovolují zahlédnout z „tajných“ myšlenkových pochodů nás všech.

Líčení ranního návratu se židlí na zádech – v komentáři k 12. verši od konce – je „básnická licence“; židli mi ve skutečnosti přinesl kamarád, nechal ji po ránu před dveřmi mé mansardy a já jsem ji tu při vlastním návratu našel. Už při psaní básně jsem ale málem věřil, že jsem si ji přinesl sám, natolik představa návratu, jak jej tu líčím, odpovídá mé vlastní vnitřní zkušenosti. Komentovaný

text (*Verdikt*) tvoří součást sbírky *P. S. čili Cesty do ráje* (68 Publishers, 1990), kde si jej také lze přečíst nerušeně a vcelku.

Pokud jde o Zbyňka Havlíčka a interpretaci, již podrobil můj Paprsek, jeho text a s ním spojená korespondence jsou otištěny ve svazku Z. Havlíček, E. Prusíková, *Dopisy Evě – Dopisy Zbyňkovi*, Torst, 2003. Využívám této příležitosti, abych upozornil na početné chyby, které se do knihy dostaly, a které často matou i smysl textů. Jen v pasážích, které se mne týkají, jsou čtyři překlepy – nebo „chybná čtení“: na str. 180, 4. řádka od konce je zjevně třeba číst: „Myslím, že si také vytvořil svůj styl“...; na str. 841, 20. řádka zas: „Jeho ‚Co se děje‘ – zprvu, čte-li je sám, akceptovatelné“... V mém vlastním dopisu z 9. 7. 1961, na str. 775, má ovšem záhadné „nakonec“ v 35. řádku být prosté – prostorové – na konec: „...snad stačí, když Ti řeknu, že se do té školy jde naší ulicí, pořád dál, až na konec“... Na str. 773 je podobně třeba číst (24. řádek): „Nemusím Ti říkat, že *tu* nejkrásnější.“ K dost komickému omylu došlo i v indexu, kde se dobrá polovina odkazů k mé osobě týká jakéhosi zcela jiného Petra z plzeňského okruhu Havlíčkových známých. Nejen, že jsem nemohl Zbyňka potkávat v Plzni (jako údajný P. K. ze stránek 208, 363, 367, 369, 486, 543, 564) a zároveň mu ohlašovat z Prahy, že za ním přijedu; nebyl jsem nikdy ani kutil nebo řidič, jak by o tom – kdyby se mne týkaly – svědčily zmínky na stranách 197, 545, 547, 702.

Kolem stolu vzniklo – v roce 1988 – jako příspěvek do knihy Benefice, dalšího sborníku chystaného k vydání v 68 Publishers; pořádal jej Karel Hvizďala a zúčastnění autoři měli popsat svůj psací stůl. *Kniha knih* pochází z druhé poloviny 80. let, byla psána česky a poprvé zveřejněna na stránkách Roku (č. 5, 1992).

Poslední tři texty vznikly ve francouzštině; *Popel a spálenina* jako příspěvek do filmového „dossier“ časopisu Le Nouveau Recueil (Nová sbírka), kde vyšel v roce 2002 (č. 61), *O pomalosti* z podnětu mladých „průzkumníků“ z revue Avant Post, pro její třetí číslo věnované „Pomalosti, vzdálenosti, pohybu“ (1999). *Světlem básně* jsem odpověděl (roku 2003) na otázku, kterou jsem sám položil přátelům z redakční rady revue Le Mâche-Laurier (Vavřínožrout): „Je tvá básnická zkušenost svázána s nějakou metafysickou nebo náboženskou vizí (perspektivou)? Jaké konkrétní zážitky s ní souvisejí – nebo ji zakládají – a jsou schopny

osvětlit její povahu?“ O jednom ze zážitků, které tu uvádím – „hlouček nočních demonstrantů“ – si lze přečíst víc v knize *Praha* (Čs. spisovatel-Karolinum 1999), na straně 122.

P. K.

Petr Král

Arco a jiné prózy

Edice Čeští básníci 20. století

Fotografie Petr Král

Ilustrace na obálce Hybrid_Graphics/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 22. 1. 2021

ISBN 978-80-274-1127-6 (epub)

ISBN 978-80-274-1128-3 (pdf)

ISBN 978-80-274-1129-0 (prc)